

Міністерство освіти і науки України
Управління у справах молоді та спорту
Харківська обласна державна адміністрація
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківська державна академія фізичної культури
Кафедра менеджменту фізичної культури

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»**
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**«СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ
ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА»**
СБОРНИК НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

**«STRATEGIC MANAGMEN OF PHYSICAL CULTURE AND
SPORTS»**
COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

ХАРКІВ - 2017

УДК 796.05(08)

ББК 75,4

С 83

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Імас Є.В.	<i>д.е.н., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Приступа Є.Н.	<i>д.пед., професор</i>	ЛДУФК, м. Львів
Ажиппо О.Ю.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Ткачов С.І.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Камаєв О.І.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Єрмаков С.С.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАДМ, м. Харків
Цьось А.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СНУ, м. Луцьк
Мічуда Ю.П.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Борисова О.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Томенко О.А.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СумДПУ ім. А.С.Макаренка
Шестерова Л.Є.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Кириленко В.В.	<i>Начальник управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації</i>	ХОДА, м. Харків
Чубаров О.С.	<i>Директор Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Лобойченко К.А.	<i>Заступник міського голови з питань сім'ї, молоді та спорту Член виконавчого комітету Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Попов А.М.	<i>заслужений працівник фізичної культури і спорту, директор Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту</i>	ХОВУФКіС, м. Харків
Бондар А.С.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Путятіна Г.М.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Леонов Я.В.	<i>к.е.н., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Середа Н.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Стадник С.О.	<i>к.фіз.вих.</i>	ХДАФК, м. Харків
Петренко І.В.	<i>ст. викл.</i>	ХДАФК, м. Харків

Затверджено Вченою радою Харківської державної академії фізичної культури

протокол № 13 від «29» травня 2017 року

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. [Електронний ресурс]. – Харків: ХДАФК, 2017. – 304 с. – Режим доступу: <http://hdafk.kharkov.ua/ua/naukova-robota/dsr4>

У збірнику наукових праць розміщено статті науковців, аспірантів, магістрантів, студентів, викладачів вищих навчальних закладів, керівників та тренерів спортивних шкіл, управлінців сфери фізичної культури і спорту. Статті присвячені дослідженню особливостей стратегічного управління розвитком фізичної культури і спорту на різних рівнях.

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Жданова О. Мисняк К. Организационные аспекты деятельности клуба «Зона фитнес» в г. Ченстохова (Польша).....	8-12
Полулященко Ю. М., Бычкова А. Ю., Бычков А. Н., Ковалев Д. А. Взаимосвязь численности населения и деятельности организаций физической культуры и спорта в Украине.....	13-20
Пруська Ю.О., Лисенко І.А. Особливості управління діяльністю спортивних шкіл на сучасному етапі розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні.....	21-26
Світлична С.О., Свистунов С.В. Стратегія розвитку системи управління фізкультурно- спортивною організацією “Фітнес в офіс”.....	27-31
Свистунов С.В., Кравченко О.В. Стратегії розвитку зовнішніх комунікативних процесів мережі центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»	32-35
Синьова С. Є. Фізична культура в школах, як фактор притоку клієнтів у спортивному бізнесі.....	36-39
Слюсарчук А.О., Фролов М.А., Попрозман О. І. Особливості створення та функціонування спортивних клубів, проблеми їх розвитку.....	40-45
Стадник С.О. Акмеологічний підхід до вивчення діяльності менеджера фітнес-клубу...45-50	
Стадник С.О., Куриленко В.Є. Стратегічне планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту у м. Харкові.....	51-56
Стадник С.О., Турка Р.О., Лішенко С. Діяльність спортивного менеджера як об'єкт наукового аналізу.....	57-62

Тимошенко С.І., Санченко К.О.

Кар'єра керівника у фізкультурно-спортивній організації
(на прикладі фітнес-центру «Акваріум»).....63-67

Троцюк Р.М., Калита Л.В.

Моделі менеджменту в практиці функціонування фізкультурно-
спортивних організацій у зарубіжних країнах.....68-72

Широкоступ Р. М., Лисенко І.А.

Управління, як ключовий елемент фізичного виховання та спорту.....72-76

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВУ

Вострокнутов Л.Д., Сікора В.В.

О необходимости совершенствования теоретической части
боксёрской подготовки77-80

Кирилюк В. В.

Актуальність реформування системи дитячо-юнацьких спортивних
шкіл в Україні.....80-84

Лесчишин Г.В., Сорокина Н.А.

Актуальные проблемы и тенденция развития допингового контроля.....85-89

Піддубний О.Г., Цимбалюк Ж.О.

Особливості організації відбору в команду з аеронафтичного
багатоборства в ВВНЗ.....89-93

Шип Н.Е., Должко Ф.Н., Козлов А.В.

Проблемы подготовки спортивного резерва в спортивном
ориентировании на основе школьной и студенческой молодежи.....94-98

ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Барков В.А., Баркова Н.Г., Войтишкин В.Н.

Совершенствование системы стимулирования
профессионально-педагогической деятельности тренера-
преподавателя спортивной школы.....99-103

Германова Ю.О., Санченко К.О.

Вплив темпераменту на мотивацію персоналу фізкультурно-спортивної організації (на матеріалах Національного спортивного комплексу «Олімпійський»).....104-108

Криштанович С. В.

Історія становлення і розвитку системи професійної освіти менеджерів з фізичної культури і спорту.....109-112

Петров Д.О.

Інноваційні методи фізичного виховання та оцінювання студентів.....113-118

Харченко Л. В., Холодова О. С.

Вплив занять флорболом на фізичний стан школярів 11-12 років.....118-122

Хомолюк Ю.Ю., Голяка С.К.

Професійна підготовка фахівців з фізичної культури і спорту до роботи з людьми похилого віку.....123-126

Шандригось В.І., Віхров К.Л., Шандригось Г.А.

До питання застосування дистанційного навчання при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін.....126-130

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ, ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ ТА НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ У РЕГІОНІ

Байрамов Р.Х., Бондар А.С., Бондар Т.С.

Історичні аспекти розвитку боротьби сумо в Україні та світі.....131-135

Вахнович М.Ю., Кудель А.А.

Роль міжнародного олімпійського движениа в рещеннн внешннх н внутрннх задач полнтнкн Республнкн Беларусь.....135-139

Мічуда Ю.П., Нурі А.Р.

Масовнй спорт у Курднстанн як об'єкт управлнння.....139-143

Науменко М. В., Лях-Породько О. О.

Правовова боротьба з допннгом у сучасному олімпійському русн.....143-148

Серєда Н.В., Белнський В.В.

Органзацнйно-управлнський аспекти розвитку сноубордннгу в Українн.....148-154

Серета Н.В., Гусейнов М.А. оглы.

Организационно-управленческие аспекты развития физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике.....155-161

Серета Н.В., Саніна Д.В.

Характеристика конкурентоспроможності фізкультурно-спортивних організації з неолімпійських видів спорту.....162-165

Стадник С.О., Скринник М.А.

Регіональні засоби масової інформації як джерела пропаганди неолімпійських видів спорту166-171

Степанюк С.І., Захаров А.В.

Виступи веслярів України на Олімпійських іграх.....172-176

Степанюк С.І., Сінчук А.В.

Становлення та розвиток пляжного гандболу на Херсонщині.....177-189

Супруненко М.В.

Спортивний сомодіяльний туризм у ВНЗ.....181-184

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ангел А.А., Побурный П.В.

Совершенствование общедвигательной подготовленности старшеклассников средствами силовой направленности в условиях школьного физического воспитания.....185-188

Дейнеко А.Х., Вишня О.В.

Підвищення рівня розвитку фізичної підготовленості гімнасток 10-12 років з використанням методу кругового тренування.....189-192

Зеніна І.В.

Зміни показників фізичної підготовленості студентів перших курсів на заняттях з фізичної культури.....193-196

Корягін В. М. Блавт О. З.

Система фізичного виховання в освітніх установах: європейський Досвід.....197-200

Лисак І. В., Сухань С. С.

Рухова активність студентської молоді засобами активного туризму.....201-204

Мальцева Т. Н., Ковтун О. В., Чала О. І.

Євроінтеграційний вектор розвитку України: проблеми та виклики розвитку галузі фізичної культури і спорту.....204-208

Муллагильдина А.Я., Шишкіна Е. Н.

Особенности организации и проведения занятий оздоровительной аэробикой с женщинами первого зрелого возраста в разных фазах биологического цикла.....208-212

Петренко І.В., Ждамірова Ю. М., Риндін Б.С.

Історичні етапи становлення та розвитку волонтерства в світі.....212-218

Руденко В.С.

Фізичне виховання як дисципліна у вищих навчальних закладах.....218-224

Саєнко В.Г.

Східні єдиноборства як фактор сервісної діяльності туристично-рекреаційних комплексів України.....225-235

ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАВО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Барков В.А., Баркова Н.Г., Баркова В.В.

Управление физическим воспитанием младших школьников в условиях образовательного учреждения.....236-240

Бугаевский К.А., Бугаевская Н.А.

История забытой Олимпиады в Киеве в зеркале филателии и Фалеристики.....241-245

Кіптілій Г.І.

Формування зацікавленості учнів до занять спортивними іграми на уроках фізичної культури.....246-250

Ковтун Е. В., Мальцева Т. Н., Терещенко Ю. Д.

Філософія, спорт и этика: контекст, история, перспективы.....250-253

Купрєєнов М.В., Непша О.В.

Місце та значення лікувальної фізичної культури в програмі фізичної реабілітації при захворюванні на сколіоз у осіб зрілого віку.....253-257

Лях-Породько О.О.

Особливості діяльності Харківського товариства «Сокіл» у 1920-х роках.....258-262

Лях-Породько О.О., Божук М.А., Геря М.В.

Українські соколи учасники всесокольських зльотів 1907 – 1938 років.....263-265

Мірошніченко Б., Лях-Породько О.О.

Особливості культурно-просвітницької діяльності молодіжних організацій «Сокіл» в Україні.....266-269

Савченко К.М., Бондар А.С., Кондращенко С.М., Золочевский В.В.

Особливості організації фізичного виховання у вищих навчальних Зкладах.....270-274

Степанюк С.І., Голяка С.К., Боков А.І.

Вплив спадкових факторів на морфофункціональні ознаки і рухові здібності людини.....275-278

Степанюк С.І., Коваль В.Ю., Ектова Т.О.

Участь студентів факультету фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету в Олімпійських іграх.....279-283

Суханова Г.П., Непша О.В.

Моніторинг стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів, віднесених до спеціальних медичних груп.....284-288

Широкоступ Р.М., Войтова О.В.

Підсумки виступів паралімпійської збірної України на Паралімпіаді в Ріо-де-Жанейро 2016.....288-292

Юськів С.М., Юськів К.В.

Вплив фізичного виховання на психоемоційний стан студентів.....293-292

Завадський Д.В., Попразман О.І.

Методи управління у галузі фізичної культури і спорту.....297-302

**МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ**

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КЛУБА

«ЗОНА ФИТНЕС» В г.ЧЕНСТОХОВА (ПОЛЬША)

Жданова Ольга, профессор факультета физического воспитания и физиотерапии
Опольского политехнического университета (Польша)

Мисиак Катажина, магистрантка факультета физического воспитания и физиотерапии
Опольского политехнического университета (Польша)

Опольский политехнический университет (Ополе, Польша)

*Освещены организационные аспекты деятельности польского оздоровительного
клуба «Зона фитнес», результаты анкетирования его клиентов.*

Ключевые слова: фитнес-клуб, клубные карты, виды программ, анкетирование.

Введение. Физическая активность является необходимостью каждого человека в современном мире. Она трактуется польскими учеными и специалистами как основа повышения качества длительной и здоровой жизни [1]. Они убеждены, что тренировки, соответствующие возрасту, умеренные и регулярные – положительно влияют на самочувствие, состояние организма, помогают противостоять стрессам. Тренировки улучшают форму тела и повышают опорность организма [2]. Многочисленные исследования свидетельствуют также, что физическая активность уменьшает риск появления новообразований в организме женщин (рак груди, матки и яичников) и мужчин. Исследования, проведенные в Гарвардском университете (США) выявили, что среди женщин, занимающихся двигательной активностью, на 50% меньше тех, кто заболел раком груди и на 60% - тех кто заболел раком матки и яичников [3].

Проведены также исследования, которые свидетельствуют о позитивном влиянии физических упражнений на лиц старшего возраста, продлевая период функциональной активности в повседневной жизни. Под их влиянием происходит также улучшение умственной деятельности [4].

Всё выше названное свидетельствует о том, что актуальной является проблема вовлечения в регулярные оздоровительные занятия как можно большего количества населения. Актуальным, с этой точки зрения, является изучение организационных аспектов деятельности типичного для Польши фитнес-клуба, который функционирует в городе Ченстохова, с численностью населения 235 тыс. жителей - административном центре одноимённого повата в Силезском Воеводстве.

Цель и задачи исследования. Целью исследования был анализ организационных аспектов деятельности клуба. Задачами – изучение причин выбора клиентами клуба; ассортимента предлагаемых услуг; требований к организации занятий; мнений клиентов о работе клуба.

Материал и методы исследования. Для решения поставленных задач и достижения цели исследования изучалась специальная литература, освещающая исследования ученых; анализировались организационные аспекты деятельности клуба «Зона фитнес» в г. Ченстохова; изучались документы организационного регламентирования, проводилось анкетирование группы клиентов клуба.

Результаты исследования и их обсуждение. Участники оздоровительных занятий в клубе «Зоне фитнес» являются владельцами традиционно действующих клубных магнитных карт, которые дают много преимуществ их владельцам. Так, им доступны все места групповых занятий в зоне велотренажеров, силовой тренировки, кардио-тренировки. Карта выдаётся клиенту на срок от 1 до 3 недель. При входе в клуб магнитная карта считывается энкодером и обслуживающий персонал на рецепции фиксирует тип карты каждого клиента, что определяет перечень услуг, которые ему должны быть предоставлены.

Варианты карт следующие [5]:

- Fitness Open. Предполагает неограниченное во времени использование всего доступного оборудования, посещение сауны; занятия с фитнес-инструкторами. Карта действительна всё время работы клуба. Тренажёрный зал работает с 6.00 до 23.00. Тренеры обязаны оказывать помощь при работе на тренажерах, давать советы относительно выполнения упражнений и диеты, бесплатные одноразовые советы по вопросам персональной тренировки. Стоимость карты – 99 злотых.

- Total Gym. Карта действительна с 10.00 до 16.00 часов и все выходные дни. Этой картой могут пользоваться клиенты, ограниченные во времени. Предполагает: одноразовое бесплатное персональное занятие под руководством тренера, неограниченное использование всего доступного оборудования, посещение сауны. Стоимость карты – 79 злотых.

- Student i Uczeń. Карта предоставляется студентам или учащимся по предъявлению студенческих или ученических билетов. В перечне услуг есть сауна, использование инвентаря и все занятия, которые проводятся на территории клуба. Карта действительна с 6.00 до 18.00 и все выходные дни. Стоимость карты – 79 злотых.

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

- Senior. Эта карта предназначена для клиентов старше 60 лет. Действительна с 16.00 до 23.00 и все выходные дни. Доступны все виды услуг, которые предоставляет клуб. Стоимость карты – 59 злотых.

- Weekendowy. Владелец этой карты может пользоваться услугами клуба с 16.00 часов пятницы до 20.00 часов воскресенья. Доступны все групповые тренировки в это время, использование велотренажеров, тренажёрного зала и сауны. Стоимость карты – 79 злотых.

- Wejście jednorazowe. Карта предназначена для одnorазового входа на территорию клуба, не ограничивает во времени пребывания и предполагает использование всех услуг, которые предоставляет клуб.

Кроме названных выше вариантов карт клиентов, существуют еще именная Karta Multi sport (Bebefit), которая выдаётся клиентам – сотрудникам фирм, заключивших соответствующий договор с клубом и оплативших для них услуги. Владельцу такой карты разрешено пользоваться всеми услугами клуба неограниченное время один раз в день.

В целях рекламы и пополнения числа постоянных клиентов, клубом предусмотрено бесплатное одnorазовое посещение его объектов для лиц, которые ранее никогда не были клиентами клуба [5].

Клуб предлагает клиентам несколько видов программ: укрепляющих, для развития силы и выносливости, велотренажёрных, с отягощениями, „Body–Mind” и хореографических. Каждый вид включает набор соответствующих оздоровительных технологий. К примеру, „Body–Mind” состоит из занятий Пилатесом, йогой, программы «Здоровый позвоночник».

При организации занятий тренеры придерживаются нескольких требований [5], среди которых:

- обязательная предварительная консультация клиента с врачом, который должен оценить состояние здоровья и возможные противопоказания в тренировках;

- клиент обязан выполнять все указания тренера, проводящего персональную тренировку. Правильная техника, умение двигаться являются основой для достижения поставленной цели;

- интенсивность и нагрузка должны увеличиваться постепенно и повышать кондиции участников занятий. Недопустимо предлагать максимальные нагрузки на начальном этапе занятий, тренировка под контролем инструктора намного безопаснее, чем самостоятельная;

- тренеры должны рекомендовать удобную одежду и обувь, соответствующую виду двигательной активности, от этого может зависеть безопасность занятий;

○ режим питания должен формироваться при помощи инструктора. Диета – важный аспект физической активности, она также важна как тренировка, а может даже важней - помогает в увеличении и регуляции мышечной массы.

В целом, тренировки должны способствовать формированию желаемой фигуры, обеспечивать комфорт в повседневной жизни, повышать выносливость.

В соответствии с задачами исследования нами было проведено анонимное анкетирование клиентов клуба с использованием специально разработанной анкеты. Методом случайной выборки было опрошено 32 женщины и 68 мужчин – респондентов. Примерно половину из них (48%) составили клиенты в возрасте 18-35 лет.

Свое физическое состояние большинство респондентов оценили как среднее (32%), и выше среднего (42%). На вопрос: «Что послужило мотивом к началу занятий в клубе?» - 48% респондентов ответили: стремление к улучшению физических кондиций, еще 25% - выбрали вариант ответа «улучшение состояния здоровья».

В ходе анкетирования мы стремились узнать: как оценивают респонденты занятия, которые предлагает клуб. На вопрос: «Удовлетворяют ли Вас проводимые занятия?», 94% опрошенных ответили, что полностью удовлетворяют. При этом свои тренировки назвали систематическими только 58%, а не систематическими – еще 35% опрошенных участников занятий, остальные респонденты определили их как «сезонные» или «одноразовые».

Нас интересовал также вид занятий, которым отдают предпочтение респонденты. Было выявлено, что 55% опрошенных выбрали для себя групповые занятия, 25% - персональные, остальные 20% посещают как групповые и индивидуальные занятия.

Анализ причин выбора клиентами именно этого клуба показал, что для 79% респондентов главным критерием выбора был высокий уровень проводимых занятий, для 17% - советы знакомых. Незначительное количество ответов свидетельствовало о том, что причиной выбора клуба является его нахождение недалеко от дома или работы, а также реклама.

Эффектом от занятий в клубе большинство респондентов назвали повышение физической кондиции (50%), самочувствия (32%), снижение заболеваемости (15%) и только 3% опрошенных отметили отсутствие положительных результатов. Полностью удовлетворены работой тренера 76% клиентов, еще 22% довольны частично и 2% - не удовлетворены.

На вопрос: «Как можно активизировать участие населения в оздоровительных занятиях?», 89% ответили, что нужно активнее работать средствами массовой информации

и рекламы, ещё 11% считают, что обязательны советы врачей о пользе двигательной активности.

Выводы. Клиенты выбирают клуб для оздоровительных занятий руководствуясь, в первую очередь, качеством занятий, которые в нём культивируются. Ассортимент услуг, предоставляемых в типичном для Польши клубе, разнообразен с учётом возраста, занятости клиентов, стоимости клубной карты и т.п. Требования к организации занятий, разработанные в клубе, касаются профессиональной деятельности специалистов, а также выполнения клиентами требований к занятиям и режиму питания. Большинство клиентов высоко оценивают качество работы клуба, что гарантирует его пополнение новыми клиентами.

Перспективы дальнейших исследований: Будет проведен сравнительный анализ организационных аспектов деятельности фитнес-клубов Польши и Украины.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Bronikowski M. *Zmiany społeczne jako czynnik warunkujący rozwój różnych form aktywności fizycznej // Wychowanie Fizyczne i Sport, 2010, № 4.*
2. Olex D. *Fitnes. Teoretyczne i metodyczne podstawy prowadzenia zajęć, Katowice, AWF, 2012.*
3. Schoenfeld B. *Idealna kobiecja sylwetka, Łódź, JK, 2009.*
4. Winiarski R. *Motywacja aktywności rekreacyjnej człowieka, Kraków, AWF, 2008.*
5. *Dokumenty regulujące funkcjonowanie Czenstochowskiego klubu „Strefa fitness” w roku 2016.*

**ВЗАИМОСВЯЗЬ ЧИСЛЕННОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ОРГАНИЗАЦИЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В УКРАИНЕ**

¹Полулященко Ю. М., кандидат педагогических наук, доцент, Заслуженный працівник фізичної культури і спорту України, Заслуженный тренер України, директор учебно-научного института физического воспитания и спорта

²Бычкова А. Ю., главный специалист отдела организационно-спортивной работы Управления по вопросам физической культуры и спорта Донецкой областной государственной администрации, г. Краматорск (г. Краматорск)

¹Бычков А. Н., магистрант

¹Ковалев Д. А. студент

¹*Луганский национальный университет имени Тараса Шевченк (Старобельск)*

²*Управление по вопросам физической культуры и спорта Донецкой областной государственной администрации, г. Краматорск (г. Краматорск)*

В статье подвергаются анализу условия взаимодействия, оказывающие влияние на общую численность населения и складывающуюся в сфере физической культуры и спорта обстановку по данным о развитии организационного процесса.

Ключевые слова: население, численность, динамика, организации, физическая культура, спорт, национальное богатство.

Введение. Национальное богатство в государстве ставится в зависимость от численного состава населения и его физической расположенности к превращению как можно большей его массы в производительную силу. Тогда труд может быть сосредоточен в достаточном масштабе, что позволяет направлять мысль и действия на полноценное решение всего спектра государственных задач, стоящих перед управлением: от производственно-технологических и научных, позволяющих удовлетворять материальные потребности общества, до оборонительных, физкультурно-оздоровительных и театрализованных, позволяющих удовлетворять духовные запросы и желания населения. Комфортные для жизни и деятельности природные условия украинских земель способствовали успешному заселению и их освоению. Численность жителей в разные исторические времена менялась, но к концу XIII века по некоторым предположениям достигла уровня 2 млн. чел. В Средневековье, и в более поздние исторические периоды, по причине длительных войн, опустошительных набегов и наступления масштабных эпидемий исследуемая численность росла медленно – к XVII веку ее прирост составил всего около 3 млн. человек. В дальнейшем, темпы роста

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

численности населения несколько выросли и в XVIII веке, когда начали выкристаллизовываться государственные границы Украины, то на землях проживало уже около девяти, а в начале XIX века – более 30 млн. чел. В 1913 г., если условно относить территорию Украины к современным государственным границам, в реестре значилось 35,2 млн. чел. Однако, ряд последующих событий внесли в статистический ряд изменения, которые считаются кардинальными и привели к потерям населения, что оцениваются как значительные. К этим событиям относятся, в частности, события историко-политического и территориально-миграционного характера XX века. Это – последствия Первой мировой войны 1914-1918 гг., Октябрьской революции, гражданской войны и военной интервенции 1917-1922 гг., Разрухи 1923-1927 гг., Голодомора 1932-1933 гг. и 1947-1948 гг., Второй мировой войны 1939-1945 гг. Несмотря на проблемы, события и факторы, понижающие величину исследуемого показателя, по положению на 1.01.1993 г. численность населения Украины достигла уровня максимума и составила 52,2 млн. чел. Однако, этот год оказался своеобразной вершиной роста численности населения страны, входящей в состав СССР как организационная целостность, но после этого развитие не только замедлилось, но и больше тенденция к его росту не регистрировалась, а характеристика двинулась на «убыль», достигнув через 15 лет уровня 46,4 млн. чел. Этот период (от начала и до конца 2008 г.) оказался в дальнейшем условной точкой перегиба, после чего темпы прироста населения Украины отражали только нисходящие тенденции. Так, только за следующие шесть месяцев 2008 года численность населения уменьшилась на 2,2 млн. чел. и по положению на 1.06.2008 г. опустилась до уровня в 46,2 млн. чел. Объясняется такое движение тем, что в государстве социально-экономический уровень населения подчинился зависимостям ухудшения. Не учитывая здесь некоторые успехи периферийного значения, происходило такое общее ухудшение из-за политических катаклизмов и распрей, точившихся в эшелонах власти, и из-за экономических неблагополучий, что регистрировались в отраслях народного хозяйства по причине морального старения техники, перегруженности технологий ручным и тяжелым физическим трудом и т.п. Это, взятое все вместе, незамедлительно сказалось на уровне жизни граждан большинства слоев населения, и отразилось в отрицательной динамике прироста численности населения по причине его миграции, оттока и рождаемости. Процессы, что были известны властям, ускорились тем, что начали терять свой ресурс обеспечивающие сферы общественной жизни, к которым в продолжение многих лет у населения возникал неумный интерес. В эту сферу отнесены были и социально-экономические условия функционирования физической культуры и спорта.

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

Проблемы расселения населения Украины в различные периоды государственного движения освещены в источниках [4, 6, 7, 8], что способствует установлению степени связи, зависимости и динамики развития процессов. Проведение статистического исследования показывает, что физическая культура и спорт, как взаимодополняющие процессы менеджмента, являются целостной совокупностью педагогических элементов образовательной сферы [5, 11, 15, 18, 19], множеством форм оздоровления и охраны здоровья и одним из средств по оказанию социальной помощи населению [2, 12]. В ряде публикаций [10, 13, 14, 17, 19] раскрывается также условия организации клубов, секций и федераций по единоборствам и восточным оздоровительным системам, которые относятся в разряд наиболее эффективных. Однако современные условия отношений в обществе требуют проведения в сфере физической культуры и спорта экономических действий, связанных с менеджментом и маркетингом [3, 9, 16, 20], осуществлением бизнес-процессов [1, 20]. Исследования по выявлению пропорций прироста населения государства или его региона в зависимости от деятельности организаций определенной сферы не проводилось, в том числе и для сферы физической культуры и спорта.

Цель исследования – выявление логической последовательности изменений, регистрируемых в динамике общей численности населения, физкультурной его активности и организационного обеспечения физической культуры и спорта в Украине.

После преодоления периода Всемирного экономического кризиса 2008-2009 гг., для населения Украины тенденция к снижению численности сохранилась, как и прежде: к 2010 году изучаемая численность составила 45,8 млн. чел. По данным табл. 1, в которой демонстрируется динамика изменений не только общей численности населения государства за шесть лет (2010-2015 гг.), но и его активность по секторам физкультурной, оздоровительной и спортивной направленности, наблюдается следующее движение. Так, в 2011 году продолжилось снижение численности население, планка которой опустилась до отметки 45,6 млн. чел., в 2012 году – до 45,6 млн. чел., в 2013 году – до 45,4 млн. чел., в 2014 году – до 43,0 млн. чел., в 2015 году – до 42,8 млн. чел., что по сравнению с базовым, 2010-тым, годом составляет снижение в 6,6 %. Этим подтверждаются прогнозные данные экспертов Института демографии и социальных исследований НАН Украины 2012 года, которые утверждают, что в варианте сохранения выявленной динамики снижения, численность населения Украины к 2050 году составит 36 млн. чел.

Переходя к рассмотрению физкультурно-оздоровительной сферы Украины, требуется обратить внимание на следующее: количество лиц, занимающихся всеми видами работы в исследуемом направлении, отвечает такой динамике: в 2010 году – 4,7

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

млн. чел., в 2011 – 4,7 млн. чел., в 2012 году – 4,6 млн. чел., в 2013 году – 4,9 млн. чел., в 2014 году – 4,4 млн. чел., в 2015 году – 4,4 млн. чел., что отображает реальное снижение на 7,41 %. Кроме того, фиксируется уменьшение количества лиц, занимающихся всеми видами физкультурно-оздоровительной работы в общеобразовательных учебных заведениях на уровне 4,78 %, в профессионально-технических учебных заведениях – 22,57 %, в высших учебных заведениях I и II уровней аккредитации – 5,96 %, в высших учебных заведениях III и IV уровней аккредитации – 15,69 %.

Таблица 1

Динамика численности населения Украины и организаций физической культуры и спорта

	Года						Прирост 2015 г. к 2010 г., ±
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Численность населения	45795911	45644419	45560251	45439822	42953889	42774605	-3021306
Динамика показателя, %	100,00	99,67	99,49	99,22	93,79	93,40	-6,60
Количество лиц, занимающихся всеми видами физкультурно-оздоровительной работы, всего	4740351	4733732	4644578	4883579	4356332	4388877	-351474
Динамика показателя, %	100,00	99,86	97,98	103,02	91,90	92,59	-7,41
<i>в том числе</i>							
в общеобразовательных учебных заведениях	1466899	1440609	1385233	1414220	1321483	1396771	-70128
Динамика показателя, %	100,00	98,21	94,43	96,41	90,09	95,22	-4,78
в профессионально-технических учебных заведениях	130252	122165	116871	113207	101354	100855	-29397
Динамика показателя, %	100,00	93,79	89,73	86,91	77,81	77,43	-22,57
в высших учебных заведениях I и II уровней аккредитации	203348	213229	207092	221410	200439	191237	-12111
Динамика показателя, %	100,00	104,86	101,84	108,88	98,57	94,04	-5,96
в высших учебных заведениях III и IV уровней аккредитации	379663	365931	338759	386162	340507	320105	-59558
Динамика показателя, %	100,00	96,38	89,23	101,71	89,69	84,31	-15,69
Количество детско-подростковых физкультурно-спортивных клубов по месту жительства	962	879	846	838	702	681	-281

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

Динамика показателя, %	100,00	91,37	87,94	87,11	72,97	70,79	-29,21
Количество лиц, занимающихся в детско-подростковых физкультурно-спортивных клубах по месту жительства	112452	90860	90455	90634	74164	71072	-41380
Динамика показателя, %	100,00	80,80	80,44	80,60	65,95	63,20	-36,80
Количество учащихся и студентов, отнесенных по состоянию здоровья к специальной медицинской группе	480795	530126	537160	493601	1205798	1406998	+926203
Динамика показателя, % <i>в том числе</i>	100,00	110,26	111,72	102,66	250,79	292,64	+192,64
в общеобразовательных учебных заведениях	306535	357899	366131	337130	998717	1117532	+810997
Динамика показателя, % в профессионально-технических учебных заведениях	100,00	116,76	119,44	109,98	325,81	364,57	+264,57
Динамика показателя, % в высших учебных заведениях I и II уровней аккредитации	27037	29579	32074	25613	42210	50126	+23089
Динамика показателя, % в высших учебных заведениях III и IV уровней аккредитации	100,00	109,40	118,63	94,73	156,12	185,40	+85,40
Динамика показателя, %	45125	46166	44955	45297	50348	54684	+9559
Динамика показателя, % в высших учебных заведениях III и IV уровней аккредитации	100,00	102,31	99,62	100,38	111,57	121,18	+21,18
Динамика показателя, %	75142	66151	66166	58079	54250	66339	-8803
Динамика показателя, %	100,00	88,03	88,05	77,29	72,20	88,28	-11,72
Количество людей, занимающихся спортом	1166401	1223184	1218788	1229817	1011170	978163	-188238
Динамика показателя, % <i>из них</i>	100,00	104,87	104,49	105,44	86,69	83,86	-16,14
в детско-юношеских спортивных школах, специализированных детско-юношеских школах олимпийского резерва и школах высшего спортивного мастерства	594058	584777	581548	586724	525386	494286	-99772
Динамика показателя, %	100,00	98,44	97,89	98,77	88,44	83,21	-16,79

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

Динамикой функционирования количества детско-подростковых физкультурно-спортивных клубов по месту жительства регистрируется аналогичное снижение. Величина этого показателя составляет 29,21 %, что связано с закрытием клубов из года в год: в 2010 году было 962 клуба, в 2011 – 879, в 2012 – 846, в 2013 – 838, в 2014 – 702, а в 2015 г. остался функционировать только 681 клуб. Пропорционально с темпами сокращения объектам обслуживания сокращено на 36,8 % и количество лиц, занятых в таких клубах. В 2010 году их численность составляла 112452 чел., в 2011 – 90860 чел., в 2012 – 90455 чел., в 2013 – 90634 чел., в 2014 – 74164 чел., в 2015 – 71072 чел.

По показателю уровня образования население Украины занимает одно из ведущих мест в мире. Данные первой всеукраинской переписи населения, состоявшейся в 2001 году, свидетельствуют о том, что 28,9 млн. чел. имеющих высшее и полное среднее образование. Эта величина на 17,6 % превышает аналогичный показатель переписи населения двенадцатилетней давности, проводившейся в 1989 году. Однако, количество учащихся и студентов, отнесенных по состоянию здоровья к специальной медицинской группе с каждым годом растет. Так, в 2010 году их численность составляла 480795 чел., в 2011 – 530126 чел., в 2012 – 537160 чел., в 2013 – 493601 чел., в 2014 – 1205798 чел., в 2015 – 1406998 чел. Этот ряд данных отображает динамику увеличения за анализируемый период почти в 3 раза. Более детальный анализ определяет следующие результаты. Количество учащихся и студентов, относимых по состоянию здоровья к специальной медицинской группе в общеобразовательных учебных заведениях увеличилось более чем в 2,5 раза, в профессионально-технических учебных заведениях – на 85,40 %, в высших учебных заведениях I и II уровней аккредитации – на 21,18 %, в высших учебных заведениях III и IV уровней аккредитации ситуация, наоборот, улучшилась и достигла 11,72 %.

Общее количество людей, занимающихся спортом, как и количество людей, занимающихся спортом в детско-юношеских спортивных школах, специализированных детско-юношеских школах олимпийского резерва и школах высшего спортивного мастерства снизилось на 16,14 % и 16,79 % соответственно. Это демонстрируется следующим рядом данных: 2010 год – 1,166 млн. чел. и 0,594 млн. чел., 2011 год – 1,223 млн. чел. и 0,585 млн. чел., 2012 год – 1,219 млн. чел. и 0,582 млн. чел., 2013 год – 1,23 млн. чел. и 0,587 млн. чел., 2014 год – 1,011 млн. чел. и 0,525 млн. чел., 2015 год – 0,978 млн. чел. и 0,494 млн. чел.

Вывод. Социально-экономические процессы, находящие себе место в структурах жизнеобеспечения Украины на условиях бизнеса, предпринимательства и частного капитала, продолжают терять ресурс численного состава населения за счет миграции наиболее активных граждан. Существенное влияние на процессы, что относятся в разряд негативных можно остановить только на условиях реформирования и завоевания органами власти доверия.

Перспективы дальнейших исследований в данном направлении. Разработка инструментария менеджмента для организации программного обеспечения преобразований и реформирования отношений, обеспечивающих рост национального богатства и благосостояния народа в государстве за счет укрепления физического здоровья нации.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бритченко И. Г. Организационные основы взаимодействия спортивного бизнеса: постановка и последовательное движение к инновационному управлению в Украине / И. Г. Бритченко, В. Г. Саенко // *e-Journal VFU*. – Варна : ВСУ "Черноризец Храбър", 2016. – № 9. – С. 1 – 32.
2. Ворсовський О. Л. Фінансовий потенціал підприємств, основним видом діяльності яких є охорона здоров'я та надання соціальної допомоги / О. Л. Ворсовський // *Економіка & Держава*. – 2016. – № 7. – С. 44 – 46.
3. Гринин В. Г. Основы менеджмента и маркетинга в физической культуре и спорте / В. Г. Гринин, В. Г. Саенко, А. В. Толчева. – Луганск : Изд-во ЛДПУ имени Тараса Шевченко, 2004. – 304 с.
4. Гудзеляк І. І. Географія населення : навч.-метод. посіб. / І. І. Гудзеляк. – Львів : Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 76 с.
5. Дубовой А. В. Применение программ физической культуры и спорта в региональных учебных заведениях / А. В. Дубовой, В. Г. Саенко // *Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka conference «Dny vedy – 2013»*. – Dil 36. *Technicke vedy. Telovychova a sport : Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o.*, 2013. – S. 75 – 79.
6. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : монографія / О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук та ін. – К. : Об'єд. ін-т економіки НАН України, 2005. – 539 с.
7. Заставецька О. В. Географія населення України : навч. посіб. / О. В. Заставецька, Б. І. Заставецький, Д. В. Ткач. – Тернопіль : ТДПУ, 2003. – 149 с.
8. Заставний Ф. Д. Україна. Природа, населення, економіка / Ф. Д. Заставний. – Львів : Априорі, 2011. – 504 с.
9. Золотов М. И. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта / М. И. Золотов, В. В. Кузин, М. Е. Кутепов, С. Г. Сейранов. – М. : Академия, 2001. – 426 с.
10. Карасева М. В. Педагогические и экономические факторы, обеспечивающие рентабельное функционирование коммерческих физкультурно-оздоровительных клубов / М. В. Карасева // *Вестник Томского государственного педагогического ун-та*. – 2007. – № 5. – С. 100 – 105.
11. Папаїка О. О. Організаційні умови застосування сучасних механізмів управління освітою / О. О. Папаїка, В. Г. Саенко, Г. В. Толчева // *Вісник Донецького*

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського : Зб. наук. праць. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2006. – № 3 (31). – С. 126 – 132.

12. Полулященко Ю. М. Соціальна інтеграція людей з обмеженими можливостями засобами фізичної культури і спорту в умовах регіонального реабілітаційного середовища : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Полулященко Юрій Михайлович. – Луганськ, 2012. – 20 с.

13. Саенко В. Г. Модель організації спортивно-тренувальної діяльності міжнародної федерації кюокушинкай каратэ / В. Г. Саенко // *Probleme actuale privind perfectionarea sistemului de învățămînt în domeniul culturii fizice*. – Chisinau: Editura USEFS, 2013. – P. 459 – 461.

14. Саенко В. Г. Основные задания организации секций по хортингу в общеобразовательном учебном заведении / В. Г. Саенко // *Актуальные проблемы экологии и здоровья человека : Матер. междунар. наук.-практ. конф.* – Череповец : ФГБОУ ВПО ЧГУ, 2013. – С. 243 – 245.

15. Саенко В. Г. Процес організації фізкультурно-спортивної діяльності студентів в Польщі / В. Г. Саенко // *Проблеми формування здорового способу життя дітей і молоді та шляхи їх вирішення : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.* – Х. : ХГПА, 2016. – С. 228 – 235.

16. Ткачева О. А. Менеджмент и маркетинг в сфере физической культуры и спорта / О. А. Ткачева. – Новочеркасск : ЮРГТУ, 2011. – 95 с.

17. Толчева А. В. Становление йоги как учебной дисциплины в образовательных заведениях и проблемы оптимальной организации занятий / А. В. Толчева // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (ч. II), № 17(204).* – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – С. 217 – 223.

18. Olshantseva T. Business education in a global educational market / T. Olshantseva, I. Britchenko // *Mater. Scien.-Pract. Conf. Dedicated to the 60-th Birth Anniversary of Prof. G. Tsereteli «National economies and globalization».* – Tbilisi : Ivan Javakhishvili Tbilisi State University, 2012. – T. 1. – С. 99 – 104.

19. Kuśnierz С. Обучение восточным единоборствам студентов в польских и украинских университетах / С. Kuśnierz, V. Saienko // *Единоборства : науч. журнал.* – Харьков : ХГАФК, 2017. – Т. 2. – С. 32 – 34.

20. Saienko V. G. Marketing and management in the field of sports business / V. G. Saienko // *Proceedings of academic science – 2016 : XI International scien.-pract. conf. – United Kingdom : Science and Education Ltd, 2016.* – P. 29 – 35.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СПОРТИВНИХ ШКОЛ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ

Прусська Ю.О., студентка

Науковий керівник: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент **Лисенко І.А.**

Національний університет фізичного виховання та спорту України (Київ)

У статті висвітлені історично-організаційні аспекти управління спортивною школою, як основною ланкою дитячо-юнацького спорту в Україні, розкривається їх сучасна класифікація та особливості менеджменту в умовах ринкової економіки.

Ключові слова: спортивна школа, позашкільний навчальний заклад, дитячо-юнацький спорт, статус, засновники, апарат управління, організаційна структура.

Вступ. Раціоналізація багаторічного тренування юних спортсменів вимагає організації оптимального управління учбово-тренувальним процесом у межах конкретної спортивної школи [1, 3, 10, 12]. Це, насамперед: адекватні організаційні структури управління основним процесом; організаційно-методичні аспекти забезпечення навчально-виховного процесу; організаційно-методичні умови освітнього процесу.

Проведені теоретичні дослідження з питань управління спортивними школами дозволили зафіксувати гостру актуальність їх розробки для вітчизняного фізкультурного руху. Оскільки вітчизняні фахівці відзначають, що спортивні школи, які існують в Україні, є унікальною і ефективною формою організації підготовки спортивного резерву.

Зважаючи на вищевикладене, метою нашої доповіді стало узагальнення накопиченого досвіду діяльності спортивної школи та розкриття компонентів її управління як системи підготовки юних спортсменів.

За даними газети «Правда» від 15 листопада 1934 р. перша дитяча спортивна школа була організована в 1934 р. у Москві, за ініціативою ряди вчителів фізичної культури. Успішна робота цієї школи стала поштовхом для відкриття їх і в Києві.

Мета дослідження. Узагальнити теоретичний досвід управління діяльністю спортивної школи в сучасних умовах реформування галузі «фізична культура і спорт».

Завдання дослідження:

1. Визначити роль, місце та особливості функціонування спортивної школи в нових соціально-економічних умовах розвитку сфери «фізична культура і спорт».

2. Описати існуючу класифікацію спортивних шкіл та особливості їх функціонування у вітчизняному фізкультурному русі.

3. Розкрити особливості організації діяльності спортивних шкіл на сучасному етапі розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні.

Методи дослідження:

1. Аналіз нормативно-правових документів та вивчення літературних джерел з проблеми дослідження (у тому числі контент-аналіз періодичної преси та даних Інтернет-сайтів).

2. Крос-аналіз первинних та статичних документів управління діяльністю спортивних шкіл.

3. Метод порівняння та зіставлення.

4. Методи математичної статистики.

Результати досліджень. Аналіз нормативно-правових документів та спеціальних літературних джерел дозволив виявити, що спортивна школа являє собою різновид освітньої установи, основне призначення якої полягає у розвитку мотивації особистості до всебічного задоволення фізкультурно-оздоровчих і спортивних потреб, реалізації додаткових програм і послуг з фізичного виховання в інтересах особистості, суспільства, держави. Основною метою діяльності спортивної школи є забезпечення умов для організації активного змістовного дозвілля, самовдосконалення особистості, формування здорового способу життя, творчого розвитку та професійного самовизначення у виборі професії, розвитку фізичних, інтелектуальних і моральних якостей, досягнення спортивних успіхів згідно здібностей дітей.

Спортивні школи, в залежності від поставлених перед ними завдань, матеріальних і кадрових можливостей, поділяються за трьома статусами:

- дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ);
- спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву (СДЮСШОР);
- школа вищої спортивної майстерності (ШВСМ) (табл. 1.).

Особливу увагу, на думку М.В.Дутчака (2008), О.А.Шинкарук (2005), О.М.Вареника (2005), І.І. Приходько, Г.М. Путятіної (2007) мають організовані у 2000 році дитячо-юнацькі школи інвалідів та спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи паралімпійського та дефлімпійського резерву.

Сучасна класифікація спортивних шкіл в Україні

Статус спортивної школи	Типи спортивної школи	Категорія спортивної школи
Дитячо-юнацька спортивна школа	<ul style="list-style-type: none">• комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи (проводять роботу з декількох видах спорту);• дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту (орієнтовані на один вид спорту);• дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів.	<ul style="list-style-type: none">- вища;- перша;- друга категорія;- без категорії.
Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву	<ul style="list-style-type: none">• спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву.	<ul style="list-style-type: none">- вища категорія

Для регулювання діяльності спортивних шкіл, як установи позашкільного навчального закладу, в країні створена достатня нормативно-правова база, яка відображає всі її організаційно-правові та фінансово-економічні аспекти в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Спортивна школа будь-якого статусу створюється засновником за власною ініціативою і реєструється уповноваженим органом місцевого самоврядування в заявному порядку.

Засновниками спортивної школи як позашкільного закладу, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (2009) можуть бути:

- центральні органи та місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;
- підприємства, установи, організації та їх об'єднання, крім державних та комунальних (за винятком ШВСМ);
- громадяни України (за винятком ШВСМ).

Організаційно-правова форма спортивної школи визначається статутом засновника (засновників). У переважній більшості випадків спортивні школи створюються як непідприємницькі організації в організаційно-правовій формі «установа», проте, є факти

створення спортивних шкіл як підприємницьких організацій, що мають, наприклад, організаційно-правову форму «товариство з обмеженою відповідальністю».

Під час відкриття спортивної школи (і далі щорічно) вищестоячі організації визначають загальний контингент даної школи, кількість і чисельність відділень з видів спорту (або спортивних дисциплін), навчальних груп та інші показники. Обов'язковими умовами для відкриття спортивної школи є: наявність власної або орендованої спортивної бази, адміністративних та допоміжних приміщень; забезпеченість фінансуванням і наявністю не менш вісьмох тренерсько-викладацьких ставок, а у сільській місцевості - чотирьох (спортивна школа для інвалідів - відповідно чотири і три).

Управління державними і муніципальними освітніми установами, до яких належать і спортивні школи, будується на принципах комплексності, наступності, варіативності, єдиноначальності та самоврядуванні і за умови використання системного підходу.

В структуру спортивної школи входять такі ланки:

- адміністрація школи,
- відділення з видів спорту,
- навчальні групи,
- колегіальні органи управління (загальні збори колективу, рада спортивної школи, тренерська рада відділень),
- громадські органи управління (батьківський комітет, опікунська рада),
- обслуговуючий персонал спортивних споруд, які перебувають у безпосередньому підпорядкуванні школи.

Організаційна структура спортивної школи нормативно закріплюється в її штатному розписі.

Висновки. Вивчення нормативно-правових документів і літературних джерел за темою дослідження дозволило встановити, що ключовими фігурами в ній є директор, заступник директора з навчально-тренувальної роботи, заступник директора з адміністративно-господарської роботи, старші тренери-викладачі з виду спорту, інструктор-методист, бухгалтер і лікар школи, обслуговуючий персонал. Всі вищезгадані співробітники повинні мати вищу освіту освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» або «бакалавр» і проходити підвищення кваліфікації один раз на п'ять років у навчальних закладах відповідного рівня акредитації.

В структуру спортивної школи входять також адміністрація та обслуговуючий персонал спортивних споруд, які знаходяться на балансі або в безпосередньому підпорядкуванні школи.

Посадові обов'язки працівників спортивної школи регламентуються відповідними тарифно-кваліфікаційними характеристиками та посадовими інструкціями.

Відносини працівника спортивної школи та адміністрації регулюються трудовим договором (контрактом), умови якої не можуть суперечити трудовому законодавству.

Спортивна школа самостійно здійснює фінансово-господарську діяльність. Вона має самостійний баланс і розрахунковий рахунок в банківських установах. За спортивною школою з метою забезпечення її діяльності засновником закріплюються на правах оперативного управління будівлі, майнові комплекси, обладнання, інвентар, а також інше, необхідне для здійснення статутної діяльності споживчого майна, культурного, соціального та іншого призначення.

Фінансування спортивної школи здійснюється на основі державних (у тому числі відомчих) і місцевих нормативів у розрахунку на одного, хто займається в залежності від типу спортивної школи, які повинні враховувати витрати незалежно від кількості учнів.

Спортивна школа має право здійснювати підприємницьку діяльність, передбачену статутом і розпоряджатися отриманими доходами.

Як зазначають провідні вітчизняні спеціалісти з організації та управління фізкультурним рухом саме проблеми кадрового забезпечення негативно позначаються на результатах роботи існуючих спортивних шкіл та ефективного впровадження в них сучасних технологій спортивного менеджменту.

Перспективи подальшої розробки раціональної моделі управління діяльністю спортивної школи на основі структурно-модульної її організації, на наш погляд, буде сприяти підвищенню ефективності підготовки спортивного резерву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербицька О. Спортивні школи - джерело підготовки спорт. резервів / О. Вербицька // *Фізична культура, спорт та здоров'я .: Тези доповідей 2 Всеукр. науково-практ.конфер. для студентів та аспірантів.- Харків,2000.-с. 37-38.*
2. Вареник О. Н. Социально-экономические проблемы детско-юношеского спорта в Украине / О. Н. Вареник // *Олимпийский спорт и спорт для всех. – К., 2005. – С. 46.*
3. Дутчак М. В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні / М. В. Дутчак // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – Харків: ХДАДМ. – 2008. – №9. – С. 34-43.*

4. Дутчак М. В. Теоретико-методичні засади формування системи спорту для всіх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. і с.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / М. В. Дутчак. – К., 2009. – 39 с.
5. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
6. Положення "Про дитячо-юнацьку спортивну школу». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Положення «Про школу вищої спортивної майстерності». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15>
8. Малинин А. Б. Менеджмент деятельности спортивных школ : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 032101 - "Физическая культура и спорт" / А. Б. Малинин, В. А. Малинин. – Москва : Физическая культура, 2008. – 241 с.
9. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку: [монографія] / Ю. П. Мічуда. – К.: Олімпійська література, 2007. – 216 с.
10. Приходько И.И. Организация управления спортивной школой / И.И. Приходько, Г.Н. Пуяткина // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків – Донецьк: ХДАДМ (ХХІІІ), 2007. - №5. – С.140-144.
11. Приходько И.И. Финансово-хозяйственная деятельность спортивных школ в современных условиях / И.И. Приходько, Г.Н. Пуяткина, А.Ф. Куликов // Педагогіка, психологія та медико – біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків – Донецьк: ХДАДМ (ХХІІІ), 2004. – №18. – С.304 – 310.
12. Шинкарук О. Діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл з зимових видів спорту та шляхи вдосконалення їхньої роботи / О. Шинкарук // Молода спортивна наука України. – 2005. – Вип.9. – Т.3. – С. 327-331.

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ “ФІТНЕС В ОФІС”**

Світлична С.О., студентка

Свистунов С.В., кандидат філософських наук, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У роботі розглянуто особливості структури управління ФСО “Фітнес в офіс” на різних етапах її розвитку.

Ключові слова: малорухливий спосіб життя, фітнес, фітнес в офісі, тренування в офісі.

Вступ. На сьогоднішній день робота в офісі приваблює молоде покоління комфортом та престижністю. Проте такий рід занять призводить до малорухливого способу життя. Як наслідок, офісні співробітники мають певний спектр проблем зі здоров'ям. Учені Американського інституту дослідження раку, на основі проведених масштабних досліджень зробили висновок: щорічно 92 000 випадків раку кишечнику та грудей виникають у результаті недостатньої фізичної активності [1]. Отож, керівникам організацій слід ставити на перше місце здоров'я колективу, а самим працівникам, необхідно враховувати цей аспект при влаштуванні на роботу.

Фітнес в офісі – це сучасний напрямок фізичної активності, завдяки якому офісний співробітник може в зручний для нього час, не виходячи за межі самого офісу чи будівлі, займатися фітнесом. Тим самим попередити виникнення ряду небезпечних для життя захворювань і привести своє тіло у форму [2].

Організація “Фітнес в офіс” – це комерційна ФСО, метою якої є отримання прибутку за допомогою якісного надання фізкультурно-оздоровчих послуг (групові та індивідуальні заняття з фітнесу). Тренування проходять в офісах клієнтів чи на відкритих майданчиках (на свіжому повітрі). При орендуванні приміщення, заняття проводяться в спеціально обладнаній залі. Також передбачена онлайн розминка у вигляді фітнес-паузи (загальний комплекс вправ), не покидаючи робочий простір. Розроблені фахівцями фітнес-програми орієнтовані на людей, котрі більшість робочого часу проводять у положенні сидячи та в цілому ведуть малорухливий спосіб життя.

У перспективі планується розширення спектру основних та додаткових послуг, із розробкою та впровадженням нових програм для тренувальних занять. Такий крок послугує збільшенню кількості штату персоналу компанії та відкриттю нових точок доступу “Фітнес в офіс” спочатку у межах міста, а в подальшому по іншим регіонам.

Мета дослідження – запропонувати стратегію розвитку системи управління фізкультурно-спортивною організацією “Фітнес в офіс”.

Завдання дослідження:

- розробити ступінчатий комплексний підхід для проведення фізкультурно-оздоровчих занять в офісних компаніях;
- визначити ряд послуг та загальні потреби в персоналі, на кожному етапі розвитку;
- розробити модель управління ФСО “Фітнес в офіс”, у вигляді структурно-організаційних схем, відповідно до кожної ступені комплексного підходу.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалами є результати раніше проведених досліджень та практичний досвід реалізації проекту “Фітнес в офіс”. Методи дослідження: праксометричний метод дослідження, метод співставлення та узагальнення отриманої інформації.

Результати дослідження та їх обговорення. Місія організації “Фітнес в офіс” – зробити заняття з фітнесу доступними в будь-який час та в будь-якому місці. Виходячи з цього, лаконічним формулюванням стратегії розвитку для такого роду ФСО буде наступне пояснення: треба створити формальну мережу точок доступу клієнт-тренер (оренда залів в офісних приміщеннях) і розробити оптимальну сітку занять, поступово впроваджуючи нові види послуг.

Беручи за основу вирішення поставлених у даній роботі завдань та результати попередніх досліджень, авторами було запропоновано ступінчатий комплексний підхід щодо проведення занять руховою активністю в офісних компаніях, із метою покращення ситуації проблем зі здоров’ям їх співробітників (рис. 1) [3].

Рис.1. Проведення фізкультурно-оздоровчих занять в офісних компаніях

Три “сходинки” характеризують поступове розширення спектру послуг, котрі організація “Фітнес в офіс” буде надавати клієнтам. Фітнес-пауза у вигляді загальнозміцнюючих вправ, повноцінні заняття з фітнесу в офісних будівлях, а також корпоративні тренування та спортивні масові заходи – це повноцінний комплекс фізкультурно-оздоровчих послуг [2, 3].

Наступний етап дослідження – це визначення спектру послуг. Нижче наведено загальний перерахунок послуг, без зазначення етапів розвитку.

Основні послуги. Фітнес-пауза офлайн та онлайн (відео занять на спеціальному інтернет-ресурсі, з постійним оновленням програми, поради від спеціалістів). Групові заняття з фітнесу (стретчинг, йога, пілатес, фітнес-інтенсив). Заняття в орендованому залі проводяться згідно розкладу. Тренування за запитом клієнтів у інших офісах (бізнес-центри). Проведення занять на відкритих майданчиках, у парках, скверах поблизу офісного приміщення, у теплу пору року. Групові заняття з оздоровленням та спортивні змагання: настільний теніс, волейбол, баскетбол, футбол, плавання, теніс, скелелазіння, фехтування. Додаткові послуги: індивідуальні заняття з тренером, не залишаючи робочий простір; проведення семінарів зі здорового способу життя; організація фітнес уїк-ендів та фітнес турів.

Зважаючи на різноманітний діапазон послуг “Фітнес в офіс”, виникає потреба в розширенні штатного та позаштатного персоналу у різні періоди розвитку організації. У таблиці наведено посадові одиниці та етапи, на яких з’являється потреба у прийомі на роботу нових співробітників, відповідно до розробленого комплексного підходу щодо проведення фізкультурно-оздоровчих занять в офісних компаніях.

Таблиця 1

Загальна потреба у штаті працівників на різних етапах розвитку ФСО

№	Посадова одиниця	Етап	Примітки
Основний штат			
1	Директор	ФП	працює в офісі
2	Тренер групових занять № 1	ФП	в офісі клієнта
3	Тренер групових занять № 2	ФО	в залі для фітнесу
4	Тренер групових занять № 3	КФ	за місцем вимоги
5	Координатор онлайн занять № 1	ФП	в офісі/вільний графік
6	Координатор онлайн занять № 2	КФ	в офісі/вільний графік
7	Спортивний менеджер	КФ	організація заходів
Позаштатний персонал та аутсорсинг			
8	Охорона та прибиральниця	ФП	від орендовласника
9	Бухгалтер	ФП	аутсорсинг

Після визначення спектру послуг та необхідності в персоналі на різних етапах розвитку організації “Фітнес в офіс”, авторами було розроблено модель управління ФСО, у вигляді структурно-організаційних схем, відповідно до кожної ступені комплексного підходу (рис.2, 3, 4) [4].

Директор (власник) виконує стандартні для керівників організацій обов’язки. Тренер групових занять № 1 – розробляє програми тренувань, проводить фітнес-паузи та знімає відео уроки для онлайн занять. Координатор, у свою чергу, дбає про забезпечення клієнтів відповідними матеріалами, їх виконання та відстежує результати (рис. 2).

Рис.2. Організаційна схема управління ФСО (1-ша сходинка)

На другій сходинці, у зв’язку з наданням нових послуг, виникає потреба у розширенні штату співробітників організації. Тренер групових занять № 2 – проводить заняття в орендованому залі, згідно визначеного розкладу (рис.3).

Рис.3. Організаційна схема управління ФСО (2-га сходинка)

Третя сходинка комплексного підходу найбільш насичена (рис 4). З’являються нові посади та обов’язки. Спортивний менеджер – займається організацією корпоративного фітнесу: спортивні змагання та фізкультурно-оздоровчих заходи. Тренер групових занять № 3 – проводить виїзні тренування. Координатор занять № 2 – регулює роботу на свіжому повітрі, займається плануванням виїзних тренувань та допомагає спортивному менеджеру.

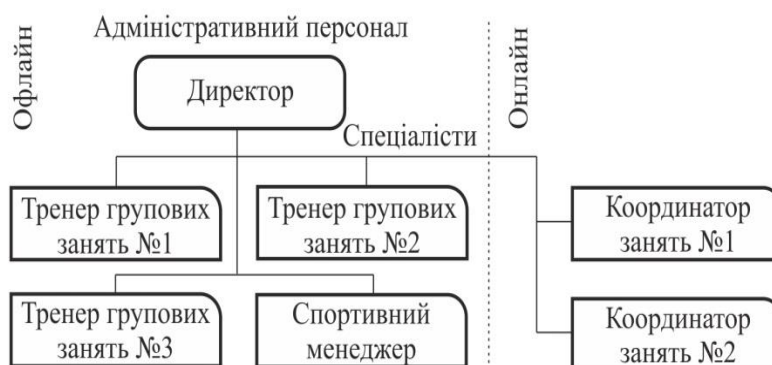

Рис.4. Організаційна схема управління ФСО (3-тя сходинка)

Запропонована модель управління компанією, у вигляді структурно-організаційних схем, виступає елементом розвитку стратегії ФСО “Фітнес в офіс”.

Висновки. У результаті проведеного наукового дослідження було підтверджено актуальність обраної тематики. Тренування в офісі – це сучасний спосіб, завдяки якому офісний співробітник може в зручний для нього час, не виходячи за межі офісу, займатися фітнесом. Збільшуючи рівень фізичної активності і тим самим, турбуючись про своє здоров’я.

На основі практичного досвіду реалізації проекту “Фітнес в офісі”, авторами було визначено ступінчатий комплексний підхід для проведення фізкультурно-оздоровчих занять в офісних компаніях. Запропоновано ряд послуг та загальні потреби в персоналі. Розроблено модель управління ФСО, у вигляді структурно-організаційних схем. Представлені матеріали є стратегією розвитку системи управління компанією “Фітнес в офіс”.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку пов’язані з деталізацією запропонованої стратегії та етапів її реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегии и рекомендации по здоровому образу жизни и двигательной активности: [сб. материалов ВОЗ] / сост. Е.В. Имас, М.В. Дутчак, С.В. Трачук. – К.: НУФВСУ, изд-во “Олимп. лит.”, 2013. – С. 182-183.
2. Світлична, С.О. Комплексний підхід щодо проведення занять руховою активністю для офісних співробітників / С.О. Світлична // Збірник наукових праць. – Харків: Панов, 2017. – Випуск 1. – С. 44-47.
3. Світлична, С.О. Можливі варіанти розвитку напрямку *Workout in the office* в Україні / С.О. Світлична // Збірник наукових праць. – Львів: Молода спортивна наука України, 2017. – Т.2. – С. 69-70.
4. Вавилов В.В. Основы менеджмента в фитнес-индустрии [Текст]: Владислав Вавилов. – К.: «САММИТ-КНИГА», 2015. – 258 с.

**СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНІХ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ МЕРЕЖІ
ЦЕНТРІВ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ «СПОРТ ДЛЯ ВСІХ»**

Свистунов С.В., кандидат філософських наук, доцент

Кравченко О.В., здобувач

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

Ефективність діяльності фізкультурно-спортивних організацій на пряму залежить від їх зовнішніх комунікацій. Центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» почали свою діяльність відносно нещодавно, через що їх система зовнішніх комунікацій потребує аналізу та вдосконалення. Для цього необхідно розробити ефективні стратегії.

***Ключові слова:** комунікативні канали, комунікації, спорт для всіх, стейкхолдери, рекомендації.*

Вступ. Центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» є закладами фізичної культури і спорту, які здійснюють діяльність шляхом залучення різних груп населення, зокрема соціально незахищених, до занять фізичною культурою [1]. Метою діяльності центрів «Спорт для всіх» є створення сприятливих умов для реалізації прав громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їх потреб в оздоровчих послугах, а також поглиблення знань щодо розуміння ціннісних орієнтацій фізичної культури і спорту [2].

Покращення організаційних комунікацій неодмінно позитивно впливає на якість менеджменту, а відтак, на успішність діяльності центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Результативністю організаційних нововведень в даному випадку буде не лише успішність центрів, а і оздоровлення населення, оскільки це є основною метою їх діяльності.

Для ефективного розроблення стратегій покращення зовнішніх комунікацій центрів доцільно аналізувати фактори внутрішнього та зовнішнього впливу. Наприклад, SWOT-аналіз є інструментом для визначення стратегії поведінки при настанні певних можливостей та загроз, з урахуванням сильних та слабких сторін зовнішньої комунікативної системи центрів [3], а стейкхолдер-аналіз сприяє визначенню особливостей груп впливу.

Мета дослідження. Завдання дослідження. Метою даного дослідження було розробити практичні рекомендації для розвитку зовнішніх комунікативних процесів центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Для цього були використані такі

методи, як опитування з метою виявлення груп вплив та параметрів комунікативних зв'язків з ними, системний аналіз, абстрагування, порівняння і зіставлення для дослідження зовнішніх комунікативних систем центрів «Спорт для всіх». На основі даного дослідження була розроблена типова модель зовнішньої взаємодії мережі центрів «Спорт для всіх», виявлені слабкі сторони та розроблено практичні рекомендації для вдосконалення зовнішніх комунікацій.

Результати дослідження та їх обговорення. На рисунку 1 зображено модель зовнішніх комунікативних процесів мережі центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». При взаємодії з різними групами впливу (стейкхолдерами) центри формують комунікативні зв'язки різної насиченості. Під насиченістю в даному випадку слід розуміти кількість, інформативність повідомлень та їх частоту. Наприклад, міські центри частіше взаємодіють зі споживачами, ніж із закладами охорони здоров'я. Це пояснюється тим, що основна діяльність спрямована саме на задоволення інтересів існуючих споживачів та залучення нових, а комунікативні процеси між регіональними центрами та закладами охорони здоров'я відбуваються в основному під час проведення масових заходів або з метою отримання фахових порад. Всеукраїнський центр «Спорт для всіх» активніше співпрацює з органами державної влади, спільно з якими реалізує політику оздоровлення населення. Але зі споживачами на пряму контактує тільки при масових заходах, а побічно – через регіональні центри під час реалізації державних програм.

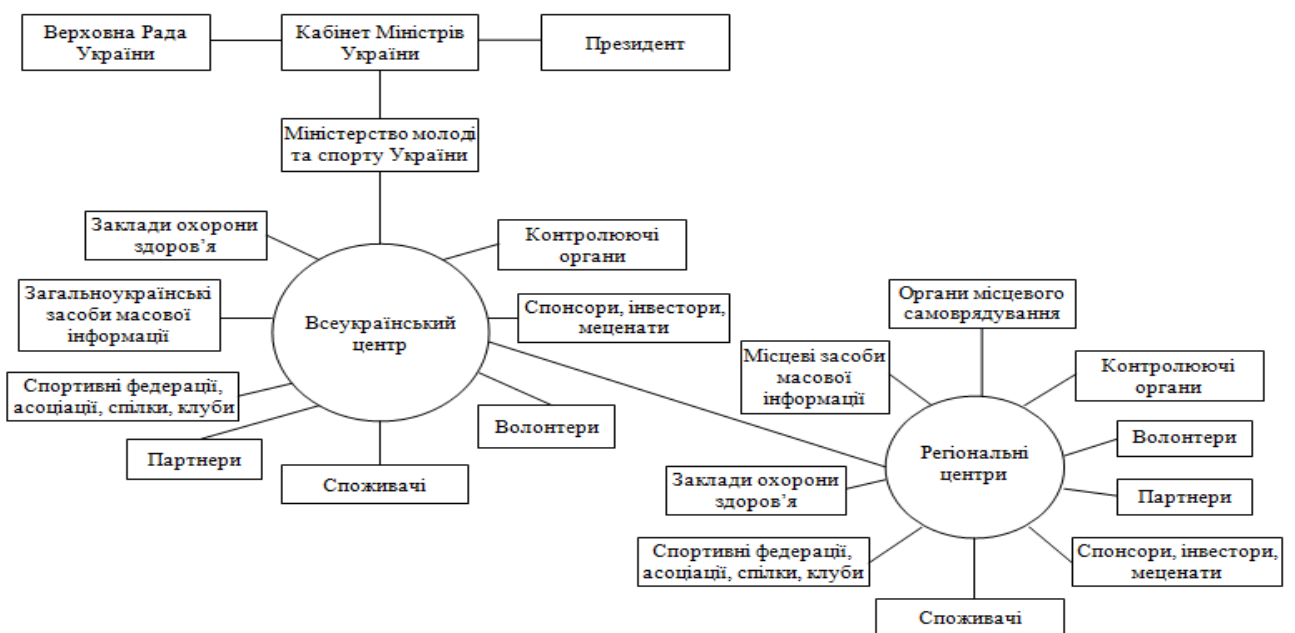

Рис. 1. Модель зовнішніх комунікативних процесів центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» на загальнодержавному рівні

До основних стейкхолдерів відносяться органи місцевого самоврядування, спонсори, інвестори, меценати, партнери, засоби масової інформації, вище (обласні) та нижчестоячі (міські, сільські) центри «Спорт для всіх» тощо. У процесі стратегічного планування центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» необхідно враховувати вплив, який стейкхолдери мають на центри, рівень розвитку комунікацій між ними, комунікативні канали, які використовуються при спілкуванні, а також, очікування стейкхолдерів від даної співпраці, важливість певних речей для них, значення успішної співпраці та невдалої взаємодії між центрами та їх стейкхолдерами.

Для оптимальної взаємодії зі стейкхолдерами необхідно виявити більш та менш важливих, оскільки направляти максимальні зусилля на всіх стейкхолдерів неможливо. Отже, необхідно проранжувати наявні групи впливу, а потім розподілити зусилля та затрати відповідно до вагомості вищезазначених груп з метою оптимізації взаємодії з ними. Для цього необхідне використання такого методу дослідження, як стейкхолдер-аналіз. Вплив органів державної влади та місцевого самоврядування є найсильнішим, а закладів охорони здоров'ям – найслабшим. Рівень розвитку комунікацій з різними стейкхолдерами є здебільшого середнім та вище середнього.

Для покращення стану системи зовнішніх комунікацій керівникам центрів доцільно враховувати наступні рекомендації:

1. Створити власний web-сайт, на якому буде розміщена вся необхідна для споживачів і партнерів інформація. Сайти мають відповідати наступним вимогам: бути зручними у використанні, доступними для швидкого пошуку необхідної інформації, мати цікавий дизайн, який створює сприятливу атмосферу, мати зручну структуру, проте містити усі необхідні елементи, а також мати зручну навігацію по сайту. Також сайт доцільно використовувати для опитування відвідувачів з метою збору інформації, що дозволяє поліпшити діяльність центрів.

Для фінансової підтримки є доречним розміщувати банери спонсорів, проте вони не мають перечити духу та меті діяльності центрів (наприклад, недоречною є реклама тютюнових виробів, алкоголю). Необхідно створити власні сторінки в соціальних мережах та вести тематичні блоги. На сьогодні лише кілька центрів їх мають. За відсутності необхідного фінансування є доцільним використання безкоштовних конструкторів сайтів, з безкоштовним або дешевим хостингом. Цим займаються ua.jimdo.com, free-sait.io.ua, ui.ua тощо. Для поширення відео звітів та відео анонсів заходів, які проводяться центрами, доцільно використовувати відеохостинг YouTube.

2. Запровадити посаду спеціаліста, який відповідатиме за формування раціональної системи зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх» та чітке роз'яснення усім співробітникам їх посадових обов'язків з урахуванням створення цілісної системи взаємодії, компоненти якої доповнюють один одного.

3. Впровадити у процес стратегічного планування механізми SWOT-аналізу та стейкхолдер-аналізу стану системи зовнішніх комунікацій центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».

4. Впровадити у процес стратегічного планування моделі структури зовнішніх комунікацій центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».

5. Ознайомити персонал з чинними нормативно-правовими актами та роз'яснити термінологію, яка часто в них зустрічається.

6. Керівникам центрів та спеціалістам, які взаємодіють із зовнішніми групами впливу, є доречним періодичне відвідування різноманітних семінарів, тренінгів та інших навчальних програм з метою вдосконалення їх комунікабельності з вищезазначеною аудиторією. Дана ідея давно реалізується на практиці у розвинених країнах.

7. Мінімізувати внутрішні комунікаційні бар'єри, так як внутрішні комунікаційні бар'єри часто є основою зовнішніх.

Висновки. Нами було розроблено модель зовнішніх комунікаційних процесів мережі центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» нижчого ієрархічного рівня. Проаналізувавши стан системи зовнішніх комунікацій, зовнішні та внутрішні фактори, а також особливості груп впливу, було розроблено практичні рекомендації. Які за умови їх застосування позитивно вплинуть на розвиток зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх».

У перспективі подальших досліджень є розробка практичних рекомендацій під кожен конкретний центр «Спорт для всіх». Оскільки об'єднання центрів в групи різних ієрархічних рівнів не дає повноцінної ефективності. Кожен центр має свої особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Інноваційні технології оздоровчо-рекреаційної фізичної культури у діяльності центрів «Спорт для всіх»: навч.-метод. посібник / І.В. Макущенко, В.М. Пристинський, Л.О. Демінська, Т.М. Пристинська. – Донецьк-Слов'янськ, 2008. – 82 с.*

2. *Про затвердження «Положення про центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 31.01.2014 № 323 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0310-14/para11#n11>.*

3. *Кравченко Е.В. Роль студенческой молодежи в стратегическом планировании внешних коммуникаций центров физического здоровья населения «Спорт для всех» / Е. В. Кравченко // Физическое воспитание студентов. – 2016. – №2. – С. 13-18.*

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛАХ, ЯК ФАКТОР ПРИТОКУ КЛІЄНТІВ У СПОРТИВНОМУ БІЗНЕСІ

Синьова С. Є., студентка магістратури кафедри менеджменту та економіки спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

В статті виражені основні проблеми фізичного виховання в загальноосвітніх школах, розкрито важливість предмету і його роль у спортивному бізнесі. Запропоновані варіанти реформування шкільної системи фізичного виховання та надані рекомендації щодо популяризації уроку на основі праць вітчизняних авторів.

Ключові слова: урок фізичної культури, спортивно-видовищний бізнес, меценатство, спортивні організації.

Вступ: Загальновідомий факт, що система фізичного виховання в загальноосвітніх школах знаходиться на низькому рівні. Діти не ставляться до предмету «фізична культура» в школі, як до важливого, на уроках фізкультури все менше дітей займаються активним фізичним розвитком, спираючись на медичні довідки. З розвитком технологій, новітніх видів розваг, дітей стає дедалі складніше привчити до активного способу життя, регулярного заняття спортом. Ця проблема стосується не лише аспекту майбутньої здорової нації а і розвитку спорту в Україні.

Хоча основним завданням фізичного виховання в школах, згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт» є забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя, ми ж розглянемо цю проблему, як негативний фактор впливу на спортивно-видовищний бізнес в Україні.[1]

Мета дослідження. Висвітлити закономірність між зниженням популярності фізичної культури в школах та попитом в фізкультурно-спортивному бізнесі.

Завдання дослідження:

1. Виявити недоліки сучасної системи фізичної культури в школах.
2. Запропонувати варіанти вирішення проблеми.

Результати дослідження та їх обговорення. Проаналізувавши ряд досліджень вітчизняних авторів, які звертали свою увагу на проблеми фізичного виховання в школах, можна виділити такі основні чинники, що впливають на зниження популярності фізичної культури в школах:

1. Зменшення кількості уроків фізичної культури в школах.
2. Низька якість викладання, несерйозність предмету.
3. Застарілі програми.
4. Мала мотивація у вчителів фізичної культури до проведення уроку.
5. Слабка інфраструктура та недостатня кількість інвентарю.
6. Погане інформування дітей та батьків про важливість фізичного розвитку дитини [2].

Розглянемо фізичну культуру в школах не тільки як фактор гармонійного фізичного розвитку дитини, а й фактор, що впливає на спортивний бізнес в майбутньому, особливо це стосується спортивно-видовищних заходів. Окрім того, що на даний момент фінансова криза не дає можливості українцям на постійній основі відвідувати стадіони, на яких грають їхні улюблені команди, також в населення значно падає інтерес до такого роду заходів.

Слабкий рівень фізичної культури в школах – це в першу чергу удар по загальній любові до спортивно діяльності, що формується в дитини. Але на даний момент держава не в змозі забезпечити гідне фінансування школам, тож потрібно шукати альтернативи виходу з цієї складної ситуації.

Щоб наглядно побачити негативну тенденцію зниження зацікавленості населення до спортивно-видовищних заходів останніми роками, звернемося до статистики відвідування матчів Української футбольної Прем'єр-ліги.

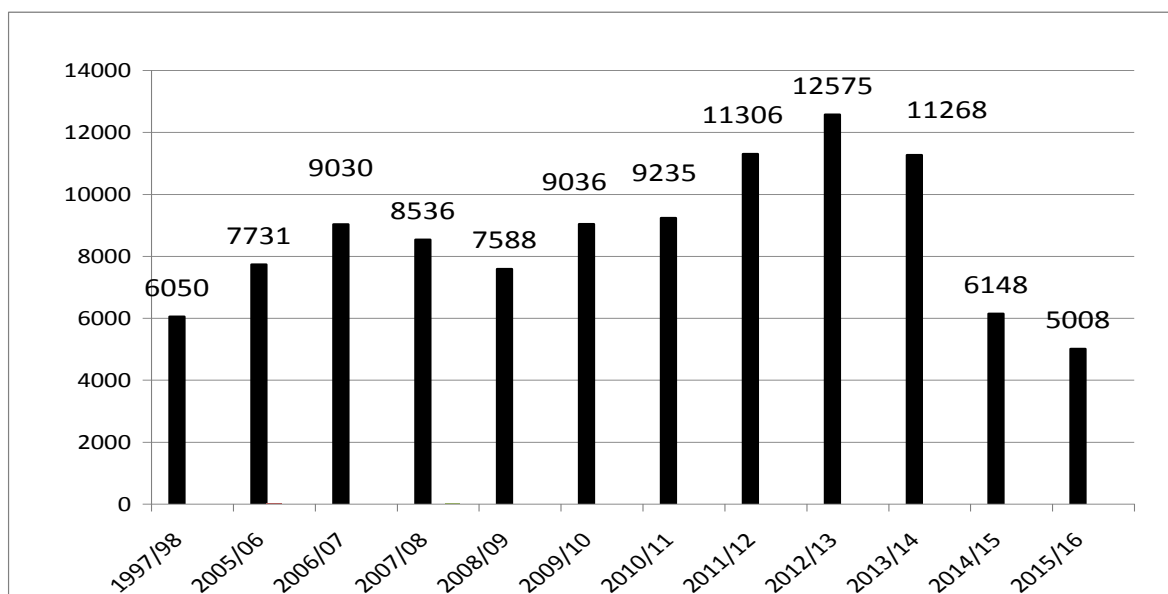

Рис. 1. Статистика відвідування матчів УПЛ

Як бачимо, рівень відвідуваності футбольних матчів упав нижче ніж показник сезону 1997/98, коли, як відомо була ще більш глибока фінансова криза ніж зараз. Навіть якщо взяти до уваги те, що відбулась анексія Криму та проходить АТО на території Донецької та Луганської області, все ж статистика продовжує падати, хоч і провідні команди з цих регіонів грають на території України. Це показує лиш те, що в населення падає інтерес до спортивно-видовищних заходів. Схожа статистика в інших видах спорту, але окрім того, що кількість вболівальників зменшується, зменшується ще й кількість спортсменів, відповідно і видовищність, рівень професіоналізму падає.

Те чи може людина цікавитися регбі чи волейболом, коли вона не грала в ці ігри в дитинстві, чи знайде час на ці спортивні ігри в дорослому житті? Звичайно ж ні.

Ці всі знання про спорт, любов до спорту, мають бути закладені ще в дитинстві. Лише коли людина сама спробує, візьме участь у змаганнях з певного виду спорту, вона оцінить на повну видовищність та інтригу на спортивному майданчику.

Враховуючи цей фактор, організаціям, що надають спортивно-видовищні послуги слід надати увагу фізичному вихованню дітей, а саме підготовці та проведенню змагань з різних видів спорту.

В теперішньому становищі держави не слід розраховувати на покращення сфери фізичного виховання, але якщо спортивні організації хочуть в майбутньому бути прибутковими, отримувати своїх клієнтів, слід вкласти певні ресурси в майбутнє дітей, в спортивний інвентар в школах, в проведення спортивних занять. Такий вид меценатства окупиться вже через декілька років, коли діти стануть студентами, матимуть власний прибуток, та навіть ще в дитячому віці проситимуть своїх батьків зводити їх на футбол, хокей, чи інший вид спорту, який є популярним у нього в школі чи місті.

Візьмемо за приклад американську систему фізичної культури, де шкільні змагання, тренувальний процес, підготовка спортсменів в школах мають велику популярність в США і поза межами країни. Шкільні змагання мають високий рівень. Подивитися на такі змагання приходять багато місцевих жителів, молодих талановитих спортсменів вишуковують агенти, а спонсори тільки виграють на проведенні таких змагань. Саме фізичному вихованню в школах США приділяється найбільша увага [3].

Якщо взяти Україну, то таке завдання покладається на ДЮСШ, адже більш професійна підготовка на шкільних уроках не дається. Інтерес до відвідування спортивних секцій в дітей не зростає. Тож це питання стосується і федерацій по видам спорту. Федераціям слід звернути увагу саме на фізичне виховання в школах, всіляким способом пропагувати свої види спорту серед дітей.

Як засіб пропаганди може бути проведення різноманітних майстер-класів в школах, показових виступів спортсменів. Це не лише приверне увагу дітей до певного виду спорту, а й урізноманітнить шкільну програму, надасть певної важливості предмету.

Що в першу чергу варто було б зробити для того, щоб підняти рівень фізичного виховання в школах?

Не беручи фінансовий аспект, можна сприяти підвищенню мотивації в дітей до занять фізичною культурою.

В першу чергу піднести фізичне виховання на рівень «обов'язкових» уроків в школах, хоча б на рівень математики чи біології. Обов'язково має бути проведена інформаційна робота з батьками, з дітьми про важливість фізичної культури. В школах має бути не тільки практична фізична культура, а й теоретична. Діти повинні знати, що спорт не виник з нізвідки. Знання про спорт викличуть в дитини певне розуміння спортивного руху в світі і відчуття того, що займатися спортом – це популярно.

По-друге, має бути чіткий календар проведення міжшкільних змагань, щоб школи готували своїх спортсменів заздалегідь, створювали для вчителів фізичної культури певні мотиваційні привілеї в разі хорошого виступу на змаганнях шкільної команди.

По-третє, необхідно залучати спонсорів. Змагання – це в першу чергу видовище, яке збирає глядачів. Необхідно проводити хорошу рекламу, залучати місцевий бізнес, від цього виграють всі.

Висновки. Фізична культура в школах має велике значення для функціонування спортивних організацій. В першу чергу діти, що на даний момент навчаються – це майбутні клієнти. Тому фізкультурно-спортивним організаціям слід якомога більше приділити уваги процесу фізичного виховання дітей, запропонувати свій спортивний напрямок і розвивати його на місцях.

Перспективи подальших досліджень. Планується дослідити способи додаткового фінансування шкільних змагань, розглянути конкретні методи реалізації маркетингових програм серед школярів в рамках популяризації окремого виду спорту. Розглянути шкільний спорт, як масштабне цікаве видовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
2. Бессарабова О. Н. Образовательные стандарты средней школы США: состояние и тенденции развития : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.01 / Бессарабова Ольга Николаевна ; Волгоград. гос. пед. у-т. – Волгоград, 2006. – 223 с.
3. Сучасні проблеми освіти і виховання школярів: зб. наук.-метод. праць / за ред. Н.М. Мирончук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 180 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОРТИВНИХ КЛУБІВ, ПРОБЛЕМИ ЇХ РОЗВИТКУ

Слюсарчук А.О., студент IV курсу кафедри менеджменту і економіки спорту

Фролов М.А., студент IV курсу кафедри менеджменту і економіки спорту

Науковий керівник: доцент кафедри менеджменту і економіки спорту **Попрозман О. І.**

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У статті розглянуті питання створення і функціонування спортивного клубу, як організації з надання фізкультурно-спортивних послуг, та ключові проблеми розвитку на сучасному етапі.

Ключові слова: Спортивний клуб, спортивний менеджмент, фізкультурно-спортивна організація, функціонування спортивних клубів, фізкультурно-спортивні послуги.

Вступ. Загальновідомо, що основними завданнями фізичної культури і спорту є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві. Держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері. Тому актуальним є завдання створення відповідних приватних та державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно правового та іншого забезпечення фізичної культури і спорту, визнання широкого самодіяльного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості і що найголовніше забезпечення надійного функціонування спортивних клубів для досягнення поставлених цілей. Спортивний клуб – фізкультурно-спортивна організація, що об'єднає спортсменів і любителів спорту для задоволення їх спільних інтересів у сфері фізичної культури і спорту. Спортивний клуб один з осередків фізичної культури і спорту, їх створення, подальший розвиток, а також належне функціонування є важливим фактором для подальшого розвитку спорту в країні загалом. На сьогоднішній день можна зустріти не багато інформації щодо цього, тому вирішення проблеми функціонування і розвитку спортивних клубів слід розглянути більш детально.

Мета дослідження: виявити найголовніші особливості розвитку і функціонування спортивних клубів.

Завдання дослідження: здійснити аналіз літературних джерел та нормативно-програмних документів з проблеми дослідження, визначити особливості функціонування спортивних клубів.

Методи дослідження: вивчення спеціальної літератури з проблеми розвитку клубів, аналіз нормативно-правових документів розвитку та функціонування спортивних клубів.

Результати дослідження та їх обговорення. Як відомо, Закон «Про фізичну культуру і спорт» визначає загальні правові, соціальні, економічні і організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у зміцненні здоров'я громадян, досягнення високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту.

Стаття 32 Закону «Про фізичну культуру і спорт» говорить про те, що держава стимулює розвиток фізичної культури і спорту шляхом розширення матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування, а також морального та матеріального заохочення спортсменів, фахівців цієї галузі, інших суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності. У межах визначених законодавством, не обкладаються податками кошти підприємств, установ, організацій, спрямовану на фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність. Суб'єктам підприємницької діяльності, які займаються виробництвом товарів фізкультурно-спортивного призначення та спортивного обладнання, може надаватися пільговий режим кредитування та оподаткування.

Визначення господарської та іншої комерційної діяльності, спрямованої на розвиток фізичної культури і спорту регламентується статтею 36. Підприємства, установи, організації в межах і порядку, визначених законодавством, користуються пільгами щодо оподаткування доходів від господарської або іншої комерційної діяльності, спрямованої на розвиток фізичної культури і спорту.

Кошти, отримані фізкультурно-спортивними організаціями, що діють на селі, від власної виробничо-господарської та комерційної діяльності, спрямовані на розвиток фізкультури і спорту на селі, можуть підлягати пільговому оподаткуванню. Ці пільги визначаються відповідно до законодавства України. Громадська організація повинна заснувати підприємство, якщо воно організовує або бере участь у проведенні платних фізкультурно-спортивних заходів і одержує від цього протягом року прибуток, що перевищує 1000 розмірів мінімальної заробітної плати, або якщо спортсмени за участь в таких заходах одержують разову винагороду, що перевищує 100 розмірів мінімальної

заробітної плати. Незаконно отриманий прибуток вилучається в дохід держави. Ця норма не поширюється на національні спортивні федерації та Національний Олімпійський комітет України.

Стаття 36-7 визначає, що фізкультурно-спортивне товариство діє на підставі власного статуту та відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян» (2460-12), Закону «Про фізичну культуру і спорт», інших нормативно-правових актів. У цьому ж Законі (Розділі 3, Стаття 7), дається чітке визначення спортивного клубу.

Спортивний клуб – фізкультурно-спортивна організація, що об'єднує спортсменів і любителів спорту для задоволення їх спільних інтересів у сфері фізичної культури і спорту. Спортивний клуб може бути любительським і професійним.

Головними завданнями спортивних клубів є:

- надання фізкультурно-оздоровчих, спортивних та інших послуг;
- залучення висококваліфікованих спеціалістів до проведення занять та заходів з фізичної культури і спорту;
- здійснення інформаційно-просвітницької діяльності з питань фізичної культури і спорту;
- розвиток професійного спорту.

Діяльність спортивного клубу регламентується положенням (статутом), затвердженим та зареєстрованим у встановленому порядку. Спортивні клуби можуть утворювати об'єднання або входити до діючих об'єднань спортивних клубів, у тому числі до міжнародних об'єднань спортивних клубів у встановленому порядку. Спортивні клуби можуть брати участь у виконанні програм з фізичної культури і спорту на договірних засадах.

Держава сприяє діяльності спортивних клубів шляхом встановлення економічних стимулів їхнього розвитку, надання їм організаційної, методичної та іншої допомоги.

Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року №2460-12 (з останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 762-15) від 15.05.2003) в статті 1 визначає, що об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, спілка, конгрес, асоціація, фонд) визначається політичною партією або громадською організацією. Дія цього Закону не поширюється на релігійні, кооперативні організації, об'єднання громадян, що мають основною метою одержання прибутків, комерційні фонди, органи місцевого та

регіонального самоврядування (у тому числі ради і комітети мікрорайонів, будинкові, вуличні, квартальні, сільські комітети), органи громадської самодіяльності (народні дружини, товариські суди), інші об'єднання громадян, порядок створення і діяльності яких визначається відповідним законодавством.

Говорячи про спортивний клуб, ми орієнтуємось на Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.03.2002 року № 210 «Типовий статут спортивного клубу вищого навчального закладу або установи», який визначає таке :

- спортивний клуб вищого навчального закладу (далі – спортивний клуб) є самостійною фізкультурно-спортивною громадською організацією;
- засновником, юридичним та фінансово-матеріальним гарантом клубів є рада загальноосвітнього чи професійно-технічного навчального закладу та інші зацікавлені установи і організації;
- діяльність спортивного клубу будується на засадах самоуправління, добровільні членства та участі в його справах.

Важливим є те, що спортивний клуб реалізує свою мету та завдання в тісній взаємодії з кафедрою фізичного виховання на підставі об'єднання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів вищого навчального закладу, профспілкової організації та спортивного клубу.

Взаємодія спортивного клубу з ректоратом та профспілковими комітетами базується на договірних засадах.

Майнова та фінансова діяльність спортивного клубу згідно цього ж наказу визначається таким чином:

- спортивний клуб здійснює право володіння, користування та розпорядження майном, що закріплене за ним, та включає в себе основні фонди та інші матеріальні цінності і фінансові ресурси у відповідності з метою і завданнями своєї діяльності та призначенням майна;
- спортивні споруди, які знаходяться на балансі навчального закладу, установи, передаються в розпорядження спортивного клубу у вільний від навчальних занять час із правом користування та розпорядження;
- спортивний клуб працює за кошторисом, що затверджується правлінням клубу.

Кошти спортивного клубу утворюються з різних джерел :

- коштів, що передбачені бюджетом навчального закладу, установи та профспілкових комітетів навчального закладу, установи на організацію поза навчальної

спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами, аспірантами та співробітниками, а також коштів, що надаються навчальним закладом, установою для цієї мети;

- індивідуальних членських внесків, розмір яких визначено конференцією спортивного клубу;
- прибутків від проведення платних заходів та інших видів власної діяльності;
- благодійних та спонсорських підрахунків організацій та окремих осіб;
- коштів, що поступають від експлуатації спортивних споруд навчального закладу, установи в позанавчальний час ;
- прибутків, що надходять від госпрозрахункових спортивних секцій та груп;
- дотацій від фізкультурно-спортивних організацій;
- прибутків від діяльності об'єднань, кооперативів, творчих та виробничих колективів, що створені при спортивному клубі.

Висновки. На сьогоднішній день є багато проблем діяльності та функціонування спортивних клубів. Насамперед це не чітко визначене законодавство та фінансове забезпечення клубів, що несе вплив на подальший розвиток спортивних клубів.

Необхідно регламентувати діяльність фізкультурно-спортивних клубів як платників податків, у яких одним з основних завдань, окрім постійного підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, ще й стоїть завдання економічного і соціального прогресу суспільства. Це означає отримання фінансових коштів внаслідок своєї діяльності, надання послуг, консультацій, оздоровлення тощо.

Податки на такий вид діяльності мають бути мінімальними або відсутніми взагалі протягом певного часу, що дасть можливість гідно оплачувати працівникам клубу їхню працю, покликану на виконання таких значних завдань, розвивати матеріальну базу клубів, використовувати в своїй діяльності як новітні досягнення в наукових розробках, так і сучасні тренажери та інші засоби спортивного тестування та медичного контролю.

Перспективи подальших досліджень: виявлення більш широкого спектру нормативно-правових документів розвитку та функціонування спортивних клубів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. Затверджено Указом Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004. – К., 2004. – 16 с.*
2. *Про об'єднання громадян. Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-12.*
3. *Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх та професійно-технічних навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України № 210 від 22.03.2002*

4. Цільова програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» . Затверджено Указом президента України від 1 вересня 1998 р. 3963/98.
5. Про спортивний клуб підприємства, організації, установи галузей промисловості : Примірне положення, затверджене постановою президії ЦР ФСТ «Україна» № 2/2 від 7 червня 2001 року / Документи зі справ ЦР ФСТ «Україна».
6. Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.03.2002 № 210 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.tntu.edu.ua/kafedra/sf/doc/KAFE68.doc>. (дата звернення: 20.11.2015).

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ФІТНЕС-КЛУБУ

Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

Запропоновано акмеологічний підхід до вивчення діяльності менеджера фітнес-клубу, розроблено та представлено акмеограму, яка включає мету, об'єктивні та суб'єктивні характеристики його діяльності.

Ключові слова: *менеджер, фітнес-клуб, акмеограма, завдання, функції, якості.*

Вступ. Сучасні умови функціонування фізкультурно-спортивних організацій, що надають фітнес-послуги, характеризуються складністю і динамічністю, що змушує керівництво фітнес-клубів постійно здійснювати пошук нових підходів до ефективного управління. Це зумовлює потребу у фахівцях – менеджерах, які володіють спеціальними знаннями, вміннями та навичками, професійними та діловими якостями, що забезпечують ефективне управління фітнес-клубом у відповідності з вимогами ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблеми організаційно-управлінської діяльності фітнес-клубів розглядалися С. Демехою, В. Гаєвим [2], Н. М. Новожиловою [4], С. Стадник, Н. Середою [5] та іншими авторами. Науковий інтерес у літературі представляє також діяльність менеджерів у сфері фізичної культури і спорту. Зокрема у роботах [3, 6] розглядається організація праці спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності. Актуальність даного дослідження обумовлюється необхідністю наукового обґрунтування діяльності менеджера фітнес-клубу з певним

комплексом завдань, функцій, знань, умінь, навичок та якостей у сучасних умовах функціонування.

Мета дослідження – розробити системно-структурну модель (акмеограму) менеджера (керуючого) фітнес-клубу.

Завдання дослідження: 1) визначити об'єктивні характеристики діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу; 2) виявити суб'єктивні характеристики діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; опитування (анкетування); методи математичної статистики. У ході дослідження було проаналізовано 52 літературних джерела. Аналізувалися адміністративно-розпорядчі документи фітнес-клубів міста Харкова, а саме: статuti, правила, договори, маркетингові плани та бізнес-плани, що дозволило визначити специфіку діяльності менеджера фітнес-клубу, його завдання, функції, результати праці. Опитування менеджерів фітнес-клубів м. Харкова дало змогу виявити найбільш важливі індивідуальні та професійні якості менеджера, їх мотиви, стимули діяльності, а також визначити професійні та особистісні якості, які негативно впливають на ефективність професійної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення. Узагальнення даних літературних джерел та результатів власного дослідження свідчить, що фітнес-клуби мають лінійно-функціональний тип структури управління. До її складу входить власник фітнес-клубу та три рівні управління: дирекція, керівники середньої ланки, адміністратори та службовці [4].

Верхню щабель керівництва складають (у залежності від розмірів клубу): керуючий (директор, менеджер) фітнес клубу, його заступники, головний бухгалтер, керівник відділу кадрів. До складу керівників середньої ланки входять (у залежності від розмірів клубу): фітнес-менеджер, менеджер технічної служби, клієнт-сервіс менеджер, менеджер з продажу тощо та головні тренери спортивних напрямків. Нижнім рівнем організаційної структури управління є адміністратори і службовці (інструктори, консультанти, тренери, масажисти).

Варто зауважити, що представлена організаційна структура управління фітнес-клубом має узагальнений характер, тобто кожний фітнес-клуб має власну структуру, яка відрізнятиметься від інших, що залежить від напрямків (багатофункціональності) його діяльності та розмірів самого клубу (рис. 1.).

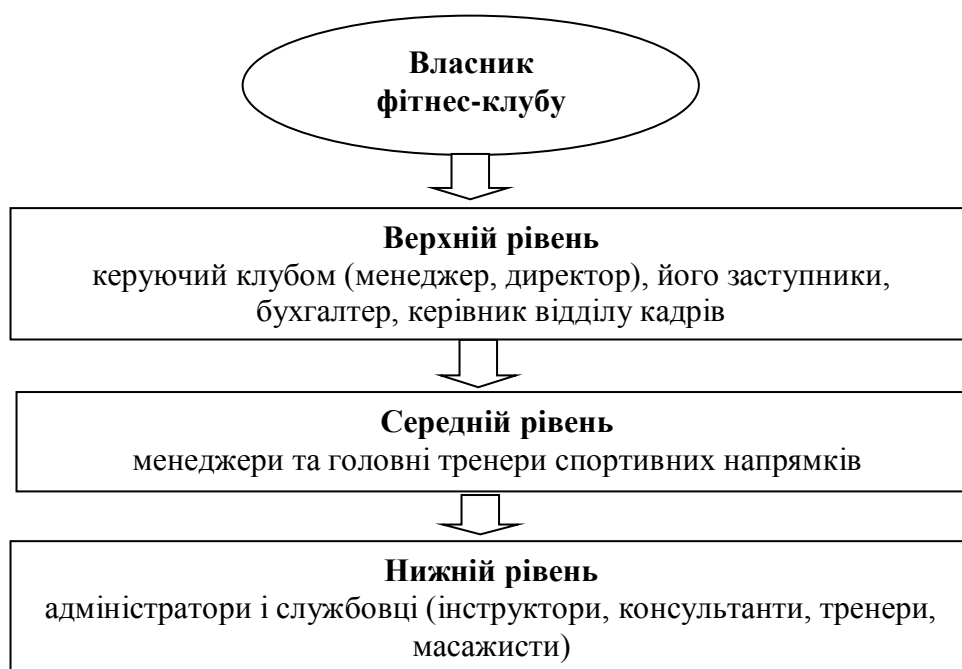

Рис. 1. Узагальнена організаційна структура управління фітнес-клубом

Як стверджують автори [2, 5] та як свідчить практика діяльності фітнес-клубів, ефективність функціонування клубу залежить від діяльності керуючого клубом, менеджера. Адже він забезпечує фінансовий результат (виконання бюджету клубу); відповідає як за персонал і господарську частину, так і за взаємини з клієнтами і контролюючими органами (ліцензування, податкова інспекція, міськ- і райдержадміністрації). Це людина, яка знає ринок фітнес-послуг, несе відповідальність за проведення всіх заходів щодо виконання бізнес-плану, “розкрутки» клубу, контролю за діяльністю всіх підрозділів і т.д.

Застосування акмеологічного підходу у дослідженні передбачало комплексне вивчення діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу з його завданнями та функціями у єдності та взаємозв'язку з його професійними та особистісними якостями, з мотивами діяльності, що спрямовано на досягнення найкращих результатів у своїй роботі та у діяльності клубу. Це дозволило сформулювати системно-структурну модель – акмеограму менеджера (керуючого) фітнес-клубу. Розроблена акмеограма складається із мети та двох частин: об'єктивних і суб'єктивних характеристик діяльності. Мета – забезпечити ефективне функціонування фітнес-клубу. До об'єктивних характеристик акмеограми відносяться завдання, функції та результати діяльності. Для досягнення цієї мети менеджер вирішує цілий комплекс завдань, виконує ряд функцій. У розробленій акмеограмі представлено 6 основних завдань діяльності менеджера (керуючого) фітнес-

клубу: 1) загальне керівництво діяльністю фітнес-клубу; 2) забезпечення фінансово-господарської діяльності фітнес-клубу; 3) зв'язок з установами та організаціями; 4) управління персоналом фітнес-клубу; 5) створення сприятливих умов для клієнтів фітнес-клубу; 6) постійне удосконалення своєї професійної діяльності.

У рамках цих завдань менеджер (керуючий) фітнес-клубом вирішує загальні (планування, організацію, координацію, мотивацію, контроль, прийняття управлінських рішень) та спеціальні функції управління: підбір персоналу; забезпечення фінансового результату (виконання бюджету клубу); взаємодія з клієнтами та контролюючими органами (податкова інспекція, місцеві органи влади тощо); збереження і зміцнення матеріально-технічної бази клубу; координація та контроль підрозділів фітнес-клубу; впровадження інноваційних методів та технологій; просування клубу на фітнес-ринку. Реалізація завдань і функцій призводить до відповідних результатів праці у рамках кожної з перерахованих вище функцій.

До суб'єктивних характеристик діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу відносяться: професійно-рольові характеристики, професійно важливі якості та негативні якості. До професійно-рольових характеристик відносяться знання, уміння та навички, які необхідні для реалізації загальних і спеціальних функцій управління. Зокрема, менеджер (керуючий) фітнес-клубу повинен знати фітнес-індустрію, правове регулювання, економіку, клубний менеджмент, спортивний маркетинг, управління персоналом, основи бухгалтерського обліку, рекламу і PR. Крім цього, він повинен бути відмінним психологом, володіти сучасними комп'ютерними програмами та технологіями; володіти іноземними мовами; вміти сформулювати інформаційну політику клубу; вміти організувати роботу офісу клубу; знати основні маркетингові та управлінські стратегії тощо.

До професійно важливих якостей відносяться не тільки індивідуальні і професійні якості, які розкриваються і розвиваються у професійній діяльності, але й акмеологічні інваріанти. Під акмеологічними інваріантами маються на увазі внутрішні стимули, мотиви, що дозволяють менеджеру не тільки долати труднощі в роботі, ставити і досягати нові цілі, але й самореалізовуватися, саморозвиватися [1, 6]. До них, як свідчать результати проведеного дослідження, відносяться: підтримка престижу свого фітнес-клубу (91,6%); любов до спорту, фітнесу (83,3%); стійка професійна орієнтація і висока мотивація (83,3%); вірність своїм обов'язкам (75%); почуття відповідальності за своїх підлеглих (58,3%); прагнення до розвитку своїх професійних знань, умінь та навичок (41,6%).

Як показало опитування менеджерів-керуючих фітнес-клубів м. Харкова, найбільш важливими для здійснення ефективної діяльності менеджера є такі індивідуальні та професійні якості, як вимогливість до своїх підлеглих (91,6%), об'єктивність оцінки праці (83,3%), організаторські здібності (83,3%), відповідальність (75%), ініціативність (58,3%), високі моральні якості (41,6%), активність (41,6%), дисциплінованість (33,3%), вимогливість до себе (33,3%), вміння переконувати (16,6%) і нервово-психічна стійкість (16,6%).

Завершують розділ суб'єктивних характеристик розробленої акмеограми професійні та особистісні якості, які негативно впливають на ефективність професійної діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу. За допомогою опитування було виявлено, що до таких якостей відносяться: недостатній професійний рівень (75%), консерватизм (58,3%), нервово-психічна нестійкість (41,6%); безвідповідальність (33,3%), конфліктність (16,6%) (рис. 2.).

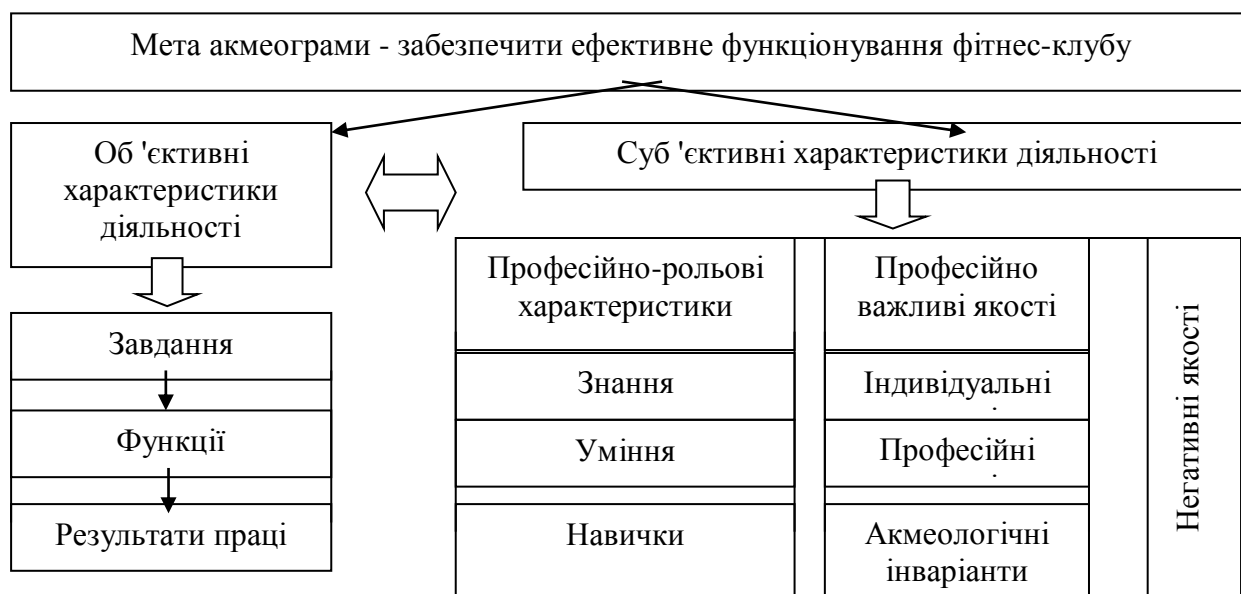

Рис. 2. Структура акмеограми менеджера (керуючого) фітнес-клубу

Висновки. 1. Аналіз літературних джерел та документів показав, що менеджер (керуючий) фітнес-клубу виконує цілий комплекс складних завдань та функцій, що спрямовано на виконання головної мети його діяльності – забезпечити ефективне функціонування фітнес-клубу. У розробленій нами акмеограмі представлено об'єктивні характеристики діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу, а саме визначено 6 основних завдань та 15 загальних і спеціальних функцій управління.

2. Виявлено суб'єктивні характеристики діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу, які складаються з професійно-рольових характеристик, професійно важливих та негативних якостей. А саме розроблена акмеограма містить: знання, уміння навички, індивідуальні та професійні якості, мотиви та стимули, які необхідні для реалізації поставленої мети, завдань, загальних і спеціальних функцій управління, а також якості, що негативно впливають на ефективність професійної діяльності менеджера (керуючого) фітнес-клубу. Особливість полягає у тому, що ці характеристики розроблені конкретно до кожної функції у рамках кожного із поставлених завдань.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з вивченням особливостей підготовки менеджерів для фітнес-клубів у вищих навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базылевич Т. Ф. Психология высших достижений личности (психоакмеология): [монография] / Т. Ф. Базылевич. – М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 331 с.
2. Демеха С. Технологія управління фізкультурними кадрами в організаціях фітнес-спрямованості / С. Демеха, В. Гаєвий // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук.праць Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. - Луцьк. - 2013. - №1 (21). – С. 9-12.
3. Дутчак Ю. В. Особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук фіз. вих.: спец. 24.00.01. «Олімпійський та професійний спорт» / Ю. В. Дутчак. – Львів, 2013. – 20 с.
4. Новожилова Н. Н. Структура деятельности фитнес-клуба / Н. Н. Новожилова // Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту. – Минск :, 2004. – С. 285–286.
5. Стадник С. Маркетинговий аналіз конкурентоспособності фітнес-клубов в горі Харькове / Светлана Стадник, Наталия Середа // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків: ХДАФК, 2016. – № 6(56). – С. 120–124.
6. Стадник С. О. Акмеологічний підхід до вивчення діяльності менеджера у сфері фізичної культури та спорту / С. О. Стадник // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я». – Харків. – 2015. – С. 333 – 335.

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У МІСТІ ХАРКОВІ**

Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Куриленко В.Є., студентка 5 курсу кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У роботі представлено результати проведеного контент-аналізу річних планів роботи Управління з питань фізичної культури та спорту у м. Харкові за цільовою, функціональною спрямованістю заходів, та за вибором способів управлінського впливу на об'єкти управління.

***Ключові слова:** стратегічне планування, процес управління, розвиток, програма, план роботи, контент-аналіз.*

Вступ. У сучасних умовах функціонування особливе місце у діяльності організацій займає стратегічне планування, що є однією з основних функцій управління і представляє собою процес визначення цілей та шляхів їх досягнення. На підставі проведеного аналізу останніх досліджень і публікацій виявлено, що серед українських вчених, які зробили значний вклад у вивчення теорії та практики стратегічного планування, відзначимо праці Б.М. Мізюка [3], С.В. Кухаренко [2] та інших. Основна увага авторів зосереджується на розгляді різних підходів, моделей, методів, особливостей стратегічного планування, характеристики та обґрунтуванні його етапів.

Аналіз науково-методичної літератури також свідчить про те, що вивченню питань стратегічного планування та управління у сфері фізичної культури та спорту присвячені роботи А. С. Бондар, О. Ю. Ажиппо та ін. [1], В. І. Мудрика, О. В. Горбенко та ін. [6], І. І. Приходько, І. Г. Золотухіної [5], Ю. Мічуди, Ю. Довгенько [4] та інших вчених. Основна увага авторів зосереджена на методології планування організаційно-управлінської діяльності фізкультурно-спортивної організації та на визначенні стратегічних перспективних напрямків розвитку сфери фізичної культури та спорту.

У цьому контексті актуальність даного дослідження обумовлюється необхідністю застосування комплексного підходу до вивчення стратегічного планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту. Адже від ефективності довгострокового планування, що здійснюється органами управління

залежить розвиток сфери фізичної культури та спорту у місті, а також організація управління вище стоячих органів, галузевих фізкультурно-спортивних організацій тощо.

Мета дослідження - здійснити комплексну характеристику стратегічного планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту у м. Харкові.

Завдання дослідження: 1) проаналізувати практику планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту у м. Харкові; 2) виявити значення стратегічного планування у діяльності фізкультурно-спортивних організацій.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; контент-аналіз; опитування (анкетування); методи математичної статистики. У ході дослідження було проаналізовано 50 літературних джерел. Аналізувалися нормативно-правові документи, у яких знайшли відображення питання стратегічного планування сфери фізичної культури та спорту. Контент-аналіз застосовувався для аналізу річних організаційних планів роботи державних органів управління фізичною культурою і спортом у м. Харкові. Проводилось опитування (анкетування) 12 працівників Управління з питань фізичної культури та спорту Харківської міської ради, що дозволило виявити значення стратегічного планування у діяльності фізкультурно-спортивних організацій.

Результати дослідження та їх обговорення. Стратегічне планування розвитку сфери фізичної культури та спорту здійснюється Департаментом у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради, зокрема Управлінням з питань фізичної культури та спорту, Управлінням менеджменту та маркетингу у сфері спорту та Управлінням інвестиційного розвитку та іміджевих проєктів, що входять до його складу. Результатом стратегічного планування розвитку сфери фізичної культури та спорту є міські комплексні цільові соціальні програми, які розробляються на кожні 5 років.

Для аналізу практики планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту застосовувався формалізований аналіз або контент-аналіз організаційних планів роботи Управління з питань фізичної культури та спорту (далі Управління). Були виділені наступні категорії: цільова, функціональна спрямованість заходів та вибір способів управлінського впливу на об'єкти управління. Результати контент-аналізу планів роботи Управління за цільовою спрямованістю свідчать про нерівномірність охоплення ними окремих цілей і завдань (табл. 1.).

Заплановані заходи Управління з питань фізичної культури та спорту за цільовою спрямованістю

Цілі	Кількість заходів, (%)
Підготовка аналітичних, інформаційних та статистичних матеріалів	15,5
Координація роботи установ підвідомчої мережі та районних комітетів	23
Організація спортивно-масової роботи	30,9
Розвиток матеріально-технічної бази міста	3,8
Пропаганда фізкультурно-спортивного руху в місті	7,7
Визначення пріоритетних напрямків діяльності в місті у сфері фізичної культури та спорту	3,8
Робота з населенням	3,8
Сприяння роботі федерацій з видів спорту та інших організацій у вирішенні питань з фізичної культури і спорту	11,5

Установлено, що Управління недостатньо приділяє уваги питанням розвитку матеріально-технічної бази міста (3,8%), визначенню пріоритетних напрямків діяльності в місті у сфері фізичної культури та спорту (3,8%), роботі з населенням (3,8%).

При плануванні заходів з розвитку фізичної культури і спорту в місті Харкові основна увага приділяється організації спортивно-масової роботи (30,9%), координації роботи установ підвідомчої мережі та районних комітетів (23%), підготовці аналітичних, інформаційних та статистичних матеріалів (15,5 %). Обсяг заходів щодо сприяння роботі федерацій з видів спорту та інших організацій у вирішенні питань з фізичної культури і спорту становить 11,5%, з пропаганди фізкультурно-спортивного руху - 7,7%

Контент-аналіз планів роботи Управління за функціональною спрямованістю показав, що у сукупній діяльності відносно низьку питому вагу мають: фінансова діяльність (7,7 %), організація інформаційної діяльності (7,7%), поліпшення ресурсного забезпечення (7,7%), узагальнення передового досвіду (3,8%). Слід зазначити, що такі функції управління як впровадження результатів наукових досліджень в практику роботи і підвищення кваліфікації кадрів сфери не знайшли потрібного відображення у планах роботи Управління. Безумовно, такий підхід вимагає удосконалення процесу планування роботи Управління, особливо за такими напрямками, як зв'язок з громадськістю, організація інформаційної, фінансово-господарської діяльності, наукової роботи і підвищення кваліфікації кадрів (табл. 2.).

Заплановані заходи Управління з питань фізичної культури та спорту за функціональною спрямованістю

Основні функції	Кількість заходів, (%)
Фінансова діяльність	7,7
Проведення спортивно-масових заходів	30,8
Організація інформаційної діяльності	7,7
Розробка планів і статистичної звітності	15,4
Контроль роботи установ підвідомчої мережі та районних комітетів	15,4
Поліпшення ресурсного забезпечення	7,7
Узагальнення передового досвіду	3,8
Укладання договорів про співпрацю з федераціями та іншими організаціями сфери	11,5

Найбільш важливими способами управлінського впливу, як показав контент-аналіз, є аналіз роботи, підготовка управлінських рішень та звітів (40,8%). Аналіз також свідчить про те, що більш ніж 2/5 від усіх запланованих заходів пов'язано з розвитком колегіальних форм діяльності. Це підготовка і прийняття колегіальних рішень (питання до розгляду на сесіях міської ради) – 22,2% та проведення нарад, зборів – 22,2%. Дана обставина зумовлює підвищені вимоги до організації праці працівників Управління, оскільки розвиток колегіальних форм роботи завжди пов'язано з великими часовими витратами. Порівняно невелику питому вагу займають заходи щодо контролю та перевірки виконання рішень – 14,8%, що свідчить про демократичний характер способів управлінського впливу у діяльності Управління.

Для виявлення значення стратегічного планування у діяльності фізкультурно-спортивних організацій було проведено анкетування працівників Управління. Ми виявили, що 83% респондентів вважають стратегічне планування невід'ємною складовою в організаційно-управлінській діяльності сфери фізичної культури і спорту та високо оцінюють його ефективність. У ході опитування було виявлено, що стратегічне планування впливає на успіх у досягненні цілей організації, зокрема 25% працівників Управління відмітили високий рівень впливу; 58% - середній рівень та 17% - низький рівень.

Виявлено, що найважливішим етапом у стратегічному плануванні, на думку більшості опитаних (92%), є постановка цілей. Водночас, на думку 8% опитаних цей етап є не таким важливим. Усі опитані працівники Управління одноголосно вважають, що

стратегічне планування на 75% - 100% залежить від врахування та ефективного використання ресурсного забезпечення. Решта 25% успіху стратегічного планування залежить від компетентності керівників та працівників організації.

Результати проведеного опитування свідчать, що стратегічне планування значно впливає на фінансову діяльність організації. На думку 58% опитаних працівників Управління стратегічне планування має високий рівень впливу на фінансову діяльність будь-якої фізкультурно-спортивної організації. Середній рівень впливу відмітило 25% респондентів та низький – 17%.

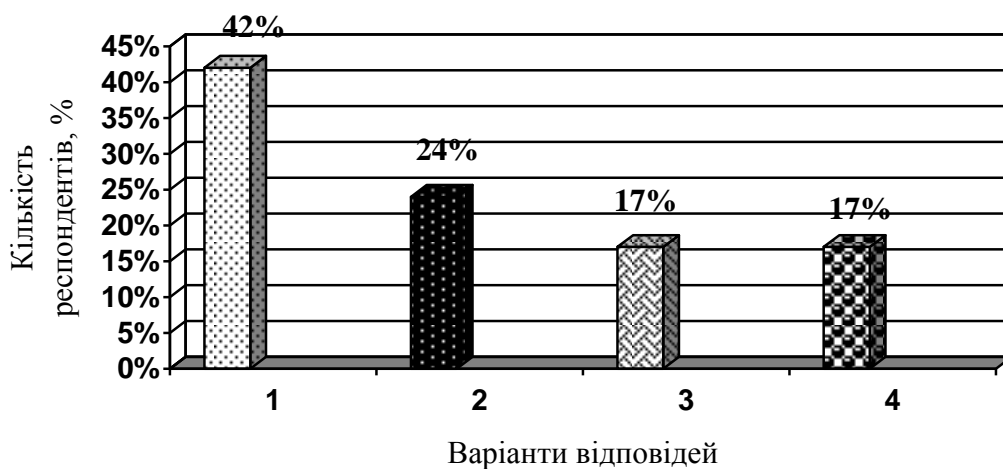

Рис. 1. Вплив стратегічного планування на розвиток сфери фізичної культури та спорту, на думку опитаних працівників Управління з питань фізичної культури та спорту (n = 12): 1 - дозволяє зменшити невизначеність і ризик у діяльності фізкультурно-спортивної організації; 2 - забезпечує ефективне використання ресурсів організації; 3 - об'єднує зусилля організацій у вирішенні завдань діяльності; 4 - дозволяє визначити перспективні напрямки розвитку сфери.

Проведене дослідження дозволяє нам констатувати, що використання стратегічного планування у діяльності фізкультурно-спортивних організацій сприяє успішному розвитку сфери фізичної культури та спорту у цілому: 42% вважають, що стратегічне планування дозволяє зменшити невизначеність і ризик у діяльності фізкультурно-спортивної організації; на думку 24% опитаних - забезпечує ефективне використання ресурсів, та як наслідок успішність діяльності організації; така ж кількість респондентів (17%) переконана, що стратегічне планування сприяє розвитку сфери фізичної культури та спорту у цілому, так як об'єднує зусилля організацій у вирішенні завдань діяльності; решта – 17% мають думку, що стратегічне планування дозволяє визначити перспективні напрямки розвитку сфери фізичної культури та спорту.

Висновки. 1. Аналіз практики планування процесу управління розвитком фізичної культури та спорту у м. Харкові показав, що міськими органами управління здійснюється стратегічне планування, що відображається у комплексних цільових соціальних програмах розвитку фізичної культури та спорту. Проведений контент-аналіз планів роботи Управління з питань фізичної культури та спорту показав, що при плануванні заходів з розвитку фізичної культури і спорту у місті основна увага приділяється організації спортивно-масової роботи (30,9%), координації роботи установ підвідомчої мережі та районних комітетів (23%), підготовці аналітичних, інформаційних та статистичних матеріалів (15,5 %). Визначено найбільш важливі способи управлінського впливу – це аналіз роботи, підготовка управлінських рішень та звітів (40,8%).

2. Виявлено думку працівників Управління з питань фізичної культури та спорту Харківської міської ради щодо значення стратегічного планування у діяльності фізкультурно-спортивних організацій. Отримані результати опитування свідчать, що стратегічне планування дозволяє зменшити невизначеність і ризик у діяльності фізкультурно-спортивної організації (42%), забезпечує ефективне використання ресурсів (24%), об'єднує зусилля організацій у вирішенні завдань діяльності (17%), дозволяє визначити перспективні напрямки розвитку сфери фізичної культури та спорту (17%).

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з науково-методичним обґрунтуванням ефективності процесу стратегічного планування розвитку фізичної культури і спорту у місті Харкові з урахуванням його особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар А. С. Стратегічне управління фізичною культурою та спортом в сучасних ринкових умовах / Ажиппо О. Ю., Саннікова М. В., Бондар А. С., Горбенко О. В. // Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту в контексті 25-річчя незалежності України: зб. матеріалів IV регіональної наук.-практ. інтер.-конф. з міжнародною участю, м. Харків, 11-13 трав. 2016 р. – Харків: ХДАФК, 2016. – С. 8-12.
2. Кухаренко С. В. Метод стратегического планирования в условиях неопределенности и риска / С. В. Кухаренко // Сучасна спеціальна техніка. – 2011. - № 3(26). – С. 115-123.
3. Мізюк Б. М. Стратегічне управління: [підручник: 2-ге вид., переробл. і доповн.] / Б. М. Мізюк. - Львів : Магнолія плюс, 2006. - 392 с.
4. Мічуда Ю. Програмно-цільове управління матеріально-технічною базою олімпійського та професійного спорту в Україні: питання теорії / Ю. Мічуда, Ю. Довгенько // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 90 – 95.
5. Приходько И. И. Планирование работы органов управления физической культурой и спортом / И. И. Приходько, И. Г. Золотухина // Слобожанський науково-спортивний вісник - Харьков: ХДАФК. - 2006. - №10. - С. 222-223.
6. Приходько І. І. Стратегічний менеджмент розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні / І. І. Приходько, В.І. Мудрик, О. В. Горбенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2010. - №3. – С. 134 – 138.

ДІЯЛЬНІСТЬ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ

¹Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

²Турка Р.О., викладач кафедри фітнесу та рекреації

¹Лішенко С., студент 3 курсу кафедри менеджменту фізичної культури

¹*Харківська державна академія фізичної культури (Харків)*

²*Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів)*

Метою даної роботи є систематизація сучасних наукових уявлень про діяльність спортивного менеджера. У статті аналізу та узагальненню піддавалися літературні джерела, у яких розглядалися різноманітні аспекти діяльності спортивного менеджера. У результаті визначено п'ять основних напрямків наукових досліджень щодо діяльності спортивного менеджера та з'ясовано найбільш вивчені аспекти проблеми діяльності спортивного менеджера та питання, які потребують наукового дослідження.

Ключові слова: *систематизація, аналіз, напрямки, дослідження, діяльність, спортивний менеджер.*

Вступ. Україна була і є активним учасником процесів європейської інтеграції, у тому числі й у сфері вищої освіти. Зважаючи на модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог, особливої актуальності набувають проблеми якості професійної підготовки дипломованих фахівців, у тому числі й у сфері фізичної культури та спорту. Однією з найважливіших серед них є проблема підготовки конкурентоздатних, професійно компетентних керівників фізкультурно-спортивних організацій – спортивних менеджерів.

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що вивченню діяльності спортивного менеджера присвячені роботи Ю.В. Дутчака [4], І.І. Переверзіна [7], О.В. Почінкіна, С.Г. Сейранова [8], Л.Я. Чеховської [12], В.С. Шеріна [13] та інших учених. Основна увага авторів зосереджена на розгляді теоретичних основ управлінської праці у сфері фізичної культури та спорту. Науковий інтерес у літературі викликає також проблема підготовки спортивних менеджерів. Дослідження вчених [1, 3, 5] свідчать про те, що у різних країнах світу система підготовки спортивних менеджерів у вищих навчальних закладах почала складатися з другої половини 80-х років ХХ століття. З того часу і до сьогодні накопичено значний теоретичний і практичний досвід діяльності спортивного менеджера, що розглядається у літературі різними авторами та обумовлює актуальність даної роботи.

Мета дослідження – систематизація сучасних наукових уявлень про діяльність спортивного менеджера.

Завдання дослідження: 1) визначити напрямки наукових досліджень щодо діяльності спортивного менеджера; 2) з'ясувати найбільш вивчені аспекти проблеми діяльності спортивного менеджера та питання, які потребують наукового дослідження.

Матеріал і методи дослідження: У ході дослідження було проаналізовано 30 літературних джерел, у яких розглядалися різноманітні аспекти діяльності спортивного менеджера.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений нами аналіз науково-методичної літератури дозволив визначити напрямки наукових досліджень щодо діяльності спортивного менеджера (табл. 1).

Таблиця 1

Напрямки досліджень щодо діяльності спортивного менеджера

Питання, що вивчались	Автори, джерела
Досвід підготовки спортивних менеджерів у зарубіжних країнах	М.В. Дугчак [3], О.М. Ельбрехт [5]
Система підготовки спортивних менеджерів в Україні	Н.О. Верзіліна, І.О. Лисенко [1], О.М. Гонтарук [2], С.О. Стадник, І.І. Приходько [9]
Особливості та зміст діяльності спортивного менеджера	І.І. Переверзін [7], Р. Тягур [11], Л.Я. Чеховська [12], В.С. Шерін [13]
Професійна компетентність та особистість спортивного менеджера	Ю.В. Дугчак [4], О.В. Почінкін, С.Г. Сейранов [8], С.О. Стадник [10]
Практична діяльність менеджерів-керівників фізкультурно-спортивних організацій	Н.Н. Нікітушкіна [6], С.О. Стадник, І.І. Приходько [9]

Аналіз літературних джерел з першого напрямку свідчить, що у різних країнах світу система підготовки спортивних менеджерів у вищих навчальних закладах почала складатися з другої половини 80-х років ХХ століття. Зокрема М.В. Дугчак [3] зазначає, що лідером в Європі з підготовки менеджерів для сфери фізичної культури і спорту вважається Великобританія. У цілому проведений автором аналіз діяльності західноєвропейських вищих навчальних закладів свідчить про те, що ними ведеться значна робота з підготовки менеджерів для сфери фізичної культури і спорту:

упроваджено багаторівневу систему освіти; визначено сукупність навчальних дисциплін та спецкурсів, викладання яких забезпечує формування системних знань як із загальної теорії менеджменту, так і з прикладних аспектів менеджменту стосовно специфіки фізкультурно-спортивних організацій.

Як вважає О.М. Ельбрехт [5], в умовах інтенсивного розвитку міжнародного освітнього простору, проблеми підготовки фахівців доцільно розв'язувати через використання досвіду зарубіжних країн – Великої Британії та США. У своїй роботі автором проаналізовано глобальні тенденції, притаманні модернізації змісту підготовки менеджерів та навчальні програми з підготовки менеджерів у зарубіжних ВНЗ з метою визначення доцільних напрямків модернізації змісту вищої освіти менеджерів в Україні.

У ході аналізу літературних джерел визначено, що система підготовки спортивних менеджерів в Україні забезпечується спеціалізованими ВНЗ спортивного профілю, провідними серед яких є Національний університет фізичного виховання і спорту, Львівський державний університет фізичної культури, Харківська державна академія фізичної культури, Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту. Аналізуючи роботи авторів з вивчення системи підготовки спортивних менеджерів в Україні, необхідно виділити роботу О.М. Гонтарук [2], у якій представлено модель підготовки менеджерів у сфері фізичної культури та спорту в умовах ринку. Автор зазначає, що існуюча система підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту потребує удосконалення з врахуванням впливу чинників: невідповідність наявного рівня професійної підготовки менеджера, його адаптації вимогам ринку під час соціально-економічних змін; відсутність системи контролю за діяльністю менеджера; забезпечення згідно вимог ринку належного рівня матеріально-технічної бази, науково-методичного контенту навчальних закладів у процесі підготовки менеджерів/управлінців та інші.

У ряді робіт [1, 9] основна увага присвячена визначенню специфічних проблем в руслі управлінської підготовки у ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю. До основних проблем і протиріч автори відносять наступні: орієнтація на педагогічну підготовку студентів, що традиційно склалася в практиці вищої фізкультурної освіти, яка певною мірою входить в протиріччя з уявленням про педагогічну діяльність; система багаторічної підготовки студентів вимагає переосмислення і структурної перебудови освітнього процесу у вузі з включенням нових освітніх програм; несформованість соціального замовлення галузі фізичної культури по кількості, якості і рівню підготовки фахівців з менеджменту та інші.

На нашу думку, єдність розгляду даних проблем і протиріч в руслі вивчення основних підходів до підготовки сучасних керівників-менеджерів для сфери фізичної культури і спорту набуває в даний час наукового і практичного значення. Фундаментальне обґрунтування підготовки студентів вузів фізичної культури для праці керівниками-менеджерами має також безпосереднє значення для розвитку сфери фізичної культури і спорту, професійного вдосконалення менеджерів фізкультурно-спортивних організацій галузі.

Особливості та зміст діяльності спортивного менеджера є об'єктом дослідження багатьох сучасних вчених. Зокрема І.І. Переверзіним [7] дається визначення спортивного менеджера, охарактеризовано посади, які можуть обіймати спортивні менеджери. Особливості діяльності спортивного менеджера, класифікація, завдання, функції, ролі та стилі керівництва, що складають структуру діяльності менеджера знаходимо у працях Р. Тягура [11], Чеховської [12]. Окремої уваги заслуговує робота В.С. Шеріна [13], у якій розглядаються питання, пов'язані з формуванням компетентності управлінської діяльності менеджера спортивної організації, показана модель її формування.

Нині важливим завданням у підготовці менеджерів та працевлаштуванні за фахом є формування їхньої конкурентоспроможності в умовах ринку. Адже добре підготовлений менеджер, який володіє глибокими знаннями у сфері сучасної економіки, основами інформаційних і комп'ютерних технологій, технікою ділового спілкування з вітчизняними та зарубіжними партнерами, може забезпечити успіх фізкультурно-спортивної організації, її інноваційний розвиток. Від його професійних знань, умінь, навичок, особистісних якостей залежить ефективність функціонування фізкультурно-спортивної організації у цілому [10].

Як стверджують автори [4, 8], особливо важливими для управлінської діяльності є такі якості: домінантність, впевненість у собі, емоційна урівноваженість, комунікабельність, стресостійкість, креативність, прагнення досягти цілі, відповідальність, незалежність, надійність у виконання завдань тощо. На думку Ю.В. Дугчака [8], саме організованість спортивного менеджера має пріоритетне значення для підвищення ефективності його управлінської діяльності. Зокрема автором розглядаються питання, що стосується особистісних детермінант організованості спортивного менеджера та шляхів її удосконалення.

Практичній діяльності управлінців, менеджерів у сфері фізичної культури і спорту присвячені роботи М.М. Нікітушкіної [6], С.О. Стадник, І.І. Приходько [9]. Авторами розглядаються особливості діяльності керівників державних органів управління фізичної

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017

культури та спорту, специфіка управлінської праці директора спортивної школи та представлено акмеограму директора училища фізичної культури.

Вище вказані напрямки досліджень є теоретичною основою системи підготовки спортивних менеджерів, від ефективної діяльності яких залежить розвиток фізкультурно-спортивних організацій та сфери у цілому.

Висновки. 1. Систематизація сучасних наукових уявлень про діяльність спортивного менеджера дозволила нам визначити 5 основних напрямків наукових досліджень щодо діяльності спортивного менеджера: досвід підготовки спортивних менеджерів у зарубіжних країнах; система підготовки спортивних менеджерів в Україні; особливості та зміст діяльності спортивного менеджера; професійна компетентність та особистості спортивного менеджера; практична діяльність менеджерів-керівників фізкультурно-спортивних організацій.

2. Проведений аналіз літературних джерел дав можливість з'ясувати найбільш вивчені аспекти проблеми діяльності спортивного менеджера та питання, які потребують наукового дослідження. Визначено, що найбільш вивченими аспектами діяльності спортивного менеджера є: завдання, функції, ролі, стилі керівництва, окремі сторони культури (методологічної, комунікативної, технологічної), особистісні та професійні якості, чинники, що впливають на процес здійснення професійної діяльності. Детальнішого вивчення потребують питання модернізації змісту навчальних програм підготовки менеджерів на базі ВНЗ України у нинішніх умовах, попиту та пропозиції на ринку праці, підвищення кваліфікації та ін.

Перспективи подальших досліджень стосуються вивчення потреби і попиту на ринку праці спортивних менеджерів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Верзилина Н. А. *Формирование профессиональной подготовки менеджера в системе высшего физкультурного образования* / Н. А. Верзилина, И. А. Лысенко // *Олімпійський спорт і спорт для всіх*. - Київ. - 2010. - 713 с.
2. Гонтарук О. М. *Система підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту в ринкових умовах* / О. М. Гонтарук // *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. / гол. ред. В. М. Костюкевич (1)*. — 2016. — С. 592 - 600.
3. Дутчак М.В. *Підготовка фахівців з менеджменту і управління спортом для всіх у зарубіжних країнах* / М.В. Дутчак // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми з фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова*. – Харків: ХДАДМ (XXIII), 2009. - №3. – С. 43 – 48.
4. Дутчак Ю. В. *Особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук фіз. вих.: спец. 24.00.01. «Олімпійський та професійний спорт»* / Ю. В. Дутчак. – Львів, 2013. – 20 с.

5. Ельбрехт О. Модернізація змісту підготовки менеджерів: глобальні тенденції та національна специфіка / О. Ельбрехт // Молодь і ринок. – Дрогобич. - 2012. - №5 (88). – С. 5 – 8.
6. Никитушкина Н. Н. Личностные качества руководителя спортивной школы / Н. Н. Никитушкина // Материалы Международной научно-практической конференции "Физическая культура и спорт в современных условиях: состояние, проблемы, направления модернизации". – Москва. - 2011. – С. 264 – 265.
7. Переверзин И.И. Современный российский спортивный менеджер и модель его подготовки / И.И. Переверзин // Теория и практика физической культуры, 2003. - №5. – С. 57 – 60.
8. Починкин А. В. Экономика физической культуры и спорта: [монография] / А. В. Починкин, С. Г. Сейранов. - Москва : Советский спорт, 2011. - 327 с.
9. Стадник С. А. Совершенствование подготовки менеджеров в сфере физической культуры и спорта в Украине / С. А. Стадник, И. И. Приходько // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми з фізичного виховання і спорту. – 2013. - №9. – С. 91 – 95.
10. Стадник С. О. Акмеологічний підхід до вивчення діяльності менеджера у сфері фізичної культури та спорту / С. О. Стадник // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я». – Харків. – 2015. – С. 333 – 335.
11. Тягур Р. Особливості управлінської праці у сфері фізичного виховання і спорту / Роман Тягур // Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. – Івано-Франківськ. – 2013. – Вип. 18. – С. 129 – 137.
12. Чеховська Л. Я. Теоретичні основи управлінської праці фізкультурного керівника / Л. Я. Чеховська // Матеріали III Міжрегіональної науково-практичної конференції «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення». – Л., 2002. – С. 51 – 54.
13. Шерин В. С. Модель формирования компетентности управленческой деятельности специалиста по физической культуре и спорту / В. С. Шерин // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 347. – С. 147 – 150.

**КАР'ЄРА КЕРІВНИКА У ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ФІТНЕС-ЦЕНТРУ «АКВАРІУМ»)**

Тимошенко С.І., студентка IV курсу кафедри менеджменту і економіки спорту

Науковий керівник: викладач кафедри менеджменту і економіки спорту **Санченко К.О.**

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У статті розглянуті особливості побудови ділової кар'єри, а також професійно важливі якості та функції керівника фізкультурно-спортивної організації.

Ключові слова: ділова кар'єра, керівник, мета та види ділової кар'єри, якості та функції керівника.

Вступ. Найважливішою складовою сучасного управління фізкультурним рухом в усьому світі визнана розробка і впровадження передових технологій управління персоналом. Управління діловою кар'єрою спортивного менеджера за змістом набагато ширше, ніж просте вирішення кадрових проблем: воно орієнтується на розвиток як майбутніх потреб, так і потенціалу працівника. Разом з тим, аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури з питань менеджменту людських ресурсів дає підставу вважати, що проблеми побудови та розвитку ділової кар'єри є новими, недостатньо дослідженими, але актуальними і обґрунтованими напрямками для сучасної фітнес-індустрії. Оскільки вивчення закономірностей і розробка ефективних технологій побудови ділової кар'єри менеджера з фізичного виховання і спорту виражаються в якісних показниках професійної діяльності та сприяють підвищенню задоволеності фахівців працею, розвитку творчого потенціалу [4, 5].

Мета дослідження – виявити особливості і визначити складові ділової кар'єри у професійній діяльності спортивного менеджера.

Завдання дослідження:

1. Виявити мету, види та особливості побудови ділової кар'єри керівника.
2. Виявити професійно важливі якості та функції керівника фізкультурно-спортивної організації.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, соціологічне опитування (анкетування) та методи математичної статистики. В результаті проведеного дослідження в фітнес-центрі «Акваріум», нами було опитано 22 респонденти.

Результати дослідження та їх обговорення. В результаті проведеного дослідження в фітнес-центрі «Акваріум», нами було встановлено, що ділова кар'єра займає вагомe місце серед показників, що впливають на якість трудового життя (табл. 1).

Місце ділової кар'єри серед показників, що впливають на якість трудового життя

Питання	Варіанти відповідей	Ранг
Що, на вашу думку, більш за все впливає на якість трудового життя? (розташувати в порядку зростання)	Заробітна плата	1
	Трудовий колектив	1
	Ділова кар'єра	2
	Керівництво організації	2
	Робоче місце	3
	Соціальні гарантії	4
	Соціальні блага	5

При проведенні дослідження нами було виявлено, що більшість респондентів (73%) віддали перевагу міжорганізаційній кар'єрі (рис. 1) - тобто працівники фітнес-центру «Акваріум» в процесі своєї професійної діяльності проходять всі стадії розвитку: навчання, надходження на роботу, професійний ріст, підтримку і розвиток професійних здібностей, вихід на пенсію послідовно, працюючи на різних посадах в різних організаціях. І лише 27% опитаних респондентів зазначили, що побудували свою кар'єру у рамках однієї фізкультурно-спортивної організації. Отже, можна зробити висновок, що респонденти обирають східчасту кар'єру – це вид кар'єри, що сполучає в собі елементи горизонтальної та вертикальної видів кар'єри. Просування працівника може здійснюватися за допомогою чергування вертикального росту з горизонтальним, що дає значний ефект [2, 3].

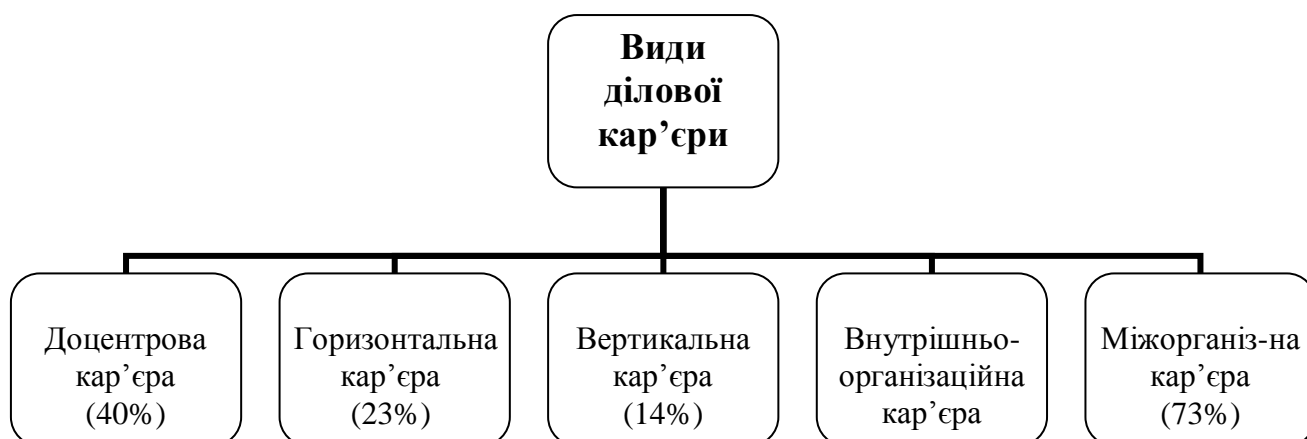

Рис. 1. Види ділової кар'єри спортивного менеджера (за результатами власних досліджень)

За думкою 40% опитаних респондентів, у фітнес-центрі «Акваріум» переважає доцентрова кар'єра (рис. 1), яка має на увазі рух до ядра, тобто до керівництва організації. Отже, вона доступна обмеженому колу працівників, як правило, для тих що мають

налагоджені особисті контакти з вищим ешелonom управління і великі ділові зв'язки поза організацією, наприклад, запрошення працівника на недоступні іншим співробітникам зустрічі, наради як формального, так і неформального характеру, отримання співробітником доступу до неформальних джерел інформації, довірчі звертання, окремі важливі доручення керівництва тощо [3].

Також у результаті дослідження, було виявлено, що 23% респондентів зазначили горизонтальну кар'єру, яка має на увазі переміщення в іншу функціональну область діяльності. І лише 14% опитаних респондентів зазначили, що їх кар'єра відповідає вертикальному виду, під яким розуміється підйом на більш високу ступінь структурної ієрархії (підвищення в посаді, яке супроводжується більш високим рівнем оплати праці).

Розглядаючи питання, визначення мети ділової кар'єри, необхідно зазначити, що 41% респондентів зазначили метою своєї кар'єри – повагу з боку близьких, колег та друзів, 27% опитаних вказали творчий характер діяльності, можливість досягнення незалежності, 18% – отримання морального задоволення і лише 14% опитаних зазначили – гарну оплату управлінської праці (рис.2).

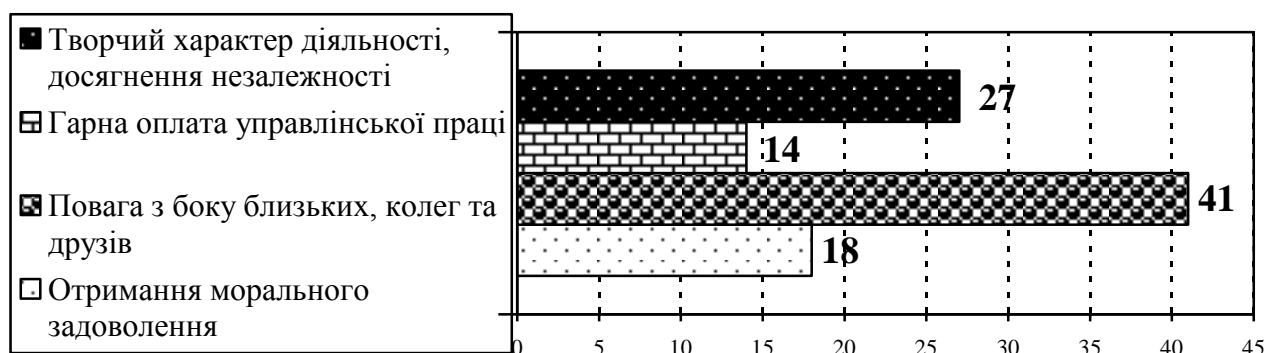

Рис. 2. Мета ділової кар'єри керівника фітнес-центру «Акваріум»

Варто зауважити, що метою кар'єри не може бути галузь діяльності або окрема робота, посада, місце на службових сходах. Вона має більш глибокий зміст. Мета кар'єри обумовлена причиною, за якої людина хотіла б мати конкретну роботу, займати певний щабель в ієрархічній градації посад. Мета кар'єри змінюється не тільки з віком, а й зі зміною особистості, сімейного стану, із зростанням кваліфікації тощо [1].

При визначенні основних функцій керівника, нами було виявлено, що більшість респондентів (50%) вважають такою функцію «технічного фахівця», який професійно добре підготовлений, володіє знаннями і досвідом в заданій конкретній сфері діяльності, керівник покликаний грамотно ставити завдання, компетентно аналізувати і ефективно контролювати хід їх реалізації, проводити кваліфікований інструктаж підлеглих (рис. 3).

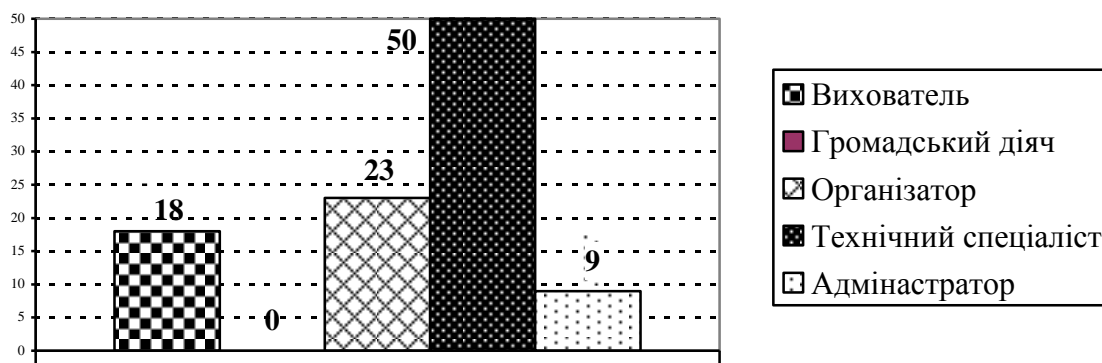

Рис. 3. Основні функції керівника фізкультурно-спортивної організації

Функція «організатора» за думкою 23% опитаних також є серед основних функцій керівника – коли керівник створює умови, необхідні для спільної праці, для цілеспрямованої роботи підлеглих.

За допомогою аналізу літературних джерел [1], нами було виявлено, що лідерські якості керівника, як виразника і захисника інтересів членів колективу, вимагають від нього вмілого поєднання у своїй роботі власних і колективних інтересів. Керівник повинен турбуватись про те, щоб не було простоїв через погану організацію праці, щоб робота була справедливо розподілена між працівниками. Керівник колективу повинен сприяти працівнику, який прагне знайти краще використання своїм силам і здібностям на іншому робочому місці або в іншому підрозділі підприємства. Він повинен знати інтереси працівників і надавати їм допомогу у вирішенні соціальних та побутових проблем [4]. І власне дослідження показало важливість цих лідерських якостей для співробітників фітнес-центру «Акваріум» - всі 100% опитаних респондентів вважають, що керівник повинен володіти якостями лідера.

В ході проведеного дослідження нами були проранжовані основні професійні якості керівника фітнес-центру «Акваріум», які дозволяють змоделювати основні якості керівника (табл. 2).

Професійні якості керівника у фітнес-центрі «Акваріум»

(в порядку значимості)

Ранг	Професійні якості
1	Професіоналізм
2	Компетентність
3	Висока відповідальність, почуття власної гідності
3	Впевненість у собі та вміння впливати на своїх підлеглих
4	Гнучкість, розуміння ситуації, гостре сприйняття нових потреб, відчуття часу, подій
4	Інтелект
4	Емоційне та ділове лідерство
5	Ініціатива та ділова активність
6	Стійкість до стресу
7	Здатність до творчого вирішення завдань, прагнення до досягнень
8	Самостійність

Висновки. У результаті проведеного дослідження в фітнес-центрі «Акваріум» нами було встановлено, що ділова кар'єра займає вагоме місце серед показників, що впливають на якість трудового життя, та було визначено наступні особливості ділової кар'єри: переважає східчаста та міжорганізаційна кар'єра, основними функціями керівника є функція «технічного фахівця» і «організатора», керівник повинен володіти певними лідерськими якостями. В ході проведеного дослідження нами були проранжовані основні професійні якості керівника.

Перспектива подальших досліджень у даному напрямку. В подальшому планується більш детальне вивчення питань побудови ділової кар'єри керівника та факторів, що впливають на якість трудового життя фахівців фітнес-індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Переверзин И.И. Искусство спортивного менеджмента / И. И. Переверзин. - М.: Сов. спорт, 2004. - 416 с*
2. *Виды деловой карьеры // Управление персоналом. Словарь-справочник. – [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://psyfactor.org/personal/personal10-05.htm>*
3. *Кибанов А.Я., Каптанова Е.В.: Управление деловой карьерой, служебно-профессиональным продвижением и кадровым резервом (2014) - 64с.*
4. *Янковська Л.А. Менеджмент персоналу: Підготовка та перепідготовка працівників підприємства: / Львівський ун-т бізнесу та права. - Л.: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2005. - 196 с.*
5. *Карпенко В.П., Кудіненко В.М., Приз С.М. Спортивний менеджмент: питання удосконалення професійної підготовки // Олімпійський спорт і спорт для всіх: тез. доп. IX Міжнародного наукового конгресу. – К. – 2005. – с. 902.*

МОДЕЛІ МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРАКТИЦІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Троцюк Р.М., студент 3 курсу, групи 32 МЕ

Калита Л.В., кандидат історичних наук, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У статті викладені результати дослідження моделей менеджменту фізкультурно-спортивних організацій у зарубіжних країнах та можливості їх застосування в Україні.

Ключові слова: *модель менеджменту, управління, зарубіжні країни, фізкультурно-спортивна організація.*

Вступ. В умовах комерціалізації спорту, становлення спортивної галузі як окремої економічної категорії і по мірі розвитку суспільства фізична активність і спорт все ширше проникають у всі сфери життя людей, стаючи невід'ємною частиною життєдіяльності. Тому необхідність в фізкультурно-спортивних організаціях стає все більшою.

Сучасні фізкультурно-спортивні організації діють в умовах ринкових відносин. Відповідно в цих умовах неможливо без ефективного управління. Тут доцільно пригадати слова класика менеджменту Пітера Друкера про те, що «немає слаборозвинених країн, є країни слабо керовані» [1].

Узагальнення зарубіжного досвіду свідчить, що спортивні клуби є основною організаційною формою менеджменту у сфері фізичного виховання і спорту в більшості розвинених країн світу. В зарубіжних країнах поряд з популярними клубами професіонального футболу, хокею та інших ігрових видів спорту функціонують численні спортивні клуби оздоровчого напрямку. В Україні ж клуби оздоровчого характеру тільки починають розвиватися. Тому необхідно дослідити моделі функціонування клубів зарубіжних країн і прийняти їх досвід в побудові фізкультурно-спортивних організацій в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати моделі менеджменту у сфері фізичної культури і спорту розвинених країн світу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати модель менеджменту у сфері фізичної культури і спорту США, Німеччини, Японії.
2. Надати практичні рекомендації щодо ефективного використання позитивного досвіду розвинених країн.

Для вирішення завдань дослідження використовувалися такі методи:

- вивчення та аналіз спеціальних літературних джерел, моніторинг інтернет-сайтів;
- порівняння і співставлення.

Результати дослідження. Американська модель менеджменту є передовою. Формування світової практики менеджменту відбувалося передусім під впливом практики управління корпораціями США. Це було наслідком того, що менеджмент зародився саме тут, не менш відчутно позначилося і провідне економічне становище США в сучасному світі. Нині у більшості країн відбувається процес творчого осмислення та адаптації американського менеджменту до національних особливостей, на цій основі виникають регіонально-національні моделі менеджменту [5].

Американський стиль менеджменту – це орієнтація на майбутнє. Звідси – планування на перспективу, прогнозування, маркетинг, цілі – краще зрозуміти покупця і пристосуватися до його потреб, передбачити зміни ринку і своєчасно приймати необхідні заходи у сфері виробництва. Організація фірми і процес управління в американських фірмах орієнтовані на споживача, на його смаки і запити.

Американський менеджмент взяв у себе основи класичної школи, засновником якої був Анрі Файоль. Класична школа значно вплинула на формування усіх інших напрямків у американській теорії управління.

Сучасна американська модель менеджменту орієнтована на таку організаційно-правову форму приватного підприємства, як корпорація (акціонерне товариство), яка виникла ще на початку XIX в. Американські корпорації широко використовують у своїй діяльності стратегічне управління. В останні роки за кордоном все більшу популярність мають багатоцільові клуби. В США майже кожний четвертий фізкультурно-спортивний клуб – багатоцільовий. Ці клуби призначені для задоволення самого широкого спектру спортивно-оздоровчих інтересів клієнтів. Такі клуби зазвичай мають різні споруди: зали для спортивних ігор, тренажерні зали, зали для дітей, басейн та інші [3].

Теоретичні джерела німецької моделі менеджменту відносяться до початку минулого сторіччя. Її родоначальником слід вважати видатного вченого, соціолога й економіста Макса Вебера (1864-1920). М.Вебер був у першу чергу вченим - соціологом, ряд його досліджень мали пряме відношення до економіки, менеджменту й бізнесу.

Концепція бюрократичної раціоналізації, розроблена М. Вебером, з'явилася важливою віхою становлення класичного менеджменту. Він вважав, що компанії повинні управлятися на безособовій, суцільно раціональній основі, названої їм "бюрократичної". Тобто, менеджери працюють відповідно до чітких правил і процедур, що повинно

гарантувати надійність і передбачуваність поведінки. Формальні установки, які визначають і контролюють поведінку всіх працівників під час роботи, сприяють забезпеченню трудової дисципліни й контролю для досягнення поставлених цілей. В остаточному підсумку гарантують стабільність організації.

Важливою характеристикою бюрократичного менеджменту була раціональність, яка вимагала використання найбільш ефективних засобів виконання завдань організації [4].

Із середини 60-х років в Академії управлінських кадрів у м. Бад-Гарцбург під керівництвом Райнхарда Хена поетапно було розроблено модель управління, що має назву “модель Гарцбурга”, яка набула широкого застосування на німецьких підприємствах і дала високі результати. Сутність її полягає в перенесенні відповідальності на нижні рівні управління, а основна ідея — у переданні права прийняття підприємницьких рішень особам, найбільш компетентним у відповідному питанні; взаємодія й рівні права всіх співробітників. Такий стиль управління враховує зміну економічних, технічних і суспільних реалій.

Згідно з цією моделлю головним завданням у плануванні є визначення цілей та встановлення конкретних завдань працівникам підприємства. Цю функцію покладали на керівників підприємств або консультаційні ради [5].

За висловом класика теорії сучасного менеджменту П. Друкера, японську модель менеджменту називають “японським дивом”. Якщо мати на увазі стрімкий економічний і технічний злет Японії, особливо у другій половині ХХ ст., то такий вислів видається об’єктивно зрозумілим, хоча компонентів такого дива є досить багато. Вважається, що в цілому особливості системи управління виробництвом в Японії зумовлені специфікою її природних умов і економічної системи, історичними, поведінковими та культурними традиціями. Закономірно, що бракування природних ресурсів, історичні традиції поведінки, життя, культурні традиції зумовили потребу японців дбати про розвиток країни шляхом інтенсивного використання освіти, науки, інноваційних технологій, високої виробничої організованості та дисципліни. Так, після обов’язкового десятирічного навчання, 90% учнів японських шкіл продовжують навчатися у трирічній середній школі, після чого 40% випускників вступають до університетів. Отже, типові працівники японських компаній є досить однорідною групою з високим рівнем кваліфікації [5].

В основі японського менеджменту лежить постійний розвиток трудової мотивації працівників. У людини формується і зміцнюється впевненість у тому, що все її життя, як і життя її близьких, колег, навіть країни, безпосередньо пов’язані з особистою

працелюбністю, запопадливістю, відданістю справам своєї фірми, підприємства, організації. Тому керівництво будь-якої японської фірми приділяє виключно велику увагу питанням добору, прийняттю, навчанню, вихованню кадрів спеціалістів і управлінців [2].

Японські методи управління в корені відмінні від європейських і американських. Але це не означає, що японці управляють більш ефективно. Японський менеджмент, заснований на колективізмі, має на увазі використання морально-психологічних важелів впливу на особистість. Насамперед, це почуття боргу перед колективом, що в японському менталітеті аналогічно почуттю сорому. Зважаючи на те, що податкова система працює на зрівняння доходів і матеріального стану населення у суспільстві, мінімальне розшарування по добробуті, це дає можливість використовувати почуття колективізму максимально ефективно [5].

Рекомендації. В США, Німеччині, Японії моделі менеджменту сформовані на основі традицій та національної культури, і вони є ефективними. Українським менеджерам не слід орієнтуватися на зарубіжні організації, тобто впроваджувати такі моделі в себе. Успіх цих моделей обумовлений об'єктивними чинниками, які виходять зі специфіки країн. Варто вивчати зарубіжний досвід, аналізувати його, співвідносити з особливостями вітчизняного менеджменту, і на основі висновків впровадити власну модель.

Висновки. Таким чином, порівняльний підхід до аналізу досвіду різних моделей відіграє велику роль для українського фізкультурно-спортивного бізнесу, так як дозволяє українським менеджерам побачити реальні приклади побудови ефективного управління організаціями, а також спробувати впровадити це на практиці у своїй організації.

Проведений аналіз свідчить про те, що Україні більше підходить європейська модель розвитку. Її головна особливість полягає в певному балансі інтересів держави, підприємств (і їх власників), профспілок та інших громадських організацій. Крім того, європейська модель (як американська та японська) включає високий рівень заробітної плати та продуктивності праці. Але на відміну від американської, в ній вищий ступінь соціального забезпечення населення, а від японської - прозоре конкурентне середовище. І, нарешті, їй властива ефективна система управління в масштабі всього суспільства, а не тільки на окремих підприємствах.

Але все ж таки, на мою думку, власна модель менеджменту побудована на основі власних особливостей, буде більш ефективною і перспективною.

Перспективи подальших досліджень: Знання іноземних методів управління, розуміння, що лежить в основі політики тієї чи іншої країни, вміння аналізувати і

адаптувати стратегії ведення фізкультурно-спортивного бізнесу багато в чому можуть допомогти компаніям правильно орієнтуватися в складному міжнародному середовищі. Тому варто проводити дослідження і далі, складати і впроваджувати нові технології та принципи для збільшення ефективності роботи фізкультурно-спортивних клубів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Друкер П. Ф. *Эффективный управляющий* / Друкер П. Ф. — М.: Бук Чембер интернэшнл, 1994.
2. Макмиллан Ч. *Японская промышленная система: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. А.С. Виханского.* - М.: Прогресс, 2008. - С.193
3. Переверзин И.И. *Менеджмент спортивной организации: Учебное пособие.* - 3-е изд., перераб. и доп. / Переверзин И.И. — М.: «Физкультура и спорт», 2006.- 464 с.
4. Семенова І.І. *Історія менеджменту: Навчальна допомога для вузів.* Семенова І.І.— К.: Економіка, 2000. — 222 с.
5. Щокін Г.В. *Менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [За ред. Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка, В. П. Сладкевича.].* — К. : МАУП, 2007. — 816 с.

УПРАВЛІННЯ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Широкоступ Р. М., студент IV курсу, кафедри футболу

Науковий керівник: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри менеджменту і економіки спорту **Лисенко І.А.**

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У роботі визначені основні функції процесу управління у сфері фізичного виховання та спорту. Проаналізовані ефективні методи управлінської діяльності. Виокремленні головні напрямки процесу управління, мета та завдання, які вирішуються з його допомогою.

Ключові слова: управління, ефективність, завдання, функції.

Вступ. Фізична культура — це складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості, яка не може існувати, функціонувати без процесу управління. Спорт — це органічна складова

фізичної культури, особлива сфера виявлення та порівняння досягнень людини у певних видах, дисциплінах, фізичних вправах, що виявляють кращу технічну, тактичну, фізичну, інтегральну та іншої види підготовки, де важливим елементом досягнення результату (успіху) є відмінне функціонування процесу управління, відображенням якого є тренер, менеджер, агент, директор, президент та інші ключові деталі цього процесу [1].

Управління – це упорядкування, а також цілеспрямований процес дії суб'єкта на об'єкт управління для підвищення його ефективності. Управління розуміє собою чіткий, розпланований, ціленаправлений і продуманий процес дій. «Зберігай порядок і порядок збереже тебе!»

Мета дослідження – визначення управління, як важливого елементу успішної діяльності у фізичному вихованні та спорті.

Задачі дослідження:

1. Виділити основні та специфічні функції процесу управління.
2. Виділити основні завдання процесу управління.
3. Охарактеризувати основні види та стилі управління.
4. Виділити перспективні напрямки процесу планування у фізичному вихованні та спорті.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та інформації мережі Інтернет; порівняння і аналогія; синтез і узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Управління - це процес впливу однієї особи на іншу відповідно до поставлених завдань. Процес управління - це складова частина функціонування систем організації різної природи: біологічних, технічних, соціально-економічних. У кожній з них існують об'єкти, які підпорядковують собі інші, а значить, і керують ними, змушують рухатися в певному напрямку, виконувати задані дії, організовують їх діяльність в цілому. Досягнення високих результатів в процесі управління неможливе без дотримання *керівного циклу* – що є послідовною реалізацією загальних функцій керування для досягнення поставленої цілі, він включає 4 етапи:

1. Виготовлення та реалізація управлінського рішення.
2. Організація.
3. Координування та регулювання.
4. Урахування та контроль.

Головною метою управління є досягнення кінцевого або бажаного результату, який виражається в якісних чи кількісних показниках.

Основними нормативними актами щодо регулювання фізичної культури, спорту та туризму в Україні є закони "Про фізичну культуру і спорт" та "Про туризм", які визначають правові, соціальні, економічні та організаційні засади фізичної культури і спорту України, участь державних органів (посадових осіб), а також підприємств, установ і організацій у зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури, спорту та туризму. Управління фізичною культурою та спортом здійснюють: Кабінет Міністрів України, Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України, місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування [5].

Процес управління неможливий без таких понять як: планування, контроль, реалізація, прогнозування, регулювання, моделювання, тому вони взаємопов'язані і є базовими, для отримання бажаного результату.

Управлінські функції виконуються за допомогою спеціальних інструментів управління, які представляють собою сукупність дії суб'єкта управління на об'єкт. Управлінські інструменти підрозділяються на:

- економічні (вплив на матеріальні інтереси членів організації);
- соціально-психологічні (створення мотивації до активної творчої діяльності);
- соціокультурні (формування і використання культурних традицій і норм);
- організаційні (створення організаційних зв'язків, розподіл функцій, прав, обов'язків) [4].

Стиль управління, або керівництва - це гнучка манера поведінки керівника, щодо співробітників, яка змінюється в часі залежно від ситуації і виявляється в способах виконання управлінських робіт, підпорядкованих керівнику співробітників. Стиль керівника - це сукупність типових і відносно стабільних методів впливу керівника на підлеглих з метою ефективного виконання управлінських функцій і тим самим завдань, що стоять перед організацією [1].

Існують традиційні і сучасні підходи до визначення стилю керівництва. Вперше стилі керівництва були визначені К. Левіном, такі як *авторитарний, демократичний і ліберальний*.

Авторитарний (диктаторський) стиль управління: для нього характерне тверде, одноосібне прийняття керівником всіх рішень, жорсткий тотальний контроль за виконанням рішень із погрозою покарання, відсутність інтересу до працівника як до особистості.

Демократичний (колективний) стиль управління: управлінські рішення приймаються на основі обговорення проблеми, врахування думок та ініціатив співробітників, виконання ухваленого рішення контролюється і керівником, і самими співробітниками, керівник проявляє інтерес і доброзичливу увагу до особистості співробітників, до їхніх інтересів, потреб, особливостей.

Ліберальний (пасивний, нейтральний) стиль управління характеризується, з одного боку, можливістю кожного висловлювати свої позиції, але реального врахування і узгодження цих позицій не прагнуть досягти, а з іншого боку, навіть ухвалені рішення не виконуються, немає контролю за їхньою реалізацією, все спущено на "самоплив", внаслідок чого результати роботи зазвичай низькі, люди не задоволені своєю роботою, керівником, психологічний клімат у колективі несприятливий, немає ніякого співробітництва. Але, слід відмітити, що рідко трапляються «чисті» стилі управління, найчастіше вони є змішаними, адже так, вони є більш ефективними, мають в собі більш широкий спектр дії, та є швидко адаптованими в колективі, групі, команді чи іншому напрямку дії. Прикладом змішаного типу управління в командних видах спорту є тренер, який має містити в собі авторитарно – демократичний стиль управління, для реалізації поставлених завдань, успішного та дисциплінованого процесу тренування, гармонійного розвитку особистості. Індивідуальний стиль управління керівника, що базується на демократичному, є динамічним, здатним у гострих ситуаціях перейти в авторитарний, а стосовно творчих особистостей високої кваліфікації спроможний бути ліберальним, може вважатися оптимальним.

Спортивний менеджмент, як різновид галузевого соціального управління та важлива сфера фізичного виховання та спорту, що є важливим проявом управління, завданням якого є досягнення запланованих завдань. У цьому аспекті фізична культура і спорт - це не тільки "доцільна рухова діяльність людини", а й сфера торгівельно–розважального бізнесу, де спортсмен є робочою силою, а критерієм ефективності є отримання прибутку.

Менеджмент – сукупність принципів, методів, засобів та форм керування організацією з метою підвищення його ефективності та отримання прибутку, тобто досягнення цілей за допомогою інтелекту та мотивів керування інших людей. Фізична культура в теорії менеджменту - це перш за все певна безліч організацій фізкультурно-спортивної спрямованості - спортивних шкіл, спортивних клубів, спортивних команд по видах спорту (футболу, хокею, баскетболу, волейболу і ін.), стадіонів, спортивно-оздоровчих центрів, спортивних федерацій [3].

Основним елементом будь-якої організації фізкультурно-спортивної спрямованості є люди, що умовно поділяються на організаторів (менеджерів) і виконавців. Робота організаторів є управління і контроль над виконанням. Робота виконавців (тренерів, викладачів фізичного виховання) - педагогічна дія на об'єкти праці, що займаються фізичними вправами і спортом [2].

Висновки. Все управління в кінцевому рахунку зводиться до стимулювання активності інших людей (*Лі Якокка*), саме дана цитата, влучно висловлює кінцеву мету будь-якого управління, адже чим активніше управлінець зможе стимулювати людей, тим вищий буде рівень його професіоналізму, майстерності, елітності тощо.

Ефективний керівник концентрується на можливостях, а не на проблемах (*П. Друкер, економіст, публіцист, теоретик менеджменту*), і виходячи з цих, без перебільшення визначних слів, усвідомлюється мотив, чим «вищі завдання ти ставиш перед собою (чи командою), тим більших висот ти досягаєш!». Саме поняття «управляти» означає «дивитися вперед», що дає певне уявлення про те, якої ваги надають поняттям управління та планування у світі бізнесу. Навіть якщо передбачення і не є всім менеджментом, воно складає його важливу частину. Управляти потрібно як об'єктами управління, так і собою, в конкретних ситуаціях, діях, завданнях, рішеннях. Керівник є втіленням професіоналізму, виваженості, прорахованості, сміливості та новаторстві в процесі управління.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на визначення успішних моделей та стратегій управління, які будуть успішно застосовуватись та розвивати сферу фізичного виховання та спорту, як в Україні, так і за її межами. Адже нині, мало сучасної інформації вітчизняних фахівців, які б давали чітку, ефективну, раціональну методіку процесу управління чи його складових, які б були підтверджені практикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М. Золотов и др. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 432 с.*
2. *Платонов В. Н. Профессиональный спорт / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 390 с.*
3. *Фрайд Дж. Управление спортивными сооружениями: пер. С англ. / Джил Фрайд. – К.: Олимп. Лит., 2012. – 304 с.*
4. *Жданова О.М. Управління фізичною культурою // Навч. Посібник для фізкультурних вузів. – Львів. – 1996. – 127с.*
5. Офіційний сайт Вікіпедія [Електронний ресурс] режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>, Закон України « Про фізичну культуру та спорт».

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВУ

О НЕОБХОДИМОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ЧАСТИ БОКСЁРСКОЙ ПОДГОТОВКИ

Вострокнутов Л.Д. профессор кафедры тяжёлой атлетики и бокса, кандидат юридических наук, доцент

Сикора В.В. преподаватель кафедры тяжелой атлетики и бокса

Харьковская государственная академия физической культуры (Харьков)

Статья посвящена вопросам теоретической подготовки боксёров перед допуском к участию в соревнованиях.

***Ключевые слова:** бокс; правила соревнований; команды и жесты рефери.*

Актуальность. Знание и понимание правил соревнований по боксу будет способствовать не только повышению спортивного мастерства, но и сохранению здоровья спортсменов.

Цель данной статьи обратить внимание руководства Федерации бокса Украины на недостаточный уровень теоретической подготовки боксёров, участвующих в соревнованиях, особенно начинающих, отсутствие элементарных знаний, касающихся правил проведения соревнований по боксу, подготовки к соревнованиям и др.

Поставленная цель определяет **задачу исследования:** раскрыть пути устранения недостатков в теоретической подготовке боксёров.

Методы исследования: анализ боёв и результатов судейства некоторых соревнований по боксу, которые проводились в городе Харькове на протяжении 2015-2016 годов.

Связь с программами, темами, планами. Статья подготовлена в русле научной тематики, разрабатываемой на кафедре тяжёлой атлетики и бокса Харьковской государственной академии физической культуры (ХГАФК), а именно: «Оптимізація навчально-тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації в силових видах спорту та у боксі».

Особенностью данной научной публикации является тот факт, что она подготовлена не сторонним наблюдателем соревнований, и не с чьих-то слов, а

непосредственно участником проведенных в Харькове соревнований - судьёй соревнований.

Изложение основного материала. Бокс - олимпийский вид спорта с многовековой историей, который прошёл сложный путь от примитивного кулачного боя, самобытного единоборства до современных правил, сформировавших его как вид спорта, каким мы видим его сегодня.

В ходе исторического развития постоянно меняются правила соревнований по боксу. Если сопоставить правила соревнований, которыми руководствовались, к примеру, в 1977 году [1] и правила соревнований в редакции 2010 года [2], то можно увидеть много существенных различий в вопросах, касающихся материально-технического обеспечения соревнований и др.

Ни у кого уже не вызывает удивления получившая распространение «Судейская электронная аппаратура (СЭА)», которая последнее время используется при проведении не только чемпионатов Украины, но и при проведении турниров различного уровня и т. д. Такие нововведения последних лет, как обязательный комплект судейской электронной аппаратуры [2, 44 с.], использование кап, которые не нуждаются в длительных «подгонах» перед применением и др. стали уже всем привычными и неотъемлемыми атрибутами тренировок и соревнований по боксу, а их отсутствие будет вызывать только недоумение.

Вопрос, касающихся объективного судейства соревнований по боксу, оставляет желать много лучшего и не только в Украине. Ярким тому примером были Олимпийские игры в Рио-де-Жанейро, по итогам которых Международная ассоциация бокса (AIBA) реформирует систему судейства. Об этом сообщил президент AIBA Чинг-Куо Ву.

Продолжительный период времени правила соревнований постоянно меняются с целью недопустимости необъективного судейства, которое в прогнившем и пронизанном коррупционными схемами обществе, не случайное, а вполне закономерное явление [3].

Сохранение здоровья боксёров – основная задача судей, обслуживающих соревнования по боксу. Правильное определение победителя - это уже следующая задача, которая возможна только при объективном и не предвзятом судействе в соответствии с правилами соревнований Международной ассоциации бокса (AIBA).

Все затронутые вопросы понятны и ясны, но претензии к судьям можно предъявлять, если боксёры сами точно придерживаются правил соревнований. Как показывает практика, в этом вопросе тоже имеют место серьёзные недоработки, а поэтому автор статьи пытается обратить внимание руководства Федерации бокса Украины на те

упущения в работе тренеров, которые негативно отражаются на результатах соревнований.

Для каждого боксёра, независимо от уровня квалификации, наиболее ответственный период – соревнования – итог длительной и активной подготовки [4]. Готовность боксёра к соревнованиям, зачастую, видна уже до начала боя, а именно: по его форме, экипировке, поведению до выхода в ринг и в самом ринге. Показатель подготовки боксёра не только технико-тактическое мастерство, уровень специальной физической подготовки, психологическая устойчивость, но и, в том числе выполнение команд и жестов рефери, поведение спортсмена во время отдыха и перед началом раундов, после завершения поединка и др.

Очень часто можно наблюдать картину, когда в соревнованиях принимают участие начинающие боксёры, которые очень плохо знают правила соревнований, а поэтому их не придерживаются, а действуют по своему усмотрению.

Вышеизложенные недоработки отрицательно влияют не только на боксёрское мастерство, но и пагубно отражаются на здоровье боксёров, т. к. наносятся запрещённые удары, пренебрегаются или неправильно используются средства защиты (боксёрский шлем, капа, бандаж) и т. д.

Будучи участником множества соревнований по боксу, в качестве судьи-рефери, которые проводились в Харькове в 2015-2016 годах, автор этой статьи может утверждать о серьёзных недоработках тренеров при подготовке боксёров к соревнованиям. В первую очередь это касается начинающих боксёров различных возрастных групп.

Дело тут конечно не в харьковских боксёрах, а в целом, в отношении тренеров, готовящих боксёров к соревнованиям. К слову, хочется сосредоточить внимание на том факте, что боксёры из Харькова стабильно показывают высокие спортивные результаты и занимают первые места в украинском боксе, а поэтому, если у лидеров украинского бокса такие «проколы», то несложно представить положение дел в этом вопросе в других городах Украины.

Вывод. Подготовка боксёров к соревнованиям должна быть комплексной, включать в себя теоретическую и практическую часть. Боксёры должны не только знать, но и понимать тонкости правил соревнований.

Перед каждыми соревнованиями, за день до взвешивания, боксёры, чей уровень спортивной квалификации ниже 1-го разряда, должны сдавать зачёт по знанию правил соревнований, что будет допуском к их участию. Зачёт должна принимать коллегия судей, обслуживающих соревнования.

Перспективи дальніших досліджень будуть пов'язані з допуском к соревнованиям начинающих боксёров только после сдачи контрольных нормативов по общефизической подготовке.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бокс. Правила соревнований. – Москва: Физкультура и спорт, 1977. – 62 с.
2. Вострокнутов Л. Д. Спорт как отражение событий в обществе / Л. Д. Вострокнутов // Актуальні проблеми розвитку традиційних і східних єдиноборств. Збірник наукових праць учасників ІХ міжнародної науково-методичної конференції (06.03.2015). – Харків, 2015. – С. 88-91.
3. Вострокнутов Л. Д. Підготовка боксера до змагання / Л. Д. Вострокнутов // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору. Матеріали ІІ Науково-практичної конференції , 21-22 квітня 2016 р. – Харків: ХДАФК, 2016. – С. 30-33.
4. Пацатий А. М. Правила змагань з боксу / А.М. Пацатий, Г.І. Комісаренко, О.М. Кучерявий, Д.Л. Дубров, В.А. Чуканова. – Київ: Видавництво Федерації боксу України, 2010. – 51 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ

Кирилюк В. В. студент І курсу магістратури

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

В статті висвітлюються актуальні проблеми сучасної системи фізичного виховання і спорту. За приклад взято ДЮСШ, визначено слабкі та сильні сторони, запропоновані альтернативи та сучасні методи реформування дитячого спорту з подальшими перспективами зростання і модернізації.

Ключові слова: ДЮСШ, спортивний клуб, спортивні заклади, слабкі та сильні сторони, крива цінностей.

Вступ. Сучасна система функціонування спортивних закладів в Україні потребує значних змін. В першу чергу це пов'язано з фінансовими проблемами. Недавні зміни до законодавства сприяли передачі фінансування спортивних шкіл, інших закладів

фізкультурної спрямованості державного підпорядкування на місця, що зумовило ще більше навантаження на і так невеликі бюджети пересічних міст України.

Виходячи з цього, слід задуматися, яким шляхом можливо забезпечити фінансування спортивного закладу, а й ще більше, досягти його зростання і залучення широких мас населення до заняття спортом.

Проаналізувавши роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, які досліджували зарубіжні системи дитячого спорту, масового спорту, та професійного спорту, що характеризували плюси та мінуси різноманітних систем в галузі державного регулювання сфери спорту, можна продовжити дослідження і застосувати накопиченні знання для подальшого дослідження сучасних проблем в спортивній сфері України, запропонувати альтернативи розв'язання проблеми.

Мета дослідження. Завдання дослідження.

Метою дослідження є визначення способів реформування системи дитячо-юнацького спорту в Україні.

Завданнями дослідження є:

1. Розкрити основні сильні та слабкі сторони сучасної системи ДЮСШ.
2. Порівняти іноземні системи фізичної культури з Українською.

Основним методами дослідження є емпіричний метод та порівняльний метод.

Результати дослідження і їх обговорення. Відомо, що ДЮСШ перебувають зараз у найкращому стані – стара інфраструктура, мала кількість інвентарю, застаріла система мотивації дітей до занять спортом. Розберемо всі плюси та мінуси сучасних ДЮСШ, знайдемо слабкі та сильні сторони.

Таблиця 1

Характеристика слабких та сильних сторін ДЮСШ

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Безкоштовне відвідування	1. Старе обладнання, інфраструктура
2. Участь у змаганнях	2. Мала кількість тренерів, персоналу
3. Виховання дитини	3. Слабка мотивація в персоналу
	4. Великі групи дітей, мала увага особистості кожної дитини
	5. Слабка мотивація в дітей займатися спортом
	6. Слабкі перспективи після закінчення школи

Можемо провести аналогію від головної проблеми – недостатнього фінансування.

Логічно буде показати послідовність наслідків спричинених слабким фінансуванням (рис. 1) [2].

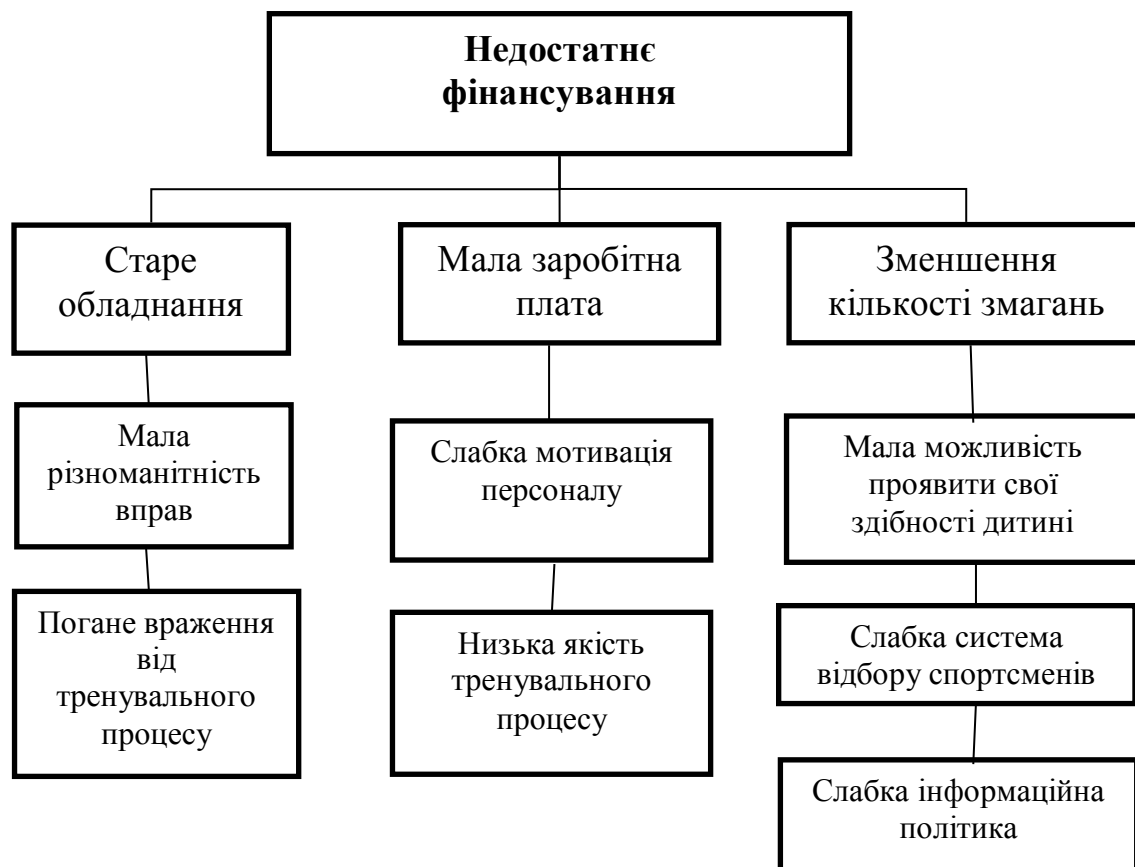

Рис. 1. Наслідки недостатнього фінансування ДЮСШ

Ці негативні наслідки не є новиною, це загальновідомий факт, що проблема недостатнього фінансування є, але як з нею боротися, чи були введені якісь кардинальні міри для того щоб реформувати та реставрувати систему спортивного розвитку дітей. Спробуємо запропонувати альтернативи. Звернемося за досвідом до іноземних систем.

Відомо, що більшість Європейських країн надають перевагу клубним системам фізичного виховання. Візьмемо за приклад Швецьку клубну систему. В Швеції функціонує понад 30 тисяч спортивних клубів за різними видами спорту. Особливістю клубної системи в Швеції є те, що в клубах займаються як і аматори так і професійні спортсмени.

По статистиці 90% всіх дітей Швеції є членами спортивних клубів. При цьому всьому, всі клуби є приватними і функціонують за рахунок членських внесків та спонсорської підтримки. Шведське законодавство забороняє отримувати прибуток власникам за рахунок клубів, тобто вони являються неприбутковими організаціями.

Функціонують клуби за такими основними принципами:

- шлях в професійний спорт розпочинається з молодших класів, діти вступають в спортивні клуби за місцем проживання;
- відбір спортсменів в професійні клуби розпочинається з 16 років на основі показаних результатів;
- заняття спортом мають приносити радість;
- основне завдання – привчити молодь до здорового способу життя [1].

Чи можливо у нас запровадити подібну систему? Пристосувати до специфіки української системи спортивної підготовки дітей? Чи можуть ДЮСШ перевтілитись в приватні клуби?

Для таких модифікацій необхідні серйозні кроки держави та зацікавлених осіб. Звичайно ж, навряд чи люди зрозуміють та підтримають те, що ДЮСШ стануть платними, що потрібно буде вносити членський внесок за участь в клубі якщо рівень послуг буде на тому ж рівні. Для значного ефекту необхідне капіталовкладення, яке з часом себе окупить.

Створення професійних клубів за видами спорту, які будуть функціонувати за рахунок членських внесків мають значну перспективу. Давайте розглянемо які плюси та мінуси має спортивний клуб (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика слабких та сильних сторін спортивного клубу

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Хороша матеріальна база 2. Зацікавленість персоналу в наборі нових дітей 3. Участь в клубних змаганнях 4. Можливість виступати за будь-яку область або команду 5. Винагорода за хороший спортивний результат 6. Укладення контракту	1. Початкова плата за членство 2. Фінансова залежність від результату спортсмену 3. Потреба у високкваліфікованому персоналі 4. Залежність від підтримки спонсорів, членів клубу

Проведемо аналогію між сильними та слабкими сторонами ДЮСШ та Спортивного клубу та візьмемо за конкурентну організацію пересічний фітнес клуб, який також надає спортивні послуги але є прибутковим. [3]

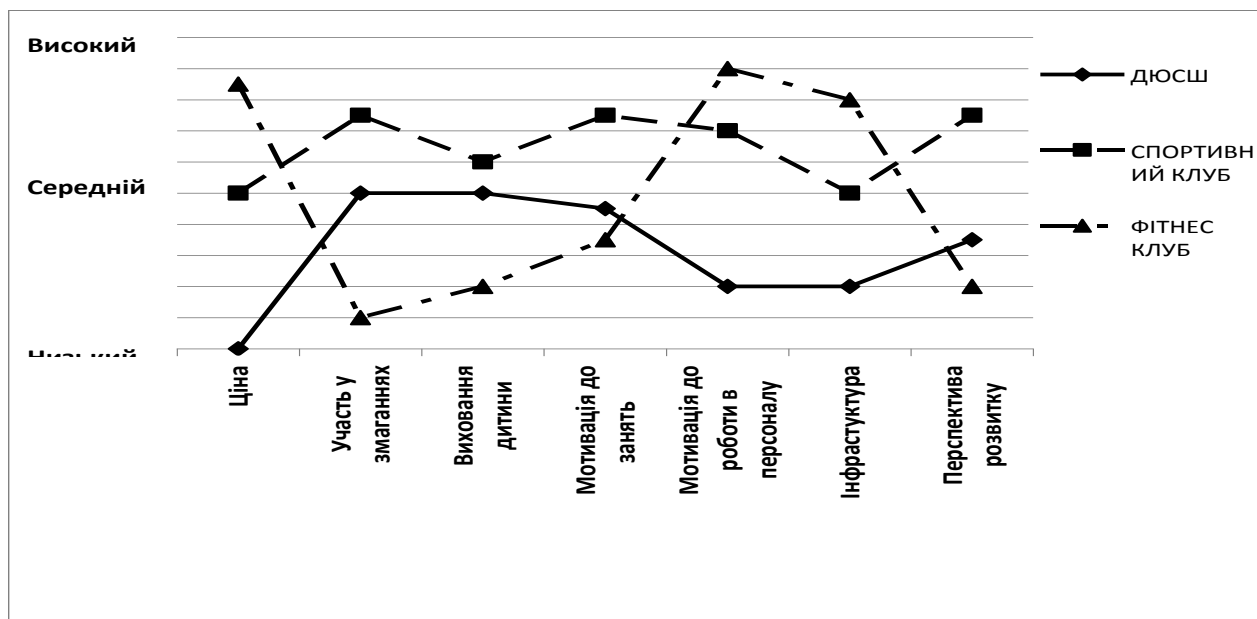

Рис. 2. Крива цінностей спортивних організацій

Як бачимо, крива цінностей Спортивного клубу виділяється своєю збалансованістю, тим самим значно вирізняється від інших спортивних організацій.

Висновки. Отже можна зробити висновки, що на даний момент система ДЮСШ має велику кількість недоліків і потребує значних змін. За альтернативу слід взяти іноземні клубні системи. При розумному поєднанні вітчизняної системи та прикладу зарубіжних систем можливо створити нову, унікальну систему розвитку дитячого спорту, який буде ефективнішим та зможе залучити більше учасників і надати поштовх до занять спортом широких мас населення.

Перспективи подальших досліджень. Одним з головних напрямків дослідження має бути визначення специфіки переходу на клубні системи різних видів спорту. Визначення складностей при впровадженні та пошук необхідних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ваторопин А.С. Массовый и «большой» спорт: модели взаимодействия и развития / А. С. Ваторопин, Л.С. Аристов // Политематический журнал научных публикаций "Дискуссия". – 2015. – №10 [Електронний ресурс] – режим доступу <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=1485>
2. Гончаренко А.І. Вплив фінансового забезпечення на розвиток дитячо-юнацьких спортивних шкіл [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=57365>
3. Kim W. Chan. Blue ocean strategy: how create uncontested market space and make competition irrelevant/ W. Chan Kim, Renee Mauborgne. – Expanded edition. – Boston: Harvard Business School Publishing, 2015. – 288 p.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ ДОПИНГОВОГО КОНТРОЛЯ

Лесчишин Г. В. преподаватель кафедры физического воспитания и ЛФК

Сорокина Н. А. кафедры физического воспитания и ЛФК

Винницкий национальный медицинский университет им. Н. И. Пирогова (Винница)

Проблема допингов и злоупотреблений ими настолько серьёзна, что каждый спортсмен и тренер, который хотел бы эффективно использовать фармакологический метод обеспечения тренировочного процесса, обязательно должен иметь основные представления о допинговых средствах.

Ключевые слова: допинг, здоровье, фармакология, спорт высших достижений.

Введение. Чрезвычайно большие физические и психические нагрузки, которые граничат с возможностями организма человека вообще и у спортсменов высокой квалификации в частности, требуют высоких технологий медико-биологического обеспечения, которые позволяют постоянно повышать спортивный результат и преодолевать почти невозможное.

Вряд ли кто-нибудь предполагал, что великое, быть может, самое ценное завоевание научно-технического прогресса – современные лекарственные средства – столь бурно ворвутся в мир спорта, и вызовут (причем не только среди спортсменов и тренеров, но и среди многих спортивных врачей) почти неуправляемый фармакологический бум. Слишком велик соблазн подняться на высшую степень пьедестала и стать самым сильным, быстрым, выносливым спортсменом или олимпийским чемпионом, особо не прикладывая изнурительного труда и не имея достаточной физической подготовки [2].

Ведущие специалисты в области спортивной медицины считают, что для спортсменов необходимо соблюдение поистине «ювелирной техники» применения фармакологических препаратов, которая должна учитывать и тончайшие механизмы их действия, и особые условия функционирования ведущих систем организма в условиях напряженной мышечной деятельности [1, 2]. Осознавая необходимость применения лекарственных препаратов в практике спортивной медицины, и в то же время, постоянно помня о грозных последствиях их неконтролируемого, неквалифицированного приема, возникает закономерный вопрос: Принимать или не принимать?

По мнению специалистов во многих видах спорта спортсмены достигли близких к предельным параметрам тренировочных нагрузок. Спортсмены тренируются почти на

пределе своих функциональных возможностей, балансируя между столь желанной высшей спортивной формой и опасностью перенапряжения систем организма и возникновения патологических явлений. В связи с этим, после физических нагрузок, первостепенное значение имеет нормализация работы всех функциональных систем организма [2].

Приводились данные, согласно которым в различных странах мира допинг применяют несколько миллионов спортсменов, более 30 % тренеров убеждены в том, что без допинга нельзя добиться результатов мирового уровня, поэтому в своей практике они используют различные запрещённые вещества.

Целью исследования являлось раскрыть ряд негативных последствий для организма спортсменов, которые имеют место при применении допингов, показать какую опасность несет эта проблема для современного спорта, являясь серьёзным фактором риска для его авторитета и стабильности.

Результаты исследования. Спорт во все времена, и в последнее время особенно, является той сферой, результаты в которой сразу же становятся широко озвученными, и лучшие заслуженно получают почёт и славу. Процесс достижения выдающихся результатов очень тернист и труден. Не является секретом, что в данном процессе широко используются достижения педагогической, биологической и медицинской науки, без которых обойтись практически невозможно. При этом, следует помнить, что применение передовых достижений перечисленных наук не должно идти в разрез с самой главной идеей спорта – достижения результата честным путем, а также не должно иметь острых и отсроченных негативных последствий для здоровья спортсменов.

Рынок мировой фармакологической промышленности настолько велик, что подобрать максимально эффективные и необходимые в тот или иной период спортивной деятельности лекарственные препараты является довольно трудной задачей. Некоторые врачи и тренеры ошибочно полагают, что достаточно ознакомиться с известными справочниками по лекарственным препаратам, которые выпускаются различными фирмами, чтобы использовать те или иные препараты для спортсменов [3]. Чтобы защитить организм спортсмена, следует знать специфику действия лекарств в организме в момент выполнения работы в разных режимах мощности, помнить, что фармакологические средства отличаются по своим проявлениям в организме спортсмена и у нетренированных или больных людей. Необходимо четко знать фармакодинамические параметры, то есть индивидуальные механизмы действия отдельных препаратов, фармакокинетические, судьбу лекарственного вещества в организме (транспорт, связь с

белками, рецепторними молекулами, биотрансформацию), а также особенности рационального комбинирования препаратов из одной или из равных групп [3].

Проблема допинга в большом спорте объективно одна из самых главных. За последние 3-4 года в спортивной среде получили применение сотни новых малоизвестных субстанций, которые созданы в результате революции, произошедшей в фармацевтике. «Полигоном» для их испытания стал спорт, в котором исследования фармацевтов проверяются и, кстати, окупаются намного быстрее, чем обычным путём. Среди самых опасных новейших допингов известны, например, пептидные препараты, «живущие» в крови всего 15-20 секунд, но действуют на организм неделями. Они стимулируют синтез тестостерона. Причём воздействию подвергается мозг, вследствие чего перестраивается сознание человека.

На современном этапе антидопинговые структуры МОК продвинулись очень далеко. Своего апогея работа медицинской комиссии МОК достигла в 1999 году, когда для усиления борьбы с «химией» было создано Всемирное антидопинговое агентство (WADA). Хотя потенциально возможности нарушить антидопинговые правила существуют во многих областях исследований, комитет ВАДА по здоровью, медицине и исследованиям решил сосредоточиться на 5 основных областях интереса:

- средства, усиливающие насыщение крови кислородом;
- экзогенные и эндогенные анаболические стероиды;
- факторы, регулирующие и повышающие рост (т. е. человеческие гормоны роста);
- генные технологии для улучшения результатов;
- разные проекты, связанные со списком запрещённых веществ.

С точки зрения достигаемого эффекта спортивные допинги можно условно разделить на основные группы:

- препараты, применяемые непосредственно в период соревнований для кратковременной стимуляции работоспособности, психического и физического тонуса спортсмена;
- препараты, применяемые в течение длительного времени в ходе тренировочного процесса для наращивания мышечной массы и обеспечения адаптации спортсмена к максимальным физическим нагрузкам.

В настоящее время Медицинская комиссия Международного Олимпийского комитета выделяет свыше 10000 препаратов в различных лекарственных формах, относящихся к допинговым средствам. Если попытаться выстроить рейтинг допинговых

препаратов по степени их угрозы для здоровья и жизни спортсмена, то получится следующая картина: самыми опасными являются стимуляторы и наркотики (применяемые непосредственно до или во время стартов, они могут вызвать смерть прямо на трассе), на втором месте анаболики и бета-блокаторы (как правило, серьёзные последствия употребления этих препаратов «всплывают» через несколько лет после окончания спортивной карьеры) и замыкают список диуретики, которые при разумном использовании практически безвредны. Ко всем группам лекарственных средств, в списке запрещённых препаратов есть добавление «и другие родственные соединения». Это означает, что может быть обнаружен и неизвестный допинг как по химической структуре, так и по фармакологическому действию [4].

Ниже на рис. 1 указано процентное соотношение спортсменов разных видов спорта, которые принимали допинг.

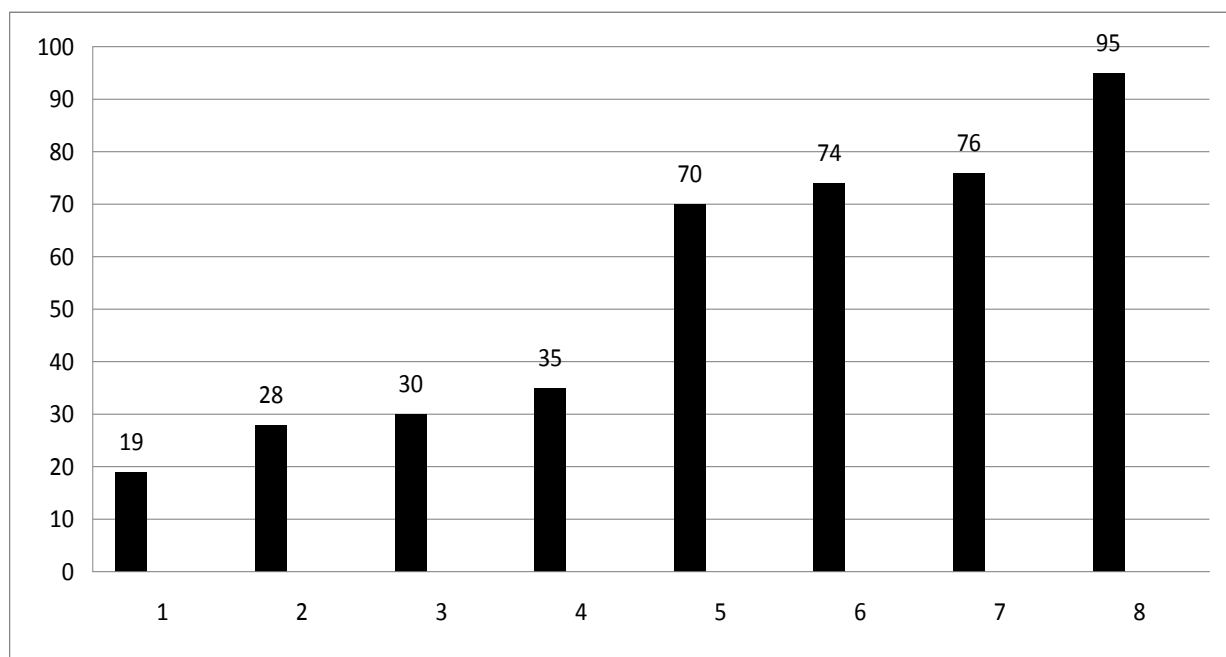

Рис. 1. Количество спортсменов высшей квалификации, принимающих запрещенные средства, по данным неофициального опроса экспертов Восточной Европы (%):

- 1 – гандбол, волейбол, баскетбол;
- 2 – гимнастика спортивная и художественная;
- 3 – плавание;
- 4 – гребля;
- 5 – велосипедный спорт;
- 6 – лыжные гонки, биатлон;
- 7 – лёгкая атлетика;
- 8 – тяжёлая атлетика

Можно констатировать, что приём допингов вызывает многочисленные осложнения у спортсменов, вплоть до летальных исходов. По этой причине, а также и потому, что все спортсмены должны находиться в одинаковых условиях, МОК запретил применять ряд фармакологических препаратов на тренировках и соревнованиях. Однако некоторые считают, что это нарушение прав человека, и каждый спортсмен волен готовиться, как захочет, с допингами или без них. В этом случае результат соревнований будет зависеть от того, какая страна придумает более мощный допинг или рациональную схему применения известных препаратов, и на стадионах будут соревноваться фармакологи, а не спортсмены.

Выводы. Не вызывает сомнения, что спорту необходимо научно-обоснованное, адекватное медико-биологическое обеспечение. Однако оно должно быть направлено в первую очередь на оптимизацию и улучшение состояния здоровья атлетов, и абсолютно неприемлемым является применение тех средств, которые в угоду достижению результата любой ценой могут и наносят здоровью спортсменов существенный вред.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Допинг и эргогенные средства в спорте // Под ред. В. Н. Платонова. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 576 с.*
2. *Корж В. П. Допинг вчера, сегодня, завтра / В.П. Корж, И.Н. Башкин. – Николаев: ИИП «Степь-инфо», 2006. – 200 с.*
3. *Харкевич Д. А. Фармакология / Д.А. Харкевич. – М.: Медицина, 2000. – 560 с.*
4. *Шенцер В. Борьба с допингом: достижения и проблемы / В. Шенцер // Наука в олимпийском спорте. – 1999. - №2. – С. 23-29.*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДБОРУ В КОМАНДУ З АЕРОНАФТИЧНОГО БАГАТОБОРСТВА В ВВНЗ

Піддубний О.Г., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Харківський національний університет повітряних сил імені Івана Кожедуба (Харків)

Цимбалюк Ж.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Харків)

У статті розглядається підхід до відбору на різних етапах підготовки спортсменів з аеронафтичного багатоборства з урахуванням особливостей умов навчальної діяльності, організації спортивно-масової роботи курсантів льотного профілю, правил проведення змагань.

Ключові слова: аеронафтичне багатоборство, відбір, критерії відбору, етапи підготовки.

Вступ. Багатоборство – вид спорту або спортивна дисципліна, що включає в себе змагання в декількох дисциплінах одного або різних видів спорту. В даний час в ряді держав прикладні багатоборства продовжують культивуватися. Так, військове п'ятиборство є невід'ємною спортивною дисципліною світових ігор (СИЗМ). Одним з його різновидів є аеронафтичне багатоборство, в якому мають право змагатися військовослужбовці льотних спеціальностей, та воно складається з наступних конкурсів [1, 4]:

1. Льотний конкурс.
2. Спортивний конкурс (який складається з наступних змагань: стрільба; фехтування; плавання; баскетбольний тест; смуга перешкод; спортивне орієнтування).

Кожен учасник команди повинен взяти участь у всіх видах спортивних змагань. В змаганнях застосовуються Міжнародні спортивні правила [3, 5].

Перед тренером команди з аеронафтичного багатоборства постає проблема відбору з курсантів найбільш перспективних спортсменів для комплектації збірної команди для участі в міжнародних змаганнях. У зв'язку з тим, що аеронафтичне багатоборство є новим видом спорту в нашій країні, відсутні публікації щодо відбору та підготовки спортсменів у цьому виді спорту. Аналіз закордонних джерел розкриває лише історію, вимоги та правила проведення змагань.

Мета дослідження – визначення способів організації та критеріїв відбору на різних етапах підготовки курсантів в аеронафтичному багатоборстві з урахуванням особливостей навчання в ВВНЗ льотного профілю.

Об'єкт дослідження — процес підготовки багатоборців у аеронафтичному багатоборстві.

Предмет дослідження — організація відбору на різних етапах підготовки в аеронафтичному багатоборстві.

Матеріал і методи дослідження. В процесі відбору до секції аеронафтичного багатоборства було задіяно 120 курсантів, які займалися в різних секціях. Відбір проводився за адаптованими до особливостей умов навчання критеріями. Використовувалися стандартні методики тестування.

Результати дослідження та їх обговорення. Аеронафтичне багатоборство – військово-прикладний вид спорту, який не культивується серед дітей та підлітків. Відбір

спортсменів до секції аеронафтичного багатоборства відбувається серед курсантів ВВНЗ. Враховуючи можливість участі в змаганнях лише військовослужбовців льотних спеціальностей, відбір до команд з аеронафтичного багатоборства доцільно проводити лише в єдиному військовому закладі – Харківському національному університеті повітряних сил імені Івана Кожедуба. На рис. 1 відображено адаптована до особливостей навчання в ВВНЗ послідовність відбору курсантів до команди з аеронафтичного багатоборства.

Традиційно відбір та спортивна орієнтація у багатоборствах являють собою складний і тривалий процес багаторічної підготовки, що ділиться на етапи: початкова підготовка; початкова спеціалізація; поглиблене спортивне вдосконалення; вищі досягнення; спортивне довголіття [2]. Кожен етап має свої цілі, тривалість і критерії відбору, які використовуються для подальшої підготовки спортсменів.

Особливістю відбору на першому етапі є те, що данні про морфо функціональні показники, стан провідних функціональних систем отримуються за даними результату медичного огляду. Відбір до секції з аеронафтичного багатоборства можливо проводити з числа курсантів, що займаються в інших секціях, наприклад: військові багатоборства, з міні-футболу, баскетболу, плавання, або інших бажаючих займатися. Рівень фізичних якостей оцінюється на вступних випробуваннях, а при необхідності, для уточнення вибору при додаткових тестуваннях. На цьому етапі застосовуються такі критерії відбору: рівень мотивації, морфо функціональний рівень, рівень фізичних якостей, стан провідних функціональних систем, морально-вольові якості, психологічна стійкість, дисципліна. Наукові дослідження показують, що при проведенні відбору на цьому етапі простежується багато помилкових рішень. Тільки після 1,5-2 років різнобічної попередньої підготовки починає підвищуватися ефективність відбору [2]. Тому основним критерієм відбору до занять в секції стало мотиваційне ставлення до цього виду багатоборства.

На другому етапі підготовки багаторічна практика в інших багатоборства підтверджує доцільність включення в тренувальний процес відразу всіх видів, що входять в нього. Така побудова навчального процесу підвищує емоційність занять, дозволяє краще засвоїти основи техніки численних видів і поволі готувати спортсмена до самого багатоборства. Тому для подальшої підготовки на етапі початкової спеціалізації застосовуються такі критерії відбору: аналіз показників тестів і контрольних вправ, спортивні результати в окремих видах багатоборства, темпи їх приросту.

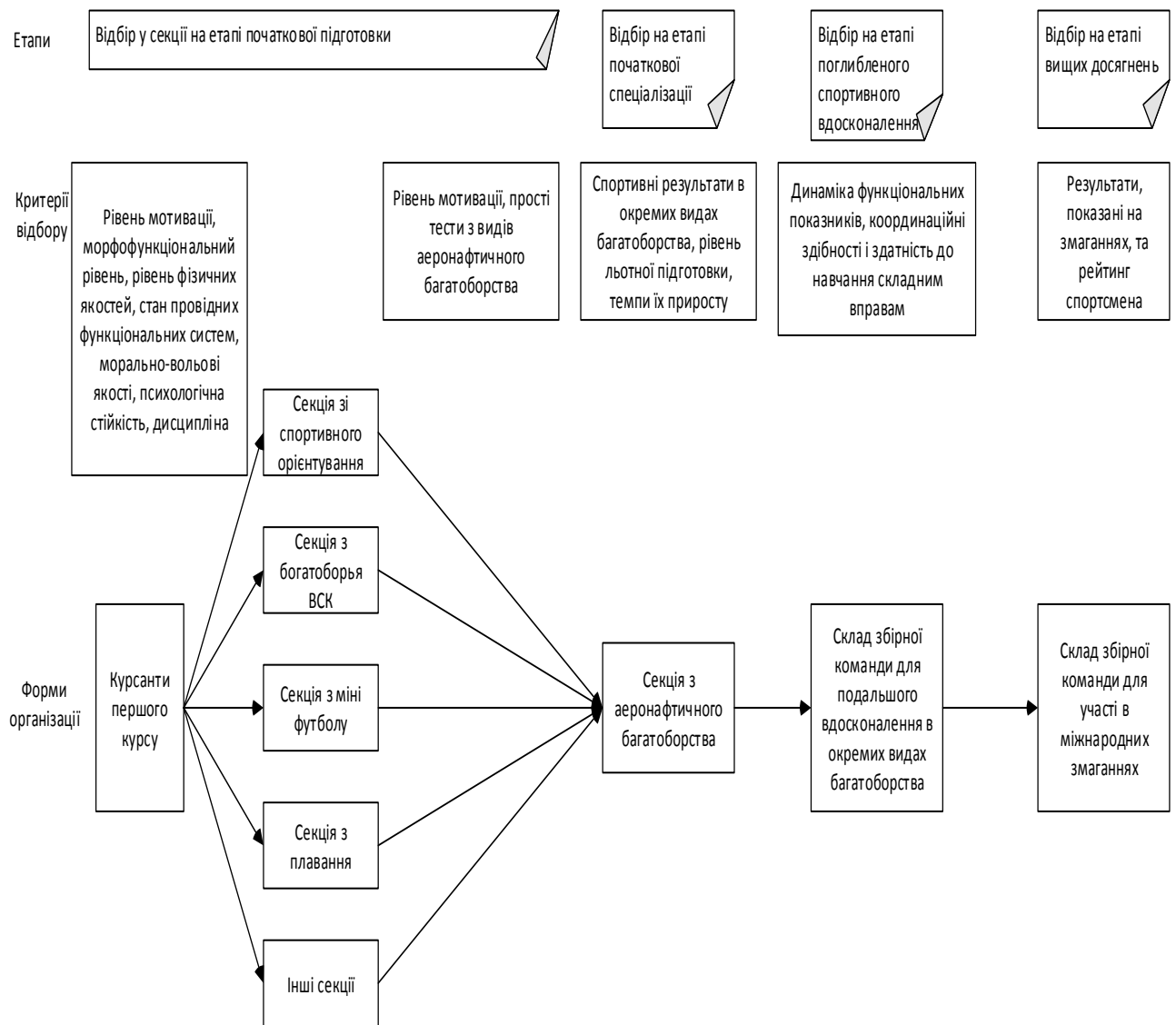

Рис. 1 Особливості відбору в команду з аеронафтичного багатоборства в умовах ВВНЗ

На етапі поглибленого спортивного вдосконалення можливими для застосування в підготовці спортсменів в обмежені терміни стають такі критерії: динаміка функціональних показників, координаційні здібності і здатність до навчання складним вправам. З огляду на особливості видів спорту, що входять в багатоборство, використовуються загальні тести, які мають зв'язок з даним видом, специфічні контрольні вправи, які обґрунтовано вченими в ході досліджень, і додаткові показники (властивості нервової системи, показники гнучкості в суглобах і т.п.).

На етапі вищих досягнень головною метою відбору є комплектація на конкурсній основі найсильнішого складу збірної команди для участі в міжнародних змаганнях. Тому

необхідно проводити відбір перспективних спортсменів для подальшого вдосконалення в окремих видах багатоборства. При відборі багатоборців, здатних поступово досягти результатів міжнародного класу, головними критеріями залишаються динаміка спортивних досягнень в багатоборстві та його окремих видах, приріст фізичних якостей, медико-біологічні та психологічні характеристики, а також, результати, показані на змаганнях, та рейтинг спортсмена.

Підготовка на етапі спортивного довголіття залежить від вмотивованості на подальші заняття самого спортсмена, стан його провідних функціональних систем; соціальні та генетичні фактори.

Висновки. Враховуючи особливості умов навчальної діяльності, організації спортивно-масової роботи курсантів льотного профілю, правил проведення змагань були адаптовані традиційні критерії відбору на різних етапах підготовки спортсменів з аеронафтичного багатоборства.

У перспективі нашого дослідження передбачено адаптувати запропоновану систему відбору до секції з аеронафтичного багатоборства у ВВНЗ та визначити етапи підготовки спортсменів до міжнародних змагань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кирпенко В.М. Аеронафтичне багатоборство [Текст]: навчально-методичний посібник / В.М. Кирпенко, М.В. Корчагін, О.К. Одінаєв та ін. – Харків: ХНУПС, 2016. – 168 с.
2. Макаров А.Н. Легкая атлетика [Текст]: уч. пособие для пед. училищ / А.Н. Макаров, В.П. Теннов, П.З. Сирис. – М: Просвещение, 1990. – 208 с.
3. Приказ Минспорттуризма России от 21 июня 2010 г. N 615 «Об утверждении правил военно-прикладного вида спорта «Международное военно-спортивное многоборье» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dokipedia.ru/document/5151114>
4. Military pentathlon. Regulations [Електронний ресурс] / 2013. – 132 с. – Режим доступу: http://www.cism-milспорт.org/eng/003_SPORTS/012_mil_pent/Regulations/MilPent%20Regulation%20Edition%202013.pdf
5. Military pentathlon. Annexes. Edition International military sports council. – 2016. – 129 p.

**ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВА В СПОРТИВНОМ
ОРИЕНТИРОВАНИИ НА ОСНОВЕ ШКОЛЬНОЙ И СТУДЕНЧЕСКОЙ
МОЛОДЕЖИ**

Шип Н.Е., старший преподаватель кафедры физического воспитания

Должко Ф.Н., старший преподаватель кафедры физического воспитания

Козлов А.В., старший преподаватель кафедры физического воспитания

Харьковский национальный педагогический университет имени

Г.С. Сковороды

Статья посвящена анализу современного состояния детского и юношеского спорта (спортивное ориентирование) в нашем регионе. Обсуждаются тенденции его развития в плане подготовки спортивного резерва. Предлагаются пути решения проблем, связанных с привлечением к активным занятиям большего количества молодежи.

Ключевые слова: *спортивное ориентирование, спортивный резерв, студенческий спорт, систематическая подготовка.*

Вступление. Спортивное ориентирование относится к неолимпийским видам спорта. Однако, благодаря его многогранности и комплексному воздействию на занимающихся, этот спорт всегда имел достаточное количество приверженцев [1]. Таким образом, сборные команды всегда имели достаточный резерв для своего формирования. В последние же годы наблюдается тяжелое положение в спорте вообще, что не может не касаться и спортивного ориентирования.

Изученные нами источники и современные исследования систем подготовки спортивного резерва содержат, в основном, статистическую обработку данных и констатацию существующих методик [4, 5].

Большое количество литературы и практических наработок по теории и методике детско-юношеского спорта вообще и применительно к конкретным видам спорта позволяет довольно успешно осуществлять подготовку спортивного резерва и формировать конкурентоспособные сборные команды [2, 3]. Однако, в последние годы вопрос стоит уже о наличии этого резерва.

Таким образом, назрела необходимость выработать конкретно для отдельных видов спорта пути привлечения юных спортсменов к регулярным занятиям, формирования прочной основы спортивного резерва.

Цель и задачи исследования. Первой целью нашего исследования было изучение состояния вопроса о наличии и качестве спортивного резерва применительно к развитию детского и юношеского спортивного ориентирования в Харьковской области.

Также мы поставили перед собой задачу выявить пути увеличения количества занимающихся и оптимизации подготовки спортивного резерва.

Реактуальность данной методики изучения нам видится также в том, что гораздо эффективнее заниматься вопросами спортивного резерва применительно к отдельным видам спорта и именно заинтересованным специалистам — тренерам и учителям [2].

Методами исследования мы выбрали анализ результатов соревнований по спортивному ориентированию в Харьковской области последних лет. Также использовался анализ деятельности учителей по привлечению школьников к занятиям спортивным ориентированием.

Результаты исследования. Подытожить результаты наших исследований можно следующим образом. На данный момент система подготовки спортивного резерва в изучаемом виде спорта в Харьковской области выглядит так: в городе существуют три ДЮСШ, где номинально действуют секции спортивного ориентирования. Только в одной из них существует практика регулярного участия детей в соревнованиях. Ведет работу с юными ориентировщиками секция при Областной станции юных туристов, в области только две секции спортивного ориентирования занимаются серьезной подготовкой спортсменов.

По окончании школы молодежь имеет возможность продолжать занятия в секциях при некоторых вузах, а также в спортивных клубах, являющихся общественными организациями. Так что, в итоге, подготовка спортивного резерва в нашем виде спорта базируется на энтузиазме тренеров и самих спортсменов [1].

Такое положение находит свое отражение в тех неутешительных итогах, которые мы подвели, изучив участие молодежи и студентов в соревнованиях по спортивному ориентированию в Харьковской области за несколько последних лет. Результаты исследований отражены в табл. 1

Участие молодежи и студентов в соревнованиях по спортивному ориентированию в Харьковской области 2014-2016 гг.

Возрастная группа	Количество участников			Участие в соревнованиях 30-50%			Участие в соревнованиях более 50%			Продолжают занятия
	2014 г.	2015г.	2016г.	2014г.	2015г.	2016г.	2014г.	2015г.	2016г.	
M12	19	15	6	8	6	---	---	---	---	54,00%
M14	16	14	10	6	5	2	3	1	2	70,00%
M16	15	12	12	7	4	1	3	2	4	85,00%
M18	7	6	8	5	2	3	2	2	2	95,00%
M20	5	3	2	2	1	---	---	---	---	100,00%
Ж12	16	12	10	4	1	---	2	---	---	30,00%
Ж14	14	12	9	5	---	---	3	2	1	45,00%
Ж16	10	8	9	4	1	3	2	2	2	52,00%
Ж18	7	5	---	2	---	---	1	1	---	100,00%
Ж20	1	1	3	---	---	1	1	---	---	100,00%

Мы изучали результаты, показанные спортсменами возрастных групп от 12 до 18-20 лет. Можно заметить общее снижение количества участников, особенно в младших группах. Это не может не беспокоить, поскольку для достижения высоких результатов ориентировщику необходимы не только достаточные физические кондиции, но и несколько лет технической подготовки определенное количество стартов на соревнованиях. Также мало в младших группах детей, которые систематически участвуют в соревнованиях (посетили 30-50% и более 50% стартов).

В группах средней возрастной категории больший процент регулярно участвующих в соревнованиях, что свидетельствует о более сознательном подходе спортсменов и тренеров к подготовке.

Спортсмены возраста 18-20 лет уже большее количество стартов проводят во взрослых возрастных группах, т.к. могут сравниться с элитой.

Также с увеличением возраста увеличивается количество спортсменов, продолжающих тренироваться систематически из года в год.

Нельзя обойти вниманием участие студенческих команд харьковских вузов в общегородской Спартакиаде. Именно в студенческом возрасте спортсмен-ориентировщик

достигает оптимальных физических кондиций и получает достаточную техническую подготовку. Эти спортсмены и являются действенным спортивным резервом для сборных команд юношеского и взрослого спорта. Анализируя результаты участия студентов в Спартакиаде вузов, мы составили следующую диаграмму.

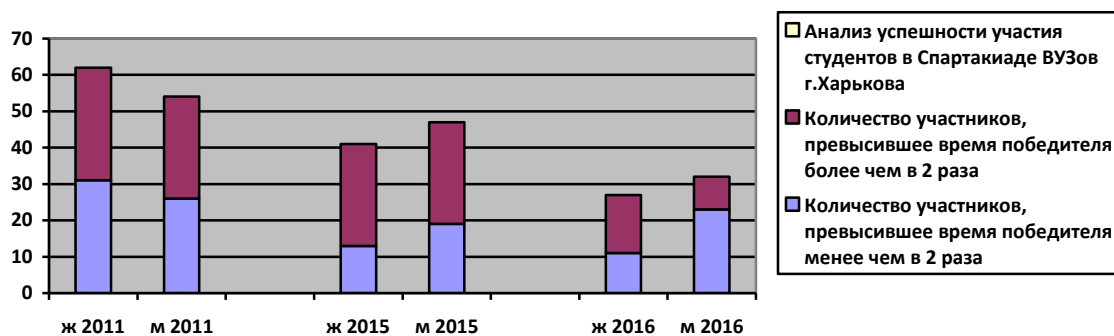

Рис.1 Анализ результатов участия студентов в Спартакиаде вузов

Как и в спорте вообще, заметно снижение общего количества участников соревнований. Одним из параметров для изучения мы взяли количество спортсменов, которые закончили дистанцию за время, превышающее время победителя не больше, чем вдвое. Это те участники, которые имеют более-менее систематическую подготовку. Так, в стартах 2011 г. таких спортсменов было примерно 50% от всех участников. При наличии достаточного общего количества участников, - это очень хороший показатель. В последующие годы наблюдалось снижение общего количества участников, но также налицо было и снижение количества качественных результатов. Так, с хорошим результатом у женщин в 2011 г. дистанцию закончила 31 спортсменка, в 2015 г. - уже 13, а в 2016 г. - 11 участниц. Та же тенденция наблюдается и у мужчин; соответственно — 26, 19 и 18 участников.

Можно проследить четкую взаимосвязь между уменьшением количества занимающихся школьников и результатами взрослых спортсменов.

Задавшись проблемой привлечения школьников к занятиям спортивным ориентированием, мы в сотрудничестве с учителями физкультуры и географии одной из школ Харьковской области в течение осеннего периода провели несколько походов выходного дня с учащимися 5 класса. Последний поход был проведен с участием детей в соревнованиях Чемпионата области по спортивному ориентированию по группе новичков. Походы помогли школьникам сдружиться, каждый имел возможность проявить себя. Они овладели азами спортивного ориентирования, самые активные в последствии стали посещать секцию спортивного ориентирования. Нам представляется, что таким способом,

действуя на эмоциональную сферу детей, строя занятия на интересе, в игровой форме, можно добиться массовости и активности.

Выводы. В результате проведенных нами исследований и педагогического эксперимента, можем констатировать, что несмотря на тяжелые экономические и прочие неблагоприятные условия, школьники и студенческая молодежь находят возможность для занятий спортом, поддерживают здоровый образ жизни. Выявленная нами взаимосвязь между количеством занимающихся детей, качеством их подготовки и результатами молодежи ставит серьезные задачи по привлечению большего количества детей к регулярным занятиям. Особенно большое значение это имеет в спортивном ориентировании, где значимых успехов можно добиться только при наличии многолетней базовой технической подготовки. Особое значение имеет подготовка студенческой молодежи, т. к. в этом возрасте спортсмены достигают оптимального уровня физической и технической подготовки и являются основой спортивного резерва для сборных команд.

В плане привлечения детей к регулярным занятиям мы выявили возможности и резервы, но для их осуществления необходим энтузиазм педагогов, родителей и систематическая работа.

Дальнейшие исследования целесообразно посвятить разработке взаимосвязи подготовки в детском и юношеском спорте, преемственности в работе разных тренеров и влиянии ее на результаты спортсменов. Эти наработки можно будет использовать в подготовке качественного спортивного резерва.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Богатов С.Ф. Спортивное ориентирование. Методическое пособие / С.Ф. Богатов, О.Г. Крюков.- Киев, 2005.
2. Зубков С.А., Пути преодоления трудностей в ориентировании на местности при подготовке юных спортсменов. Диссертация. Казанский институт физкультуры, 2001 г.
3. Платонов В.Н., Сахновский К.П. Концептуальные положения развития юношеского спорта в Украине. Молодежь, наука, олимпизм. Второй Международный форум. М. Современный спорт, 2002.
4. Приходько И.И. Система подготовки спортивного резерва в Украине / И.И. Приходько, С.А. Левадня, Т.А. Кравченко // Сучасні технології у сфері фізичного виховання, спорту та валеології. Збірник наук.праць за матеріалами третьої Міжнародної інтернет науково-практичної конференції. Х. Академія ВВМВС України, 2009.
5. Чеховская Л.Я. Система подготовки спортивного резерва в Украине как объект научного анализа. Журнал / Л.Я. Чеховская // Физическое воспитание студентов.- (5) 1.09.12.

**ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТРЕНЕРА-
ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПОРТИВНОЙ ШКОЛЫ**

¹**Барков В.А.**, доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры теории и методики физической культуры

²**Баркова Н.Г.**, преподаватель кафедры менеджмента, маркетинга и права

¹**Войтишкин В.Н.** старший преподаватель кафедры физической культуры и спорта

¹*Гродненский государственный университет имени Янки Купалы (Гродно, Беларусь)*

²*Гродненский государственный аграрный университет (Гродно, Беларусь)*

В статье рассматриваются вопросы анализа и совершенствования системы управления персоналом на примере учебно-спортивного учреждения «Гродненская СДЮШОР №3», осуществляющего подготовку спортивного резерва по спортивной и художественной гимнастике, прыжкам на батуте.

Ключевые слова: *менеджмент, физкультурно-спортивная организация, мотивация, стимулирование.*

Введение. Центральной категорией науки управления по праву признается мотивация и стимулирование. Их место и роль в деятельности учреждения образования определяется в процессе удовлетворения физиологической, психологической и социальной потребности его работников, которая активизирует поведение и создает побуждение, направленное на достижение определённого вознаграждения (получения определённых благ) посредством труда. В последнее время в Республике Беларусь усилилось внимание к проблеме мотивации, с помощью которой руководство любого учреждения побуждает работников действовать наиболее эффективно для обеспечения производственного (учебно-тренировочного) процесса [1; 2; 4].

Для эффективного функционирования любой организации необходимо, чтобы было выполнено важнейшее условие – обеспечена личная заинтересованность каждого работника в труде и высоких его результатах [5], поэтому совершенствование системы профессионально-педагогической деятельности тренера-преподавателя средствами

мотивации труда следует признать весьма актуальной проблемой в области образовательного менеджмента для Республики Беларусь.

Цель исследования заключалась в изучении и совершенствовании системы мотивации и стимулирования труда профессионально-педагогической деятельности тренера-преподавателя спортивной школы.

Результаты исследования и их обсуждение. На основании анализа отечественной научной литературы по проблеме исследования установлено, что сущностью и спецификой современной мотивации и стимулирования труда является повышение эффективности деятельности и качества работы, обеспечение надлежащих условий труда. Менеджер ежедневно сталкивается с проблемой мотивирования деятельности сотрудников, побуждения их к действию как динамическому процессу физиологического и психологического плана, рационального направления их энергии на имеющуюся работу. Изучение процесса мотивации в каждом конкретном случае имеет свои специфические особенности в связи с разноплановостью подходов и отсутствием унифицированности в методиках. К работникам, не допускающим нарушений производственно-технологической, исполнительской и трудовой дисциплины, должны применяться выплаты стимулирующего характера за счет прибыли доходов, остающихся в распоряжении организации после выплат налогов. Прогнозирование поведения членов коллектива в ответ на разные рычаги мотивации весьма затруднительно и требует учета и оценки многообразных условий труда.

Содержание профессионально-педагогической деятельности тренера-преподавателя спортивной школы заключается в направленной подготовке спортсмена высокого класса, начиная с детей пяти-шести летнего возраста, за счет реализации в учебно-тренировочном процессе профессионально значимых специальных педагогических знаний, умений и навыков. Важным условием является его желание работать наиболее эффективно, обеспечивая качественную подготовку спортсменов. В связи с этим, руководящие работники спортивных школ должны уметь мотивировать персонал учебно-спортивного учреждения к продуктивной педагогической деятельности, поскольку она определяется по результатам выступления занимающихся спортивной школы на различного рода и ранга соревнованиях (городских, областных, республиканских, международных). Необходим поиск новых эффективных форм, средств и методов постоянной мотивации и стимулирования работы тренера-преподавателя.

Действующая система стимулирования профессионально-педагогической деятельности тренеров-преподавателей спортивной школы СДЮШОР № 3 г. Гродно

характеризується качественним обеспечением эффективной деятельности через исполнительскую, трудовую, производственную, технологическую дисциплину. Школа за время своего существования подготовила выдающихся гимнастов современности: олимпийских чемпионки Ольгу Корбут и Елену Волчецкую, что удалось достичь благодаря высокопрофессиональной работе Заслуженного тренера СССР Р.И. Кныша.

Учреждение осуществляет свою деятельность в соответствии с Конституцией Республики Беларусь, Кодексом Республики Беларусь «Об образовании, Законом Республики Беларусь «О физической культуре и спорте», другими законодательными актами и Уставом УСУ СДЮШОР №3 г. Гродно.

В соответствии с Декретом Президента Республики Беларусь № 5 [4]–основными критериями для оценки работы руководителя являются обеспечение на должном уровне производственно-технологической, исполнительской и трудовой дисциплины работника по качественной подготовке спортсменов разного возраста, чтобы спортивные сооружения и спортивное оборудование и инвентарь были в безопасном для работника и занимающихся состоянии, чтобы в полной мере соблюдались условия труда на рабочих местах.

На основании оценки мотивации труда тренеров-преподавателей СДЮШОР №3 («Тест по определению двухфакторной мотивации») по методике Ф. Герцберга, указывающей на то, что на деятельность людей влияют две группы факторов: гигиенические (связанные с условиями работы – заработок, степень контроля за работой, политика учреждения и администрации, социальные взаимоотношения с сослуживцами, сотрудниками и подчиненными, статус, правила, распорядок и режим работы) и мотивирующие (связанные с содержанием работы, с оценкой результатов руководством: признание и одобрение результатов работы, успех, карьерный рост, высокая степень ответственности, возможности творческого и делового роста) [3].

В результате проведенного тестирования тренеров (30 человек), на основе теории удовлетворенности работой Ф. Герцберга, было установлено, что по сумме баллов тестирования имел место результат, указывающий на преимущество мотиваторов по сравнению с гигиеническими факторами (70,2 балла против 64,6 балла). Наибольшим мотивирующим значением для респондентов является фактор «достижение личного успеха» (21,5 балла), затем – «финансовые мотивы» (20,0) и «содержание работы» (18,9 баллов), что следует принять к сведению руководству спортивной школы. Наибольшее значение среди мотиваторов имел показатель «достижение личного успеха» (21,5 балла), а наименьшее – «ответственность работы», причем близкий к фактору «карьера,

продвижение по службе» (15,7 балла), что указывает на желание небольшой части педагогов продвигаться по карьерной лестнице.

Среди гигиенических факторов меньше всего баллов получил фактор «отношение с руководством» (12,6 баллов), видимо, по причине того, что действующий руководитель во многом устраивает коллектив своим подходом к управлению спортивной школой. На это указывает и довольно высокий уровень общественного признания (16,7 баллов).

Выявлено, что существенным мотивирующим значением для тренеров-преподавателей со стажем работы до 10 лет является фактор «достижение личного успеха», затем – «финансовые мотивы» и «карьера, продвижение по службе». Для группы респондентов, работающих от 11 до 25 лет, наиболее значимы такие мотивы, как «достижение личного успеха», «финансовые мотивы» и «содержание работы». В группе тренеров-преподавателей, проработавших более 25 лет, важным мотиватором выступает «достижение личностного успеха», затем «содержание работы» и «общественное признание», что следует принять к сведению управленческому персоналу спортивной школы.

Разработаны рекомендации по совершенствованию мотивации труда тренеров-преподавателей данной организации:

- в системе мотивации тренеров-преподавателей руководителю рекомендуется учитывать интересы, мотивы каждого из сотрудников, что будет способствовать устойчивой мотивации тренеров к продуктивной трудовой деятельности, оказывать положительное влияние на качество учебно-тренировочного процесса и конкурентоспособность образовательного заведения на рынке образовательных услуг;

- в спортивной школе должен работать квалифицированный специалист по управлению персоналом, чтобы руководителю учреждения не приходилось разрабатывать собственную систему мотивации труда тренеров-преподавателей;

- для руководителей спортивных учреждений необходимо регулярно организовывать повышение квалификации по специфике менеджмента спортивных учреждений.

- материальное и нематериальное стимулирование труда тренерско-преподавательского состава данной спортивной школы необходимо модернизировать, поскольку материальное стимулирование труда представлено исключительно надбавками за высокие показатели, премированием и материальной помощью, а в нематериальном стимулировании не в полной мере представлены средства данного направления мотивации, что, по нашему мнению, не достаточно для эффективной мотивации труда

тренеров-преподавателей.

Выводы. В результате выполненного исследования разработаны и апробированы практические рекомендации по совершенствованию мотивации труда тренеров-преподавателей в учебно-спортивном учреждении «Гродненская СДЮШОР №3», основанные на нематериальной мотивации.

Таким образом, зная что движет человеком, что побуждает его к деятельности, какие мотивы лежат в основе его действий, можно разработать эффективную систему стимулирования труда. При этом важную роль в структуре его организации играет мотивация, пронизывающая все сферы организационных взаимодействий, исполняющую в организации такие значимые функции, как интеграционную, обучающую и адаптирующую.

Перспективы дальнейших исследований. В дальнейших исследованиях необходим поиск новых форм, средств и методов мотивации и стимулирования труда тренера-преподавателя.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Багиев Г.Л. Менеджмент / Г.Л. Багиев. – М.: Экономика, 2007. – 703 с.
2. Беляцкий Н.Г. Управление персоналом / Н.Г. Беляцкий, С.Е. Велесько. – Мн.: Интерпрессервис, 2002. – 352 с.
3. Гулейчик В.Г. Профессиональный управленческий персонал / В.Г. Гулейчик // Экономика и управление. – 2000. – № 9. – С. 34-38
4. Декрет Президента Республики Беларусь № 5 «Об усилении требований к руководящим кадрам и работникам организаций» // Советская Белоруссия. – № 239 (24620) 16.12. 2014. – С.2 - 3.
5. Психология управления: учебно-методическое пособие для студентов бухгалтерского, экономического факультетов и высшей школы управления / И.Н. Дорошкевич и др. — Гродно: ГГАУ. 2009. – 140. – С. 24

**ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА МОТИВАЦІЮ ПЕРСОНАЛУ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ
НАЦІОНАЛЬНОГО СПОРТИВНОГО КОМПЛЕКСУ «ОЛІМПІЙСЬКИЙ»)**

Германова Ю.О., студентка IV курсу кафедри менеджменту і економіки спорту

Науковий керівник: викладач кафедри менеджменту і економіки спорту **Санченко К.О.**

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У статті розглянуті питання впливу темпераменту особистості на систему мотивації праці персоналу фізкультурно-спортивної організації (на матеріалах НСК «Олімпійський»).

Ключові слова: мотивація, персонал, мотиватори, темперамент, холерик, флегматик, меланхолік, сангвінік.

Вступ. Вивчення питання мотивації персоналу в останнє десятиліття стало важливим напрямком у процесі оптимізації діяльності людини. Мотивація праці – це одна з найважливіших функцій менеджменту, що являє собою заохочення працівника чи групи працівників до діяльності по досягненню цілей підприємства через задоволення їхніх власних потреб [4]. Керівник, який має добре розвинені мотиваційні здібності, завжди досягає успіху. Питанням мотивації праці, поведінці людей в умовах постійних заохочень на робочих місцях, дослідження різноманітних методів і способів мотивації персоналу присвятили велику увагу іноземні та українські вчені: А. Маслоу, А. Маршалл, А. Смітт, Ф. Герцберг, Е. Лоулер, Л. Портер, Б. Скінер, А. Колот, Л.В Пельтек, Г.В Щокін, С.В. Свистунов, О.А. Зайцева та Сейранов С.Г.

На ефективність системи мотивації в фізкультурно-спортивних організаціях можуть впливати численні фактори: економічні, організаційні, морально психологічні. Одним із важливих факторів впливу на формування потреб є індивідуальність людини. У зв'язку з цим, мотивуючи конкретного співробітника необхідно звертати увагу на його психотип (темперамент, що визначається спадковістю, стійкістю і проявляється на протязі всього життя людини), та враховувати характеристики мислення, що проявляються у професійній діяльності.

Проте у науковій літературі, не спостерігається глибокого висвітлення факторів, що впливають на систему мотивації персоналу фізкультурно-спортивних організацій, і насамперед, вплив темпераменту на мотивацію працівників та активізація впровадження сучасних психологічних механізмів мотивації персоналу в організаціях сфери фізичної культури і спорту. Це веде до стримування розвитку цієї важливої сфери [2].

Мета дослідження - виявити і проаналізувати вплив темпераменту на мотивацію персоналу фізкультурно-спортивної організації (на матеріалах НСК «Олімпійський»).

Завдання дослідження: виявлення впливу темпераменту на систему мотивації НСК «Олімпійський», а також проведення порівняльної характеристики теоретичних та власних емпіричних досліджень з питання відповідності мотиваторів до конкретних типів темпераменту людини.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, соціологічне опитування (анкетування), методи математичної статистики. Респондентами виступали фахівці НСК «Олімпійський» - всього 20 чол. Серед них 60 % - це чоловіки та 40 % - жінки. В залежності від посади, всі працівники мають профільну освіту. Серед опитаних респондентів переважна більшість молодих спеціалістів за віком: 36-45 років – 50%, 25-35 р. – 40%, і лише 10 % це працівники віком від 46-55 років. Загальний стаж роботи персоналу в даній організації від 11 до 20 років – 60%, до 10 років – 20% , та 10% від 21-40 років.

Результати дослідження та їх обговорення. За допомогою аналізу літературних джерел, нами були виявлені основні мотиватори - чинники, що спонукають людину до трудової діяльності: зовнішні мотиватори (зовнішні щодо працівника впливи) і внутрішні мотиватори (внутрішні спонукальні сили). Співзалежність мотиваторів від конкретних типів темпераменту людини представлено у таблиці 1 [3].

На сьогоднішній день, загальнопризнаними є чотири основні типи темпераменту людини: холерик, флегматик, меланхолік і сангвінік. За результатами опитування у НСК «Олімпійський» більшість працівників – сангвініки - 80%. Лише по 10 % працівників є холериками та флегматиками. Виявилось що в серед респондентів зовсім відсутні меланхоліки (тому, нажаль, ми не зможемо провести аналіз впливу факторів на ефективність діяльності людей з даним типом темпераменту). Стисло розглянемо кожний із них з точки зору управління і мотивації.

Холерик – найшвидший темпоритм. Він багато і швидко говорить, без затягувань відповідає на питання, емоційна людина, амбіційна, відкрита і пряма, має високу працездатність та витривалість; прагне до лідерства; активний і енергійний, з високою мотивацією. Холерик заядлий трудоголік, прагне до розвитку і отримання нових знань [1]. За думкою авторів, мотиваторами для холериків можуть бути наступні: професійна конкуренція, успіх у роботі; публічні схвалення за успіхи у роботі; умови для кар'єрного росту; свобода і самостійність у роботі; цікава креативна робота з високою інтенсивністю;

наявність команди однодумців; участь у інноваційних проектах; направлення на навчання, умови для професійного розвитку [3].

Флегматик – це спокійна, миролюбива і стримана людина. Він завжди уважно слухає співрозмовника, неконфліктний, закритий, несхильний до спілкування. Флегматик не має схильності до лідерства (якщо його призначають керівником він реалізує лояльний стиль з низьким контролем), часто делегує повноваження, є гуманним, уважним до людей; намагається реалізувати принцип справедливості. Як підлеглий він дуже відповідальний, вчасно виконує роботу, але без ініціативний. Флегматик є «людиною процесу», тому його треба контролювати і стимулювати до отримання конкретного результату [1]. За думкою Гайдученко С.О., мотиваторами для флегматиків можуть бути наступні: стабільність і надійність компанії; робота, що вимагає уваги, чіткості та скрупульозності; визнання успіхів, похвала за досягнення, повага керівника; умови праці; корпоративні традиції [3].

Меланхолік – це чутлива, образлива людина, легко виходить із рівноваги, засмучується навіть при невеликих невдачах. Він добре відчуває людей, має високу стомлюваність, працювати з максимальною віддачею не здатен. На управлінській роботі зустрічаються рідко, що було підтверджено власними емпіричними дослідженнями (табл.1). Якщо така людина працює керівником, він турботливо ставиться до своїх колег, але є небезпека несвідомо потрапити під вплив підлеглого, або неформального лідера. Як підлеглий він потребує підтримки, не прагне відповідальності; у роботі орієнтований на ретельне виконання завдань. За думкою авторів, мотиваторами для меланхоліків можуть бути наступні: спокійна робота у підрозділі з позитивною атмосферою, повага, позитивне ставлення і довіра з боку керівництва, відсутність ризику і стресу на роботі [1,3].

Сангвінік – це людина сильна, енергійна, з добрим самоконтролем, як правило діловита, витривала і працездатна, самостійна і незалежна людина. Нерідко – трудоголік, любить добре працювати і робити кар'єру, любить бути у центрі уваги; добрий керівник, який реалізує об'єктивний стиль управління. Підлеглий-сангвінік людина стримана і працьовита, прагне до високої компетентності у своїй справі; часто буває неформальним діловим лідером у команді [1]. За думкою авторів, мотиваторами для сангвініків можуть бути наступні: матеріальне заохочення, можливість кар'єрного росту, можливість підвищення професійної компетентності, інтенсивна і цікава робота [1,3]

Порівнюючи отримані результати з даними науковців, що представлені у таблиці 1, можна зробити висновок, що такі мотиватори, як можливість кар'єрного зростання та матеріальне заохочення, які властиві для сангвініка знайшли своє підтвердження. Проте такі мотиватори як визнання успіхів, похвала за досягнення та повага керівників, які

властиві за теорією такому психотипу як флегматик, виявлені у нашому дослідженні у сангвініка. А цікава креативна робота з високою інтенсивністю, яка є мотиватором для холериків, за результатами опитування притаманна сангвінікам.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика теоретичних та власних емпіричних досліджень з питання: відповідність мотиваторів до конкретних типів темпераменту людини

Тип темпераменту	Мотиватори (за Гайдученко С.О.) [2]	Мотиватори (за даними власних досліджень)
Холерик (10%)	<ul style="list-style-type: none"> • <u>професійна конкуренція, успіх у роботі;</u> • <u>публічні схвалення за успіхи у роботі;</u> • умови для кар'єрного росту; • свобода і самостійність у роботі; • цікава креативна робота з високою інтенсивністю; • наявність команди однодумців; • участь у інноваційних проектах; • направлення на навчання, умови для професійного розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>професійна конкуренція, успіх у роботі;</u> • <u>визнання успіхів, похвала за досягнення, повага керівника</u> • матеріальне заохочення
Флегматик (10%)	<ul style="list-style-type: none"> • стабільність і надійність компанії; • робота, що вимагає уваги, чіткості та скрупульозності; • визнання успіхів, похвала за досягнення, повага керівника; • умови праці; корпоративні традиції; 	<ul style="list-style-type: none"> • можливість кар'єрного росту • матеріальне заохочення • цікава креативна робота з високою інтенсивністю;
Меланхолік (0%)	<ul style="list-style-type: none"> • спокійна робота у підрозділі з позитивною атмосферою, • повага, позитивне ставлення і довіра з боку керівництва, • відсутність ризику і стресу на роботі. 	Даний тип темпераменту не розглядався нами у зв'язку з відсутністю людей даного типу темпераменту серед респондентів НСК «Олімпійський»
Сангвінік (80%)	<ul style="list-style-type: none"> • <u>матеріальне заохочення,</u> • <u>можливість кар'єрного росту,</u> • можливість підвищення професійної компетентності, • інтенсивна і цікава робота 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>матеріальне заохочення;</u> • <u>можливість кар'єрного росту</u> • визнання успіхів, похвала за досягнення, повага керівника

В ході дослідження можна побачити, що для респондентів з психотипом холерика мотиваторами являються визнання успіхів, похвала за досягнення та повага керівників, які за теорією належать людям з темпераментом флегматик. Такий мотиватор, як матеріальне заохочення, властиве для сангвініків, і притаманні для нього мотиватори – професійна конкуренція, успіх у роботі.

Виявилося, що мотиватори, які властиві флегматикам не підтвердилися дослідженням, проведеним серед персоналу НСК «Олімпійський», що свідчать - для флегматиків притаманні такі мотиватори, як і для сангвініка, а саме, матеріальне заохочення та можливість кар'єрного зросту, та мотиватор, важливий для холериків - цікава креативна робота з високою інтенсивністю.

Висновки. Менеджер в своїй практичній діяльності має враховувати психотип співробітників, що є важливим мотиваційним ресурсом. Розглядаючи питання відповідності мотиваторів до конкретних типів темпераменту, було проведено порівняння та зіставлення отриманих даних за допомогою аналізу літературних джерел та власного опитування. Необхідно зазначити, що нами були отримані нові дані, що дещо відрізняються від тих, що були отримані за допомогою аналізу літературних джерел. Але для того, щоб зробити більш вагомими висновки, необхідно збільшити вибірку респондентів не зупиняючись на одній організації. Також необхідно враховувати той факт, що жодній людині не притаманний певний вид темпераменту у чистому вигляді.

Перспективи подальших досліджень: виявлення більш широкого спектру чинників, які впливають на ефективність системи мотивації у фізкультурно-спортивних організаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бровкова О. Мотивація персоналу за типом темпераменту людини / О. Бровкова, К. Мельникова, М. Ілінчук // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2016. - № 1. - С. 16-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_1_4.
2. Востриков В.В. // Мотивація персоналу підприємства. Наукові конференції (Миколаїв) - [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2976>.
3. Гайдученко С.О. Мотивація персоналу / Гайдученко С.О. // Харків, 2012. – 111 с. [Текст лекцій].
4. Шаповал О. А. Теоретичні аспекти системи мотивації праці персоналу підприємства / О. А. Шаповал // Молодий вчений. - 2016. - № 4. - С. 220-223. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_55.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МЕНЕДЖЕРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Криштанович С. В., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри економіки, менеджменту та готельно-ресторанного бізнесу

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів)

У статті проведено аналіз історії формування та еволюції системи професійної освіти спортивних менеджерів в сучасних умовах. Розкрито особливості змісту і ролі цієї системи на різних етапах розвитку суспільства.

Ключові слова: історія, фізична культура і спорт, система, спортивні менеджери, Україна.

Кадри спортивних менеджерів, їх фахова компетентність, зосереджений внутрішній потенціал і вміння оперативно виконувати посадові обов'язки – є головна та вирішальна передумова ефективного розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Важливою умовою позитивного вирішення цієї проблеми є формування та розвиток системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту.

Питання історії формування системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту знайшли певне відображення у наукових роботах Е. Бочкарьової, С. Вавренюка, О. Жданової, В. Канюка, Г. Музарашу, Г. Путятіної, П. Навки, А. Толочко, А. Щербини та ін [1], присвячених дослідженню різних аспектів змісту організації даного процесу в контексті загальної парадигми менеджменту. Проте вони характеризуються фрагментарністю і не висвітлюють всі закономірності розвитку цієї системи.

Метою запропонованої статті є розкриття історії процесу становлення та еволюції системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту в умовах незалежності України.

Система, як зазначається у Великому тлумачному словнику сучасної української мови – це сукупність будь-яких елементів, частин, одиниць, які об'єднанні відповідно до спільної ознаки, призначення; будова, структура, що являє об'єднання закономірно розташованих та функціонуючих частин [2]. Стосовно системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту, то вона є складною структурою. Загальне розуміння про неї можна отримати, розглянувши основи теорії управління,

методи та принципи управління, її функції, класифікацію організаційних структур, які входять до системи.

Систему професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту як об'єкту соціального управління, на нашу думку, необхідно розглядати як організаційну структуру, яка включає сутність, розвиток, функції, принципи, процес управління і керівництва підготовкою спортивних менеджерів, особливості діяльності фахівців цієї галузі в окремих ланках фізкультурно-спортивного руху в країні, надання ними послуг у галузі фізичної культури і спорту та інші питання, пов'язанні з функціонуванням навчальних закладів спортивного профілю.

Розглядаючи історичний процес виникнення, становлення та подальшого розвитку системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту необхідно зазначити, що перший етап цього процесу розпочався усередині 70-х років і характеризувався налагодженням взаємодіяння економіки і спорту [3]. На цьому етапі спеціалісти стали більше проявляти зацікавленість до досліджень проблем взаємозалежності економіки та спорту, проте вони наштовхувалися на чисельні проблеми щодо отримання інформації, яка необхідна була для аналізу. Більшість дослідників відзначають, що однією з таких проблем постала необхідність переборювати специфічне табу, яке було пов'язано з традиційною уявою про “чистоту” спорту. 80-і роки ХХ ст. характеризують певне розширення і поглиблення взаємодії економіки та спорту як за якісними, так і за кількісними показниками. Поступовому становленню системи підготовки спортивних менеджерів сприяло ґрунтовне вивчення проблем економіки та спорту, внаслідок чого появилася економіка ФКіС, яка розглядалась як самостійна наукова дисципліна, що почала активно взаємодіяти з соціологією спорту, демографією та іншими науками. Саме в цей час відбувається процес інтернаціоналізації економіки спорту, що розглядається в трьох визначальних аспектах – концептуальному, кількісному та якісному.

Зазнавши тривалу історичну еволюцію, система професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту сформувалась на початку 1990-х років, саме в цей час розпочалась професійна підготовка спортивних менеджерів у рамках спеціальності “Фізична культура і спорт”. Вона включала поєднання гуманітарних, природничих, управлінських, економічних і спортивних дисциплін. Відкриття цієї спеціалізації було результатом поступового переходу економіки країни до ринкових відносин. Це потребувало уточнення теорії й методології підготовки спортивних

менеджерів, розробки нової моделі майбутнього спеціаліста, визначення цілей, змісту, форм і основних методів навчання.

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин, за яких прогресує економічна та підприємницька діяльність не тільки фізкультурно-спортивних організацій, але й усіх працівників галузі ФКіС, радикально починають змінюватися вимоги до професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту. Згідно з Концепцією Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, серед основних причин, які спровокували проблеми, що пов'язані з кризовою ситуацією у сфері фізичної культури і спорту, можна виділити такі як престижність професій у сфері фізичної культури і спорту були на дуже низькому рівні, у працівників даної сфери були відсутні мотиваційні чинники [4].

Це диктувало необхідність докорінної перебудови всієї системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту. У процесі навчання у ВНЗ студенти повинні були засвоїти не тільки теоретичну основу ринкової економіки, але й навчитись економічно мислити, володіти елементами економічної культури, поведінки та самореалізації. Такі вимоги в значній мірі сприяли модифікації і реформуванню всієї системи професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту [5]. Професійне забезпечення на ринку праці в нових умовах могло бути досягнутим лише шляхом багаторівневої неперервної системи підготовки кадрів, які мали надаватися середніми та вищими навчальними закладами та післявузівською освітою і різними формами підвищення кваліфікації.

Сучасна система професійного підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту мала реалізовуватись у таких напрямках як: удосконалення організаційно-правових форм підготовки цих фахівців, які мали б стати найбільш ефективними для функціонування фізкультурно-спортивної сфери з урахуванням характерних властивостей останньої; обґрунтування найбільш раціональних способів залучення спортивних менеджерів до діяльності та розвитку фізкультурно-спортивних організацій; підвищення їх конкурентоздатності в умовах інтеграції в європейський освітній простір і міжнародний ринок праці; визначення умов, за яких майбутні спортивні фахівці будуть здатні ефективно та раціонально користуватись мережею фізкультурно-спортивних споруд і кожною з них осібно, та зможуть налагодити процес реалізації великої кількості білетів на спортивні змагання, абонементи для занять у фізкультурно-оздоровчих групах та ін [6].

Вирішення даних проблем окреслює не тільки застосування економічних інструментів, але й розроблення сучасних моделей підготовки спортивних менеджерів,

спроможних застосовувати соціально-психологічні методи стимулювання молоді до активного залучення до занять спортом і можливого її професійного росту, використовувати маркетингові засоби, які здатні просувати послуги спортивних менеджерів до споживачів.

Для реалізації послуг у галузі ФКС це передбачає формувати у майбутніх менеджерів даної сфери вміння аналізувати фактори, що мають вплив на попит і пропозицію. Можна навести такий приклад, для прогнозування попиту, необхідно враховувати, яке місце займає в пріоритетах потреба сім'ї проводити вільний час в секціях і клубах, відвідувати спортивні заходи, займатися туризмом, які відображають мікроекономічний рівень аналізу. Але водночас, вони повинні враховувати, що з ринковими цінами, номінальними доходами та системою існуючих пільг для визначених категорій населення, можуть змінюватися тенденції щодо мікроекономічних факторів, які і формують попит як і у бік збільшення так і у бік зменшення. Окрім цього на попит цих спеціалістів можуть впливати фактори як позитивного так і негативного характеру, зокрема такі, як рівень інфляції та податкова політика.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що сьогодні система професійної підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту має бути зорієнтованою на задоволення потреб суспільства спеціалістами, які повинні знати специфіку менеджменту в різних сегментах галузі: професійний спорт, державні структури управління, комерційні організації тощо. Тому дана тематика потребує і надалі системного вивчення, дослідження та впровадження системи професійної освіти менеджерів фізичної культури і спорту в навчальні заклади різних рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук Г.П. Менеджмент в галузі фізичної культури і спорту: Навчальний посібник / Г.П. Ковальчук. – Кам'янець-Подільський: 2013. – 265 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. – Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.
3. Філь С.М. Історія фізичної культури: Навчальний посібник / С.М. Філь, О.М. Худолій, Г.О. Малка. – Харків: ОВС, 2003. – 160 с.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року” від 9 грудня 2015 р. N 1320-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>
5. Шкрібтій Ю.М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні / Ю.М. Шкрібтій // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2004. – №4. – С. 5-11.
6. Циганок О.В. Сучасні системи організації фізичної культури і спорту / О.В. Циганок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stattionlme.org.ua/sport>.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Петров Д.О., викладач кафедри фізичного виховання №2

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків)

Використання у навчальному вузівському процесі сучасних технологій – ефективний метод поліпшення навчального процесу з фізичної культури в школі. Основне завдання інтерактивного навчання на уроці фізичної культури полягає в тому, щоб забезпечити максимально-продуктивну діяльність кожного студента, надати оптимальний руховий режим, повніше мобілізувати їх здібності.

Використання інноваційних технологій фізичного виховання студентів на уроках фізичної культури та в позанавчальний час дає змогу викладачу виконувати одну з головних вимог як до сучасного уроку, так і взагалі до фізичного виховання учнів, а саме, у поєднанні з освітньою спрямованістю досягти високої компактності, динамічності, емоційності занять, які стимулюють активність та інтерес студентів до занять фізичними вправами.

Особливе місце в цьому виховальному процесі приділяється викладачу фізичної культури. Він один з перших, а інколи і єдиний є таким суб'єктом для більшості студентів, яка в змозі на високому професійному рівні допомогти їм у розвитку рухових здібностей, які забезпечують підготовку до вибору майбутньої професії. Він виховує всебічно-розвинуту особистість, вчить гармонійно поєднувати духовне й фізичне удосконалення, усю манеру поведінки людини.

Ключові слова: спорт, фізичне виховання, інноваційні методи фізичного виховання, інновації, викладач, ВНЗ.

Постановка проблеми. Не можна перетворювати спорт зі способу фізичного виховання студентів у спосіб боротьби за особистий успіх, не можна ділити людей на здібних і нездар до спорту, не можна розпалювати нездоровий потяг навколо боротьби за гідність школи. **В.А. Сухомлинський**

Фізичний розвиток у студентів є невід'ємною стадією загального розвитку. При чому фізичні вправи, спорт допомагають укріпити і сформувати не тільки фізично здорове тіло, а й сильний та міцний дух особи, сформувати сталу індивідуальність.

Таким чином, немає сумнівів з приводу того, що спорт в дитячому (шкільному) віці має досить важливе значення в різних аспектах.

Важливо також зазначити про важливість спорту у житті більш зрілої особи – студента. Так, під час навчання у вищому навчальному закладі також є важливим елемент, що пов'язаний із фізичним розвитком особи, формування міцної тіло-будови, підтримання сталих фізіологічних процесів в організмі особи.

Так, аспекти поставленої нами проблеми знайшли своє відображення в роботах філософів та медиків Г. Гроція, Геродота, Гіппократа та вітчизняних науковців В.А. Ананьєвої, А.І. Баркан, Л.А. Венгер, А.М. Дороніна, Т.М. Доронової, Н.А. Дьяченко, Б.Б. Єгорова, Ю.Ф. Змановский, Г.П. Іванової, І.М. Козлової, В.Т. Кудрявцева, Л.І. Латохіной, С.В. Менькова, В.А. Нестерова, М.А. Правдова, А.В. Самсонової, Т.Д. Фершаловой, Б.В. Шевригіної та інших.

Мета роботи – проаналізувати інноваційні механізми фізичного виховання студентів.

Для досягнення окресленої мети, визначено такі **завдання**:

- 1) дослідити поняття, природу та особливості фізичного виховання осіб вказаної нами категорії суспільства;
- 2) розглянути наявний стан вказаної проблеми;
- 3) охарактеризувати позитивні та негативні сторони питання;
- 4) визначити особливості вказаних верств суспільства в аспекті фізичного виховання;
- 5) з'ясувати можливі шляхи вирішення питання.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають у сфері здійснення фізичного виховання студентів; вікова категорія осіб – особи віком від 17 до 23 років.

Предмет дослідження – конкретні методи фізичного виховання, шляхи психологічного зв'язку викладача та особи.

Методологічну основу дослідження становлять такі концептуальні підходи: діалектичний, який застосовано для з'ясування правової природи фізичного виховання; синергетичний – для пізнання інноваційного механізму реалізації фізичних вправ до студентів.

У роботі використано також загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, ідеалізація, індукція, дедуктивний, системно-структурний метод та ін.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення, що містяться у працях вітчизняних та іноземних дослідників з питання фізичного виховання.

Інноваційне виховання студентів. Проблемою розвитку сучасного фізичного виховання студентів являється велика кількість пережитків та стереотипів, що продовжують використовуватися викладачами та відповідно не мають максимальної віддачі та ефекту.

Проблемним є той аспект, що протягом останніх років у зв'язку із розвитком науки, освітніх процесів та інших освітніх елементів (факторів) такі зміни привели до нового формату освіти (нового рівня освіти), однак, наука фізичного виховання не встигла модифікуватись та немає відповідності із розвитком фізичного виховання.

Після активної розумової праці в період теоретичних занять найбільш ефективними для студентів є ті види фізичної активності, які підвищують аеробне енергозабезпечення організму і поліпшують роботу серцево-судинної та дихальної систем, обмінні процеси, стійкість до стресових ситуацій.

Для кожного виду професії, різновиду факультету, специфіки викладання певних стресових предметів викладач повинен визначати конкретну модифікацію фізичних вправ.

Так, наприклад, значна кількість викладачів при виборі методики фізичного виховання, схеми, використовують певні опитувальники, які дають змогу відчуту загальну ситуацію в аспекті фізичного виховання.

Такі опитувальники можуть містити наступні запитання (традиційно):

1. Боротьба з адинамією шляхом занять фізичною культурою і спортом.
2. Знання Законодавства України щодо обмеження куріння та особисте ставлення до тютюнопаління.
3. Вживання алкоголю і ставлення до зловживання.
4. Зловживання кавою та іншими енергетичними напоями.
5. Збалансоване харчування.
6. Дотримання режиму відпочинку [4; с. 86].

Аналіз науково-методичної літератури дає змогу виявити такі проблеми в організації фізичного виховання у вищих закладах освіти, які стосуються таких питань: кількість годин із фізичного виховання для розв'язання завдань оздоровлення студентської молоді; рівень стану здоров'я й фізичної підготовленості студентської молоді; рівень освіти культури, зокрема фізичної культури та ставлення до власного здоров'я; рівень мотивації студентів до занять фізичної культури й спорту [1; с.156].

Упровадження нових інноваційних технологій і методик проведення занять із фізичного виховання у вищих навчальних закладах є відкритим та єдиним засобом збільшення рухової активності, яка сприятиме покращенню фізичної й розумової

працездатності, активізації психічних процесів, позитивному впливу на навчальну діяльність.

Інноваційні методи у фізичному вихованні потрібно застосовувати у двох аспектах, що будуть висвітлені у вказаних тезах.

По-перше, варто звернути увагу на моральну складову фізичного виховання. Інноваційним має бути психологічний підхід викладача до спілкування із студентом [5; с. 56].

Фізичне виховання має не тільки фізіологічний вплив на особу, а й морально формує психологічну особистість особи, сприяє здійсненню естетичного виховання. У процесі виконання фізичних вправ слід розвивати здатність сприймати, відчувати естетичне задоволення, розуміти і правильно оцінювати красу, витонченість, виразність рухів, виховувати в особі правильне розуміння та важливе значення руху, фізичних вправ.

На мою думку, у вказаному аспекті, безумовно, варто вести мову не тільки про важливість фактору суто фізичного навантаження для студентів, як важливого чинника фізичного виховання. Насправді вказаний аспект має другорядний похідний характер. Зазначаю, що пріоритетним у даному випадку буде не фізична складова, а психологічна, оскільки набагато важливіше не підібрати правильне навантаження для студента, а знайти із ним спільну мову, «психологічний мостик», який сприятиме налагодженню відносин між викладачем та самою особою, а це сприятиме і подальшому активному і результативному процесу фізичного виховання.

Вищевказана моральна складова, безумовно, має дуже важливе значення.

Однак, як уже згадувалось, не потрібно забувати і про основне – фізичну складову спортивного виховання студентів. Серед наукових робіт, присвячених фізичному вихованню студентів усе більшого значення набуває дослідження засобів і методів фізичного вдосконалення організму й дозування фізичних навантажень, у таких авторів, як А. В. Магльований, І. Р. Боднар, О.Ю.Іваночко. Авторська програма О. Ю. Іваночко [3; с.195] вирішує питання комплектування спеціальних медичних груп за нозологічними ознаками, запровадження системи модульного контролю за показниками фізичної підготовленості та параметрами функціонального стану, побудови фізіологічної кривої під час академічних і самостійних занять, моделювання рівнів фізичних навантажень та режим їх поетапної регламентації, що в кінцевому варіанті розв'язує проблему обґрунтування рівнів фізичних навантажень і тривалості етапів занять фізичним вихованням відповідно до рівня фізичної підготовленості й функціонального стану

студенток, які віднесені до спеціальних медичних груп із захворюванням судинної системи [4; с. 36].

Таким чином, проаналізувавши вищевикладене варто вказати, що при фізичному вихованні студентів не потрібно забувати про інновації виховання у сфері визначення рівня дефектності певних функцій особи, вироблення індивідуальних програм тренування, лікування, індивідуального підходу до покращення фізичного стану особи за допомоги зайняття фізичними вправами, спортом.

Інноваційні методи оцінювання студентів. Інноваційні методи оцінювання знань та навичок студентів також є важливими для покращення рівня фізичного виховання студентів.

Особлива увага надається педагогічному контролю: методам педагогічних спостережень і тестувань різних сторін діяльності студентів. Заняття фізичною культурою можуть вважатися раціональними лише тоді, коли викликають позитивні анатомо-фізіологічні зміни в організмі, здійснюють оздоровчий вплив, сприяють всебічному фізичному розвитку. Цього можна досягнути лише в тому випадку, коли буде здійснюватися постійний контроль за відповідністю обсягу та інтенсивності навантажень віковим особливостям тих, що займаються, рівню їх фізичної підготовленості. Неадекватні навантаження часто призводять до не передбачуваних наслідків.

Висновок. Одним із напрямів роботи вищих навчальних закладів є діяльність, яка спрямована на збереження фізичного здоров'я студентів. Дбати про фізичне здоров'я, формувати розумові і фізичні якості покликана фізична культура і спорт. Збереження фізичного, психічного і соціального здоров'я підростаючого покоління (студентів) – одне з найважливіших завдань нашого суспільства

У сучасному суспільстві освіта є соціальною і духовною опорою життєдіяльності людей. Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не стільки теоретичне, скільки практичне значення, оскільки в умовах глобалізації воно стосується його історичного розвитку та перспектив, які пов'язані з так званими «високими технологіями».

Інноваційні педагогічні технології потрібно впроваджувати в аспекті самого виховання студентів і в аспекті оцінювання.

Спортивне виховання повинно набувати характер не тільки фізичного виховання, а й мати моральне спрямування.

Особлива увага має надаватись педагогічному контролю: методам педагогічних спостережень і тестувань різних сторін діяльності студентів. Заняття фізичною культурою

можуть вважатися раціональними лише тоді, коли викликають позитивні анатомо-фізіологічні зміни в організмі, здійснюють оздоровчий вплив, сприяють всебічному фізичному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Присяжнюк С.І. *Фізичне виховання студентів / Присяжнюк С.І.* – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 504 с.
2. Брижков Г.В. *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. Посібник / Г.В. Брижков* — 2-е вид., випр. — Х.: «ОВС», 2008. — 406 с.
3. Присяжнюк С.І. *Фізичне виховання студентів / Присяжнюк С.І.* – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 504 с.
4. Чичкан О.А. *Фізичне виховання у схемах. Навчально-методичний посібник / Чичкан О.А., Кость М.М.* – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 104 с.
5. Шиян, Б.М. *Теорія і методика фізичного виховання школярів: підручник: в 2ч. / Б.М. Шиян.* – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – Ч.1. – 272 с.

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ФЛОРБОЛОМ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ШКОЛЯРІВ 11-12 РОКІВ

Харченко Л.В., магістр фізичного виховання

Холодова О.С., кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

Наведені данні щодо впливу занять флорболом на фізичну підготовленість та фізичне здоров'я дітей 11-12 років.

Ключові слова: флорбол, фізичне здоров'я, фізична підготовленість, позаурочні заняття.

Вступ. За даними спеціалістів ВООЗ понад 80 % підлітків у всьому світі ведуть малорухливий спосіб життя, що стало однією з основних причин погіршення фізичного здоров'я дітей та молоді. Нестача фізичної активності є значним фактором ризику розвитку неінфекційних захворювань, таких як інсульт, діабет і рак. Таке становище значно загострює проблему виховання здорової особистості, що сьогодні є справою не лише школи, а й усієї держави.

За даними прес-служби УНІАН 89 % школярів України мають проблеми зі здоров'ям. Статистика свідчить, що у 10-20 % сучасних школярів виявлено зайва маса тіла; 60-70% – мають порушення постави; 50 % – дефекти зору і нервово-психічні відхилення; 50–60 % – захворювання верхніх дихальних шляхів і схильність до частих захворювань. З кожним роком зростає кількість дітей, які віднесені до спеціальної [3].

Встановлено, що однією з причин різних відхилень у фізичному розвитку та стані здоров'я дітей є недостатня рухова активність, обсяг якої з кожним роком зменшується. Уроки фізичної культури компенсують необхідний для дитячого організму обсяг рухової активності на 11-13 %. Тому у сучасних умовах одним з ефективних і доступних засобів профілактики захворюваності, підвищення розумової і фізичної працездатності, проведення дозвілля школярів є заняття фізичними вправами [5]. В зв'язку з цим, одним із найважливіших чинників подолання цих негативних явищ є формування в учнів потреби до систематичних занять, а також формування у них активної життєвої позиції.

У вирішенні цих проблем провідна роль належить пошуку нових засобів фізичного виховання для заохочення більшості дітей. Одним з них є флорбол, а саме гра в хокей з м'ячем у закритих приміщеннях, інтерес до якого зростає, оскільки його популяризація набуває міжнародних масштабів [2].

Флорбол з'явився в Україні на початку ХХІ століття. Тому наукове обґрунтування заняттями цим видом рухової активності майже відсутнє. Аналіз наукової-методичної літератури показав, що увага дослідників була звернута до питань методики початкового навчання у цьому виді рухової активності, також означені деякі аспекти тренувального процесу [1, 4]. В той же час вплив флорболу на стан фізичного здоров'я дітей мало вивчений. Також потребують доопрацювання методичні рекомендації по проведенню занять цим видом спорту. Відомо, що найбільш сприятливим для формування у дітей потреби в систематичному фізичному вихованні вважається середній шкільний вік. В зв'язку з цим дослідження впливу занять флорболом на дітей 11-12 років є актуальним.

Мета дослідження – дослідити вплив занять флорболом в позаурочний час на фізичне здоров'я та фізичну підготовленість дітей 10-12 років.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати данні спеціальної наукової літератури стосовно впливу занять руховою активністю на організм дітей 10-12 років.
2. На підставі вивчення літературних джерел та передового спортивного досвіду розробити комплекс вправ для технічної та фізичної підготовки дітей, які займаються флорболом.
3. Визначити вплив занять флорболом на фізичну підготовленість та фізичне здоров'я дітей 10-12 років, та розробити методичні рекомендації щодо побудови тренувальних занять в позаурочний час.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і синтез науково-методичної літератури, антропометричні методи дослідження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Матеріал дослідження: В дослідженні приймали участь 25 дівчат 11-12 років. Педагогічний експеримент проводився в Нижньоторгаївській ЗОШ, Особливість експерименту полягала в тому, що школярки протягом 2015-2016 навчального року в позаурочний час відвідували тренування заняття з флорболу три рази на тиждень по півтори години. На початку проведення дослідження більшість дітей, які почали займатись флорболом, отримували фізичне навантаження тільки на уроках фізичної культури в період навчального року, на яких використовувались традиційні методики фізичного виховання.

Результати дослідження. Під час занять флорболом використовувалась програма оздоровчого тренування, яка включала вправи, що з одного боку навчали технічним прийомам гри, а з іншого сприяли розвитку різних рухових якостей.

На початку занять в жовтні у дітей, які входили до складу групи, виміряли масу тіла, зріст, ЧСС, АТ, на підставі яких були розраховані індекс Кетле та індекс Робінсона. Також була проведена проба Руф'є. Середні показники цих даних на початку і після шести місяців занять представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Показники рівня фізичного розвитку та функціонального стану ССС дітей 11-12 років на початку і після експерименту, (n=25)

Значення показників	Показники											
	Маса тіла, кг		Зріст, см		ЧСС, уд-хв ⁻¹		Індекс Кетле, ум.од		Проба Руф'є, ум.од		Індекс Робінсона, ум.од.	
	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
\bar{x}	42,4	45,5	148,6	154,4	75,0	72	187,9	200,2	6,1	4,7	85,2	79,4
S	7,95	7,98	8,95	9,05	3,33	2,76	15,81	16,28	0,98	0,46	4,93	3,81

В кінці експерименту показники дещо змінилися. А саме: підвищилась маса та довжина тіла, що можна пояснити природнім розвитком дітей. В той же час зменшилась ЧСС в спокої, простежується тенденція до покращення показників проби Руф'є та індексу

Робінсона, що дає підставу говорити про покращення функціонального стану та більш узгоджену роботу серцево-судинної системи. Збільшення індексу Кетле дає право зробити висновок про тенденцію до покращення фізичного розвитку в цілому.

Для оцінки розвитку рівня рухових якостей використовували такі тести: піднімання тулуба в сід за 30 с, «човниковий» біг 4х9 м, біг 30 м, нахил тулуба вперед із положення сидячи, стрибки у довжину з місця, біг 1000 м, підтягування у висі. Тестування проходило два рази – на початку занять та в кінці навчального року. Середньогрупові показники та стандартне відхилення представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Середньогрупові показники розвитку рухових якостей у дітей 11-12 років на початку і після експерименту, (n=25)

Показники	Значення показників													
	Піднімання тулуба в сід, раз		«Човниковий» біг 4х9, с		Біг 30м,с		Нахил тулуба вперед, см		Стрибок в довжину з місця, см		Біг 1000м, хв.с		Підтягування у висі, раз	
	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
\bar{x}	21,6	24,8	11,9	11,5	5,9	5,5	6,18	8,9	145	159	4.51	4.36	9,4	11,7
S	3,88	4,07	0,83	0,72	0,45	0,36	0,55	0,61	17,9	18,0	0,48	0,56	1,83	2,07

Таким чином, аналіз показників фізичної підготовленості учнів 11-12 років, які займалися флорболом в позаурочний час, показав достовірні відмінності між показниками, що характеризують рівень розвитку сили, гнучкості та вибухової сили ($p < 0,05$). Результати в тестах на витривалість та спритність мали тенденцію до покращення. Збільшилась кількість дітей у відсотках, які мають високий рівень розвитку рухових якостей і рівень вище за середній. Таким чином можна сказати, що заняття флорболом позитивно вплинули на розвиток всіх рухових якостей.

Висновки.

1. Аналіз науково-методичної літератури за темою дослідження показав, що більшість дітей шкільного віку мають відхилення у фізичному розвитку та стані здоров'я. Їх причиною є недостатня рухова активність, обсяг якої з кожним роком зменшується. У вирішенні цих проблем провідна роль належить пошуку нових засобів фізичного виховання, одним з яких є флорбол.

2. Дані експерименту свідчать про позитивний вплив позаурочних занять з флорболу на учнів загальноосвітніх шкіл віком 10-12 років. Вправи які використовувалися під час занять є ефективними не тільки для покращення ігрових навиків учасників, але й для розвитку фізичних якостей та покращення функціонального стану дітей.

Подальші дослідження будуть полягати в розробці програми оздоровчих занять флорболом в позаурочний час для дітей 13-15 років, та вивченню їх впливу на фізичний розвиток і фізичну підготовленість даного контингенту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Быков А. В. *Методические особенности начального обучения во флорболе* / А. В. Быков, А. Г. Комков // *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. – 2007. – № 1. – С. 66–70.
2. Карандеев А. И. *Играйте в флорбол!* / А. И. Карандеев // *Физическая культура в школе*. – 2009. – № 4. – С. 32–36.
3. Круцевич Т. *Концепция системы физического воспитания в общеобразовательных школах* / Т. Круцевич // *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. – 2015. – № 2 – С. 72-80.
4. *Пособие по обучению флорболистов (начальный уровень)*. – М.: *Терра-Спорт*, 2005. – 83 с.
5. Шиян Б. М. *Теорія і методика фізичного виховання школярів* / Б. М. Шиян – Тернопіль: *Навчальна книга – Богдан*, 2007. – Частина 1. – 272с.; Частина 2. – 248 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Хомолук Ю.Ю., студентка 4 курсу факультету фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету

Голяка С.К., кандидат біологічних наук, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту

Херсонський державний університет (Херсон)

Проаналізовано особливості професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту до роботи з людьми похилого віку. Виявлено основні напрямки що підвищують освіченість та компетентність студентів з даного питання.

Ключові слова: професійна діяльність, похилий вік, фахівець фізичної культури, демографічне старіння.

Вступ. Постійне зростання частки людей похилого віку населення є однією з глобальних проблем сучасного світу. Вирішення демографічного старіння вимагає від суспільства все більших фінансових витрат та інших матеріальних ресурсів на обслуговування цієї вікової категорії населення. За прогнозами Організації Об'єднаних Націй в найближчі 40 років частка людей старше 60 років збільшиться майже в два рази і до 2050 року вона досягне 21,1% світового населення. Звідси випливає, що в даний момент кожна десята людина на Землі старше 60 років, а до 2050 року кожен п'ятий стане шістдесятирічним [1]. Тож з кожним роком зростатиме попит у компетентних фахівцях з обслуговування людей похилого віку.

Мета дослідження – розглянути закономірності професійної підготовки фахівців фізичної культури та спорту на основі виділення актуальних напрямків біологічних та педагогічних особливостей роботи з людьми похилого віку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан попиту фахівців у сфері фізичної культури та спорту і визначити критерії професійної діяльності.
2. Вивчити особливості професійної діяльності фахівців фізичної культури і спорту з людьми похилого віку.

Результати дослідження. Сучасна наука і виробництво розвиваються по лінії одночасної інтеграції і спеціалізації. Найбільш суттєві узагальнення в теорії і методиці фізичної культури народжуються на стику гуманітарних, природничих і медико-біологічних наук. Прогресуюче зростання творчого компонента в трудовій діяльності

спортивного педагога висуває на перший план рівень загальноосвітніх знань, творчий стиль мислення, здатність до безперервної самоосвіти фахівця.

Під впливом об'єктивних обставин змінюються суб'єктивні чинники організаційно-педагогічної діяльності в сфері фізичної культури, змінюється ідеологія, менталітет, характер мислення як у фахівців, так і у населення. Від фахівців фізичної культури в даний час потрібно розширення їх сфери діяльності від роботи з дітьми дошкільного віку до роботи з людьми похилого і старечого віку, включаючи і фізкультурну освіту людей, що мають відхилення у фізичному та інтелектуальному розвитку, хронічні захворювання та інвалідність. Зростає потреба у фахівцях, що володіють не тільки хорошою методичною підготовленістю в конкретному виді діяльності, але і мають фундаментальну підготовленість в галузі гуманітарних, природничо-наукових дисциплін і базових видах рухової активності.

Як пише Г. Н. Сериков, можливість досягнення певних результатів у професійній підготовці фахівців фізичної культури потрібно розглядати в діалектичній єдності, тобто співвідносити поняття «рівень підготовка фахівця» й «вимоги сучасної освіти». Забезпечення такої єдності вимагає прийняття спеціальних заходів в освітніх процесах, щоб зберегти професіоналізм фахівців без зниження якості їхньої освіченості [4, 5].

Отже, фаховий рівень підготовки спеціалістів фізичної культури потрібно розуміти як єдність педагогічних заходів, спрямованих на покращення їхніх умінь і навичок, а також підвищення якості освіченості. Іншими словами, професійна підготовка фахівців в освітніх процесах передбачає розв'язання завдань з урахуванням рівня теоретичних і практичних знань та з метою їх збереження, а за можливості – і їх зміцнення.

Для того щоб фахівець з фізичної культури та спорту міг працювати з людьми похилого віку, йому необхідні різноманітні знання анатомічних, фізіологічних та методичних правил фізкультурно-оздоровчих занять з особами старшого і похилого віку, соціально-психологічні основи геронтології. Геронтологія – наука, що вивчає закономірності старіння організму. Старіння – багато причинний, руйнівний процес, що протікає в результаті наростаючої з віком дії зовнішніх і внутрішніх факторів, що ушкоджують і обмежують фізіологічні функції організму, що призводить до смерті. Старість є заключним періодом вікового індивідуального розвитку (онтогенезу), що настає закономірно [3]. Геронтолог В.В.Фролькіс визначає старість як період скорочення адаптивних можливостей організму. Аналізуючи фундаментальні механізми старіння, автор не тільки констатує факт зниження адаптивних можливостей організму, але й показує тенденції саморегуляції, які протидіють процесам руйнування і спрямовані

на стабілізацію життєдіяльності та збільшення тривалості життя. Поняття "антистаріння", або вітаукт (від лат. віта - життя, ауктум - продовжувати) є важливим аспектом запропонованої ним адаптаційно-регуляторної теорії старіння.

Одним із стимуляторів вітауктуму вважають рухову активність, а всебічне функціональне навантаження органів і систем старіючого організму шляхом підтримки рухової активності – свого роду захистом" від передчасного старіння – засобом структурного вдосконалення тканин і органів.

При організації фізкультурно-оздоровчих занять з особами похилого віку необхідно враховувати вікові особливості організму, стать, анамнез та ін. Обов'язковими є методичні знання з побудови фізкультурно-оздоровчих занять з особами похилого віку (побудова заняття, дозування вправ, темп виконання, амплітуда рухів, чергування навантаження та відпочинку, дихальні вправи та ін.). В свою чергу це вимагає досить глибоких знань фізіології та анатомії. Розуміння процесів інволюції, зменшення процесів адаптації організму до факторів зовнішнього середовища, спадання рівню функціональних резервів тощо.

Також, одним з досить важливих факторів, що зумовлюють високий рівень професіоналізму фахівця, є фізична та емоційна стабільність, соціальна зрілість, інтелектуальність. Вище вказані якості дозволяють побудувати процес взаємодії з літнім клієнтом раціонально. Особистісні якості фахівця з фізичної культури, що працює з людьми похилого віку, є найважливішою складовою. Ці якості допомагають побудувати ефективно процес взаємодії з людьми похилого віку. Важливо у взаємодії з літньою людиною, знати соціально-психологічні особливості людей похилого віку для створення ефективних відносин з ними. Виходячи з цього, доцільно зауважити значущість вивчення вікової психології у процесі підготовки фахівців з фізичної культури та спорту.

Спеціаліст що співпрацює з людьми похилого віку повинен володіти навичками ефективного спілкування, що дозволить йому продуктивно проводити роботу з літньою людиною, правильно вести бесіду, націлену на вирішення проблеми, отже, в процесі роботи гіпотеза підтвердилася.

Висновки. Можемо зробити висновки, що в умовах демографічного старіння нації потреба у кваліфікованих фахівцях з роботи з людьми похилого віку збільшується з кожним роком. Для підтримання активного довголіття та рівня здоров'я літніх людей доцільно використовувати оздоровчі заняття з фізичної культури, а отже і попит на фахівців з фізичної культури та спорту що компетентні у даному питанні теж значно збільшується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альперович В.Д. Геронтология. Старость. Социокультурный портрет : учебное пособие / В.Д. Альперович. – М., 1998. – 270 с.
2. Горбенко О. В. Аналіз впливу державного управління щодо діяльності комерційних фізкультурно-оздоровчих установ м. Харкова / О. В. Горбенко, С. В. Гуменюк, І. Г. Золотухіна // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2006. – №9 – С. 169-172.
3. Герасименко С.С. Статистика: Підручник / С. С. Герасименко, А. В. Головач, А. М. Єріна та ін.; За наук. ред. д-ра екон. наук С. С. Герасименка. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 467 с.
4. Сериков Г. Н. Самообразование: совершенствование подготовки студентов / Г. Н. Сериков. – Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1991. – 232 с.
5. Чайковська В. В. Старіюче суспільство України: запити та рішення / В. В. Чайковська, Л. А. Стаднюк та ін. // Проблемы старения и долголетия. – 2011. – Т. 20, № 2. – С. 246–251.

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Шандригось В.І., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Віхров К.Л., кандидат педагогічних наук, професор

Шандригось Г.А., викладач

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (Тернопіль)

Визначені напрямки використання технологій ДН та проблеми, що необхідно вирішувати для ефективного застосування ДН при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін (СПД). Виявлено, що сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє перейти на якісно іншу форму – дистанційну освіту, а також використовувати засоби ДН при викладанні СПД.

***Ключові слова:** підготовка фахівців, дистанційне навчання, дистанційна освіта, спортивно-педагогічні дисципліни, інформаційні комунікативні технології.*

Постановка проблеми. Сьогоднішньою академічною спільнотою системи освіти України визнано, що найважливішим і перспективним напрямком розвитку системи освіти є широке впровадження методів нетрадиційного навчання на основі використання

сучасних педагогічних, перспективних інформаційних і телекомунікаційних технологій [4, 5].

Адаптація особистості до інформаційного суспільства, в якому персональний комп'ютер, підключений до глобальної мережі Internet, дозволяє здійснювати новий тип освіти – відкрите або дистанційне навчання характеризує сучасний період розвитку світової спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему дистанційного навчання (ДН) досліджували багато науковців [1-4 та ін.]. Однак, у проведених дослідженнях технології ДН ґрунтувалися на принципах і методах традиційної педагогіки, при яких особистісні особливості студентів нівелюються, а їхні інтереси і потреби не враховуються.

Навчальна діяльність майбутніх фахівців галузі фізичного виховання і спорту найчастіше пов'язана з багаторазовими і тривалими пропусками академічних занять у вузі, пов'язаними з напруженою навчально-тренувальною діяльністю, виїзди на навчально-тренувальні збори, підготовку та участь у змаганнях різного рівня. Для таких студентів необхідна особлива форма навчання, яка б не поступалася за ефективністю традиційній навчальній діяльності, прийнятій у вищих навчальних закладах [5].

Однією з таких форм є ДН. Ідея нетрадиційного навчання, освіти є наслідком технологічного розвитку ідей децентралізації освітнього процесу, свого часу реалізованих у формі заочного навчання: у вітчизняній системі освіти – заочні навчальні заклади або відділення заочного навчання в освітніх установах очної форми; за кордоном – відкриті університети. В даний час дана ідея отримала потужний імпульс розвитку в зв'язку з широким розповсюдженням найсучасніших інформаційних технологій – мережевих гіпермедіа і мультимедіа. Такі технології створили принципово нові можливості формування, накопичення та доступу до будь-якої інформації [2].

Враховуючи вище викладене ми поставили собі за **мету** визначити особливості використання методів ДН при викладанні спортивно-педагогічних дисциплін (СПД).

Мета була реалізована через вирішення поставлених **завдань**: 1. Вивчити стан застосування технологій ДН на сучасному етапі розвитку освіти. 2. Визначити особливості використання засобів ДН при викладанні СПД.

Результати дослідження та їх обговорення. ДН – це більшою мірою заочне навчання з максимальним використанням в навчальному процесі можливостей, що надаються сучасними засобами телекомунікацій та комп'ютерними мережами. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє перейти на якісно іншу форму –

дистанційна освіта (ДО). Специфіка викладання СПД у ВУЗах ще більше актуалізує постановку даного питання.

Система освіти, що склалася протягом століть, за останні роки зазнає істотну модернізацію у зв'язку з розвитком і практичним використанням нових інформаційних і телекомунікаційних технологій. Традиційні спілкування викладача і студентів на лекційних, семінарських і лабораторних заняттях значною мірою починають замінюватися спілкуванням студент – комп'ютер, викладач – телекомунікаційна система. Найбільш концентровано вищевказані зміни проявляються в системі ДО. ДО представляє собою навчання через мережу Інтернет та по інших комп'ютерних комунікаційних каналах. Це забезпечує інтенсивний і тісний двосторонній обмін інформацією між слухачами і викладачем. Застосування відеоконференцій і онлайн-бесід (chat) створює ефект присутності і розширює рамки інтерактивної взаємодії [4].

В даний час в системі вищої професійної освіти в Україні, в тому числі, в системі фізичної культури і спорту у ВНЗ склалася проблемна ситуація, що вимагає негайного вирішення. Вирішення даної проблеми можливе за умови перебудови системи вищої професійної освіти таким чином, щоб кожен студент міг вибудувати свою індивідуальну траєкторію освоєння необхідного навчального матеріалу з СПД. Дієвим інструментом вирішення вищевказаної проблеми в даний час стає ДН. Орієнтація ДН на використання в навчальному процесі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) [2, 4].

Метою СПД у ВНЗ є формування професійних компетенцій студентами, як практичного так і теоретичного характеру, оволодіння великою базою теоретичних знань, засвоєння практичних умінь та навичок, формування здібностей до самонавчання і самоконтролю, самопідготовки та самоадаптації до майбутньої професійної діяльності в умовах соціально-економічних перетворень сучасного суспільства [5].

Таким чином, суттєвою є зміна характеру взаємодії діяльності студентів та викладачів у процесі вивчення СПД. Застосування технологій ДН при викладанні СПД повинно відбуватися у двох напрямках:

- при засвоєнні *теоретичного розділу* навчальної програми з дисципліни (лекції, тестування) з використанням як традиційних засобів навчання так і засобів ІКТ з'являється інтерактивний партнер як для студента та викладача, в результаті чого зворотний зв'язок відбувається між трьома компонентами навчальної інформаційної взаємодії;
- при засвоєнні *практичного* (проведенні практичних занять) *та контрольного розділів* програми з використанням традиційної структури навчально-тренувального заняття, традиційних засобів фізичного виховання та інноваційної структури заняття. В

даному випадку змінюється характер взаємодії між студентом та викладачем. Проте, у процесі практичної діяльності студента зі СПД значення технологій ДН знижується до мінімуму.

Для раціонального та ефективного застосування технологій ДН при викладанні СПД необхідно дотримуватись таких педагогічних умов:

- дуальний характер технологій ДН для студентів – з одного боку, вони є технологіями, які студенти, навчаючись, використовують у навчально-виховному процесі, з іншого – такі технології є об'єктом вивчення та опанування;
- формування в процесі ДН когнітивного досвіду особистості, досвіду оволодіння засобами діяльності, досвіду творчої діяльності, досвіду ставлень особистості в нових умовах застосування інформаційних технологій;
- за умови збільшення частки самостійної роботи при ДН навчальний матеріал повинен бути адаптованим, тому контент ДН має формуватися за допомогою системного дидактичного проектування;
- студенти та викладачі повинні володіти навичками організації самостійного навчання;
- організація ДН має ґрунтуватися на організації продуктивної діяльності студентів, у ході розв'язання навчальних проблем;
- для організації ДН необхідно підготувати студентів та викладачів до використання технологій ДН, сформувати в них певні навички й уміння, причому, з огляду на специфіку педагогічного навчального закладу у викладачів та студентів формуються навички й тих, хто навчається, і тих, хто навчає (розробляє дистанційний курс та підтримує ДН) [3].

Оскільки ДН передбачає використання сучасних ІКТ, при його застосуванні при викладанні СПД, необхідно вирішити проблеми які були визначені науковцями. Петров П.К. [4] наголошує, що активне впровадження сучасних ІКТ у галузі фізичної культури і спорту неможливо без вирішення проблеми недостатньої інформаційної підготовленості професорсько-викладацького складу ВНЗ; проблеми відсутності програмно-методичного забезпечення навчального процесу і самостійної роботи; проблеми створення інформаційного середовища фізкультурної освіти; проблема створення матеріально-технічної бази ВНЗ. На думку авторів остання проблема є основ і полягає в створенні і використанні сучасних комп'ютерних класів, поєднаних внутрішніми мережами і можливістю виходу у всесвітню мережу Інтернет.

Висновок. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє перейти на якісно іншу форму – ДО, а також використовувати засоби ДН при викладанні СПД.

Застосування технологій ДН при викладання СПД повинно відбуватися у двох напрямках: при засвоєнні теоретичного розділу навчальної програми з використанням як традиційних засобів навчання так і засобів ІКТ; при засвоєнні практичного розділу, проте у процесі практичної діяльності студента зі СПД значення технологій ДН знижується до мінімуму. Для повноцінного використання засобів ДН необхідно вирішити ряд проблем.

Запровадження елементів ДН у систему професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту, скоротить кількість аудиторних годин на вивчення теоретичного матеріалу, натомість, збільшить кількість часу на користь практичних занять з СПД, покращивши якість підготовки майбутніх фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дивак В.В. Використання відкритих систем дистанційного навчання у підготовці фахівців з педагогіки вищої школи: [Електронний ресурс] / В.В. Дивак // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №2 (28). – Режим доступу до журн.: <http://www.journal.iitta.gov.ua>.
2. Димова А.Л. Основные направления научных исследований в области информатизации физкультурного образования / А.Л. Димова // Ученые записки. – Вып. 26. – М. : ИИО РАО, 2007. – С. 3-9.
3. Жевакіна Н.В. Технологія дистанційного навчання: сутність та особливості / Н.В. Жевакіна // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2003. – № 4. – С. 68-73.
4. Петров П.К. Система подготовки будущих специалистов физической культуры в условиях информатизации образования : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Петров П.К. – Ижевск, 2004. – 40 с.
5. Шандригось Г.А. Дистанційне навчання в системі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту / Г.А. Шандригось, В.І. Шандригось, П.І. Ладика // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт». Зб. наукових праць / За ред. Г.М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Випуск 5 К (61) 15. – С. 270-273.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ,
ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ ТА НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ У РЕГІОНІ**

**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БОРОТЬБИ СУМО
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

Байрамов Р.Х., аспірант кафедри менеджменту фізичної культури

Бондар А.С., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри менеджменту фізичної культури

Бондар Т.С., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, завідувач проблемної науково-дослідної лабораторії

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У статті розглянуто історичний процес розвитку боротьби сумо в Україні та світі, а також охарактеризовано її витоки, що приходяться на 7 ст. – період формування в Японії самурайської культури.

Ключові слова: *неолімпійський спорт, боротьба сумо, сумоїсти, федерація.*

Вступ. Боротьба сумо є одним із стародавніх видів спорту, який зберіг свою культуру до цього часу і містить велику кількість ритуалів, які супроводжують кожні поєдинки. Кількість людей, які займаються цим видом спорту з кожним роком збільшується, змагання стають дедалі масштабнішими та видовищними, вдосконалюються організаційні засади його розвитку, все це й обумовило вибір теми дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні історичного процесу формування та розвитку боротьби сумо в Україні та світі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в рамках реалізації фундаментального наукового проекту на 2015-2017 рр. «Теоретико-методичні основи розвитку неолімпійського спорту» (номер державної реєстрації 0115U002372, номер підтеми «Організаційно-управлінські, економічні та гуманітарні основи розвитку неолімпійського спорту в Україні» 0115U006861С).

Матеріали та методи дослідження: у ході дослідження проаналізовано теоретичні доробки сучасних вчених та нормативно-правові документи щодо розвитку сумо в Україні, використано аналіз літературних джерел та документів, загальноісторичні методи дослідження, методи системного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Боротьба сумо походить із Японії і вважається одним із бойових мистецтв. Даний вид поєдинку не просто вид спорту, а

безумовно вважається культурою японського народу. У своїй книзі «Країна висхідного сонця» Гаджисєва К.О. зазначає, що розквіт боротьби сумо настає приблизно в той же час, коли з'являються і стають надзвичайно популярними в Японії перші гейші. Походження сумо пов'язують з дуже віддаленими епохами. Перші історичні відомості про цю боротьбу відносяться до середини 7 століття. У ту епоху були відсутні будь які заборони техніки ведення бою: дозволялись удари руками і ногами, які неприпустимі в сучасних змаганнях з сумо. З розвитком самурайської культури – культури професійних воїнів – починається епоха сумо [1].

Даний вид боротьби завжди вважався дуже видовищним та на сьогоднішній день він також не втратив інтерес глядачів. В епоху правління феодального військового уряду Токугава склався звід правил, які визначали проведення сутичок борців сумо (кімаріте), а також була впорядкована ритуальна складова змагань. Зустріч двох борців відбувалася на спеціальному помості – досі, на якому мотузка визначає межі кола, в межах якого і відбувалося протиборство. Той борець, якому першому вдавалося вивести супротивника з рівноваги і переступити цю межу, вважався переможцем [1].

У наш час, як відмічає Мальська М.П., правила сумо суттєво не змінилися. За її словами, система суддівства і основні правила було сформовано в епоху Хеян (794-1185 рр.), з того періоду борцям категорично забороняється хапати суперника за волосся, штовхати ногами і бити кулаками в голову. Одягом борців стає пов'язка на стегнах. Мальська М.П. підкреслює, що сучасне сумо бере свої витoki з періоду Едо (після 1603 р.) [4]. В той час людям потрібні були розваги, однією з яких стала боротьба сумо. Слід зазначити, що даний вид єдиноборств став не просто видовищною розвагою, а й культурним національним заходом. Та вже на початку ХХ ст. було здійснено істотну реформацію правил, що спричинило деякі зовнішні зміни самої боротьби сумо. З'явився обмежений простір для боротьби у вигляді кола (дохе), остаточно закріпилася система ритуалів. Тобто з'явилося те сумо, яке ми знаємо і бачимо сьогодні в його професійному варіанті [4].

В своїх працях Ложечка М.В. описував, що в кінці ХХ ст., в епоху інновацій, сумо зазнало кризи, через конкуренцію з іншими видами спорту. Тому виникла потреба в залученні до занять не тільки молоді Японії, а й решти населення. Внаслідок чого під егідою Японської Асоціації сумо з'явилося аматорське сумо [3]. У наші дні аматорське сумо охоплює 5 континентів і досить стрімко розвивається в нашій країні. Підкреслимо, що на міжнародній арені боротьба сумо з'явилася на початку 80-х р. ХХ ст. В 1980 р. федерація сумо Японії провела перший Всеяпонський аматорський чемпіонат, на який

запросили представників інших країн для підвищення конкуренції. В результаті чого відбувся перший міжнародний турнір з аматорського сумо. З цього часу кількість іноземних команд, які брали участь в цьому заході, збільшувалась, а в 1983 р. Японія та Бразилія створили організацію, яка стала попередником сучасної Міжнародної федерації сумо. У 1985 р., у зв'язку зі збільшенням кількості команд з різних країн, даний турнір був перейменований на Міжнародний чемпіонат з сумо. У 1992 р. відбувся перший чемпіонат світу, в якому прийняли участь 73 спортсмени з 25 країн світу, після чого він став щорічним чемпіонатом [3].

У наш час регулярно проводяться континентальні першості, а також не маловажним є те, що боротьба сумо входить до списку видів спорту, що представлені на найпрестижніших змаганнях з неолімпійських видів спорту – Всесвітніх іграх. Однак, борцям професійної ліги, яка є закритою системою, заборонено брати участь у цих змаганнях, саме завдяки цьому з'явилося аматорське сумо.

Аматорське сумо дещо відрізняється за правилами від професійного. Наприклад, в професійному сумо немає вагових категорій, так як там суматорі не поділяються за категоріями. Також в любительському сумо з 2001 р. в змаганнях беруть участь і жінки, чого не має у професійній боротьбі, де жінкам категорично забороняється виступати та займатись даною боротьбою. Але в цілому правила аматорського та професійного сумо співпадають [7].

Що стосується розвитку сумо в Україні, слід зазначити, що воно, разом з іншими неолімпійськими видами спорту, почало набувати популярності за часів незалежності і з кожним роком кількість тих, хто займаються даним видом спорту збільшується, так сьогодні боротьба сумо є одним з пріоритетних неолімпійських видів спорту в нашій країні.

Такий «екзотичний» вид спорту, як сумо, почав активно розвиватися в Україні з 1999 р. з моменту заснування Федерації сумо України (Всеукраїнської федерації сумо) і завдяки її цілеспрямованій діяльності. Засновником та президентом федерації став Коробко С.В., який протягом багатьох років займався боротьбою самбо і дзюдо та на той момент вже був президентом обласної федерації самбо. Після того, як Коробко С.В. відвідав змагання з японської боротьби, які проходили у Естонії, він започаткував розвиток даного виду спорту в нашій країні [7]. Слід підкреслити, що сумо на той момент ще не було визнано офіційним видом спорту у нашій країні і лише згодом у 2001 р. тодішнім Державним комітетом молодіжної політики спорту і туризму України боротьбу сумо було офіційно внесено до переліку визнаних видів спорту, які не входять до

програми Олімпійських ігор, де на той час список налічував 79 неолімпійських та спортивно-технічних і прикладних видів спорту [6].

Дослідження показало, що організаційно-управлінські питання розвитку сумо в нашій країні вирішує федерація, однак, для виходу на міжнародну арену, вона повинна була у встановленому законодавством порядку отримати статус національної, для чого виконати певні кваліфікаційні вимоги, а саме:

- розвивати сумо не лише на всій території країни;
- мати членство в Міжнародній федерації, включеній до переліку Державного комітету молодіжної політики спорту і туризму України (зараз Міністерство молоді та спорту України);
- організовувати та проводити офіційні міжнародні та всеукраїнські змагання;
- мати наявність кваліфікаційних кадрів (спортсмени, тренери, судді та фахівці, що мають відповідну кваліфікацію та досвід роботи);
- мати наявність необхідної матеріально-технічної та інформаційної бази, організаційно-методичного забезпечення [5].

На сьогоднішній день, на території нашої країни, згідно з Єдиним реєстром громадських формувань, офіційно зареєстровано 22 обласні і 3 міські федерації сумо [2]. Слід відзначити, що українські сумоїсти вже декілька років поспіль демонструють стабільно високі результати на світовій арені, а національна збірна України входить до трійки лідерів європейського та світового аматорського сумо.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало можливість з'ясувати, що витоки японської боротьби сумо приходяться на 7 ст., саме у той період у Японії почала формуватися самурайська культура воїна, у період Середньовіччя сумо стає не просто видовишною розвагою, а й культурним національним заходом. З ХХ ст. це єдиноборство поступово отримало поширення у інших країнах світу і за часів незалежності України з 1999 р., з появою Федерації сумо України, набуває все більшої популярності в нашій країні.

Перспективи подальшого дослідження полягають у ретельному аналізі етапів розвитку боротьби сумо у Харківській області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаджиева Е. А. Страна восходящего солнца. История и культура Японии / Е.А. Гаджиева [Электронный ресурс]. – режим доступа : <http://bibliograph.com.ua/japan/70.htm>

2. Єдиний реєстр громадських формувань // Департамент державної реєстрації та нотаріату [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://ddr.minjust.gov.ua/uk/672f790057d03c6f0a847105cc9f972f/edynyy_reestr_gromadskyh_fo_rmuvan/
3. Ложечка М.В. Исторические аспекты развития и становления любительского сумо в мире / М.В. Ложечка [Электронный ресурс]. – режим доступа : <http://dspace.ltsu.org/jspui/handle/123456789/2543>
4. Мальська М.П. Країнознавство. Боротьба сумо / М.П. Мальська [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/91003-borotba-sumo.html>
5. Про затвердження Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу // Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/22-2012-%D0%BF>
6. Про перелік видів спорту, що визнані в Україні // Держкоммолодьспорттуризм [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0155-01>
7. Федерація сумо України // офіційний сайт Спортивного комітету України [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://scu.org.ua/federacii-neolimpijskogo-sporty-ukrainu-28/1052-2013-01-15-16-19-23.html>

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ОЛИМПЕЙСКОГО ДВИЖЕНИЯ В РЕШЕНИИ ВНЕШНИХ И ВНУТРЕННИХ ЗАДАЧ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Вахнович М.Ю., студентка

Кудель А.А., старший преподаватель кафедры физического воспитания

Гродненский государственный университет имени Янки Купалы (Гродно, Республика Беларусь)

Резюме. В статье раскрыты проблемы и перспективы управления олимпийским, паралимпийским и неолимпийским движениям.

Ключевые слова: проблемы, перспективы, олимпийские движения, паралимпийские движения, неолимпийские движения.

Введение. Спорт на сегодняшний день занимает важное место в общественной, материальной и духовной жизни человека. Современный спорт представляет собой социальный механизм, способный выполнять широкий круг общественных функций: профилактика заболеваний, укрепление здоровья, поддержание высокой работоспособности человека, воспитание патриотизма граждан, подготовка их к защите Родины, развитие и укрепление дружбы между народами и т.д.

Вместе с тем занятия спортом имеют и негативную сторону – вопреки декларируемой пользе спорта для здоровья человека, повреждение здоровья и гибель

участников спортивных мероприятий, к сожалению, не являются редкостью. По мнению специалистов, стремительно развивающийся в последнее десятилетие процесс коммерциализации спорта как в нашей стране, так и на международном уровне, является основной причиной увеличения числа спортсменов, получающих травмы и погибающих при проведении спортивных мероприятий. Олимпийский девиз: «Главное не победа, а участие!» все больше подменяется другим: «Победа любой ценой!».

Вследствие этого весьма актуальным представляется вопрос о нормативном регулировании общественных отношений, возникающих в связи с обеспечением порядка, соответствующей процедуры проведения спортивных мероприятий – спортивно-технических отношений, а также с особенностями функционирования института юридической ответственности за нарушение норм, регулирующих данные отношения. Этим обусловлен выбор темы данного исследования, а также необходимость проведения дальнейших исследований в данном направлении [1].

Цель, задачи, методы.

Цель исследования - выявление роли Международного Олимпийского Движения в решении внешних и внутренних задач политики Республики Беларусь.

Для достижения этой цели были поставлены следующие *задачи*:

- определить характер взаимного проникновения и основные точки сопряжения сфер профессионального спорта и политики;
- дать характеристику олимпизму как идеологической основы международного олимпийского движения и политической деятельности международных организаций, осуществляющих руководство олимпийским движением;
- определить возможности реализации внешней и внутренней политики Республики Беларусь, вытекающих из использования внешнеполитического потенциала и ресурсов международного олимпийского движения, выявить и классифицировать задачи внешней и внутренней политики Республики Беларусь, решаемые с использованием политического потенциала и ресурсов международного олимпийского движения, при прямом участии или в тесном сотрудничестве с международными организациями, возглавляющими олимпийское движение;

Методы исследования. Для решения поставленных задач использовались методы построения общелогического знания (анализ и синтез, индукция и дедукция, обобщение, системный подход), методы построения теоретического знания (мысленный эксперимент, формализация и идеализация, восхождение от абстрактного к конкретному), анализ научной и научно-методической литературы.

Актуальность темы исследования. В современном мире спорт является инструментом политического воздействия с мощнейшим потенциалом и возможностями. История знает немало примеров того, как разные страны использовали этот инструмент для реализации поставленных целей. Например Олимпийских игр в Сочи в 2014 году, несомненно актуальность приобретают вопросы эффективного решения задач внутренней и внешней политики России, используя возможности международных институтов олимпийского движения, международного сотрудничества по организации игр и результаты успешного их проведения. Возрастает интерес со стороны различных политических сил к Олимпийским играм, а также проблемам, связанным с их проведением. Это, в свою очередь, требует от политической науки более глубокого и всестороннего исследования политической роли международного олимпийского движения.

В последние годы можно наблюдать, с какой силой пропаганда и популяризация спорта во всем мире набирает свои обороты, в определенные моменты выдвигаясь на передний план политической жизни международного сообщества. Вот почему сегодня особенно актуально исследовать возможности, которыми располагает международное спортивное движение (и не только олимпийское) для решения важных государственных задач, как в сфере внутренней политики, так и в сфере международных отношений.

В условиях глобальной интеграции Олимпийские игры являются одной из наиболее эффективных форм гуманитарного сотрудничества и дипломатии в глобальном масштабе. Спортивные соревнования и контакты позволяют народам разных стран знакомиться с достижениями культуры и особенностями друг друга, что, несомненно, рождает чувства взаимного уважения, симпатии, снимает отчужденность, способствует взаимодействию, укреплению социальных связей, преодолению межкультурных барьеров. Учитывая тот факт, что спорт является универсальным языком общения, можно говорить о мощном потенциале «спортивной дипломатии», что может стать эффективным каналом продвижения культуры мира и диалога между цивилизациями [2].

Кроме того, спорт высших достижений является эффективным инструментом формирования позитивного имиджа государства. Вот почему в современных условиях особенно актуальным представляется использование его возможностей для Республики Беларусь, унаследовавшей большую часть спортивной советской славы и имеющей изначально более выгодные позиции, чем другие страны, образовавшиеся в результате распада Советского Союза. Все это позволяет сделать ставку на спорт в вопросе продвижения образа страны на международной арене.

Еще одним доводом, подчеркивающим политическую роль международного олимпийского движения, является характер регулирующих функций, выполняемых в мировой политике неправительственными спортивными организациями: их новая роль в системе международных отношений в полной мере проявляется в деятельности Международного олимпийского комитета (МОК), который становится важным субъектом политического процесса и ключевым элементом осуществляющим политическое управление международным олимпийским движением. В последнее время он не только уделяет внимание профильным вопросам организации спортивных мероприятий и пропаганды спорта, но и проявляет высокую активность в разрешении острых и актуальных глобальных вопросов, вплоть до вопросов войны и мира, широко сотрудничая с правительственными и неправительственными организациями, многонациональными компаниями и другими новыми субъектами международных отношений.

Ценности олимпийского движения и олимпийских идеалов особенно актуальны в современных условиях, в которых особенное значение и востребованность приобретают идеи мира и политической стабильности, неконфронтационной состязательности, добрососедского сотрудничества и противодействия практике распространения насилия и агрессии в международных отношениях. В связи с этим представляется актуальным исследование деятельности олимпийского движения, направленной на создание в рамках отдельного государства условий для эффективной реализации этих благородных идей. Так, будучи мощным инструментом воспитания в духе взаимоуважения и толерантности, профессиональный спорт может стать важным фактором противодействия идеологии терроризма и нетерпимости, что является одной из острейших проблем для современной Республики Беларусь. Это дополнительно подчеркивает высокое значение сферы профессионального спорта для системы международных отношений и актуальность исследования его возможностей для решения внешнеполитических задач Республики Беларусь, как конкретных, так и потенциальных, рассчитанных на длительную перспективу [2].

Выводы. Как и в других сферах деятельности, нарушения спортивно-технических предписаний, содержащихся в правилах проведения спортивных мероприятий, могут влечь не только специфическую ответственность, но и общую юридическую ответственность: дисциплинарную, административную, уголовную, гражданско-правовую. В отличие от законодательства ряда зарубежных стран, предусматривающих не только дисциплинарную, но и гражданско-правовую, административную и уголовную ответственность за нарушение правил проведения спортивных мероприятий,

отечественное законодательство по данному вопросу, как представляется, не является достаточно разработанным и требует дальнейшего совершенствования.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Комментарий к Закону Республики Беларусь от 04.01.2014 N 125-3 "О физической культуре и спорте" // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000. ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2017. – С. 20-55*
2. *Амиров И.М., Юридическая ответственность в сфере спорта (вопросы теории и практики): Учебное пособие. / И.М. Амиров. – Уфа: УЮИ МВД РФ, 2006, - 74 с.*

МАСОВИЙ СПОРТ У КУРДИСТАНІ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Мічуда Ю.П., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Нурі А.Р., аспірант

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

Проаналізовано результати анкетного опитування фахівців сфери фізичної культури і спорту Курдистану. Виявлено проблеми системи управління масовим спортом, а також обґрунтовано шляхи їх вирішення.

***Ключові слова:** Курдистан, масовий спорт, система управління, об'єкт управління, суб'єкти управління.*

Вступ. Суспільство сучасного Курдистану функціонує у складних політичних та соціально-економічних умовах. Перспективи його подальшого успішного розвитку передусім визначаються якістю людського потенціалу, рівень якого значною мірою залежить від можливостей населення дотримуватися здорового способу життя шляхом залучення до активних занять масовим спортом. Це, у свою чергу, має поставити масовий спорт у центр уваги курдського суспільства, зробити його реальним об'єктом управління з боку усіх зацікавлених соціальних інститутів.

З огляду на це актуальним завданням є аналіз стану системи управління масовим спортом у Курдистані, виявлення існуючих проблем, а також наукове обґрунтування шляхів їх вирішення. При цьому слід взяти до уваги, що на сьогодні курдські фахівці не озброєні необхідними науковими розробками, оскільки відповідні дослідження через об'єктивні обставини ще не проводились. Використання ж результатів досліджень зарубіжних авторів не може бути досить ефективним, оскільки не враховують специфіки

розвитку сучасного курдського суспільства [1, 2, 4]. Усе це обумовлює наявність значних перешкод в забезпеченні цілеспрямованого управління з боку суспільних інститутів розвитком сфери масового спорту в Курдистані на основі реалізації державної політики, що відповідає сучасним вимогам. Враховуючи це, стають надзвичайно актуальними спеціальні наукові дослідження, результати яких дозволять цілеспрямовано створювати необхідні умови для формування ефективної системи управління сферою масового спорту у Курдистані.

Мета дослідження – визначити умови формування сучасної системи управління сферою масового спорту у Курдистані.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз експертної оцінки стану управління сферою масового спорту у Курдистані.
2. Визначити шляхи вирішення проблем управління соціальними інститутами Курдистану сферою масового спорту.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проведено на матеріалі, отриманому за підсумками анкетного опитування фахівців сфери фізичної культури і спорту Курдистану. До опитування було залучено 100 фахівців, які мають безпосереднє відношення до різних рівнів управління сферою фізичної культури і спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведене дослідження засвідчило, що протягом останніх років у Курдистані започатковані умови для розвитку масового спорту. До занять масовим спортом активно залучається учнівська та студентська молодь. Створено окремі елементи системи управління розвитком масового спорту з боку держави у особі органів виконавчої влади (Міністерство освіти та Міністерства молоді та культури). Певну роботу у цьому напрямі здійснюють також федерації з видів спорту. Цими соціальними інститутами накопичено певний досвід управління сферою масового спорту, який має стати об'єктом наукового аналізу.

Результати анкетного опитування фахівців дозволили визначити особливості управління сферою масового спорту, найбільш помітні проблеми у системі управління, а також визначити шляхи їх подолання.

Першочерговим завданням дослідження було отримання загальної оцінки стану масового спорту у Курдистані як об'єкту соціального управління. Результати дослідження засвідчили майже одностайну критичну оцінку респондентами стану системи масового спорту у курдському соціумі. Лише 9% фахівців, що взяли участь у дослідженні, повною мірою задоволені рівнем розвитку масового спорту. На противагу цьому 65%

респондентів продемонстрували лише часткове задоволення рівнем розвитку масового спорту у країні. Водночас респонденти високо оцінили соціальну значущість масового спорту. 53% з них відзначили, що масовий спорт відіграє значну роль у підготовці молоді до майбутньої трудової діяльності та захисту країни від ворогів.

Досвід держав, які перебувають на історичній стадії самостійного формування, а саме до такого типу держав належить Курдистан, свідчить про те, що протягом досить тривалого періоду сфера фізичної культури і масового спорту не може ефективно функціонувати без активної підтримки суспільства через механізми державного управління [3].

Яку ж роль на сьогодні відіграє державна влада Курдистану в управлінні сферою масового спорту? Респонденти оцінили роль державної влади як малу (42% відповідей), а також таку, що відсутня зовсім (19%). 45% респондентів вважають, що проблема розвитку спорту є неактуальною для влади, а ще 14% опитаних – що мало актуальною. Така загальна негативна оцінка ролі держави в управлінні розвитком масового спорту підтверджується відповідями на інші питання анкети, у яких респонденти переважно негативно оцінили стан вирішення проблем, які належать до компетенції держави. Наприклад, кожний четвертий із опитуваних фахівців визначив відсутність кадрів зі спеціальною освітою одним із головних факторів, які перешкоджають розвитку спорту. З огляду на це майже половина респондентів (45%) дійшла висновку про те, що вирішення проблем розвитку спорту не є актуальною для курдської влади. А ще 20% експертів вважають, що ці проблеми є актуальними, але влада розглядає їх як такі, що можуть ще зачекати свого вирішення.

Покладаючи відповідальність на державу, респонденти наголосили на необхідності розробки урядом Курдистану програм розвитку фізичної культури і спорту (42% відповідей), а також відзначили важливість активної участі у розробці та забезпечення реалізації таких програм Міністерства молоді та культури Курдистану (85%). 63% респондентів не влаштовує відсутність взаємодії між Міністерством освіти та Міністерства молоді та культури з питань розвитку фізичного виховання і спорту у навчальних закладах. З огляду на це 69% респондентів вважають за необхідне створення окремого органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту – Міністерства спорту.

Централізація влади сприятиме вирішенню державної низки проблем, які респондентами визнані найбільш важливими на сучасному етапі. Серед них: поліпшення фінансування розвитку фізичної культури і спорту з державного бюджету (39%

відповідей), стимулювання залучення коштів компаній-спонсорів (33%), створення спеціального фонду розвитку фізичної культури і спорту (11%), стимулювання залучення коштів зарубіжних інвесторів (8%).

Суттєві претензії висувують респонденти і до представників громадського сектора сфери фізичної культури і спорту – спортивних федерацій Курдистану. Більшість опитаних фахівців (32%) впевнені, що спортивні федерації мало уваги надають розвитку масового спорту.

Великі сподівання стосовно управління розвитком масового спорту респонденти покладають і на приватний сектор. Його управлінські зусилля мають бути зосереджені на формуванні мережі спортивних клубів для занять масовим спортом. З огляду на це вже найближчим часом слід вирішити такі важливі завдання, як: віднайти нові джерела фінансування клубів (28% відповідей), організувати підготовку кваліфікованих фахівців для роботи у клубах (26%), зробити клуби доступнішими для населення (25%), збільшити кількість клубів (13%), забезпечити залучення більшої кількості жінок до клубних занять (8%).

Висновки. 1. Соціальні інститути курдського суспільства, які представляють його державний, громадський та приватний сектори, на сьогодні беруть недостатню участь в управлінні розвитком масового спорту в Курдистані. Через відсутність дієвого механізму управління роль таких важливих соціальних інститутів, як держава та спортивні федерації у формуванні сучасної системи масового спорту залишається вкрай низькою.

2. Першочерговими кроками на шляху виправлення ситуації, що склалася, на думку експертів, слід визнати: розробку цільових державних програм розвитку масового спорту; створення Міністерства спорту; збільшення бюджетного фінансування сфери фізичної культури і спорту; створення мережі спортивні клубів, доступних для всіх груп населення; стимулювання залучення коштів спонсорів та зарубіжних інвесторів для розвитку масового спорту.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Вирішення проблем, які були виявлені у процесі дослідження потребують проведення подальших досліджень стосовно наукового обґрунтування підходів до формування ефективної державної політики у сфері масового спорту, а також механізму партнерської взаємодії держави з іншими соціальними інститутами, зацікавленими у розвитку масового спорту у Курдистані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев С.В. Спортивный менеджмент. Регулирование организации и проведения физкультурных и спортивных мероприятий. Учебник / С.В. Алексеев. – М.: ЮНИТИ, 2015. – 687 с.
2. Григорьев В.И. Государственно-частное партнерство в развитии физической культуры и спорта / В.И. Григорьев, В.А. Плотников // Теория и практика физической культуры. – 2014. – № 8. – С. 102-104.
3. Дутчак М.В. Методи та форми державного регулювання ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту / М.В. Дутчак, Ю.П. Мічуда // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – №.1 – С. 112-116 .
4. Імас Є.В. Тенденції розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах сучасного ринку / Є.В. Імас, Ю.П.Мічуда // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 2 – С.142-149.

ПРАВОВОВА БОРОТЬБА З ДОПІНГОМ У СУЧАСНОМУ ОЛІМПІЙСЬКОМУ РУСІ

Науменко М. В., студентка IV курсу

Лях-Породько О. О. доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

Розглянуто особливості діяльності МОК та ВАДА у вирішенні питання допінгу у спорті, що підтверджується прикладами подій останніх років. Проведено співвідношення кількості дискваліфікованих спортсменів з різних країн.

Ключові слова: МОК, ВАДА, допінг, право, спортсмен.

Вступ. Досить гостро стоїть проблема вживання допінгу у сучасному олімпійському русі. З кожним роком кількість розроблених речовин та методів, що пізніше потрапляють до переліку заборонених, суттєво зростає. Незважаючи на те, що Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА) активно працює над розробкою ефективних індикаторів для визначення допінг-проб спортсменів, проблема допінгу в спорті залишається невирішеною [2, 4, 5].

Суттєвою проблемою, внаслідок боротьби з допінгом, у спорті можна вважати проведення за новими методиками повторних допінг-тестів з пробою Б через певну кількість років, що зберігається не більше 10 років [4]. Як наслідок, позбавлення таких

спортсменів їх нагород та дискваліфікації за наявності у пробі заборонених препаратів, що були внесені до переліку пізніше, ніж проводилося тестування проби А, тобто під час або після самих змагань [7]. Проте в деяких випадках після повторних тестів, Міжнародний олімпійський комітет повертає спортсменам їх медалі, визнаючи позитивну допінг-пробу помилковою або через порушення процедури допінг-контролю. У результаті постає багато запитань до правового регулювання МОК та ВАДА щодо боротьби з допінгом.

Мета дослідження – здійснити аналіз правової боротьби з допінгом у олімпійському русі на сучасному етапі.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури за темою дослідження.
2. Визначити тенденції дискваліфікації спортсменів з різних країн.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет; порівняння, зіставлення та аналогія.

Результати дослідження та їх обговорення. Досить важливим є той факт, що система організації та проведення допінг-тестування не завжди є об'єктивною у своїй діяльності. Окремі фахівці вважають, що вона інколи застосовується для дискредитації спорту в окремих країнах та за для усунення потенційних суперників зі спортивної арени. Прикладом такого регулярного тестування одних спортсменів та ліберального ставлення до інших може слугувати український спортсмен Юрій Білоног. Одного разу його перевірили на допінг тричі за два дні, що було прямим порушенням його прав та міжнародних правил [5]. Проте ретельна перевірка спортсменів різних країн на застосування заборонених речовин та методів з невідомих нам причин не завжди проводиться (табл. 1) [7].

Таблиця 1

Країни, спортсменів яких найчастіше дискваліфікували через вживання допінгу починаючи з 2000 року

Країна	Спортсмен	Рік Ігор	Вид спорту та кількість дисциплін
США	Маріон Джонс	2000	Легка атлетика, 5
	Антоніо Петтігрю	2000	Легка атлетика, 1
	Джером Янг	2000	Легка атлетика, 1
	Ленс Армстронг	2000	Велоспорт, 1
	Крістал Кокс	2004	Легка атлетика, 1
	Тайлер Гемілтон	2004	Велоспорт, 1
	Тайсон Гей	2012	Легка атлетика, 1
Росія	Ольга Данилова	2002	Лижні перегони, 2
	Лариса Лазутіна	2002	Лижні перегони, 3
	Ірина Коржаненко	2004	Легка атлетика, 1
	Світлана Кривельова	2004	Легка атлетика, 1
	Олег Перепечонов	2004	Важка атлетика, 1

Країна	Спортсмен	Рік Ігор	Вид спорту та кількість дисциплін
Росія	Ольга Пильова	2006	Біатлон, 1
	Марія Абакумова	2008	Легка атлетика, 1
	Хаджимурат Аккаєв	2008	Важка атлетика, 1
	Денис Алексєєв	2008	Легка атлетика, 1
	Хасан Бароєв	2008	Греко-римська боротьба, 1
	Катерина Волкова	2008	Легка атлетика, 1
	Надія Євстюхіна	2008	Важка атлетика, 1
	Анастасія Капачинська	2008	Легка атлетика, 1
	Дмитро Лапиков	2008	Важка атлетика, 1
	Тетяна Фірова	2008	Легка атлетика, 1
	Юлія Чермошанська	2008	Легка атлетика, 1
	Ганна Чичерова	2008	Легка атлетика, 1
	Марина Шаїнова	2008	Важка атлетика, 1
	Апті Аухадов	2012	Важка атлетика, 1
	Наталія Заболотна	2012	Важка атлетика, 1
	Олександр Іванов	2012	Важка атлетика, 1
	Дарія Пищальникова	2012	Легка атлетика, 1
	Юлія Заріпова	2012	Легка атлетика, 1
	Ольга Каниськіна	2012	Легка атлетика, 1
	Сергій Кирдяпкін	2012	Легка атлетика, 1
	Євгенія Колодко	2012	Легка атлетика, 1
	Тетяна Лисенко	2012	Легка атлетика, 1
Марія Савінова-Фарносова	2012	Легка атлетика, 1	
Михайло Алоян	2016	Бокс, 1	
Україна	Юрій Білоног	2004	Легка атлетика, 1
	Олена Олефіренко	2004	Академічне веслування, 1
	Людмила Блонська	2008	Легка атлетика, 1
	Наталія Давидова	2008	Важка атлетика, 1
	Денис Юрченко	2008	Легка атлетика, 1
	Юлія Калина	2012	Важка атлетика, 1
	Олександр П'ятниця	2012	Легка атлетика, 1
Білорусь	Іван Тихон	2004	Легка атлетика, 1
	Ірина Ятченко	2004	Легка атлетика, 1
	Вадим Дев'ятовський*	2008	Легка атлетика, 1
	Іван Тихон*	2008	Легка атлетика, 1
	Надія Остапчук	2012	Легка атлетика, 1
	Ірина Кулеша	2012	Важка атлетика, 1
	Марина Шкерманкова	2012	Важка атлетика, 1
Казахстан	Марія Грабовецька	2008	Важка атлетика, 1
	Ілля Ільїн	2008	Важка атлетика, 1
	Асет Мамбетов	2008	Важка атлетика, 1
	Ірина Некрасова	2008	Важка атлетика, 1
	Ілля Ільїн	2012	Важка атлетика, 1
	Майя Манеза	2012	Важка атлетика, 1
	Світлана Подобєдова	2012	Важка атлетика, 1
	Зульфія Чиншанло	2012	Важка атлетика, 1

Умовні позначення: «*» – медаль була повернута.

Дані таблиці 1 можна доповнити кількісними показниками дискваліфікованих спортсменів з різних країн: 1 – Азербайджан, Бахрейн, Велика Британія, Ірландія, Іспанія, Киргизстан, Китай, Норвегія, Північна Корея, Туреччина, Узбекистан, Швеція; 2 – Вірменія, Греція, Німеччина, Румунія; 3 – Болгарія, Молдова, Угорщина [7].

Боротьба з допінгом є важливою, але інколи це призводить до достатньо абсурдних ситуацій. Так, МОК не володіючи інформацією про смерть у 2013 р. російського борця Бесика Кудухова, який завоював срібну медаль на Іграх у Лондоні 2012 р., розпочав проти нього дисциплінарне переслідування у жовтні 2016 р. через виявлення у його пробі під час повторної перевірки туринабола, хоча під час перевірки після Ігор вона була негативна [3].

Процедура вирішення питань, коли проба А є позитивною, а проба Б – негативною, є підставою або для призупинення акредитації, або для повного відкликання акредитації лабораторії. Такі випадки – це дуже серйозна помилка. Проте лабораторія може захищатися, мова не йде про автоматичне позбавлення акредитації. Подібна ситуація склалася зі спортсменом Станіславом Ємельяновим, у якого у пробі А знайшли еритропоетин (ЕПО), а у пробі Б – він був відсутній. Відповідно до «Міжнародного стандарту ВАДА» у такому випадку у відношенні до лабораторії, що допустила псевдо-позитивний тест, проводиться перевірка. У процесі перевірки Кельнська лабораторія довела, що не з її вини допінг-проба не підтвердилася [6]. Отже, розглядаючи ці приклади слід зазначити, що подібні випадки не покращують ставлення спортсменів та їх представників до Всесвітнього антидопінгового агентства та МОК і є не допустимими у подальшій концепції діяльності Міжнародного олімпійського руху з усіма його організаціями, що підриває його авторитет у суспільстві.

Починаючи з жовтня 2006 р. Агентство ввело систему тотального спостереження місцезнаходження спортсменів – «ADAMS». Вона дозволяє контролювати усі збори та пересування спортсмена задля покращення процесу змагального та позазмагального контролю [1, 5].

Інша проблема – це дозвіл на використання заборонених речовин. Це пов'язано з тим, що деякі спортсмени можуть мати захворювання та задля підтримки свого гарного самопочуття вони мають необхідність застосовувати препарати, що можуть містити речовини із списку заборонених [2].

Незважаючи на певні негативні тенденції концепції боротьби з допінгом, Всесвітньому антидопінговому агентству за короткий період своєї діяльності вдалося досягти суттєвих змін, а саме: залучити суспільство та ЗМІ до проблеми застосування

допінгу у спорті та розпочати співробітництво зі структурами ООН, Ради Європи та ЮНЕСКО; суттєво збільшити роль самого Агентства та за підтримки керівництва МОК перетворити його у структуру, що у питаннях боротьби з допінгом стала над усім МОР й окремими положеннями національних законодавств різних країн тощо.

Ще одним з досить різких кроків у боротьбі з допінгом можна вважати вимогу Жака Рогге про приведення протягом року статутів МСФ у повну відповідність з Всесвітнім антидопінговим кодексом, а країнам протягом трьох років. На форумі 2003 р. у Копенгагені він заявив, що «Усі види спорту та країни, що не виконують положення Антидопінгового кодексу, мають бути відсторонені від участі у Олімпійських іграх» [5]. Метою його вимоги було збільшення кількості структур олімпійського руху, що чітко притримуються вказаного їм керівництвом напряму, і певної монополізації, з одного боку, та демонстрації активної діяльності у питаннях боротьби з допінгом, з іншого.

Висновки:

1. Отже, діяльність головних структур олімпійського спорту, МОК та ВАДА, можна чітко помітити у вирішенні питання застосування допінгу. Це пов'язано з тим, що науково-технічний прогрес продовжує розвиватися і, як наслідок, вчені знаходять нові шляхи застосування речовин, що можуть підвищити потенційні можливості спортсменів. Цей процес потребує активних дій з боку ВАДА, що дозволять фіксувати застосування нових речовин, та з боку МОК, що буде застосовувати відповідні санкції до порушників як спортсменів, так і їх тренерів.

2. Проаналізувавши кількість країн, спортсменів яких дискваліфікували, можна помітити, що процедура вживання допінгу є досить поширеною. Є країни, де кількість спортсменів з позитивними пробами більша, ніж в інших. Це може бути пов'язано з упередженим ставленням до одних країн та неупередженим – до інших, з одного боку, та дійсно активним процесом боротьби з допінгом, з іншого. Незважаючи на це, діяльність МОК та ВАДА дозволяє проводити чесні змагання між спортсменами, які перемагають тільки за рахунок власних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антидопінгова система ADAMS. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://www.championat.com/other/article-212569-kak-ustroena-antidopingovaja-sistema-adams.html>
2. ВАДА. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Всемирное_антидопинговое_агентство
3. Дисциплінарне переслідування Кудухова. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.inopressa.ru/article/02Nov2016/lemonde/dopage.html>

4. Допінг-проби та їх тестування. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://www.championat.com/other/article-235825-otvety-na-vse-glavnye-voprosy-o-dopinge.html>

5. Олімпійський спорт: в 2 т. / В.Н. Платонов, С.Н. Бубка, М.М. Булатова [и др.]; под общ. ред. В.Н. Платонова. – К.: Олимп. л-ра, 2009. – Т. 2. – С. 489-520, 543.

6. Помилка лабораторії з пробою Ємельянова. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://www.championat.com/other/article-231673-doping-u-rossijanki-very-sokolovoj.html>

7. Спортсмени, що були позбавлені олімпійських медалей. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Список_спортсменів,_позбавлених_олімпійських_нагород

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СНОУБОРДИНГУ В УКРАЇНІ

Серета Н.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри менеджменту фізичної культури,

Белінський В.В., головний тренер збірної команди України зі сноубордуингу, студент 5 курсу заочної форми навчання кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У статті охарактеризовано основні дисципліни сноубордингу. Наведено результати дослідження ефективності організаційно-управлінської діяльності федерації лижного спорту України стосовно розвитку та популяризації сноубордингу.

Ключові слова: сноубординг, ефективний менеджмент, зимові олімпійські види спорту.

Вступ. В останні десятиліття у світі з'явилося багато нових видів спорту, які стають дедалі популярними. В Україні цей вид спорту популяризується лише від 1998 року. Нині в Україні працює п'ять спортивних шкіл, які розвивають сноубординг, але є обмаль науково-методичних розробок стосовно тренувального процесу в цьому виді спорту. Фахівці користуються іноземною науково-методичною літературою або будують процес спортивної підготовки у сноубордингу на основі інших зимових видів спорту.

Забезпечення процесу технічної підготовки сноубордистів сьогодні знаходиться лише на початку свого формування. У наукових публікаціях автори висвітлювали переважно питання виникнення й розвитку сноубордингу, базових елементів техніки

катання та окремих аспектів теоретичних основ підготовки спортсменів у сноубордкросі. Окремі наукові дослідження зі сноубордингу започатковано і в нашій країні [1, 2].

Метою дослідження є охарактеризувати організаційно-управлінські аспекти розвитку сноубордингу в Україні.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати діяльність федерації лижного спорту України стосовно розвитку сноубордингу.
2. Визначити організаційно-управлінської особливості розвитку сноубордингу в Україні.

Об'єктом дослідження – розвиток сноубордингу в Україні.

Предмет дослідження – організаційно-управлінські особливості розвитку сноубордингу в Україні.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документів; організаційний аналіз; системний аналіз; анкетування; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. В Україні сноубординг існує лише віднедавна, тому перші аматорські змагання пройшли у 1997 році у селище Ясиня Закарпатської обл. Через рік провели перший чемпіонат України, де були присутні представники лише Києва, Львова та Ужгорода. Сьогодні система сноубордингу включає сім видів змагань, які досить чітко поділяються на дві групи: альпійські види: паралельний слалом, паралельний гігантський слалом; види вільного стилю: хаф-пайп, біг-ейр, слоупстайл, сноуборд-крос.

В основі змагань в альпійських видах лежать гірськолижні традиції. Перемога у слаломі гіганті та слаломі визначається найкращим часом, показаним на даній трасі за результатами двох спроб. У паралельних змаганнях проводяться кваліфікаційні заїзди, в яких визначаються учасники фіналів (зазвичай 32 спортсмени), що проводяться на двох паралельних трасах у форматі «на вибування».

Зовсім протилежну філософію мають змагання з «артистичних» видів сноубордингу, або «вільного стилю» (freestyle), де результатом виступає бальна оцінка судьями виконаних вправ. Біг-ейр, буквально «велике повітря», дещо повторює структуру та принципи змагань з акробатики у фрістайлі. Спортсмени мають виконати серію стрибків з трампліну, які п'ять суддів оцінюють за критеріями складності технічних елементів, контролю виконання та приземлення, амплітуди стрибка [3].

У спортивних школах України культивуються лише окремі дисципліни сноубордингу – слалом та слалом-гігант. Тому першочергового наукового розгляду

потребує структура змагальної діяльності у сноубордингу, зміст і методика підготовки спортсменів у різних його дисциплінах і, зокрема, удосконалення технічної підготовленості спортсменів-сноубордистів.

Громадська організація Федерація лижного спорту України є всеукраїнським громадським об'єднанням, створеним для розвитку та популяризації в Україні лижних видів спорту. Сьогодні федерація має статус «Національної федерації України». Управління федерацією здійснюється на засадах демократизму, гласності, виборності органів управління, підпорядкованості і підзвітності органів управління в ієрархічному порядку, дотримання виконавської дисципліни [4]. Керівними органами федерації є: конференція, Президент, Президія, виконавчим органом є Виконавчий комітет, технічні комітети з видів спорту (рис.1.).

Рис. 1. Організаційна структура федерації лижного спорту України

Ефективне функціонування та розвиток сноубордингу залежить від своєчасного аналізу власної організаційно-управлінської діяльності. Представники фізкультурно-спортивних організацій у яких культивується сноубординг та які розвивають сноубординг в Україні вважають, що найменше потребують вирішення такі стратегічні та оперативні ситуації розробка документації на рік (15%) та складання звіту за рік (18%). Переважна більшість респондентів зазначили, що виникають труднощі при організації спортивно-масових заходів (73%), розвитку виду спорту (56%) та розробці перспективного чи

стратегічного плану розвитку фізкультурно-спортивної організації чи сноубордингу (86%) (рис. 2).

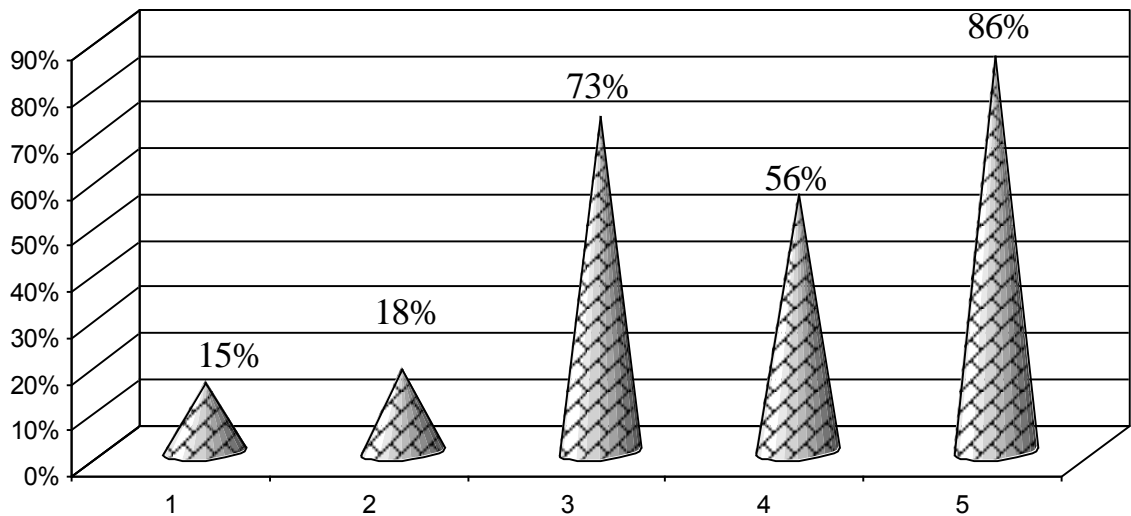

Рис. 2. Напрямки функціонування сноубордингу які потребують вдосконалення:

- 1 – Розробка документів на рік
- 2 – Складання звіту за рік
- 3 – Організація спортивно-масових заходів
- 4 – Розвитку виду спорту
- 5 – Розробка перспективного чи стратегічного плану

При розвитку сноубордингу в Україні працівники федерації стикаються з основними труднощами: недостатні об'єми фінансування (88%) та невідповідність спортивної бази (73%). Також більшість респондентів, а саме 72% вважають головною проблемою у розвитку сноубордингу в Україні збереження стабільного складу контингенту тих, хто займається зазначеним видом спорту. Не мінімізують і значення розвитку та підтримки позитивного іміджу та популярності сноубордингу (69%). Меншість респондентів вважають, що на розвиток сноубордингу в Україні у меншій мірі впливає підведення підсумків власної діяльності (5%), підвищення ефективності діяльності фізкультурно-спортивних організацій де культивується сноубординг (21%) (рис.3).

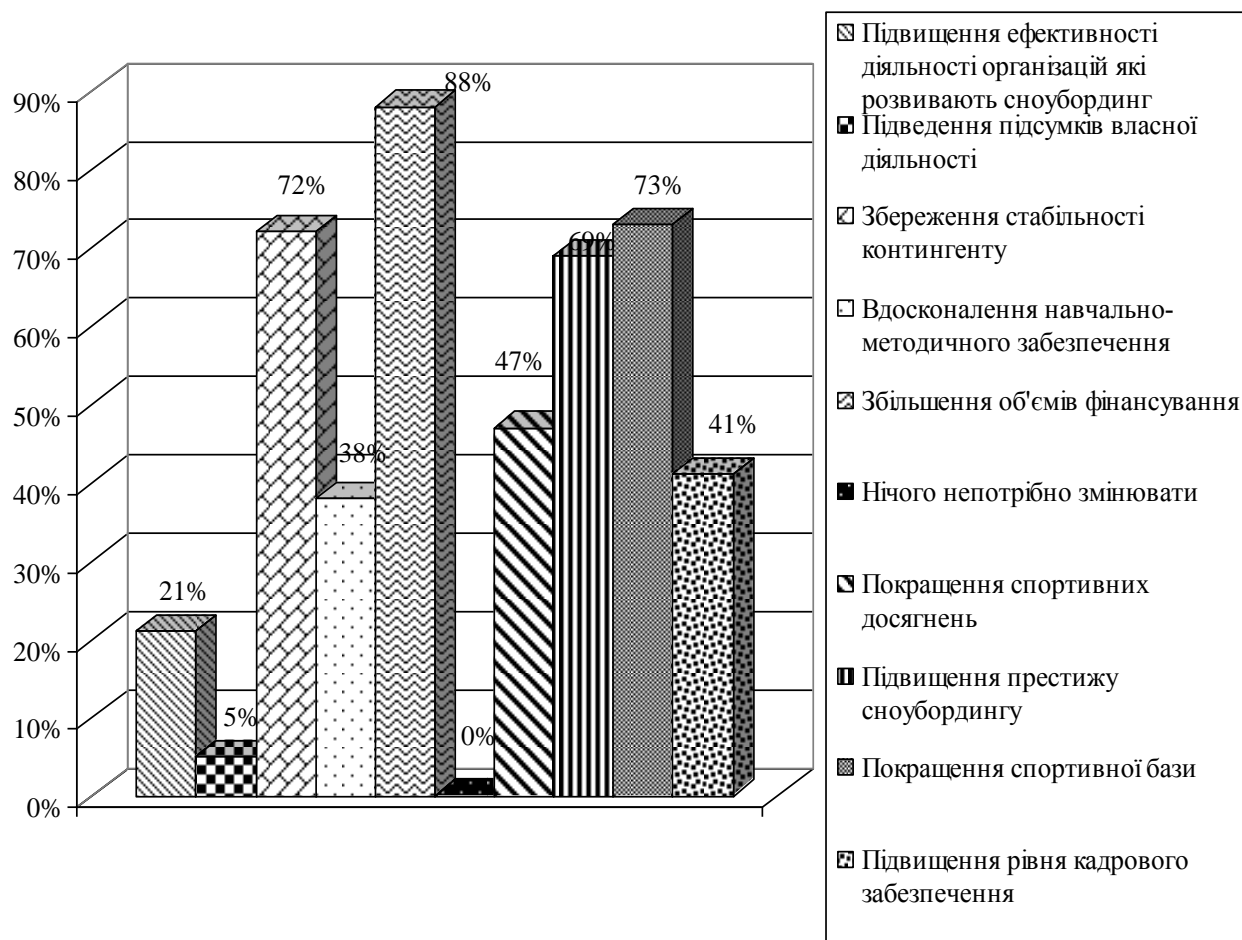

Рис.3. Характеристика труднощів стосовно розвитку сноубордингу в Україні

Проаналізувавши статистичні дані встановлено, що сноубординг не є одним із популярних зимових олімпійських видів спорту. Згідно статистичних даних максимальна кількість тих, хто займається налічувалась 468 осіб у 2013 році та поступово зменшувалась. За чотири роки приріст контингенту становить лише 1,5 %. Необхідно зазначити, що 2014 рік є найменш ефективним у розвитку сноубордингу в Україні. Даний показник зумовлений впливом негативних економічних факторів, ажде сноубординг є фінансово затратним видом спорту (рис.4).

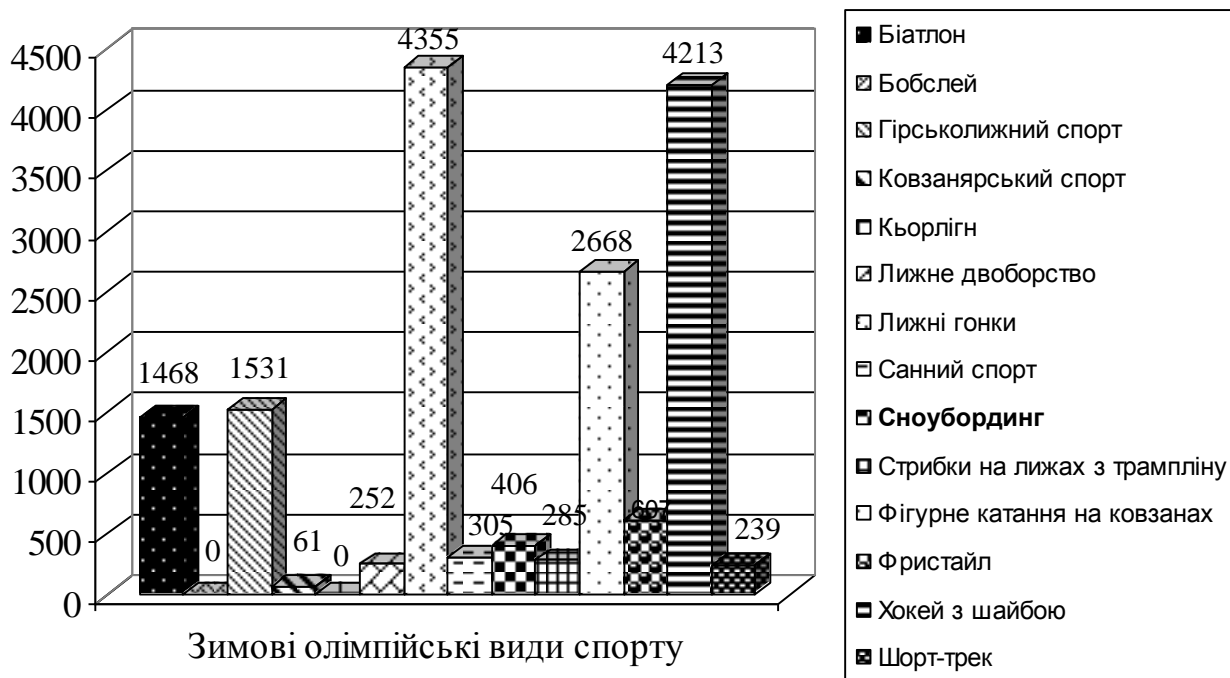

Рис. 4. Характеристика статистичних показників кількості тих, хто займаються зимовими олімпійськими видами спорту

Забезпечення умов роботи федерації відіграє велику роль у визначенні ефективності їх діяльності. Мається на увазі забезпечення спортивними базами, інвентарем, професійними кадрами, науково-методичне забезпечення, медико-біологічне забезпечення тощо. Провівши дослідження, яке включало анкетування серед тренерів і спортсменів, ми одержали результати, які можна зрівняти й вивести загальні рекомендації з розвитку організаційно-управлінської діяльності у федерації

За оцінками респондентів, найвищі показники серед напрямків діяльності федерації має робота по інформуванню громадськості та зворотній зв'язок, а також забезпечення інформаційними ресурсами. Це пов'язано з тим, що на даний час сайтом федерації та спільнотами в соціальних мережах займаються кваліфіковані спеціалісти. Це свідчить про грамотний розподіл завдань та ефективність їх виконання.

Висновки. 1. Проаналізовано організаційну структуру управління федерацією та визначено необхідність підвищення ефективності її діяльності. Необхідною умовою успішної реалізації завдань, що стоять перед федерацією щодо розвитку сноубордингу в Україні є раціональне використання всієї сукупності ресурсно-потенційних можливостей на основі наукового управління. Для цього доцільно

залучати до роботи у федерації осіб з вищою освітою в галузі управління фізичною культурою і спортом.

2. За результатами проведеного дослідження визначено, що для розробки стратегічного та перспективного планів (86%) та при організації спортивно-масових заходів (73%) працівники федерації потребують залучення додаткових ресурсів. Встановлено, що для розвитку сноубордингу необхідно наступні організаційно-управлінські компоненти: збільшення об'ємів фінансування (88%), покращення спортивної бази (73%), збереження стабільності контингенту тих, хто займається сноубордом (72%).

Перспективи подальших досліджень. Визначення стратегічних напрямків подальшого розвитку сноубордингу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зіньків О. В. *Передумови виникнення сноубордингу та його розвиток* / О.В. Зіньків // *Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту і туризму у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. в галузі фіз. культури та спорту.* – Івано – Франківськ. – 2008. – С. 83-88.
2. Зіньків О. В. *Структура та регламентація змагальної діяльності у сноуборді* / О. В. Зіньків // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* – 2003. – №10. – С. 48-53.
3. *Сноубординг. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ та СНЗСП* / О.В. Зіньків, Н.І. Стефанишин, Ю.Г. Любіжанін, Ю.О. Сіпаренко, В.Ф. Малежик // *Київ, ФЛСУ, Мінсімямолодьспорт, 2011 – 92 с.*
4. *Статут Федерації лижного спорту України: за станом від 26 вересня 2014 р.* – К: Мінюст, 2014. – 23 с.

ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Середа Н.В., кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент

Гусейнов М.А. оглы, студент 5 курса кафедры менеджмента физической культуры и спорта

Харьковская государственная академия физической культуры (Харьков)

В статье приведены результаты проведенного исследования организационно-управленческих аспектов развития физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике. Раскрыты особенности финансирования сферы физической культуры и спорта.

Ключевые слова: *физическая культура, спорт, Азербайджанская Республика.*

Введение. Развитие физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике получило новое развитие с избранием в 1997 году на пост президента Национального олимпийского комитета Ильхама Алиева. Значительно укрепилась материально-техническая база спорта, введенные в эксплуатацию современные олимпийские комплексы, причем не только в столице, но и во всех регионах. Сдано в эксплуатацию 36 олимпийских комплексов, введенные в порядок специализированные спорткомплексы, капитально отремонтированные действующие спортивные сооружения. Формирование олимпийского движения в Азербайджане начинается с середины прошлого века [8].

Цель исследования - охарактеризовать организационно-управленческие аспекты формирования и развития физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике.

Задачи исследования:

1. Охарактеризовать организационные аспекты развития физической культуры и спорта в Азербайджанской Республики.
2. Проанализировать источники финансирования физической культуры и спорта Азербайджанской Республики.

Методы исследования: анализ литературных источников, анализ документов и статистических данных, организационный анализ, системный анализ, методы математической статистики.

Результаты исследования и их обсуждение. Государственная власть Азербайджанской Республики основывается на принципе деления власти. Соответственно

Конституции Азербайджанской Республики, исполнительная власть принадлежит Президенту Азербайджанской Республики. Законодательную власть осуществляет парламент Азербайджанской Республики - Мелли Меджлис Азербайджанской Республики. Мелли Меджлис Азербайджанской Республики состоит из 125 депутатов. В составе Мелли Меджлиса функционируют 11 комитетов (рис. 1).

В Азербайджанской Республике развиваются свыше 60 видов спорта, увеличивается количество спортивных клубов. Министерство вместе с Национальным олимпийским комитетом Азербайджана координирует деятельность спортивных федераций, контролирует и совершенствует тренировочную деятельность спортсменов, организывает семинары и тренинги-курсы для молодых тренеров [1, 3].

В 2010 году началась реализация Государственной программы по развитию азербайджанской молодежи и спорта на 2011-2015 года. Одной из главных целей является пропаганда здорового образа жизни, повышение уровня мастерства спортсменов. В 2015 г. в Азербайджане действуют 13 олимпийских спортивных комплексов, строятся еще 20 комплексов. В республике действует 9545 спортивных сооружений, 222 физкультурно-оздоровительных центра, создаются базы для занятия зимними видами спорта. В Азербайджане около 540 тыс. человек регулярно посещают спортивные залы, который говорит о массовости занятий физической культурой и спортом. Все это происходит благодаря своевременному принятию Президентом и Правительством Азербайджанской Республики Закона «О физической культуре и спорте» [4].

Рис.1. Характеристика государственного устройства Азербайджанской Республики

Анализ структуры расходов за источниками финансирования удостоверяет, что спортивные мероприятия и учебно-тренировочная работа финансируется преимущественно из местных бюджетов и фондов организаций и предприятий. Приобретение спортивного оборудования и инвентаря осуществляется преимущественно за счет внебюджетного средства и средства местных бюджетов, частица которых в общей структуре расходов составляет 40,4 и 28,8% соответственно. Реконструкция и

капитальный ремонт спортивных сооружений осуществляется в основном за счет средства определенных территориальных общин, ведомственных организаций, в подчинении которых они находятся, а также баз олимпийской и паралимпийской подготовки за счет средства государственного бюджета. Следует отметить, что строительство новых спортивных сооружений осуществляется преимущественно за счет фондов организаций и предприятий, внебюджетных поступлений, частица которых в общей структуре расходов на эту статью составляет 56,5 и 20,2% [2, 6].

Спонсорская деятельность в сфере физической культуры и спорта допускается в установленном законодательством порядке предоставления спонсорства физическими и юридическими лицами развития физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике, подготовке спортсменов высокого класса и команд. Согласно анализу статистических данных финансирования сферы физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике с каждым годом возрастает. По данным рисунка 2. определено, что финансирование сферы физической культуры и спорта Азербайджанской Республики за пять лет увеличилось на 68586,6 тыс.

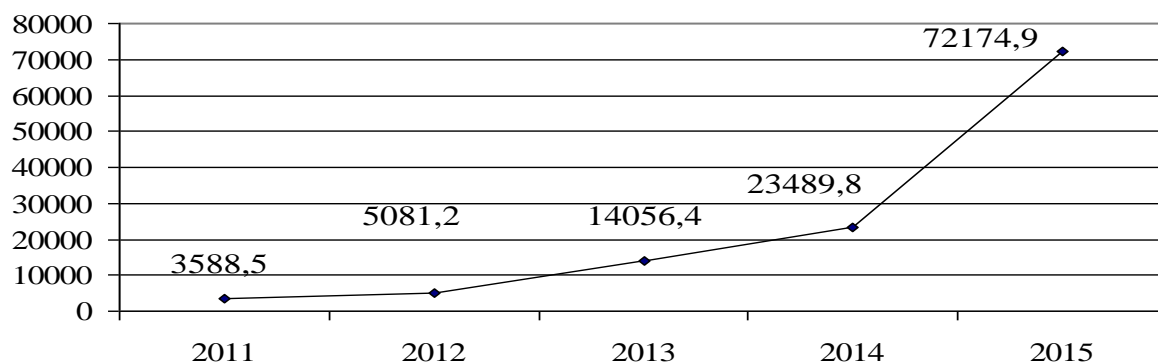

Рис. 2. Динамика финансирования сферы физической культуры и спорта из государственного бюджета (тыс. долларов)

Муниципалитеты, Национальные Олимпийский, Паралимпийский, Дефлимпийский, Специальный Олимпийский комитеты, республиканские физкультурно-спортивные организации и общественные объединения могут назначить ежемесячные денежные пособия победителям и призерам олимпийских Игр, чемпионатов мира и Европы. Финансирование на проведение спортивно-массовых мероприятий постепенно возрастает (рис.3).

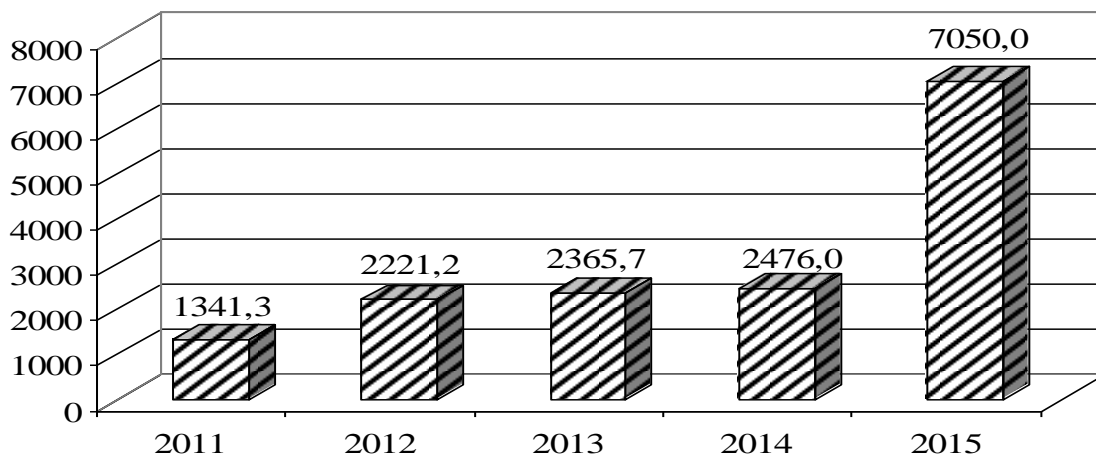

Рис. 3. Финансирование на проведение спортивно-массовых мероприятий (тыс. долларов).

За высокие заслуги в сфере физической культуры и спорта и полученные высокие достижения в установленном законодательством Азербайджанской Республики порядка могут выдаваться специальные олимпийские стипендии, индивидуальные стипендии, государственные премии и почетные звания. Физическая культура и спорт финансируются за счет средств, выделенных из государственного бюджета Азербайджанской Республики, полученных от проведения физкультурно-спортивных мероприятий, которые поступают от спортивных лотерей, спортивных пари, пожертвований физических и юридических лиц и других не запрещенных законодательством источников (рис. 4).

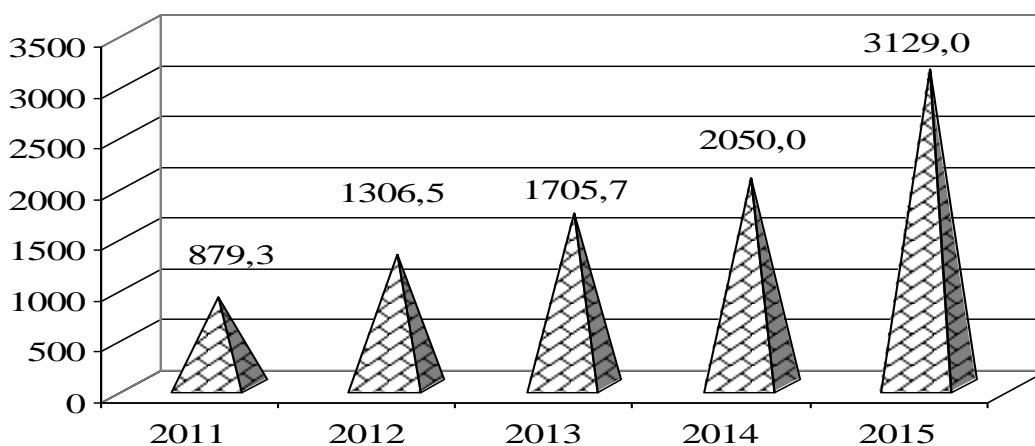

Рис. 4. Финансовые расходы на подготовку кадров в сфере физической культуры и спорта (тыс. долларов)

Государственные инвестиционные программы обеспечивают соответственно законодательству целевое выделение бюджетных средств для капиталовложений у

укрепление и развитие материально-технической базы физкультурно-спортивных организаций. С целью привлечения внебюджетных инвестиций к сфере физической культуры и спорта могут быть предусмотрены льготы для физических и юридических лиц, которые направляют свои инвестиции на развитие физической культуры и спорта [7]. В 2015 году на построение, реконструкцию и ремонт спортивных сооружений было выделено 61423,5 тыс. Долларов (рис. 5).

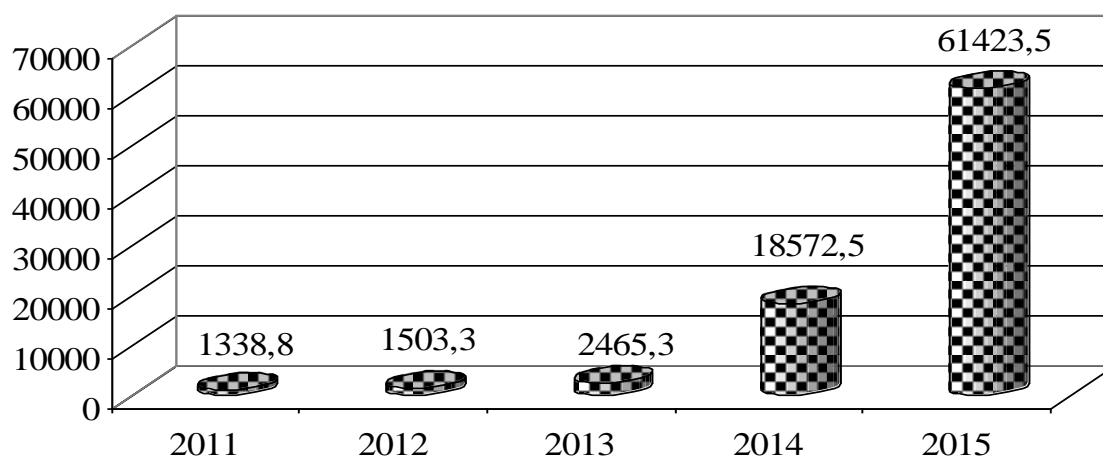

Рис. 5. Финансовые расходы на строительство, реконструкцию и ремонт спортивных сооружений (тыс. долларов)

Государственное управление сферой физической культуры и спорта обеспечивает решение таких вопросов, как определение стратегических направлений развития физической культуры и спорта в стране, подготовка и выполнения соответствующих государственных программ и мероприятий, создание благоприятных условий для функционирования физкультурно-спортивных организаций всех форм собственности, которые должны пройти инвентаризацию и быть занесены в соответствующий государственный реестр [9].

Число спортивных сооружений и оздоровительных комплексов по физической культуре превысило 9 тысяч. После завоевания независимости азербайджанские спортсмены завоевали 2615 медалей на соревнованиях мира и кубков (897 золотых, 705 серебряных, 1013 бронзовых). Проведенный анализ выступлений спортсменов сборной команды Азербайджанской Республики на Зимних Олимпийских Играх показал, что за последние 6 Олимпиад не было завоевано ни одной медали.

Выводы. В результате проведен анализ литературных источников и научно-методическая литература охарактеризована принципы формирования государственной политики, относительно подготовки и реализация государственной стратегии и

государственных программ в сфере физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике. Государственная политика в сфере физической культуры и спорта направлена на подготовку, утверждение и применение нормативных требований к физической подготовке подрастающего поколения.

Проанализировано источники финансирования физической культуры и спорта Азербайджанская Республика и выявлено, что финансирование за пять лет увеличилось на 68586,6 тыс. долл. Подавляющее большинство финансирования выделяется на организацию и проведение спортивно-массовых мероприятий, а именно 7050,0 тыс. долл. Следующим показателем финансирования является ремонт, реконструкция и построение спортивных сооружений - 61423,5 тыс. долл. Меньше всего выделяется финансовых средств на подготовку кадров для сферы физической культуры и спорта - 3129,0 тыс. долл.

Перспективы дальнейших исследования. Выявление организационных компонентов повышения эффективности функционирования сферы физической культуры и спорта в Азербайджанской Республике.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Абдуллаева С. Н. Физическая культура Азербайджана в современном мире / С.Н. Абдуллаева. – Баку: Нурлан, 2007. – 167 с.*
2. *Александров А.А. Международное сотрудничество в сфере спортивного наследия / А.А. Александров. – М.: Проспект, 2010. – 134 с.*
3. *Гулієв А.Д. Особливості інституту президентства в Україні та Азербайджанській Республіці: державно-управлінський аспект: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / А.Д. Гулієв ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К., 2005. — 20 с. — укр.*
4. *Закон Азербайджанской Республики от 4 апреля 2014 года №934 «О внесении изменений в Закон Азербайджанской Республики «О физической культуре и спорте». – 2014. – 37 с.*
5. *Министерство молодежи и спорта Азербайджанской Республики [Электронный ресурс] // Режим доступа к ресурсу <http://www.mys.gov.az>*
6. *Спорт в Азербайджане [Электронный ресурс] // Режим доступа к ресурсу <http://www.azerisport.com>*
7. *Стратегия развития азербайджанской молодежи 2013-2023 гг. : по состоянию на 07.01.2013. – 2013. – 25 с.*
8. *Указ Президента Азербайджанской Республики от 18 апреля 2006 года №392 «Об утверждении Положения о Министерстве молодежи и спорта Азербайджанской Республики, структуры Министерства и установлении численного лимита работников его аппарата»": по состоянию на 04.09.2012. – 2012. – 29 с.*
9. *Aliyev Sh.T. The Perspectives of Enforcement of the Special Economic Zones Role in Acceleration of Extension of the Social-Economic Problems in Azerbaijan in the Context of the Experience of Poland, X International Scientific Conference of Economics – E-society in Central and Eastern Europe, Nalchenov, May 11-13, 2009, p.409-412.*

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ

Середа Н.В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри менеджменту фізичної культури,

Саніна Д.В. студентка магістратури, кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У статті наведено результати проведеного теоретико-методичного аналізу основних понять «конкуренція» та «конкурентоспроможність». Наведено основні чинники які необхідно враховувати при формуванні механізму конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, неолімпійські види спорту.

Вступ. Одним з основних завдань ефективного маркетингу будь-якої фізкультурно-спортивної організації є аналіз, визначення та розвиток їх конкурентних переваг. Конкурентна перевага представляє собою завоювання міцніших позицій на ринку фізкультурно-спортивних послуг у порівнянні з позиціями конкурентів, досягнутих шляхом задоволення потреб споживача у формуванні здорового способу життя та фізичної вдосконаленості, розвитку нових та перспективних видів спорту, особливо неолімпійського спорту. Як зазначав Ф. Котлер, відмінна конкурентна перевага досягається тоді, коли організація пропонує споживачеві послугу такої якості, якої він навряд чи де-небудь отримує [3].

Мета – охарактеризувати особливості аналізу конкурентоспроможності в діяльності фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. За даними дослідження Р. А. Фатхутдинова [8] конкуренція представляє собою процес управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами на визначеному ринку фізкультурно-спортивних послуг для досягнення поставлених цілей у боротьбі з конкурентами. Наявність конкуренції забезпечує підтримку якості на ринку. Згідно закону конкуренції на ринку відбувається об'єктивний процес постійного підвищення якості надання послуг, та зниження ціни на них. При роботі закону конкуренції на ринку відбувається зниження кількості фізкультурно-спортивних організацій які надають не якісні та дорогі послуги [7].

Алімова А.Е. визначає поняття «конкурентоспроможність» як похідною поняття «конкуренція», яка представляє собою механізм регулювання ринкової економіки. Як економічна категорія, конкуренція – це економічна боротьба, суперництво між фізкультурно-спортивним організаціями щодо задоволення інтересів наявних та майбутніх споживачів, пов'язаних з наданням послуг одним і тим же споживачам [1].

Згідно нормативно-правової бази, а саме Закону України «Про захист економічної конкуренції» характеризує поняття «економічна конкуренція» як змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [2].

Наявним конкурентом фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту можуть бути спортивні клуби різної форми власності. Характерною тенденцією розвитку спортивних клубів є стрімка їх комерціалізація, що впливає на якість їх діяльності, дає змогу модернізувати спортивне обладнання та інвентар, що передбачає орієнтацію на освоєння максимальної кількості сегментів ринку.

Для більш повного розуміння процесів конкуренції, формування глибокої уяви щодо формування конкурентоспроможності необхідно визначити основні чинники які на неї впливають. Під чинниками слід розуміти внутрішні та зовнішні сили, інструменти, які обумовлюють об'єктивний та суб'єктивний вплив на формування конкурентного середовища. Чинники визначають і описують характеристики елементів, їх стан, що дозволяє найбільш об'єктивно і правильно формувати підхід до організаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту. Слід зазначити, що визначені вище елементи повинні розглядатися в єдності та взаємозв'язку, а також можуть бути описані конкретними характеристиками. Саме це дозволить оцінити рівень і стан окремого елемента [6]. На думку М. Портера, чим сильніше розвинена конкуренція на внутрішньому ринку країни і вище за вимогу споживачів, тим більше ймовірність успіху організації з цієї країни на міжнародних ринках та навпаки, ослаблення конкуренції на національному ринку приводить, як правило, до втрати конкурентних переваг. М.Портер аналізував та визначав основні види конкурентних стратегій – на основі чинників макро- та мікросередовища, інвестицій, накопичення основних ресурсів, показавши, що економічного домінування домагаються країни, що конкурують на основі інновацій та аналізу маркетингового середовища [5].

Важливим для фізкультурно-спортивної організації є подальший і поглиблений розвиток розвинутих факторів до яких відносять сучасні технології, інфраструктуру, людський капітал, які сприяють зменшенню ресурсоемності, що в кінцевому підсумку підводить кожную організацію і національну економіку в цілому до конкурентних переваг на ринку певних видів продуктів як всередині країни, так і на міжнародному рівні [3].

Стале функціонування у таких конкурентних умовах є першочерговим питанням розвитку фізкультурно-спортивної організації. Аналіз діяльності конкурентів повинен бути постійним напрямом діяльності в умовах функціонування на ринку фізкультурно-спортивних послуг. Пошук та аналіз конкурентів здійснюється в процесі маркетингових досліджень за такою схемою:

- визначення переліку всіх реальних та потенційних конкурентів;
- максимально можливий збір інформації про всі аспекти їхньої діяльності за допомогою різноманітних методів маркетингових досліджень;
- оцінка потенційних можливостей конкурентів;
- постійний моніторинг конкурентів, систематичне накопичення даних про їхню діяльність на ринку фізкультурно-спортивних послуг;
- прогнозування поведінки реальних і потенційних конкурентів на ринку фізкультурно-спортивних послуг на основі зібраної в процесі маркетингових досліджень;
- організація, при необхідності, маркетингової розвідки [7].

Теоретико-методологічною засадою механізму управління формуванням конкурентних переваг є класифікація чинників, що впливають на формування конкурентних переваг, цілепокладання механізму, принципи та властивості механізму управління, концепція інформаційно-аналітичного забезпечення [4].

Чинники конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту можуть бути трансформовані в конкурентні переваги. У цьому випадку під конкурентними перевагами слід розуміти чинники конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації, які забезпечують її привабливість і конкурентоспроможність порівняно з іншими територіальними утвореннями.

Класифікацію чинників необхідно здійснювати на основі чіткого та зрозумілого критерію, який дозволяв би однозначно віднести чинник до тієї або іншої групи. У нашому випадку таким класифікаційним критерієм є здатність чинника генерувати нові конкурентні переваги, які дозволяють концентрувати в діяльності фізкультурно-спортивної організації найцінніші види неолімпійського спорту. Завдяки цьому можна не

тільки оцінити внесок кожного чинника в конкурентоспроможність неолімпійських видів спорту, але й у ефективне функціонування фізкультурно-спортивної організації в цілому.

Висновки. Аналіз конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту повинен створюватися з урахуванням певних підходів і принципів. До основних підходів слід віднести: системний і ситуаційний підходи. Застосування системного підходу припускає розгляд усіх елементів системи у взаємозв'язку; визначення цілей і критеріїв функціонування механізму управління й кожного його елемента окремо; узгодження локальних критеріїв і підпорядкування їх глобальному критерію, загальній меті. За результатами проведеного аналізу науково-методичної літератури визначено, що впровадження маркетингового аналізу чинників макро- та мікросередовища є основним елементом конкурентоспроможності діяльності фізкультурно-спортивної організації з неолімпійських видів спорту

Перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз механізму формування конкурентоспроможності діяльності фізкультурно-спортивної організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алімова А.Е. Конкуренція і конкурентоспроможність: економічна сутність та чинники впливу / А.Е. Алімова // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Экономические науки, 2012. – Выпуск 33. – С. 9-13.
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
3. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер. – СПб.: Питер, 1999. – 896 с.
4. Макаренко М.В. Механізм управління формування конкурентних переваг регіону / М.В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки, 2012. – №3 (129). – С. 215-223.
5. Портер М.Э. Конкуренция: [пер. с англ.] / М.Э. Портер. – М.: Издательский дом Вильямс, 2005. – 608 с.
6. Пуцентайло П. Р. Конкуренція як економічна категорія / П. Р. Пуцентайло // Економіка АПК. – 2007. – № 36. – С. 122–126
7. Пуятіна Г. М. Визначення конкурентних переваг дитячо-юнацьких спортивних шкіл на ринку фізкультурно-спортивних послуг / Г. М. Пуятіна, Н. В. Середа // Молода спортивна наука України: [зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини]. – Львів: ЛДУФК, 2013. – Вип. 17. – Т.4. – С. 139-144.
8. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации: [учебник] / Р. А. Фатхутдинов. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 544 с.

РЕГІОНАЛЬНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРОПАГАНДИ НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ

Стадник С.О. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Скринник М.А. студентка 5 курсу кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У роботі охарактеризовано регіональні засоби масової інформації, що популяризують неолімпійські види спорту. Проаналізовано інтернет-сайти обласних та міських федерацій з популярних у місті Харкові неолімпійських видів спорту. Представлено результати опитування харків'ян щодо пропаганди неолімпійських видів спорту у регіональних засобах масової інформації.

Ключові слова: *неолімпійські види спорту, регіональні засоби масової інформації, пропаганда, інтернет-сайти, спортивна інформація.*

Вступ. Неолімпійські види спорту мають міжнародний розвиток і знайомі більшості представників масової аудиторії, у першу чергу, завдяки засобам масової інформації. Значну перевагу у пропаганді неолімпійського спорту мають регіональні засоби масової інформації завдяки доступності, близькості до свого читача, слухача, глядача, а також впливу на діяльність керівників спортивних організацій, органів управління, представників міської влади тощо. Разом з тим у Міській комплексній соціальній програмі розвитку фізичної культури та спорту на 2012-2016 рр. зазначалося, що у системі пропаганди фізичної культури і спорту серед широких верств населення через засоби масової інформації існують проблеми.

На підставі проведеного аналізу останніх досліджень і публікацій виявлено, що вивченню ролі засобів масової інформації у популяризації фізичної культури та спорту присвячені роботи таких українських авторів: А. В. Зінюка [3], А. В. Гусєва [2], А. С. Бондар, В. С. Мамаєв [1], Т. А. Кропивницької [4] та інших. На особливу увагу заслуговують дослідження О. А. Томенка [5], пов'язані з вивченням особливостей висвітлення проблем розвитку неолімпійських видів спорту у вітчизняних засобах масової інформації. Однак, проблемі організації та проведення пропаганди неолімпійських видів спорту через регіональні засоби масової інформації у місті Харкові вчені не приділяли належної уваги до цього часу, що обумовлює актуальність даної роботи.

Мета дослідження – охарактеризувати регіональні засоби масової інформації як джерела пропаганди неолімпійських видів спорту.

Завдання дослідження: 1. Проаналізувати регіональні засоби масової інформації щодо представлення спортивної інформації, зокрема про неолімпійські види спорту. 2. Виявити думку харків'ян, які займаються неолімпійськими видами спорту, щодо пропаганди неолімпійських видів спорту у регіональних засобах масової інформації.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; аналіз інтернет-ресурсів; анкетування; методи математичної статистики. У ході дослідження було проаналізовано 54 літературних джерела. На основі проведеного аналізу нормативно-правових документів було визначено державну політику щодо розвитку неолімпійських видів спорту. Аналіз інтернет-ресурсів дав змогу проаналізувати регіональні ЗМІ, які висвітлюють спортивну інформацію та офіційні інтернет-сайти організацій, які розвивають неолімпійські види спорту у місті. Анкетування застосовувалося з метою виявлення думки харків'ян, які займаються неолімпійськими видами спорту, щодо пропаганди неолімпійських видів спорту у регіональних засобах масової інформації. Усього було опитано 50 осіб – працівники та ті, що займаються у фітнес-клубах міста, а також студенти 3 курсу Харківської державної академії фізичної культури, які займаються неолімпійськими видами спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході дослідження ми користувалися твердженням, що до регіональних засобів масової інформації (ЗМІ) відносяться: преса, інтернет-ресурси, телебачення, радіо, які обслуговують інформаційні потреби Харківського регіону. У ході нашого дослідження було з'ясовано, що, на думку опитаних харків'ян, найбільшу популярність серед регіональних ЗМІ має Інтернет (100%) та телебачення (58%). Низьку популярність має радіо (лише 16%), а от варіант відповіді «друковані видання (газети, журнали)» взагалі не обрали респонденти (0%).

Проведений аналіз показав, що на Харківському регіональному інформаційному радіо просторі немає спеціалізованих спортивних радіостанцій. Проте спортивна інформація, у тому числі й про неолімпійські види спорту, надається в блоках новин існуючих радіостанцій. Це регіональні радіостанції: «Харківське обласне радіо», «Нова хвиля», «П'ятниця», «МФМ», «Гала радіо», «Медіапорт», а також інші радіостанції, слухачами яких є харків'яни: «Ера», «Промінь», «Best fm», «Еуропа Plus Україна», «Люкс FM», «Radio Roks», «Радіо 24» тощо.

Щодо друкованих засобів масової інформації, то серед місцевих газет, що розміщують на своїх сторінках спортивну інформацію виділимо спортивну газету «Гол», а

також невеликі блоки розміщуються в інформаційно-новинних виданнях: «Вечірній Харків», «Харьковские известия», «Прем'єр», «Время», «Событие», «Слобідський край», «Харьков», «Мой Харьков», «Отдых на любой вкус» та інші.

Сучасна система регіонального телебачення володіє всіма необхідними якостями, які зумовлюють її повноцінне функціонування. Першою ознакою є багатоканальність, так як у регіоні існує 15 каналів: «Фора», «Status Quo», «АТН», «Інтер-Харків», «Колес ТВ», «Перша столиця», «Р1», «СТБ-Харків», «Фаворит-ТВ», «7 канал», «Харківська обласна державна телерадіокомпанія «ОТБ», «А/ТВК», телерадіокомпанія «Simon», «Тріолан Інфо», «Тріолан ВІЗ». У телевізійних програмах можна виділити декілька функціонально-жанрових груп передач: інформаційні (трансляція змагань, «Про спорт» новини, спортивні огляди); пізнавально-агітаційні передачі; трансляції заходів; передачі практичного змісту (фітнес, шейпінг, аеробіка та ін.).

Як свідчать результати проведеного опитування, найбільш популярними серед респондентів-мешканців Харкова є «7 канал» (34%). На другому місці «Simon» -16%, на третьому - канал «ОТБ»-6%. Далі йдуть «АТН» - 8%, «Р1» - 4%, «Фаворит-ТВ» - 4%. У той час як 28% респондентів зовсім не дивляться харківські канали.

Конкурентом для телебачення є інтернет-ресурси. У ході дослідження з'ясовано, що усі інтернет-ресурси умовно можна розділити на дві групи по відношенню до висвітлення спортивної інформації. До першої групи відносяться сайти (офіційні і неофіційні), де представлена вузькоспеціалізована спортивна інформація. У них відображені: діяльність спортивних організацій; особливості того чи іншого виду спорту; окремі спортивні змагання; персональні сторінки спортсменів; сторінки уболівальників. До другої групи входять сайти, безпосередньо пов'язані зі спортивною інтернет-журналістикою. До них відносяться: спортивні портали; інтернет-спортивні ЗМІ; спортивні рубрики в неспеціалізованих інтернет-виданнях, спортивні майданчики на сайтах радіостанцій, телекомпаній; онлайн-версії спортивних ТВ-каналів; інтернет-спортивне радіо та інтернет-телебачення; онлайн-трансляції спортивних змагань; спортивні інформаційні інтернет-агентства.

У ході нашого дослідження нас, у першу чергу, цікавили інтернет-сайти організацій, що розвивають неолімпійські види спорту у місті Харкові. Особливу увагу слід звернути на інтернет-сайт Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради «Харків спортивний». Якщо переглянути статистику відвідування сайту «Харків спортивний», то за день даний сайт має 2 732 переглядів, за місяць – 81 960, а за рік майже мільйон – 997 180 переглядів. Однак, як показав проведений аналіз, даний сайт

має недоліки, а саме: деякі запропоновані закладки зовсім не містять інформації, наприклад, підрозділи «Спортивний маркетинг», «Конференції». До недоліків можна віднести також наповнюваність таких розділів, як «Спортивні організації», адже представлено зовсім малу частку функціонуючих у місті спортивних шкіл, фітнес-клубів, спортивних федерацій тощо.

Проаналізувавши інтернет-сайти обласних та міських федерацій з популярних у місті Харкові неолімпійських видів спорту, ми відзначили їх гарне барвисте оформлення та наповнюваність цікавою різнобічною інформацією, що спрямовано на залучення населення до занять, глядачів на змагання, а також задоволення необхідною інформацією фахівців і людей, які цікавляться неолімпійським спортом. Нами було визначено популярність інтернет-сайтів обласних та міських федерацій з неолімпійських видів спорту за кількістю переглядів за день. Отже, найпопулярнішими є сайти Харківської федерації шахів та Харківської обласної федерації бодібілдингу, про що свідчать 322 та 225 переглядів за день відповідно. Меншу популярність серед інтернет-користувачів мають сайти обласної федерації спортивного та бойового самбо (153 перегляди на день), міської федерації ушу (кунгфу) (143 перегляди на день), обласної федерації кікбоксингу (139 переглядів на день) (рис. 1).

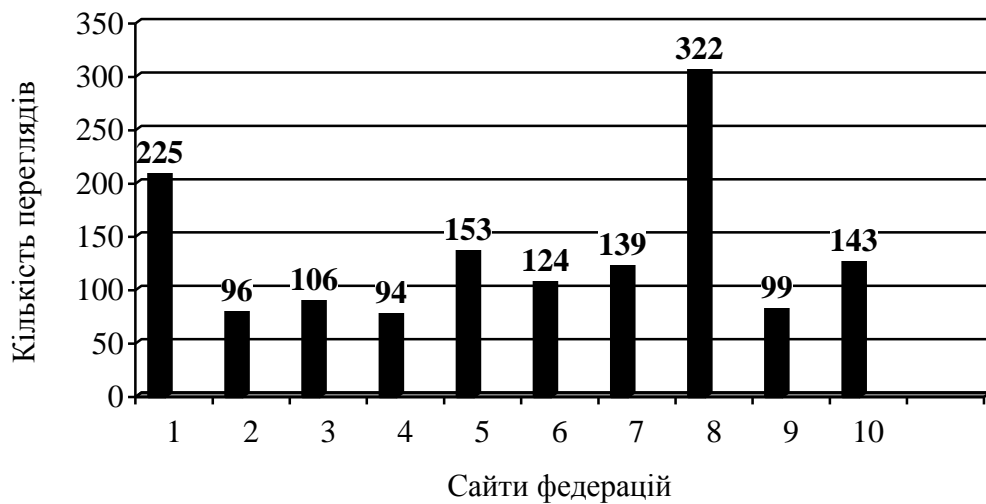

Рис. 1. Кількість переглядів (за день) інтернет-сайтів обласних та міських федерацій з неолімпійських видів спорту: 1 – Харківська обласна федерація бодібілдингу; 2 – Харківська обласна федерація пауерліфтингу; 3 - Харківська обласна федерація парашутного спорту; 4 - Харківська федерація роликового спорту; 5 - Харківська обласна федерація спортивного та бойового самбо; 6 - Харківська обласна федерація карате-до; 7 – Харківська обласна федерація кікбоксингу; 8 – Харківська федерація шахів; 9 - Харківська обласна федерація спортивного туризму; 10 – Харківська міська федерація ушу (кунгфу).

У ході нашого дослідження було виявлено думку харків'ян, які займаються неолімпійськими видами спорту, щодо пропаганди неолімпійських видів спорту у регіональних засобах масової інформації. Зокрема, на думку опитаних, найбільш повно у регіональних ЗМІ висвітлюються події з єдиноборств (ушу, карате, айкідо, кікбоксинг, панкратіон, змішані єдиноборства тощо) – 66%; з силових видів спорту (гирьовий спорт, армспорт, бодібілдинг, пауерліфтинг, стронгмен тощо) – 50%; з ігрових видів спорту (футзал, пляжний гандбол, пляжний футбол, регбіліг, сквош, флорбол тощо) - 26%; з артистичних (спортивні танці, акробатичний рок-н-рол, спортивна аеробіка, спортивна акробатика, танцювальний спорт, черлідінг, естетична гімнастика, фітнес) – 26% респондентів.

На думку опитаних, у контексті розвитку неолімпійських видів спорту, змістова частина регіональних ЗМІ (радіо, телебачення, газети, інтернет-сайти тощо) повинна містити більше інформації про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться в країні (58%); про успішних спортсменів, тренерів (50%); про наявність та діяльність спортивних організацій у місті Харкові, які культивують неолімпійські види спорту (50%); про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться у місті (50%); про участь наших спортсменів та результати їх виступів (42%); про вплив занять неолімпійськими видами спорту на організм людини (26%); про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться за кордоном (16%) (рис. 2.).

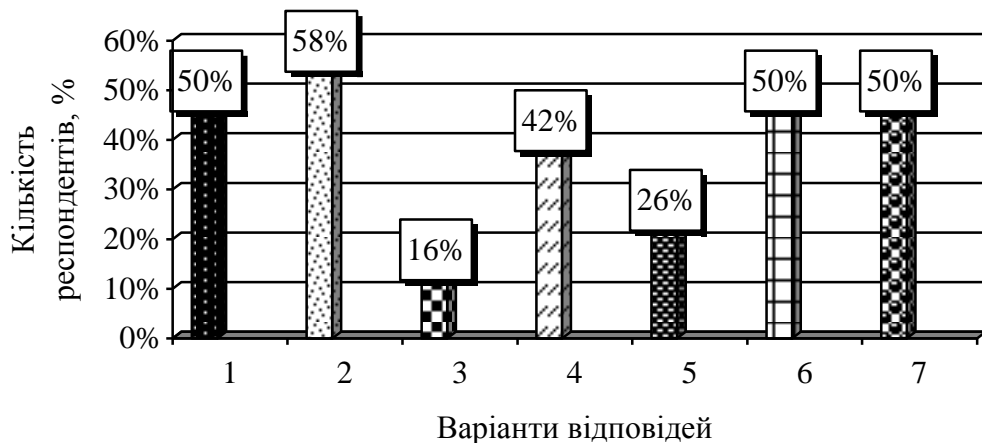

Рис. 2. Думка опитаних щодо змістової частини регіональних ЗМІ у контексті розвитку неолімпійських видів спорту у місті (n = 50): 1 – про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться у місті; 2 – про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться у країні; 3 – про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться за кордоном; 4 – про участь наших спортсменів та результати їх виступів; 5 – про вплив занять неолімпійськими видами спорту на організм людини; 6 – про наявність та діяльність спортивних організацій у місті Харкові, у яких культивуються неолімпійські види спорту; 7 – про успішних спортсменів та тренерів.

Висновки. 1. Установлено, що до регіональних ЗМІ у місті Харкові відносяться 6 радіостанцій, 10 газет та журналів, 15 телевізійних каналів, які подають спортивну інформацію, у тому числі й про неолімпійські види спорту, а також інтернет-ресурси. З'ясовано, що особливу роль у висвітленні неолімпійських видів спорту відіграє спортивний портал «Харків спортивний» (2 732 переглядів за день), а також сайти Харківської федерації шахів (322 переглядів за день) та Харківської обласної федерації бодібілдингу (225 переглядів за день).

2. Виявлено, що найбільш повно у регіональних ЗМІ, на думку опитаних харків'ян, які займаються неолімпійськими видами спорту, висвітлюються події з таких неолімпійських видів спорту: єдиноборства (66%), силові (50%), ігрові (26%) та артистичні види спорту (26%). На думку респондентів, змістова частина регіональних ЗМІ повинна містити більше інформації про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться в країні (58%); про успішних спортсменів, тренерів (50%); про наявність та діяльність спортивних організацій у місті Харкові, які культивують неолімпійські види спорту (50%); про спортивні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту, які проводяться у місті (50%).

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з розробкою цільової комплексної програми пропаганди фізичної культури та спорту, у тому числі й неолімпійських видів спорту, у регіональних ЗМІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар А. С. Особливості висвітлення фізичної культури і спорту в інтернет ресурсах / Мамай В. С., Бондар А. С. // Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної культури. – Харків: ХДАФК, 2016. - №3. – С. 75-78.
2. Гусев А. В. Роль СМІ в процесах комерціалізації сучасного професійного спорту / А. В. Гусев // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Соціальні комунікації». - Дніпропетровськ, 2014. – Вип. 14. – С. 43 -46.
3. Зінюк А. В. Роль сучасних мас-медіа в популяризації масового спорту та здорового способу життя / А. В. Зінюк // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Соціологія і політичні науки. – Одеса, 2013.- Т.18. – Вип.2(18). – Ч.1. – С. 260-266.
4. Кропивницькая Т. А. Роль средств массовой информации в популяризации спортивных единоборств в Украине / Т. А. Кропивницькая // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. - №9. – С. 79-83.
5. Томенко О.А. Особливості висвітлення проблем розвитку неолімпійських видів спорту у вітчизняних засобах масової інформації / О.А. Томенко // Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту // Матеріали III регіональної науково-практичної конференції за участю міжнародних спеціалістів 6 – 8 травня 2015 р. – Харків, 2015. – С. 157 – 162.

ВИСТУПИ ВЕСЛЯРІВ УКРАЇНИ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ

Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

Захаров А.В., студент факультету фізичного виховання та спорту

Херсонський державний університет (Херсон)

У статті розглядаються питання виступу українських спортсменів-веслувальників на Олімпійських іграх. Проаналізовані виступи українських спортсменів-веслувальників у складі збірної колишнього СРСР (1952-1988), об'єднаної команди (1992) та за часів незалежності (1996-2016).

Ключові слова: *веслувальний спорт, Олімпійські ігри, перемога, спортсмени-веслувальники.*

Постановка проблеми. Незалежність української державності спонукає активніше досліджувати різноманітні сторінки української історії. Серед багатьох ділянок вітчизняної культури галузь фізичного виховання та спорту вивчена чи не найменше. Одне з провідних місць у загальній системі фізичного виховання належить веслувальному спорту [1].

Нині, будуючи систему фізичного виховання незалежної України, ми мусимо дивлятися не тільки в майбутнє, але й у минуле. Саме в минулому ми черпаємо натхнення, знаходимо мудрість, запозичуємо досвід. Адже те, що ми переживаємо, творимо, виборюємо, вже не раз в інших історичних умовах робили наші батьки і діди. Тепер їхній досвід стає для нас доступним.

Історія розвитку веслування на байдарках і каное багата на значні історичні події. Як будь-яке соціальне явище, або вид соціальної діяльності веслувальний спорт безперервно розвивається: зростає масовість, підвищується рівень спортивних результатів, удосконалюються системи тренувань і змагань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історії розвитку веслувального спорту присвячена значна кількість праць (Хавін Б., 1960; Середина А., 1982; Гаврилов В., 1980; Шапаренко О., 1980; Волошин А., 2003 та ін.) проте, більшість з них присвячені розвитку веслування за Радянських часів. Події, пов'язані із функціонуванням веслувального спорту в Україні висвітлювалися недостатньо.

Таким чином, дослідження виступів веслярів України на олімпійських іграх є достатньо важливою і актуальною проблемою. Саме аналіз цих питань дає змогу

орієнтуватися в особливостях нинішнього спортивно-фізкультурного руху, тенденціях, шляхах та перспективах його розвитку.

Мета дослідження – здійснити теоретичний аналіз виступу українських спортсменів-веслувальників на Олімпійських іграх.

Організація та методи дослідження. Дослідження виконувалося на теоретико-аналітичному рівні.

Результати дослідження та їх обговорення. Веслування на байдарках і каное є олімпійським видом спорту з 1936 року, (вперше був представлений на Олімпійських іграх 1924 року як неофіційний вид).

На сучасних Олімпійських іграх розігрується дванадцять комплектів нагород. Жінки змагаються у таких видах: байдарка-одиночка дистанція 200 та 500 метрів, байдарка-двійка та байдарка-четвірка на дистанції 500 метрів. Чоловіки завойовують нагороди в наступних видах: байдарка-одиночка (200, 1000 метрів), байдарка-двійка (200, 1000 метрів), байдарка-четвірка (1000 метрів); каное-одиночка (200, 1000 метрів); каное-двійка (1000 метрів).

На чемпіонатах Світу, крім олімпійських дисциплін, проводяться перегони на дистанціях 500 м., 5000 м. та марафон [1].

За часів коли Україна входила до складу СРСР спортсмени веслувальники принесли 21 медаль серед них: 13 золотих, 7 срібних та 1 бронзу.

Українські спортсмени веслувальники у складі СРСР брали участь у Олімпійських Іграх починаючи з 1952 по 1988 рік.

Нажаль у олімпіадах 1952 (Гельсінкі), 1956 (Мельбурн) та 1960 (Рим) українські спортсмени медалі не здобували.

У 1964 році (Токіо) золоті нагороди здобули: Микола Чужиков, Володимир Морозов К-4 1000 м., Андрій Химич С-2 1000 м.

У 1968 році (Мехіко) олімпійськими чемпіонами стали: Олександр Шапаренко, Володимир Морозов К-2 1000 м., та срібним Олександр Шапаренко К-1 1000 м.

У 1972 році (Мюнхен) олімпійськими чемпіонами стали: Олександр Шапаренко К-1 1000 м., Олександр Шапаренко, Юрій Філатов, Юрій Стеценко К-4 1000 м., Юлія Рябчинська К-1 500м., Катерина Куришко К-2 500 м [2].

У 1976 році (Монреаль) найвищі нагороди отримали: Сергій Нагорний К-1 1000 м., Сергій Чухрай, Юрій Філатов К-4 1000 м., Сергій Петренко С-2 500 м. та С-2 1000 м, срібні: Сергій Нагорний К-2 500 м., Василь Юрченко С-1 1000 м [4]. Медальні здобутки веслувальники України у складі збірної СРСР подані в табл.1.

Медалі, що здобули веслувальники України у складі збірної СРСР

Рік	Місце проведення	Медалі		
		Золото	Срібло	Бронза
1952	Гельсінкі	0	0	0
1956	Мельбурн	0	0	0
1960	Рим	0	0	0
1964	Токіо	2	0	0
1968	Мехіко	1	1	0
1972	Мюнхен	4	0	0
1976	Монреаль	3	2	0
1980	Москва	3	1	1
1984	Лос-Анджелес	-	-	-
1988	Сеул	0	3	0

У 1980 році (Москва) олімпійськими чемпіонами стають наші земляки: Сергій Чухрай К-2 1000 м. та К-2 500 м., Сергій Пострехін С-1 500 м., також срібна нагорода у Сергія Пострехіна С-1 1000 м., бронза у Василя Юрченка С-2 1000 м [3,5].

У зв'язку із загостренням політичної ситуації у Іграх 1984 року (Лос-Анджелес) спортсмени колишнього СРСР не приймали участь в Іграх олімпіади.

У 1988 році (Сеул) Срібло Ігор Нагаєв К-2 500 м., Олександр Мотузенко, Сергій Кірсанов, Ігор Нагаєв К-4 1000м., Михайло Слівінський С-1 500 м. [5].

На олімпіаді 1992 року (Барселона) українські спортсмени виступили у складі об'єднаної команди серед яких був каноїст Михайло Слівінський який здобув срібло на дистанції С-1 500 м.

Спортсмени з веслування на байдарках і каное за роки незалежності з 1996 до 2016 принесли Україні 8 медалей серед яких 3 золоті, 2 срібні і 3 бронзові.

На жаль на Олімпійських Іграх 1996 (Атланта) та 2000 (Сідней) жодної медалі веслувальники не здобули.

У 2004 році (Афіни) бронзові нагороди здобув екіпаж жіночої байдарки четвірки (К-4 500 м.) у складі Інни Осипенко-Радомської, Ганни Балабанової, Тетяни Семікіної та Олени Череватової.

У 2008 році (Пекін) золотої нагороди була удостоєна байдарочниця Інна Осипенко-Радомська (К-1 500), та бронзової – Юрій Чебан (С-1 500м.)

У 2012 році (Лондон) нагорода найвищого гатунку дістається Чебану Юрію (С-1 200 м.), срібло здобула Інна Осипенко-Радомська одразу на двох дистанціях (К-1 500 та 200 м.)

Медалі, що здобули веслувальники за роки незалежності

Рік	Місце проведення	Медалі		
		Золото	Срібло	Бронза
1996	Атланта	0	0	0
2000	Сідней	0	0	0
2004	Афіни	0	0	1
2008	Пекін	1	0	1
2012	Лондон	1	2	0
2016	Ріо-де-Жанейро	1	0	1

У 2016 році (Ріо-де-Жанейро) Юрій Чебан знову підтвердив статус олімпійського чемпіона та переміг на своїй коронній дистанції в С-1 200 м., бронзу принесли чоловічий екіпаж каное двійки (С-2 1000 м.) Міщук Тарас та Янчук Дмитро [3].

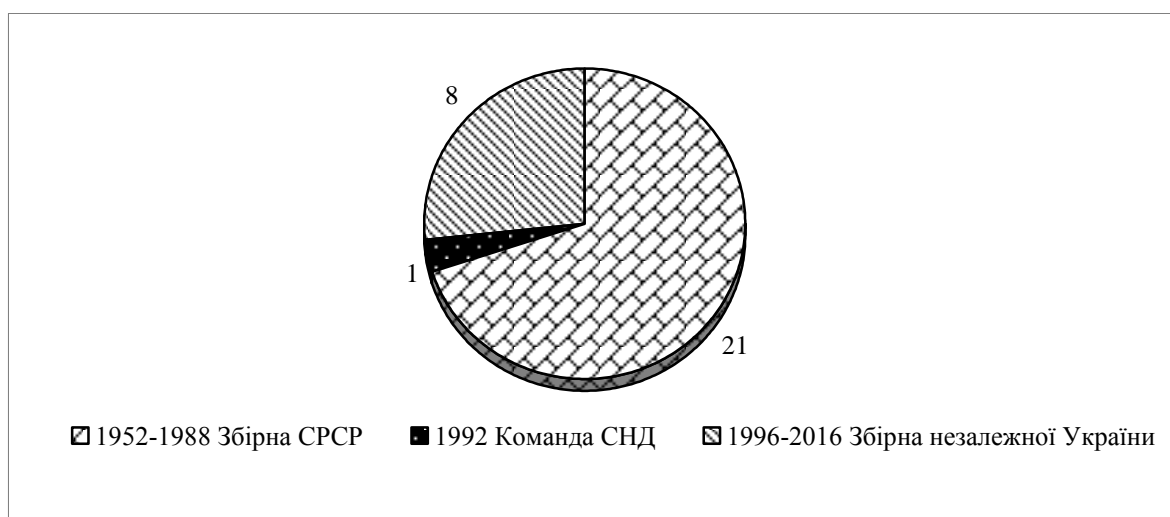

Рис. 1. Кількість медалей, що здобули веслувальники України на олімпійських іграх 1952-2016 рр.

Аналізуючи виступи українських спортсменів-веслувальників у складі СРСР (1952-1988), об'єднаної команди (1992) та за часів незалежності (1996-2016) то можемо стверджувати, що ці виступи були успішними і спортсменами здобуто 30 медалей, серед яких: 16 золотих, 10 срібних та 4 бронзові.

Найвидатнішими спортсменами-веслувальниками за часів колишнього СРСР є: Микола Чужиков, Андрій Химич, Олександр Шапаренко, Володимир Морозов, Юрій Філатов, Юрій Стеценко, Юлія Рябчинська, Катерина Куришко, Сергій Нагорний, Сергій

Чухрай, Сергій Петренко, Василь Юрченко, Сергій Пострехін, Ігор Нагаєв, Олександр Мотузенко, Сергій Кірсанов, Ігор Нагаєв, Михайло Слівінський.

Незалежна держава пишається: Юрієм Чебаном, Інною Осипенко-Радомською, Ганною Балабановою, Тетяною Семикіною, Оленою Череватовою, Дмитром Янчуком та Тарасом Міщуком.

Висновки. Вивчення, осмислення й аналіз виступів веслярів України на Олімпійських іграх дає можливість для розумного використання історичного досвіду на сучасному етапі, дає можливість використовувати цей досвід при формуванні моделі фізкультурно-спортивного руху, підійти до вирішення проблеми розвитку культури взагалі. Це передусім торкається проблем відновлення традицій фізкультурно-спортивного руху, входження спортивних структур у систему організації та функціонування суспільно-політичного життя в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі проблем та перспектив веслувального спорту в Україні та на Херсонщині, зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волошин А. Двадцять золотих медалей українців. Мюнхен: герої українського спорту / А. Волошин / Спортивна газета. – К.: Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту. – 2004. №32 – С. 15.
2. Иванов В.Н. Ветры олимпийских озер / В.Н. Иванов. – М.: Физкультура и спорт, 1972. – 234 с.
3. Середина А. А. Быстрые байдарки / А. А. Середина. – М.: Физкультура и спорт, 1982. - С.8-12.
4. Хавин Б. Н. Все о советских олимпийцах / Б. Н. Хавин. – М.: Физкультура и спорт, 1985. - 80 с.
5. Шапаренко О. Золоті весла / літ. запис. В. Пожилової. – К.: Здоров'я, 1980. – 104 с.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЛЯЖНОГО ГАНДБОЛУ НА ХЕРСОНЩИНІ

Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

Сінчук А.В., викладач кафедри олімпійського та професійного спорту

Херсонський державний університет (Херсон)

В статті розглядаються питання становлення та розвитку пляжного гандболу на Херсонщині. Проаналізовані виступи херсонських гандболісток у чемпіонаті України (2008-2016 рр.), та їх участь у змаганнях у складі національних збірних (2000-2014 рр.).

Ключові слова: історія, гандбольний клуб, спортсменки, спорт, досягнення.

Постановка проблеми. У світі немає нічого вічного, тим більше в світі спорту. Тут відбувається постійний пошук форм спортивних розваг, створення на їх основі нових видів спорту. Одним з таких видів спорту є пляжний гандбол (або біч-гандбол) – порівняно молодий, надзвичайно динамічний і видовищний.

Пляжний гандбол з'явився на початку 90-х років ХХ століття в Італії, де і були розроблені правила гри. Є думка, що даний вид спорту з'явився, як і класичний гандбол, на уроках фізичної культури. У даний час пляжний гандбол розвивається більш ніж в 40 країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світі існує величезна кількість різноманітних видів спорту. Деякі з них залишаються на рівні місцевих змагань, а деякі здатні розвинутися в серйозну і видовищну гру за кілька років [1]. Пляжний гандбол можна сміливо віднести до другої групи. Даний вид спорту виник нещодавно, але вже зараз користується неймовірною популярністю.

При цьому питанням історичного розвитку пляжного гандболу, особливо в Україні, в доступній нам літературі приділяється лише не значна увага. Фрагментарність досліджень цієї проблеми (Драчук А.І., 2011) не дає змоги скласти цілісної картини зародження та розвитку пляжного гандболу в Україні і, на Херсонщині, зокрема.

Праць, присвячених вивченню зародження та історичного розвитку пляжного гандболу на Херсонщині нами знайдено не було, що і спонукало нас в даній роботі до детального вивчення цієї проблеми.

Тому **метою** нашого дослідження є аналіз особливостей зародження та історичний розвиток пляжного гандболу на Херсонщині.

Для вирішення поставленої мети нами були використані такі **методи дослідження:** аналіз архівних матеріалів; вивчення наукових джерел; вивчення та аналіз досвіду

видатних діячів фізкультурно-спортивного руху Херсонщини; бесіди.

Результати дослідження та їх обговорення. Безсумнівно, пляжний гандбол – цікава, захоплююча гра, тим більше вона має велике оздоровче значення. Оскільки гра проводиться на свіжому повітрі та поблизу водойм.

Величезний ефект цього ігрового виду спорту, особливо в плані пропаганди здорового способу життя та популяризації спорту. Дану гру відразу почали використовувати фахівці фізичної культури і спорту в Європі. Слід зауважити, що гра популярна навіть більшою мірою в тих країнах, де не так сильно розвинений класичний гандбол (Італія, Греція, Кіпр, Голландія). Його стрімкий розвиток в багатьох країнах різних континентів, розширення програми міжнародних змагань викликає загострення спортивної конкуренції на міжнародній арені, а це, безсумнівно, сприяє підвищенню рівня майстерності гравців, зростанню популярності та видовищності гри.

В даний час більше 40 країн культивують пляжний гандбол. Важливий той факт, що до зазначеної гри проявили увагу і фахівці з країн колишнього СРСР: з'явилися команди в Росії, Україні, Білорусії.

У 2000 році пляжний гандбол вийшов на рівень національних збірних. В Італії влітку того ж року пройшов чемпіонат Європи, де домінували представники радянської школи класичного гандболу. Деякі засоби інформації Італії результати I чемпіонату Європи з біч-гандболу назвали слов'янським фурором.

Досягнення Херсонського гандболу добре відомі спортивним фахівцям не тільки Україні, а й світу. Роботу херсонських тренерів поважають, а їх вихованок готові бачити у своїх командах провідні гандбольні клуби України та Європи.

В Україні пляжний гандбол в повну силу почав розвиватися на початку 2000-х. між тим, поки що збірна України виступає на міжнародних змаганнях з пляжного гандболу нерівно. Зрозуміло, кращими в даному виді спорту вважаються італійці.

На сьогодні за популярністю та за професіональністю можна розподілити:

Перше місце посідають Греки, на другому – Голландці; треті – Іспанці; 4 – Українці та 5 – Росіяни.

12 грудня 2006 року у Києві відбулася перша Всеукраїнська конференція з пляжного гандболу, на яку прибули делегати з 14 областей і була заснована Асоціації пляжного гандболу України. А вже 5 червня 2008 року на виїзній колегії Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту пляжний гандбол включений до переліку видів спорту, визнаних в Україні.

У цьому ж році у Скадовську пройшов перший офіційний Кубок України. У розіграші Кубка взяли участь шість жіночих команд «Смарт» – (Кривий Ріг); «Податковий університет» – (Ірпінь); «Дніпрянка-1» та «Дніпрянка-2» – (Херсон); «Тернівка» – (Тернівка); «ЛНАУ» – (Львів). Перше місце здобула «Дніпрянка -1» – (Херсон), друге – «Податковий університет» – (Ірпінь); третє – «Смарт» – (Кривий Ріг).

У 2009 році в Скадовську відбувся другий національний чемпіонат Кубка України серед жінок. В ньому взяли участь десять жіночих команд «Арабатка» – (Генічеськ), «Податковий університет» – (Ірпінь), «Дніпрянка» – (Херсон), «Смарт» – (Кривий Ріг), «ЛНАУ» – (Львів), Тернопіль, Кіровоград, Харків, Тернівка, Запоріжжя. Перше місце здобула «Дніпрянка» – (Херсон), друге – «Податковий університет» – (Ірпінь), третє – «Смарт» – (Кривий Ріг). Результати виступів Херсонської команди у Чемпіонатах України подано у табл. 1.

Таблиця 1

Результати виступів Херсонської команди у Чемпіонатах України

Рік	Кількість команд	Зайняте місце	Місто проведення	Змагання
2008	6	1	Скадовськ	Кубок України
2009	10	1	Скадовськ	Кубок України
2010	8	2	Іллічівськ	Чемпіонат України
2011	8	1	Іллічівськ	Чемпіонат України
2012	8	3	Генічеськ	Чемпіонат України
2013	8	1	Скадовськ	Чемпіонат України
2014	8	1	Скадовськ	Чемпіонат України
2015	8	1	Черкаси	Чемпіонат України
2016	8	1	Лазурне	Чемпіонат України

У 2010 році в Іллічівську на березі Чорного моря пройшла фінальна частина третього офіційного чемпіонату України з пляжного гандболу. У третьому чемпіонаті України взяли участь вісім жіночих команд. Запоріжжя, «Дніпрянка» Херсон, «Спартак-Моторс» (Бровари), «Арсенал» (Херсон), «Смарт» (Кривий Ріг), Скадовськ, Тернопіль, «Львівська політехніка». Перше місце посіла команда із Запоріжжя, друге – «Дніпрянка» Херсон і третє місце у «Спартака-Моторс» із Броварів.

На сьогоднішній день Херсонська «Дніпрянка» є 7-ми разовим чемпіоном України. Гравці гандбольного клубу «Дніпрянка» постійні члени національних збірних. Більшість гравців "Дніпрянки" мають звання майстрів спорту з пляжного гандболу.

На сьогодні «Дніпрянка» має двох заслужених тренерів з пляжного гандболу. Це тренери Херсонського вищого училища фізичної культури – Милославський Борис Михайлович та Шикіна Світлана Володимирівна.

Участь у пляжному чемпіонаті є величезним стимулом для молодих гравців, які мають можливість потрапити до збірної країни, для участі в міжнародних змаганнях європейського та світового рівня.

Хотілося б відзначити, що саме серед гравців херсонської команди є спортсмени, ім'я яких занесено до книги Рекордів Гінеса України. Найстаршим діючим гравцем з пляжного жіночого гандболу визнана Валентина Поляк – президента асоціації пляжного гандболу у Херсонській області. Саме вона є зразком для підростаючого покоління.

Серед змагань з пляжного гандболу слід виділити Чемпіонати Світу та Європи. У 2000-му році Сформована перша національна збірна України з пляжного гандболу «жінки» на основі Херсонської «Дніпрянки» і Київського «Спартака», які взяли участь в першому чемпіонаті Європи з пляжного гандболу, який приймала Італія. Жіноча збірна здобула золоті нагороди.

Таблиця 2

Результати виступів збірної України з пляжного гандболу на чемпіонатах світу та Європи

Рік	Кількість херсонок у складі збірної України	Зайняте місце	Країна Місто проведення	Змагання
2000	2	1	Італія м. Гаєта	Чемпіонат Європи
2009	3	9	Норвегія м. Ларвік	Чемпіонат Європи
2010	5	4	Турція м. Анталія	Чемпіонат Світу
2012	3	8	Оман м. Мускат	Чемпіонат Світу
2013	4	4	Данія м. Раннерс	Чемпіонат Європи
2014	5	4	Бразилія г. Ресифе	Чемпіонат Світу

Українська федерація гандболу покладає величезні надії на подальший розвиток пляжного гандболу, як цікавого і яскравого виду спорту.

Висновки. Отже, вищенаведена інформація свідчить про те, що досягнення Херсонського гандболу добре відомі спортивним фахівцям не тільки Україні, а й світу. Роботу херсонських тренерів поважають, а їх вихованок готові бачити у своїх командах провідні гандбольні клуби України та Європи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі проблем та перспектив розвитку пляжного гандболу в Україні та на Херсонщині, зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гандбол /Латьшикевич Л.А., Турчин І.Е., Маневич Л.Р.; Под общ. ред. Л.А. Латьшикевич. – К.: Вища школа, 1988. - 199 с.
2. Драчук А.І. Теорія і методика викладання гандболу: Навчальний посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. / А.І. Драчук. – Вінниця, 2011 – 154 с.

СПОРТИВНИЙ СОМОДІЯЛЬНИЙ ТУРИЗМ У ВНЗ

Супруненко М.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач

Київський національний університет культури і мистецтв (Київ)

У статті на основі аналізу літератури та результатів дослідження з'ясовується сучасний стан роботи клубів та осередків зі спортивного туризму у ВНЗ м. Києва.

Ключові слова: спортивний туризм, секції, осередки, клуби, секції, студенти.

Вступ. Розвиваючись на межі спорту і активного дозвілля в природному середовищі, спортивний туризм сприяє розвитку внутрішнього туризму та інших видів діяльності вітчизняної туристичної галузі шляхом пропаганди відносно дешевого і, одночасно, ефективного відпочинку, який не потребує відносно великих матеріальних видатків, що в умовах невисоких матеріальних доходів надає йому соціально-пріоритетного значення. Зменшення вартості відпочинку завдяки використанню елементів і засобів спортивного туризму і мінімізації видатків на матеріально-технічну інфраструктуру такого відпочинку по відношенню до вартості відпочинку за традиційними організаційними формами у внутрішньому, зарубіжному та міжнародному туризмі робить його соціально доступним та економічно вигідним для студентської молоді. На відміну від інших видів спорту він не потребує значних капіталовкладень для проведення спортивно-масових заходів. Матеріально-технічне забезпечення в значній мірі здійснюється засобами самих туристів, склалася та існує громадська система підготовки та підвищення кадрів – суддів, інструкторів та ін.

Постановка проблеми. Спортивний туризм у ВНЗ в своєму розвитку зіткнувся з економічними негараздами в країні, а також з майже цілковитою відсутністю державної та громадської підтримки цього виду спорту, недосконалістю сучасної нормативно-правової, методичної та інформаційної бази.

На жаль, незважаючи на досить впливову спортивну індустрію в нашій країні, в вищих навчальних закладах приділяється мало уваги розвитку і модернізації спортивно-оздоровчої сфери.

Завдання дослідження: визначення стану справ та рівня розвитку в спортивному туризмі у ВНЗ Києва та оцінка перспектив його розвитку.

Мета дослідження. Метою даної роботи є привернення уваги фахівців до розвитку спортивного туризму у вищих навчальних закладах, як частки фізичної культури. Для досягнення поставленої мети автор вирішив наступні завдання: розкрити зміст терміну «спортивний туризм»; дати характеристику основних видів спортивного туризму;

оцінити економічні аспекти занять спортивним туризмом; проаналізувати стан розвитку спортивного туризму в країні; визначити перспективи розвитку спортивного туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує велика кількість класифікацій туризму – за місцем проведення, за віковими показниками та ін. (міжнародний, внутрішній, дитячий, молодіжний, сімейний, для інвалідів, оздоровчий та ін).

Спортивний туризм — вид спорту по подоланню певного відрізка земної поверхні, який називають маршрутом. При цьому під «земною поверхнею» мається на увазі не лише ґрунтова поверхня Землі, але також і кам'яна, і водна тощо. Під час проходження маршруту долаються різні специфічні природні перешкоди. Наприклад, гірські вершини і перевали (у гірському туризмі) або річкові пороги (у сплавах по річках) [4, с. 63]. Залежно від складності подоланих перешкод, району походу, автономності, новизни, довжини маршруту й ряду інших його факторів, характерних для різних видів спортивного туризму, по зростаючій складності походи поділяються на: походи вихідного дня; походи I - 3 ступеня складності юнацькому туризмі; категорійні походи. У різних видах туризму число категорій складності різне: у пішохідному, гірському, водному, лижному, велосипедному та спелеотуризмі - шість категорій складності (к. с); В автото і вітрильному туризмі - п'ять; в кінному - три. В даний час до спортивних видів туризму відносять пішохідний, лижний, водний, велосипедний, гірський, кінний, авто і мототуризм і спелеотуризм. Наймасовіші з них - піший, водний, гірський і лижний. Найбільш динамічно розвиваються гірський і водний туризм. Спортивний туризм - це насамперед засіб підвищення майстерності туриста і серйозне фізичне навантаження. Деякі університети та інститути готують спеціалістів за фахом „Туризм” та інструкторів оздоровчо-спортивного туризму. Підготовкою фахівців зі спортивного туризму опікується Федерація спортивного туризму України та її осередки на місцях. Перехід ВНЗ на нову Болонську систему вищої професійної освіти виявив низку організаційнонормативних проблем навчання. Це призвело до скорочення обов'язкових навчальних годин із дисципліни „Фізична культура”, тому що Болонська система заснована на більшій самостійності студентів у виборі засобів і обсягів занять фізичною культурою у ВНЗ. Спортивний туризм відповідно до нових положень у системі фізичного виховання ВНЗ набуває нового важливого чинника як засіб активної рухової діяльності, оздоровчого та активного відпочинку, зміцнення тілесної, духовної та психічної сфери молодої людини.

В туристичних клубах ВНЗ культивуються різні види спортивного туризму. Спортивний туризм навчає молодь школі виживання в скрутних становищах; дає основу

знань, вмінь і навичок для успішної діяльності на всіх напрямках; виховує базу міцної стійкості як у походах, так і в житті; дозволяє отримати справжніх друзів; приносить радість в спілкуванні та єднанні з природою. Він спрямован на гармонійний розвиток кожного за допомогою конкретних дій у сфері туризму та є постачальником доброго настрою та життєвих сил.

Невід'ємними частками спортивного туризму є туристичні походи, екскурсії, експедиції, творчі вечори, фестивалі, сльоти, мистецьки виставки, зустрічі з цікавими людьми, волонтерська робота та ін.

У вищих навчальних закладах всю організаційно-методичну роботу здійснює туристський клуб, згідно з Положенням, яке погоджується з адміністрацією та затверджується на загальних зборах членів клубу або відповідальним працівником кафедри фізичного виховання (туризму), або іншого структурного підрозділу ВНЗ. Підсумовуючи питання, необхідно нагадати, що навчально-тренувальний процес підготовки спортсменів розрядників на цей час в Україні визначений Положенням про систему підготовки кадрів спортивного туризму, затвердженим Постановою виконкому Федерації спортивного туризму України (ФСТУ) від 11.03.2002 р. (протокол № 18, п. № 2).

У Києві заслуговують уваги туристичні клуби Київського Політехнічного університету „Глобус”, в якому культивуються різні види спортивного туризму; альпклуб „Вертикаль” Національного авіаційного університету, який має свій осередок- скалодром; турклуб „Скіфи” КНЕУ, в якому на відміну від інших проводяться експедиції на археологічні розкопки; туристичний клуб „Крокус” Національного педагогічного університету ім. Драгоманова та ін. У багатьох містах України у ВНЗ успішно діють клуби та осередки зі спортивного туризму.

Нажаль економічне життя сьогодення сприяє створенню багатьох комерційних спортивних туристичних клубів, що не зовсім до вподоби студентській молоді. З огляду на економічну кризу та скорочення поїздок за кордон наших громадян спостерігаємо поступове зростання внутрішньо-державного самоорганізованого, оздоровчого та спортивного туризму. І треба віддати шану тим ВНЗ в яких ректорат та профспілкові організації допомагають існуванню спортивних оздоровчих туристичних клубів.

Завданням навчальних закладів різних рівнів є формування у туристів свідомого та відповідального ставлення до питань підготовки і проведення туристських походів та подорожей, дотримання особистої безпеки та безпеки оточення й навколишнього середовища. Необхідним є надання відповідних знань, вмінь і навичок в розпізнаванні

та оцінюванні різних небезпечних ситуації, а також потреба в навчанні молоді людини способам захисту від небезпеки. Зміст туристської роботи в навчальних закладах полягає у вихованні здорового покоління молоді. Здоров'я – найголовніше, що є в людини в житті. Людина з дитинства має усвідомлювати роль здоров'я у своєму житті. Тільки в цьому випадку формується настрій на збереження і зміцнення свого здоров'я та здоров'я близьких людей, на формування здорового способу життя [2].

Таким чином, студентські спортивні клуби є значним фактором соціалізації молоді. Участь у них надає змогу студентам раціонально використовувати вільний час, розширювати світогляд, виробляти комунікативні навички, сприяє, розвитку соціальної активності, особистісному зростанню та самоствердженню.

Висновки. Розвиваються нові напрями спортивного туризму: екстремальний, пригодницький, далекі вітрильні та інші подорожі, комбіновані мандрівки за видами туризму (авто-, мото-, велосипедного, вітрильного, водного, гірського, лижного, пішохідного, спелеологічного тощо) з використанням наявних природно-рекреаційних, історико-куль-турних і кадрових ресурсів країни. Усе це не лише створює умови для залучення до активних занять спортивним туризмом студентської молоді, а й стимулює розвиток міжнародного та зарубіжного туризму, дає імпульс загальному розвитку туризму в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Никишин Л.Ф. Туризм и здоровье / Л.Ф. Никишин, А.А. Коастуб. – К., 2001. – 98 с.
2. Програма діяльності Федерації спортивного туризму України з розвитку спортивного туризму – Режим доступа : www.fstu.com.ua/wpcontent/.../11/Протокол-Виконкому-№12-від-29.10.2016.doc
3. Стоян А. Н. Организация досуга студенческой молодежи / А. Н. Стоян. – Вища школа, 1984. – 40 с.
4. Тимошенко Л. О. Спортивный туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 ч. /Л.О. Тимошенко, К.В. Лабарткава. – Л.: ЛДУФК, 2012. – Ч. 1. – 150 с.
5. Тимошенко Л. О. Спортивный туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 ч. /Л.О. Тимошенко, К.В. Лабарткава. – Л. : ЛДУФК, 2014. – Ч. 2. – 176 с.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБЩЕДВИГАТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТАРШЕКЛАССНИКОВ СРЕДСТВАМИ СИЛОВОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ШКОЛЬНОГО ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Ангел А.А., преподаватель

Побурный П.В., кандидат педагогических наук, профессор

*Государственный университет физического воспитания и спорта Республики
Молдова (Кишинев, Республика Молдова)*

Аннотация: Применение средств силовой направленности способствуют повышению общедвигательной подготовленности юношей-старшеклассников.

Ключевые слова: старшеклассники, физическая подготовка, средства, методы, тесты.

Введение. Анализ литературных и документальных данных, результаты собственных многолетних педагогических наблюдений позволили определить четко выраженную тенденцию снижения показателей физических и функциональных возможностей организма школьников, способствующие ухудшению физического здоровья, сдерживающих рост и развитие органов и систем, основу которых составляют морфологические и функциональные резервы, определяющие адаптационные возможности организма к реалиям взрослой жизни [4,1].

Цель исследования – совершенствование системы школьного физического воспитания.

Задачи исследования:

- определить форму организации занятий силовой направленности;
- апробировать комплексы физических упражнений силовой направленности для старшеклассников.

Методы и организация исследования. Исследование проводилось на старшеклассниках г. Кишинева. В ходе педагогического эксперимента проводилось тестирование, отобрано 30 человек, из которых сформировали контрольную (КГ) и экспериментальную (ЭГ) группы по 15 человек, идентичных по показателям физического развития и общедвигательной подготовленности [3].

В начале учебного года (сентябрь) проведено тестирование по оценке общедвигательной подготовленности [3] и обучение техники выполнения физических упражнений с отягощением в динамическом и статическом режимах [1].

В ходе педагогического эксперимента использовалась разработанная нами программа силовой подготовки юношей-старшеклассников (ЭГ) в соответствии с рекомендациями Ю. Хартманна, Х. Тюннеманна (1988), Ф.П. Сулова, Ж.К. Холодова (1997), Ч.Т. Иванова (2005), В. Граневского (2009).

В контрольной группе занятия проводились по общепринятой методике в рамках школьного физического воспитания. Занятия в ЭГ и КГ проводились три раза в неделю по 45 минут. В конце учебного года проведено повторное тестирование.

Результаты исследования и их обсуждение. Полученные в процессе преобразующего педагогического эксперимента данные позволили обосновать эффективность применения упражнений с отягощениями на занятиях силовой направленности, предложенных нами, положительно влияющих на общую физическую подготовленность юношей-старшеклассников, которая предполагает комплексное развитие физических качеств, повышение функциональных возможностей систем организма в процессе мышечной деятельности [1].

Сравнительный анализ прироста показателей общей физической подготовленности юношей-старшеклассников показал (табл. 1), что в КГ и ЭГ наблюдается их положительная динамика. Однако эти улучшения более выражены в ЭГ по сравнению с КГ.

В частности, при оценке собственно-силовых способностей в тесте подтягивание на высокой перекладине в висе в КГ после эксперимента средний результат составил $6,41 \pm 1,30$ раза, в ЭГ – $8,67 \pm 3,65$ раза. Прирост в КГ – 48%, в ЭГ – 82,9%. Преимущество в ЭГ – 34,9%.

В тесте поднимание туловища за 30 с для оценки скоростно-силовых способностей в КГ после эксперимента средний результат составил $26,5 \pm 2,32$ раза, в ЭГ – $28,9 \pm 3,36$. прирост результата в КГ – 18,3%, а в ЭГ – 26,8% с преимуществом 8,5% ЭГ.

При оценке скоростных способностей в беге на дистанции 60 м в КГ улучшение составило 0,51 с, в ЭГ – 0,83 с. Результат в КГ улучшился на 6,2%, а в ЭГ на 10,6%, преимущество в ЭГ составляет 4,4%.

В беге на 1000 м, отражающем общую аэробную выносливость также наблюдается улучшение результатов в конце эксперимента. В частности в КГ средний результат составил $334,5 \pm 28,2$, а в ЭГ – $317,7 \pm 23,6$ с. Прирост в КГ – 2,4%, в ЭГ – 8,1%,

преимущество ЭГ составляет – 5,7% по сравнению с КГ. Преимущество в общей выносливости ЭГ обусловлено применением на занятиях метода круговой тренировки и комплексного метода.

В следующем тесте – прыжок в длину с места, характеризующим динамику координационных способностей в КГ после эксперимента средний результат составил 191,3±10,2 см, а в ЭГ – 205,4 см, улучшение составило –6,1 и 13,4% соответственно, с преимуществом в ЭГ на 7,3%.

Прыжок в высоту с места по Абалакову (тест позволяет определить взрывную силу). В КГ после эксперимента средний результат 27,4±2,3 см, а в ЭГ – 29,1±1,7 см. Прирост результата в КГ – 16,1%, в ЭГ – 20,7%, что составляет преимущество во взрывной силе в ЭГ на 4,6% по сравнению с КГ.

В заключительном тесте метание набивного мяча 3 кг двумя руками сидя из-за головы, отражающий уровень скоростно-силовых способностей после эксперимента в КГ средний результат составлял 251,6±25,0 см, а в ЭГ – 285,4±29,2 см. прирост результата – 4,5%, в ЭГ – 18,7%. Полученные данные отражают более высокий уровень проявления скоростно-силовых способностей у лицейстов ЭГ на 4,2%, чем в КГ.

Таблица 1

Динамика показателей общей физической подготовленности лицейстов старшего школьного возраста (средние данные)

Тесты	Контрольная группа		Прирост %	Экспериментальная группа		Прирост %
	Начало эксперимента	Конец эксперимента		Начало эксперимента	Конец эксперимента	
	X±m	X±m		X±m	X±m	
Подтягивание в висе на перекладине (раз)	4,33±1,98	6,41±1,30	48,0	4,55±	8,32±3,65	82,9
Подъем туловища за 30 с (раз)	22,4±2,51	26,5±2,32	18,3	22,8±3,32	28,9±3,15	26,8
Бег на 60 м (с)	8,72±1,4	8,21±1,1	6,2	8,68±1,4	7,85±0,9	10,6
Бег на 1000 м (с)	342,5±31,7	334,6±28,2	2,4	343,4±25,2	317,7±23,2	8,1
Прыжок в длину с места (см)	180,3±12,3	191,3±10,2	6,1	181,1±17,4	205,4±15,1	13,4
Прыжок в высоту с места по Абалакову (см)	23,6±2,7	27,4±2,1	16,1	24,1±2,4	29,1±1,9	20,7
Метание набивного мяча 3 кг двумя руками из-за головы (см)	240,7±34,0	251,6±25,0	4,5	240,526,4	285,4±20,2	18,7

Таким образом, сравнительный анализ результатов тестирования упражнений в КГ и ЭГ в конце эксперимента определил, что достижения лицеистов в ЭГ превосходят лицеистов КГ во всех упражнениях (табл.1). Такому значительному приросту в тестах способствовало сочетание различных методов развития силы и режимов работы мышц. В частности, методом повторных усилий по принципу «до отказа» достигается увеличение мышечной массы и силовой выносливости, методом круговой тренировки развивается общая выносливость, контрастный метод способствовал развитию в одном подходе максимальной мышечной силы и скоростно-силовых способностей, а комбинированный метод стимулирует развитие максимальной, взрывной силы и координационной силы.

Выводы. Проведенные контрольно-педагогические тесты показали, что для обеспечения всесторонней физической подготовленности юношей-старшеклассников, наиболее эффективными являются комплексы многосуставных упражнений с отягощениями на занятиях по силовой подготовке. Используемая методика упражнений с отягощениями на занятиях старшеклассников позволяет повысить уровень дееспособности их организма, что подтверждают результаты экспериментальной группы: прирост в подтягивании – 82,9%; в подъеме туловища – 26,8%; в беге на 60 м – 10,6%; в беге на 1000 м – 8,1%; в прыжке в длину – 13,4%; в прыжке в высоту – 20,7%; в метании набивного мяча – 18,7%.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Граневский В. Научно-методические особенности коррекции дисгармонического телосложения старшеклассников средствами бодибилдинга. Дис.канд. пед.наук / В. Граневский – Кишинев, 2009. – 116 с.
2. Иванов Ч.Т. Методика развития силы / Ч.Т. Иванов. Методические основы теории физической культуры (курс лекций). – Москва: Инсан, 2005. – 60 с.
3. Круцевич Т.Ю. Методы измерения двигательной активности / Т.Ю. Круцевич, М.И. Воробьев Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей. – Киев, 2005. – 119 с.
4. Мруц И.Д. Обоснование недельного режима двигательной активности в самостоятельных занятиях учащихся 11-15 лет: автореф. дис. кан. пед. наук / И.Д. Мруц. – Кишинев, 2009.
5. Сулов Ф.П. Силовые способности спортсмена / Ф.П. Сулов, Ж.К. Холодов, В.П. Филлин. Теория и методика спорта (учебное пособие). – Москва, 1997. –146 с.
6. Хартман Ю. Методы и программы комплексного развития силы / Ю. Хартман, Х. Тюннеманн. Современная силовая тренировка. – Берлин, Шпротферлаг, 1988. – 155 с.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ГІМНАСТОК 10-12 РОКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ КРУГОВОГО ТРЕНУВАННЯ

Дейнеко А.Х., доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, Ph.D.

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

Вишня О.В., старший викладач

Харківський національний медичний університет (Харків)

Однією з першочергових задач багаторічної спортивної підготовки в художній гімнастиці згідно з Навчальною програмою є розвиток фізичних якостей гімнасток. У зв'язку з цим важливу роль у тренувальному процесі гімнасток відіграє загальна фізична підготовка, яка сприяє підвищенню функціональних можливостей, загальної працездатності, є основою для спеціальної підготовки і досягнення високих результатів в обраному виді спорту.

***Ключові слова:** художня гімнастика, фізична підготовленість, метод кругового тренування, дівчата 10-12 років.*

Вступ. Аналіз літературних джерел показав, що існуючі методики розвитку фізичної підготовленості тих, хто займаються художньою гімнастикою, не є максимально ефективними та в умовах зростаючої змагальної конкуренції не завжди є актуальними в сучасній гімнастиці [2, 3, 4]. У зв'язку з цим тренери інтуїтивно ведуть пошук засобів і методів, які дозволили б досягти підвищення рівня розвитку фізичної підготовленості гімнасток [1, 2, 4]. На думку сучасних вчених ефективний комплексний розвиток фізичних якостей можливий за рахунок використання методу кругового тренування [1, 5]. Так як кругове тренування являє строго регламентований процес, де вправи виконуються з точними нормами навантаження і відпочинку в контексті забезпечення якості навчально-тренувального і виховного процесу спортсменів, актуальність його застосування залишається і сьогодні [Error! Reference source not found.1, 6].

Мета: визначити вплив методу кругового тренування на рівень розвитку фізичної підготовленості дівчат 10-12 років в художній гімнастиці.

Завдання дослідження: обґрунтувати ефективність застосування методу кругового тренування для розвитку фізичних якостей спортсменок у художній гімнастиці.

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел з визначеної теми; педагогічні спостереження; тестування; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Для визначення рівня фізичної підготовленості дівчат 10-12 років було організовано та проведено дослідження на базі Дитячо-юнацької спортивної школи з художньої гімнастики м. Харкова. Проведений аналіз результатів початкового тестування для визначення рівня загальної фізичної підготовленості спортсменок, показав наступне: за рівнем силової підготовленості («піднімання прямих ніг у висі») 75% гімнасток мають індивідуальні результати нижче середньогрупового. За рівнем розвитку гнучкості («міст із захопленням гомілковостопних суглобів із в.п. стійка ноги нарізно») 72% дівчат показали індивідуальні результати близькі до середньогрупового значення і 28% дівчат – результати, вищі за середньогрупове значення. За рівнем розвитку швидкісно-силових здібностей («стрибок поштовхом двома, руки на пояс») 66% займаючихся відповідають середньогруповому значенню, 17% дівчат отримали результати вищі і 17% – нижчі за середньогрупове значення. За оцінкою рівня розвитку швидкості («біг на місці 5 секунд») індивідуальні результати 60% дівчат співпадають з середньогруповим значенням; 23% є вищими і 17% – нижчими за середньогрупове значення. За оцінкою рівня координаційних здібностей («статична рівновага за методикою Яроцького») 66% юних гімнасток відповідають середньогруповому значенню; 12% є вищими і 12% – нижчими за середньогрупове значення. За оцінкою рівня швидкісно-силової витривалості («стрибки на скакалці за 1 хвилину») 66% юних гімнасток відповідають середньогруповому значенню і 34% – нижче за нього.

На основі отриманих результатів була розроблена експериментальна методика, яка передбачала розвиток фізичних якостей, тісно пов'язаний з освоєнням програмного матеріалу з художньої гімнастики даної вікової категорії дівчат. Тому, в комплекси кругового тренування були введені фізичні вправи, близькі за своєю структурою до вмінь і навичок притаманних художній гімнастиці, що сприяло підвищенню рівня розвитку фізичної підготовленості юних спортсменок. При розробці комплексів вправ кругового тренування використовувалися технічно не складні вправи, рекомендовані програмою з художньої гімнастики, доповнені та ускладнені в залежності від підготовленості спортсменок.

Порівняльний аналіз змін рівня фізичної підготовленості юних гімнасток за період експерименту представлений у таблиці 1.

Статистичні показники фізичних якостей юних гімнасток до та після проведення педагогічного експерименту
($t_{гр.} = 2,07$ при $p < 0,05$)

Фізичні якості та назва тесту	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	t_p	p	Приріст рез-в, %
	До екс.	Після екс.			
Сила «піднімання прямих ніг у висі» (кількість разів)	26,0±3,58	32,0±3,30	1,25	>0,05	23%
Гнучкість «Міст із захопленням гомілковостопних суглобів із в.п.; стійка ноги нарізно» (с)	7,0±0,29	9,0±0,41	2,76	<0,05	29%
Швидкісно-силові «стрибок поштовхом двома, руки на пояс» (см)	21,5±0,37	23,1±0,26	3,62	<0,05	7%
Швидкість «біг на місці 5 с» (кількість разів)	18,0±1,49	20,0±1,49	0,71	>0,05	11%
Координація «статична рівновага за методикою Яроцького» (с)	2,62±0,40	3,23±0,15	3,34	<0,05	23%
Швидкісно-силова витривалість «стрибки на скакалці за 1 хвилину» (кількість разів)	58±3,52	68±3,65	2,12	<0,05	17%

Як видно з матеріалів дослідження, у тесті «Піднімання прямих ніг у висі» покращення результату наприкінці експерименту склало 23 %. Дівчата з експериментальної групи показали середньогруповий результат 26,0±3,58 разів до проведення експерименту і 32,0±3,30 після. Різниця між цими показниками, відповідно до критерію Стьюдента є статистично недостовірною, оскільки $t_p < t_{гр.}$ (табл.1). У процесі порівняльного аналізу показників розвитку гнучкості за тестом «Міст із захопленням гомілковостопних суглобів із вихідного положення, стійка ноги нарізно» дівчата експериментальної групи показали середній результат 7,0±0,29 с до проведення експерименту і 9,0±0,41 с після. Різниця між цими показниками статистично достовірна ($p < 0,05$). Результати дослідження за тестом «Стрибок поштовхом двома, руки на пояс» показали, що експериментальна група дівчат виконала цю вправу з середньогруповим результатом 21,5±0,37 см до проведення експерименту і 23,1±0,26 см після. Порівняння цих середніх результатів, свідчить, що різниця між ними статистично достовірна ($p < 0,05$). Покращення результату у експериментальній групі складає 7% (табл. 1). У тесті для оцінки рівня швидкісної підготовленості «Біг на місці 5 с» дівчата експериментальної групи показали результат 18,0±1,49 разів до проведення експерименту і 20,0±1,49 разів наприкінці. І хоча покращення результату цієї вправи становить 11%, за критерієм Стьюдента різниця між ними є статистично недостовірною ($t_p = 0,71 < t_{гр.} = 2,07$). Аналіз

матеріалів дослідження показав, що у тесті «Статична рівновага за методикою Яроцького» покращення результату наприкінці експерименту склало 23 %. Юні спортсменки показали середньогруповий результат $2,62 \pm 0,40$ с до та $3,23 \pm 0,15$ с після проведення експерименту (табл. 1). Різниця між цими показниками за критерієм Стьюдента є статистично достовірною ($p < 0,05$). Середньогрупові результати за тестом «стрибки на скакалці за одну хвилину» на початку експерименту становили $58,0 \pm 3,52$ разів; наприкінці експерименту – $68,0 \pm 3,65$ разів. Їх порівняння за критерієм Стьюдента свідчить, що різниця між ними статистично достовірна ($t_p = 2,12 > t_{гр} = 2,07$). На основі отриманих результатів, можна зробити висновок, що впровадження розробленої методики позитивно вплинуло на рівень розвитку швидко-силової витривалості гімнасток – покращення результату становило 17% .

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що розроблена методика кругового тренування напряду вплинула на розвиток рівня загальної фізичної підготовленості дівчат експериментальної групи. Це пов'язано як із загальнорозвивальним впливом підібраних вправ, так і з введеними елементами змагальності. Таким чином, об'єднання окремих ациклічних рухів в штучно-циклічну структуру шляхом серійних їх повторень під час кругового тренування дало можливість комплексного розвитку рухових якостей гімнасток і сприяло підвищенню загальної працездатності їх організму.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці комплексів вправ кругового тренування для гімнасток етапу спеціалізованої базової підготовки віком 12-15 років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Р. Особенности построения навчально-тренировального процесса юных гимнасток – художниц / Р. Андреева // Молода спортивна наука України. – 2009. – Т. 1. – С. 6-9.
2. Береснева И. А. Особенности развития гибкости у художественных гимнасток 5-7 лет разных соматотипов / И. А. Береснева, К. Е. Ефимова; А. Б. Юшин // Физическая культура, №6. – 2006. – С.13-14.
3. Ботяев В. Л. Анализ соответствия перспективно-прогностическими координационной подготовленности юных гимнасток, занимающихся на начальном этапе специализированной подготовки (на примере спортивной и художественной гимнастики) / В. Л. Ботяев. – Теория и практика физической культуры. – 2014. – №10 – С. 94-97.
4. Нестерова Т. В. Совершенствование системы многолетней подготовки спортсменок в художественной гимнастике / Т. В. Нестерова // Наука в олимпийском спорте, 2007. – № 1. – С. 66-73.
5. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Том 4. Учебник для студ. выс. уч. зав. физ. восп. и спорта / Под ред. В.Н. Платонова – Киев: Олимпийская литература, 2004. – 566 с.
6. Холодов Ж.К. Теория і методика фізичного виховання і спорту: Учеб. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – 2-е вид., испр. і доп. / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов. – М.: Издавничий центр Академія, 2003. – 480 с.

ЗМІНИ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Зеніна І.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Київський національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» (Київ)

Проаналізовані показники загальної фізичної підготовленості юнаків на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі, а також виявлені відмінності в змінах показників загальної фізичної підготовленості юнаків в кінці навчального року.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична підготовленість, рухова активність, фізичні якості, фізичне вдосконалення.

Вступ. У нашій країні існує історично створена система фізичного виховання, яка охоплює практично всі верстви населення. Фізичне виховання студентів вищих закладів освіти є невід'ємною складовою частиною цієї системи та однією з умов підготовки висококваліфікованих фахівців.

Відомо, що система фізичного виховання у вищих закладах освіти потребує значних змін. Доказом цього є дослідження вчених [1, 2], які свідчать про зниження рівня фізичної підготовленості значної частини студентської молоді протягом навчання у вищому закладі. Беручи це до уваги, виникає потреба якомога глибше дослідити дане питання. Проблема фізичної підготовленості дуже актуальна для студентів, які навчаються на різних факультетах.

Аналіз сучасних підходів до розвитку культури на Україні відзначає акцент на пріоритет рухової активності, здорового способу життя фактично у відриві від особистих якостей людини, не розглядаються і не враховуються ціннісні орієнтири особливості, формування її духовного здоров'я і духовної культури.

Реструктуризація системи фізичного виховання у ВНЗ згідно з Європейською кредитно - модульною системою призвела до скорочення навчальних годин на фізичне виховання і переводу 60% часу на самостійні заняття студентів.

Самостійні заняття фізичними вправами не здійснюються з декількох причин. Але головною з них є відсутність мотивації до занять і переконання в їх корисності та необхідності. Таким чином, вища школа виявилась не готовою до усвідомлення значення фізичної культури для формування здорової та всебічно розвиненої особистості студента.

Аналіз спеціальної літератури свідчить, що до вивчення проблеми фізичного вдосконалення студентів зверталось багато авторів [3, 4, 5, 6, 8]. Вони вказують на низку об'єктивних причин, які знижують ефективність фізичного виховання студентів. Одна з них – це низький рівень управління фізичним вихованням. Для ефективного керування розвитком фізичних якостей необхідно володіти інформацією не тільки про вихідний рівень, а й про особливості зміни показників фізичної підготовленості студентів-першокурсників та студентів старших курсів.

Мета дослідження - виявити зміни показників загальної фізичної підготовленості студентів перших курсів на заняттях з фізичної культури.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

1. Проаналізувати показники загальної фізичної підготовленості юнаків на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі.
2. Виявити відмінності в змінах показників загальної фізичної підготовленості юнаків в кінці навчального року.

Для вирішення поставлених завдань ми використовували наступні **методи**: аналіз літературних джерел, педагогічне тестування, метод математичної статистики. Обробка результатів дослідження проводилась з використанням середнього арифметичного (\bar{X}) та стандартного відхилення (s). Достовірність відмінностей статистичних оцінок вираховувалась за критерієм Стьюдента (t). Для аналізу достовірності відмінностей між вибірками здавався рівень довірливості $P=95\%$ ($\alpha=0,05$).

Дослідження проводилося на спортивній базі університету. У дослідженні взяли участь студенти – юнаки віком 17-19 років, всього 33 особи. Фізична підготовленість юнаків оцінювалася за результатами виконання контрольних вправ, передбачених «Державними тестами і нормативами оцінки фізичної підготовленості населення України» [7].

Результати дослідження та їх обговорення. Проведене дослідження дозволяє визначити рівень фізичної підготовленості студентів юнаків на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі.

При тестуванні силової витривалості підтягування у висі середній показник юнаків становив $12\pm 4,4$ рази за 1 хвилину, який за п'ятибальною шкалою оцінюється в 3 бали (добре); у згинанні і розгинанні рук в упорі лежачи - $31\pm 9,8$ рази (оцінка 3 бали); у підніманні тулуба із положення лежачи на спині в сід за 1 хвилину - $40\pm 5,1$ рази оцінювався (оцінка 3 бали); швидкісно-силових здібностей (стрибок у довжину з місця) -

220±15,9 см (оцінка 3 бали); гнучкості (нахил вперед в положенні сидячи) - 11±8 см (оцінка 2 бали), відповідно до нормативів державних тестів.

У кінці навчального року у юнаків відбулися певні зміни в показниках загальної фізичної підготовленості. Суттєве покращення показників виявлено в таких тестах, як згинання і розгинання рук в упорі лежачи та нахил вперед із положення сидячи. Так, при виконанні згинання і розгинання рук в упорі лежачи середній показник юнаків становив 39±9 разів, трохи не досягнувши відмінного рівня (приріст 20 %). Вперше юнаки досягли нормативного рівня (оцінка 4 бали) при виконанні тесту на гнучкість (нахил вперед в положенні сидячи), їх середній показник становив 14±6 см (приріст 22 %).

Не виявлено суттєвих змін показників у таких тестах, як підтягування в висі, піднімання тулуба із положення лежачи на спині в сід за 1 хвилину та стрибок у довжину з місця.

Викликає занепокоєння погіршення результатів юнаків у підтягування в висі. Їх середній показник знизився на 9 % і становив 11±5,5 раза. У юнаків покращилася силова витривалість м'язів живота. Середній показник піднімання тулуба із положення лежачи на спині в сід за 1хвилину становив 45±5 разів, а приріст - 11%.

Спостерігалася тенденція до покращення результатів при виконанні стрибка в довжину з місця, середній показник юнаків становив 224 см (приріст 1 %). Проте він, як і на початку року, за державними тестами оцінювався, як «задовільно» (3 бали).

Висновки.

1. Аналіз даних свідчить, що на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі рівень фізичної підготовленості студентів за окремими тестами оцінювався, як середній. Найбільш відстаючими показниками тестування є стрибок у довжину з місця, нахил вперед із положення сидячи та підтягування на перекладині.

2. Наприкінці навчального року рівень фізичної підготовленості студентів за такими тестами, як згинання і розгинання рук в упорі лежачи та нахил вперед у положенні сидячи суттєво змінився. За іншими тестами показники не мали суттєвих змін. Підвищення результатів у згинанні і розгинанні рук в упорі лежачи, та виконанні тесту на гнучкість обумовлено тим що ці вправи зручно виконувати вдома самотійно.

Також вдома зручно виконувати найпростіші вправи з розвитку м'язів живота, підвищились результати у підніманні тулуба з положення лежачи в сід. Суттєво підвищили результати студенти спортивних секцій університету.

Перспективи подальших досліджень. Подальше дослідження плануємо спрямувати на визначення динаміки фізичної підготовленості студентів за період навчання у вищому навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Савчук С. А. *Фізична підготовленість студентів технічного вищого закладу освіти* / С. А. Савчук / за ред. С. С. Єрмакова. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук, праць - Харків : ХХІІІ, 2000. - №16. - С. 49-54.
2. Боднар Т. Р. *Фізичне виховання студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості: ав-тореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення»* / Боднар Т. Р. - Луцьк, 2000. - 19 с
3. Белов Р. А. *Самостоятельные занятия студентов физической культурой: учебное пособие* / Р. А. Белов, Б. В. Семеров, Н. А. Третьяков. - К. : Вища школа, 1988. - 208 с.
4. Курочкіна М. *Організація занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості для студентів, які проживають у різних зонах радіаційного контролю* / М. Курочкіна // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. - 1991. - №1. - С 72-75.
5. Малімон О. О. *Диференційований підхід у процесі фізичного виховання студентів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення»* / О. О. Малімон. - Луцьк, 1999. - 19 с.
6. Карченкова М. В. *Стан швидкісно-силової підготовленості студентів факультету фізичного виховання* / М. В. Карченкова, В. А. Самолюк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка : зб. наук. праць. - Чернігів : ЧДПУ, 2009. - № 64. - С. 281-284.
7. *Постанова про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України: від 15 січня 1996 р. № 80* / Кабінет Міністрів України // Фізичне виховання в школі. - 1996. - № 1. - С. 47-56.
8. Ситникова Н. С. *Использование современных методических подходов к оценке физической подготовленности студентов* / Н. С. Ситникова // Дні науки : зб. тез доповідей : в 3 т. / Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 5-6 жовтня 2006 ; ред. кол. В. М. Огаренко та ін. - Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. - Т. 3. - С. 171-172. (Серія «Здоровий спосіб життя - основа освітньої системи сучасної України»).

**СИСТЕМА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТНІХ УСТАНОВАХ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД**

Корягін В. М., професор, доктор педагогічних наук, доктор наук з фізичного виховання і спорту

Блавт О. З. доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Національний університет «Львівська політехніка» (Львів)

Розглянуто питання й детерміновано ключові засади устрюю та функціонування системи фізичного виховання у країнах Європи.

Ключові слова: фізичне виховання, освітні установи, Європа, спорт, учні.

Вступ. Прагнення України увійти до європейської спільноти розвинених країн вимагає здійснення масштабних освітніх реформ. Фізичне виховання у системі освіти сьогодні слід розглядати як технологію побудови майбутнього нашої країни, що повинна забезпечувати високий рівень працездатності підростаючого покоління, формуючи культуру здорового способу життя. Поступове входження України у європейський освітній простір вимагає перетворення його в доступну всім систему формування здоров'я.

Ураховуючи соціальне значення фізичної культури і спорту, а також низький рівень психофізичного стану студентської молоді та його стійку негативну динаміку, аналізу передового досвіду організації системи фізичного виховання в школах та університетах зарубіжних країн у ракурсі останніх тенденцій розвитку галузі у нашій країні, набуває особливої актуальності.

Мета дослідження – виявлення параметрів функціонування системи фізичного виховання в освітніх установах країн Європи.

Методи дослідження Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи дослідження, а саме: загально-наукові методи теоретичного рівня: аналіз та синтез, концептуалізація, систематизація й узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. На сьогодні доволі розповсюджена думка про те, що в Європі фізичне виховання у ВНЗ має факультативний характер. Відзначимо, що таке дійсно має місце, проте далеко не у всіх освітніх установах. Так, наприклад, в Празькому технічному університеті фізичне виховання є обов'язковим предметом. Можна привести доволі значний перелік ВНЗ Європи у котрих фізичне виховання є обов'язковим предметом. Але суть в тому, що більшість солідних ВНЗ Європи мають велику кількість спортивних баз, що дозволяє проводити роботу

спортивних секцій у позанавчальний час без обмежень. Окрім того, у багатьох Європейських країнах створена система прийнятності: школа – коледж – університет [1, 2]. З дитинства переконують, що реальна цінність спорту полягає у підготовці до досягнення життєвого, матеріального успіху, що заняття спортом – це основа розвитку вольових якостей, які необхідні для перемоги [4].

У країнах Європи уряд створює для дітей максимум умов, які забезпечують кожному можливість активно займатися фізичною культурою і спортом. Досягнення учнів освітніх установ повинні оцінюватись згідно таких критеріїв, як рівень фізичної підготовленості і фізичного розвитку, ступеню оволодіння руховими вміннями, громадською і особистою гігієною. Окрім того, учні один раз на рік проходять обов'язкове ретельне медичне обстеження. Моніторинг фізичної підготовленості здійснюється два рази на рік: восени і на весні. Восени учні здають контрольні тести з фізичної підготовки. Ці тести окрім контролю динаміки фізичної підготовленості учнів, забезпечують відбір у спортивні секції. Базовими завданнями у сфері фізичної підготовки дітей є :

- оволодіння учнями навичками самостійного моніторингу рівня своєї фізичної підготовленості і планування необхідних для себе комплекси фізичних вправ;
- визначення чинників мотивації дітей до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

У межах обов'язкових занять фізичним вихованням у школах розрізняють наступні види програм:

- основна програма: складається з циклів (терміном декілька тижнів) й передбачає вивчення певних спортивних дисциплін, необхідних й обов'язкових для усіх;
- факультативна програма: передбачає вільний вибір видів спорту за уподобаннями й заняття у позанавчальний час;
- комбінована програма: комплексне поєднання основної та факультативної;
- програмоване навчання.

У Оксфорді, в склад якого, входить 38 коледжів, у навчальних програмах коло сорока предметів, в тому числі, й фізичне виховання. Студенти Оксфорда можуть вступати в різні студентські товариства або клуби, а таких тут налічується коло 300. Оксфорд володіє великою спортивною базою, котра має басейни для плавання, футбольні поля, тенісні корти, поля для сквоша, крикета і багато іншого. Річки і канали в Оксфорді дозволяють займатися веслуванням. Центральною подією в спортивному житті рахується чемпіонат з веслування між Оксфордом і Кембріджем. Студенти можуть примати участь в

змаганнях на приз герцога Единбурзького за досягнення в суспільній діяльності та спорті, грати в баскетбол, крикет, футбол, хокей, сетбол, регбі, англійську лапту, займатися веслуванням, плаванням, тенісом, гольфом, тощо. І якщо коледж не культивує якийсь вид спорту, а є бажаючі займатися, то в такому разі за кошти коледжу запрошується на роботу тренер. Аналогічна ситуація із фізичним вихованням в Кембріджському університеті, який налічує тридцять один коледж, коло ста відділень, шкіл й факультетів [1].

У Чеському технічному університеті у Празі, який налічує вісім факультетів й п'ять інститутів, фізичне виховання є обов'язковим предметом. Крім того кафедра фізичної культури і спорту має можливість (наявність спортивних баз) пропонувати масу можливостей студентам для реалізації своїх спортивних потреб. В університеті створені умови для занять футболом, бадмінтоном, карате, лижами, тенісом, волейболом, плаванням, пляжним волейболом, стрільбою з лука, гольфом, сквошем, тощо. Загалом нараховується коло 40 видів спорту, якими може займатися більшість студентів під керівництвом досвідчених тренерів протягом академічного року. Окрім того, в університеті є можливість організовувати літні і зимові виїзні курси (14 зимових курсів: гірські лижі, сновборд, бігові лижі, тощо; літні: вело, походи туристичні, каное, скалолазання, тощо) [2].

У Німеччині у відповідності з Конституцією (ст. 30) і федеральною структурою сприяння спорту в країні є прерогативою Земель [4, 5]. У зв'язку зі своєю автономією організаційні питання фізичної культури і спорту вирішуються по різному, але пріоритетами є:

- спорт у загальноосвітніх установах й підготовка висококваліфікованих фахівців фізичного виховання;
- студентський спорт;
- спорт для всіх, що передбачає заняття насамперед для молоді, жінок, осіб похилого віку й осіб з обмеженими можливостями;
- будівництво й модернізація спортивних споруд;
- сприяння спорту вищих досягнень, допомога спортивним клубам і командам.

В країні налічується одинадцять державних програм підтримки спорту. Місцеві влади безкоштовно надають в оренду спортклубам міські спортивні споруди. Основною формою організації фізичної культури і спорту в Німеччині є спортивні клуби, які мають вагому фінансову підтримку з боку уряду. Останнє пов'язано не тільки з існуючими традиціями, але й з системою оподаткування. Спортивний клуб за законами Німеччини, вважається суспільно-корисною організацією, а робота у клубах гарантує певні податкові пільги.

Сьогодні понад 5,5 млн. німців добровільно працюють у галузі фізичної культури і спорту, відповідно їм знижують суми податків. Найбільшою спортивною організацією є Німецький спортивний Союз, який об'єднує понад сорока федерацій по видах спорту. Ця організація вирішує питання масового спорту, спорту вищих досягнень, підготовки кадрів і наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті [4, 5].

Висновки Аналітичний конструктивний аналіз функціонування системи фізичного виховання у країнах Європи, дозволив з'ясувати основні аспекти її устрою в освітніх установах. Серед котрих:

1. Широка пропаганда здорового способу життя та розуміння урядом важливість такого соціального фактору, як фізична культура і спорт.

2. Належна матеріальна база в освітніх установах для занять фізичною культурою і спортом. Практично всі школи мають свій стадіон, а також басейни, спортивні зали, тощо, що дозволяє всім учням та студентам займатись фізичною культурою і спортом не тільки в обов'язкових формах занять фізичним вихованням, але й у позанавчальний час.

3. Фахові можливості освітніх установ, що полягають у належному забезпеченні не тільки фахівцями фізичного виховання, але й кваліфікованими тренерами з різних видів спорту.

4. Наявність моральної і матеріальної мотивації: безкоштовні заняття, забезпеченість спортивною формою, безкоштовними обідами, транспортом, тощо.

5. Належне медичне забезпечення, що унеможлиблює допуск хворих дітей та студентів до занять фізичною культурою і спортом і дозволяє оперативно корегувати їхній стан здоров'я.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні стану фізичного виховання у вищій школі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Fairclough, S. and Stratton, G. (2005). *Physical education makes you fit and healthy'. Physical education's contribution to young people's physical activity levels*. Health Education Research, 20(1), pp. 14-23.

2. European Commission, 2007a. *White Paper on Sport*. COM(2007) 391 final. [pdf] Available at: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0391:FIN:EN:PDF> [Accessed 12 March 2013].

3. EACEA/Eurydice, 2012a. *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2011/12*. Brussels: Eurydice.

4. Haerens, L., Kirk, D., Cardon, G. and De Bourdeaudhuij, I. (2011). *Toward the development of a pedagogical model for health-based physical education*. Quest, 63(3), pp. 321-338.

5. Wuest D. A. and Ch. A. Bucher *Foundations of physical education, Exercise and Sport*. (2003). St. Lonis : Mosby : Very Book Inc. 451 p.

РУХОВА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

Лисак І. В. кандидат наук з фізичного виховання і спорту, старший викладач кафедри фізичного виховання та ЛФК

Сухань С. С., викладач кафедри фізичного виховання та ЛФК

Вінницькій національній медичній університет (Вінниця)

Одержані дані засвідчують про низький рівень рухової активності студентської молоді, які актуалізують пошук шляхів її підвищення. Враховуючи мотиваційно-ціннісні орієнтації студентів доцільним є проведення спеціальних досліджень для вивчення особливостей використання засобів туризму в рекреаційній діяльності студентської молоді.

Ключові слова: туризм, рухова активність, студенти, процес навчання

Вступ. В останні роки у вищих навчальних закладах спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності студентів, що негативно позначається на показниках їхнього фізичного здоров'я. Істотну роль в оптимізації цієї ситуації відіграє дослідження змістовного наповнення вільного часу, впровадження в рекреаційну діяльність привабливих для молоді видів рухової активності [1, 2]. Зниження рівня здоров'я і фізичної працездатності у студентській молоді є наслідком значного психоемоційного навантаження, порушень гігієнічно обґрунтованого режиму дня і харчування. Постійна фізична активність є одним із найкращих природних заходів попередження захворювання всіх систем організму і продовження активного способу життя. Позитивний вплив рухової активності під час занять туризмом безумовно, підсилюється тривалим перебуванням на свіжому повітрі, в лісі, в горах. Отже, спортивно-оздоровчі походи із впливом на весь організм людини є цілющим джерелом здоров'я.

Реалії сьогодення вимагають якомога швидкої адаптації та гнучкості до сучасних тенденцій. Туризм, як соціально-економічне явище не є винятком, а навпаки інтенсивно реалізує новітні технології, формує соціальні орієнтири та забезпечує економічний ефект. У зв'язку з цим в туризмі виникають нові напрями та види.

Аналіз даних спеціальної літератури свідчить, що активний туризм, займаючи важливе місце в суспільстві, приймає на себе найважливіші соціальні функції: відновлення психофізичних ресурсів суспільства; відновлення працездатності людини і раціональному використанню дозвілля; забезпеченню зайнятості населення і зростанню його доходів; спрямованість на підтримку і відновлення рекреації регіонів [3].

Велика кількість робіт, присвячених організації та проведенню змагань у різних видах туризму, техніко-тактичній підготовці в туризмі, але недостатньо вивчено питання використання засобів туризму в рекреації студентської молоді, задля оптимізації їх рухової активності.

П. П. Захаров, Т. В. Степенко вважають, що систематичні заняття туризмом благотворно впливають на формування морально-духовної зрілості особистості. Таким чином, туризм сам по собі (як і будь-який спорт) подібний до каталізатора. Оздоровчий вплив активного туризму на людину справляється не тільки за рахунок фізичної активності, існує багато інших аспектів, які заслуговують на увагу. До таких слід віднести загартовування, чіткий режим, міцний сон, характер і режим харчування, корисне стомлення, нервово-психологічне розвантаження. Загартовування в туристичному поході здійснюється простими, всім відомими засобами - сонячні, повітряні ванни, купання та інші гігієнічні процедури [5].

Переважає більшість авторів на основі медичних досліджень і педагогічних спостережень роблять такі висновки: шлях до зміцнення здоров'я студентів лежить через систематичні та регулярні заняття фізичними вправами. А у студентські роки вони необхідні впродовж усього навчання у ВНЗ.

Мета дослідження - дослідити й обґрунтувати вплив занять туризмом студентів вищих навчальних закладів на формування здорового способу життя та визначити добову рухову діяльність.

З метою вивчення обсягу рухової активності студентської молоді було проведено спеціальні дослідження, в яких взяло участь 110 студентів Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова. Визначення добової рухової активності різного характеру проводилося за допомогою методики Фремінгемського дослідження, на основі хронометражу добової рухової діяльності студентів. Дана методика дозволяє кількісно та якісно визначити добову рухову активність з реєстрацією інтенсивності кожного виду фізичних зусиль. Для визначення кількісного значення різних за інтенсивністю видів рухової активності використовувались вагові коефіцієнти фізичної активності.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати дослідження підтвердили дані спеціальної літератури про низький рівень рухової активності студентів [1, 3, 4]. Зазначимо, що індекс рухової активності дівчат склав в середньому 27,2 ум.од., юнаків – 28,6 ум.од.

В ході нашого дослідження ми з'ясували, що на базовий рівень рухової активності студенти витрачають найбільше часу, дівчата витрачають від 300 до 700 хв., а юнаки – від 330 до 770 хв. на добу. Спостерігається тенденція до зменшення витрати часу на сидячий та малий рівні рухової активності: у дівчат на сидячий рівень витрачається від 120 до 820 хв., у юнаків – від 200 до 730 хв. на добу. На малий рівень рухової активності дівчата витрачають від 60 до 970 хв., а юнаки – менше: від 60 до 595 хв. на добу. Найменше часу студенти витрачають на середній та високий рівні рухової активності: 77,0 % дівчат – на середній рівень та 69,4 % юнаків, слід зазначити, що у дівчат максимальний показник складає 200 хв., на добу, а у юнаків удвічі більше: 400 хв. на добу. На високий рівень рухової активності студенти витрачають найменше часу на добу.

Останнім часом, зростає інтерес до різноманітних видів спорту. Можливість вибирати вид спортивної діяльності на факультативних заняттях дозволяє студентам розкрити в собі нові, закладені в генотипі якості і вдосконалювати вже проявлені. Кожний вибирає те, що ближче йому за характером і те, що приносить вітиху і задоволення. Як показало проведене анкетування при виборі рухової активності найменший інтерес студентки-дівчата проявляють до легкої атлетики, а хлопці до різних видів боротьби – 10%, потім студенти віддають перевагу велоспорту, туризму, різноманітним видам танців та тенісу – 40%.

Саме туризм у сучасному світі сприймається як головна форма рекреаційної діяльності, перетворившись на потужну самостійну галузь нематеріального виробництва, яка задовольняє рекреаційні потреби.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження свідчать про нераціональний режим дня студентів і необхідність включення до режиму дня заходів, що сприяють збільшенню рухової активності і, зокрема, діяльності, яка відповідає високому рівню. За результатами анкетування, дізналися, яким рекреаційно-оздоровчим заняттям студенти віддають перевагу.

Аналіз відповідей на це питання дав нам змогу стверджувати, що більшість студентів надає перевагу активному туризму. Тому доцільним є обґрунтування технології впровадження засобів туризму в рекреаційну діяльність студентської молоді, спрямовану на підвищення рівня рухової активності.

Перспективи подальших досліджень полягає в розробці й удосконаленні методів, спрямованих на формування, відновлення та укріплення здоров'я студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрєєва О. В. Фізична рекреація різних груп населення: [монографія]. / О. В. Андрєєва. – К. : Поліграфсервіс, 2014. – 280 с.
2. Благій О. Л. Рухова активність як фактор формування здорового способу життя учнівської молоді / О. Л. Благій, О. В. Андрєєва // Актуальні проблеми фіз. виховання, реабілітації, спорту та туризму: III Міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – С. 27–28.
3. Зігунова І. Технічна підготовка майбутніх фахівців супроводу туристських груп на трекінгових маршрутах / І. Зігунова // Туризм і краєзнавство : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – С. 70 – 74.
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Ф. Кифяк .– Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 311 с.
5. Школа альпінізму. Начальная подготовка / Под ред. Захарова П. П., Степаненко Т. В. – М.: Физкультура и спорт, 1989 – 464 с.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Мальцева Т. Н., старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту

Ковтун О. В., старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту

Чала О. І., студентка 5-го курсу кафедри міжнародних відносин

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків)

Дане дослідження розкриває проблеми і перспективи розвитку спорту та фізичної культури в контексті євроінтеграції України. Наводиться огляд ключових аспектів співпраці із ЄС у сфері спорту і фізичної культури в умовах євроінтеграції України.

Ключові слова: євроінтеграція, спорт, фізична культура, вектор розвитку, Україна.

Вступ. Соціальна сфера, включаючи фізичну культуру і спорт, відіграє важливу роль у формуванні та розвитку суспільства – забезпечує фізичне та психологічне здоров'я, допомагає соціальній адаптації, сприяєгуртуванню населення та формування іміджу країни на міжнародному рівні. Фізична культура і спорт в Україні, як і всі сфери життя, переживає певні трансформації у зв'язку із євроінтеграційним вектором розвитку країни. В таких умовах розвиток фізичної культури і спорту має керуватися чіткими та всеохоплюючими державними програмами, із наближенням до європейських стандартів.

Дане дослідження спирається на актуальні роботи українських авторів, які розглядають особливості державної політики України у сфері фізичної культури і спорту, а також питання наближення даної сфери до європейських стандартів.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є проаналізувати актуальні питання розвитку фізичної культури та спорту України в умовах євроінтеграції та зазначити головні проблеми і перспективи галузі у даних реаліях.

Матеріал і методи дослідження. Питання розвитку сфери спорту та фізичної культури в Україні розглядаються під новим кутом через реалізацію державної стратегії євроінтеграції України. Такі трансформації мають для сфери спорту і фізичної культури в Україні як перспективи, так і серйозні виклики [1, с. 92].

Розглядаючи можливі виклики, варто відзначити, що спорт і фізична культура має розвиватись у відповідності до високих європейських стандартів, мати значний рівень фінансування, має бути динамічна та ефективна взаємодія громадськості і влади на всіх рівнях. Водночас вже впроваджений досвід ЄС у даній сфері може використовуватись в Україні ефективно та результативно [1, с. 92].

Багато дослідників, аналізуючи проблеми розвитку спорту і фізичної культури в Україні, визначають такі проблеми як: неповна реалізація державних програм у цій сфері, недостатній рівень фінансування за залишковим принципом у зв'язку із кризовими явищами в країні. Саме через це у сфері фізичної культури і спорту не було використано весь наявний потенціал і не досягнуто найбільших можливих результатів [1, с. 92].

Основу державної політики у сфері розбудови фізичної культури і спорту складає європейська модель взаємовідносин держави і спорту. Наближення системи державного управління до європейських стандартів і норм базується на таких принципах, як відкритість, рівність можливостей, реалістичність поставлених задач, міжгалузєва інтеграція [2, с. 48-49].

Результати дослідження та їх обговорення. Важливим фактором при вивченні стану фізичної культури і спорту в Україні в умовах євроінтеграції є рівень фінансування і видатків на одного громадянина. У таблиці 1 наведено порівняння фінансування сфери фізичної культури і спорту на одну особу за всіма регіонами України та у Києві у 2014-2015 роках.

Фінансування сфери фізичної культури і спорту (на 1 особу)

Назва регіону	Витрачено на одну особу		
	2014	2015	+/-
Вінницька	60,59	71,03	10,44
Волинська	61,88	78,54	16,66
Дніпропетровська	319,07	350,63	31,56
Донецька	63,22	67,23	4,02
Житомирська	66,43	73,05	6,62
Закарпатська	38,00	48,45	10,44
Запорізька	54,45	79,42	24,97
Івано-Франківська	62,32	78,33	16,01
Київська	113,68	126,03	12,35
Кіровоградська	94,44	94,33	-0,11
Луганська	16,05	33,66	17,60
Львівська	42,68	55,11	12,43
Миколаївська	65,83	79,58	13,76
Одеська	59,94	68,98	9,04
Полтавська	64,32	92,65	28,32
Рівненська	71,80	96,49	24,68
Сумська	96,84	112,44	15,60
Тернопільська	47,67	56,48	8,81
Харківська	130,04	110,73	-19,31
Херсонська	75,33	84,89	9,57
Хмельницька	56,86	151,32	94,46
Черкаська	52,80	55,64	2,83
Чернівецька	47,16	46,74	-0,41
Чернігівська	50,01	60,03	10,02
м. Київ	117,79	238,32	120,54
В середньому	102,76	132,04	29,28

Джерело: Міністерство молоді та спорту України [4]

Як можемо бачити із наведених даних, загалом у фінансуванні на одну особу видатки збільшились. Це дає можливість у подальшій перспективі досягти кращого рівня спортивних досягнень, підвищити рівень доступу до спортивних споруд і організацій для кожного із громадян.

Важливим аспектом у розвитку фізичної культури і спорту для України є участь у програмах співпраці із Європейським Союзом. Серед таких програм можна відзначити участь у програмах «Молодь в дії» та «Еразмус+», ініціативі «Східне Партнерство» і також у рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Звичайно, ці питання охоплюють загальні аспекти співпраці у сфері молодіжної політики, соціального забезпечення, розвитку молоді та мобільності населення [3].

Важливо пам'ятати, що у сфері фізичної культури і спорту окремого механізму чи інструменту співпраці України та Євросоюзу немає. Однак важливою є участь України у

роботі моніторингових механізмів Ради Європи з питань спорту. Одними із головних напрямків такої роботи є співпраця у сфері боротьби з допінгом та неналежною поведінкою вболівальників під час масових спортивних заходів, а також в рамках укладених двосторонніх документів у сферах молоді та спорту [3].

Органи державного управління, зокрема і Міністерство молоді та спорту, зацікавлені у вивченні досвіду Євросоюзу та отриманні консультативної допомоги європейської сторони з актуальних питань сфери спорту [3].

Варто також відмітити, що в Україні дуже часто проблемним є низький рівень поінформованості суспільства щодо стану сфери спорту і фізичної культури. У цьому аспекті однак, відбувається значне покращення, через активний розвиток Інтернет-технологій та телекомунікаційних технологій. Покращення також відбувається через зростання значення електронного урядування, прозорості системи державних закупівель, можливості робити електронні запити [1, с. 94].

Висновки. Системне вивчення європейського досвіду розвитку спорту і фізичної культури є надзвичайно актуальним у сучасних умовах розвитку України. Наближення і адаптація до європейських стандартів і досвіду ЄС є ключовим фактором реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Європейський досвід розвитку даної сфери включає такі важливі фактори як досвід взаємодії влади та громадськості, збільшення обсягів фінансування галузі, прозорість роботи органів влади у сфері фізичної культури і спорту. Через відсутність чітких механізмів і алгоритмів співпраці України та Євросоюзу у сфері спорту і фізичної культури, процес наближення даної галузі в Україні до рівня європейських держав значно ускладнюється і затягується.

Перспективи подальших досліджень. В даному напрямку можливе подальше вивчення і проведення досліджень. Дана тема є актуальною і охоплює питання, пов'язані з трансформаціями суспільства України у контексті європейської інтеграції, яка є однією із ключових детермінант розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Калина М. С. *Актуальні завдання державної політики України у сфері фізичної культури та спорту в умовах глобалізації та євроінтеграції* / М. С. Калина // *Інвестиції: практика та досвід* : наук.-практ. журн. – Київ: Центр, 2016. – С. 91–95.
2. Путьянина Г. Н. *Организационно-управленческие аспекты безопасности при проведении массовых физкультурно-спортивных мероприятий* / Г. Н. Путьянина, И. И. Воронюк // *Молодіжний економічний дайджест [Електронний ресурс]* : наук. електр. журн. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», *Наук. студентське т-во* ; редкол.: О. І. Олексюк (голова) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2015. – № 2–3. – С. 47–52.

3. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Європейським Союзом у сферах молодіжної політики, фізичної культури і спорту [Електронний ресурс]. — Режим доступу до електронного ресурсу: http://dsmsu.gov.ua/media/2015/02/23/42/Ukrayina_YES_02.2016.pdf

4. Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс] — Режим доступу до електронного ресурсу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/>.
Физическая культура и спорт в процессе евроинтеграции.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ АЭРОБИКОЙ С ЖЕНЩИНАМИ ПЕРВОГО ЗРЕЛОГО ВОЗРАСТА В РАЗНЫХ ФАЗАХ БИОЛОГИЧЕСКОГО ЦИКЛА

Муллагильдина А.Я., кандидат педагогических наук, доцент,

Харьковская государственная академия физической культуры (Харьков)

Шишкина Е. Н., старший преподаватель.

Днепропетровский государственный технический университет (Днепр)

Для женщин первого зрелого возраста эффективность занятий аэробикой в благоприятных фазах биологического цикла определена с применением периода пиковой аэробной нагрузки, в неблагоприятных фазах – стретчингом.

Ключевые слова: аэробика, женщины, биологические циклы, стретчинг.

Введение. В последние годы наблюдается негативные тенденции в состоянии здоровья молодых женщин репродуктивного возраста [2]. Современная концепция физической культуры предлагает оптимальный уровень физической активности для сохранения здоровья различных слоев населения [3, 4]. Одним из важнейших направлений осуществления данной концепции является внедрение технологий двигательной активности дифференцированного содержания, реализуемых в соответствии с особенностями женщин репродуктивного возраста. Существенным преимуществом оздоровительной аэробики перед другими видами физической активности является комплексное воздействие на все физиологические системы организма при учете индивидуальных возможностей и предпочтений занимающихся [2]. Однако, многие вопросы, касающиеся методики проведения занятий с женщинами в разных фазах овариально-менструального цикла до настоящего времени остаются не решенными.

Цель исследования: обосновать целесообразность учета биологических циклов женщин в процессе занятий оздоровительной аэробикой.

Задачи. 1. Раскрыть организационно-методические особенности занятий оздоровительной аэробикой с женщинами первого зрелого возраста в разных фазах биологического цикла. 2. Выявить влияние экспериментальной методики занятий оздоровительной аэробикой на физическую подготовленность женщин.

Материал и методы исследования. В исследовании приняли участие сорок женщин в возрасте от 20 до 25 лет, из них 20 женщин входили в экспериментальную группу и 20 женщин – в контрольную группу. Методом исследования был педагогический эксперимент, результаты которого обрабатывались с помощью методов математической статистики.

Результаты исследования и их обсуждения. Была разработана методика занятий оздоровительной аэробикой с учетом особенностей физического состояния женщин в разных фазах овариально-менструального цикла [1]. Для практической апробации экспериментальной методики были сформулированы две группы женщин: первая – экспериментальная группа (n=20), которая занималась по разработанной нами экспериментальной методике, вторая – контрольная группа (n=20), которая занималась оздоровительной аэробикой по традиционной программе. Группы были сформулированы на добровольной основе с учетом индивидуальных пожеланий женщин. На занятиях в экспериментальной группе осуществлялась коррекция преимущественной направленности тренировочных средств и методов аэробики в зависимости от разных фаз овариально-менструального цикла женщин.

Обязательность учета фаз цикла предполагала выделение в экспериментальной группе двух подгрупп. В первую, входили женщины, находившиеся в неблагоприятных фазах цикла, в которой для большинства женщин характерно снижение адаптационных возможностей, повышенная утомляемость и рост негативных проявлений в психике. Как установлено нами – это менструальная, овуляторная и предменструальная фазы овариально - менструального цикла. Во вторую подгруппу входили женщины, находившиеся в постменструальной и постовуляторной фазах цикла, благоприятных для выполнения физических нагрузок разной интенсивности, в которых для женщин характерны повышенная активность, бодрое расположение духа, желание тренироваться, т.е. хорошее физическое и психическое состояние.

Занятия в обеих подгруппах проводились в одни и те же дни, но с разницей во времени. Для женщин, находящихся в неблагоприятных фазах цикла, занятия начинались на один час раньше. Такая организация позволяла женщинам переходить из одной

подгруппы в другую при изменении фазы цикла. При желании женщины могли остаться на тренировку со второй подгруппой.

Занятия проводились три раза в неделю. Женщины, находящиеся в благоприятных фазах и имеющие хорошие показатели психо-эмоционального состояния, тренировались в интенсивном режиме выполнения упражнений с применением периода пиковой аэробной нагрузки. При выполнении силовой части тренировочного занятия использовались отягощения (гантели, набивные мячи, утяжелители, эспандеры), вес которых подбирался индивидуально. В заключительной части применялись дыхательные упражнения и аутотренинг.

Занятия, проводимые с женщинами в неблагоприятных фазах, имели другую структуру. Применялся щадящий режим выполнения физических упражнений, исключались упражнения, выполняемые в быстром темпе, силовые упражнения с отягощениями. Для женщин, находящихся в овуляционной и в предменструальной фазах использовались упражнения, рекомендуемые в пилатесе: статические упражнения с контролем дыхания и концентрацией на отдельных мышечных группах. С женщинами, находящимися в менструальной фазе цикла применялись упражнения, рекомендуемые в стретчинге, основная цель которых была направлена на растяжку различных мышечных групп, повышение эластичности суставов и связок. В заключительной части занятий применялись дыхательные упражнения, направленные на снижение напряжения во время менструации в сочетании с аутотренингом и мышечной релаксацией.

Для определения влияния экспериментальной методики на уровень физической подготовленности женщин был проведен сравнительный анализ показателей женщин контрольной и экспериментальной групп (табл. 1).

Таблиця 1

Динамика уровня физической подготовленности женщин контрольной и экспериментальной групп
($\bar{X} \pm m$; $n_1 = 20$; $n_2 = 20$)

Измеряемые параметры	В начале эксперимента		В конце эксперимента		Уровень достоверности	
	Контр.	Экспер.	Контр.	Экспер.	Контр.	Экспер.
Группы						
Бег 30 м, с	5,8±0,14	5,8±0,12	5,7±0,15	5,7±0,1	>0,05	>0,05
Прыжок в длину с места, см	152,7±2,6	156,7±2,6	162,5±2,8	172,4±3,2	>0,05	<0,05
Поднимание туловища из положения лежа на спине, количество раз	23,1±2,22	22,6±1,8	29,0±1,8	30,8±2,2	<0,05	<0,05
Сгибание и разгибание рук в упоре лежа, количество раз	11,3±0,78	11,1±0,8	13,8±0,9	15,1±0,7	>0,05	<0,05
Наклон вперед из положения сидя, см	12,1±1,14	11,5±1,0	14,5±0,6	15,6±0,9	>0,05	<0,05
Подвижность в плечевых суставах, баллы	2,9±0,25	3,1±0,26	3,5±0,3	4,0±0,2	>0,05	<0,05
Координация движений, баллы	5,1±0,53	5,0±0,40	4,3±0,3	3,9±0,2	>0,05	<0,05
Проба Ромберга, с	7,2±0,39	7,6±0,43	8,6±0,5	9,9±0,5	<0,05	<0,05
«Падающая линейка», см	26,3±1,81	25,8±1,45	23,8±1,9	21,9±1,5	>0,05	>0,05

Увеличение результатов тестовых упражнений характерны для женщин контрольной и экспериментальной групп. У женщин контрольной группы, занимавшихся аэробикой по традиционной методике, произошло достоверное увеличение средних показателей в поднимании туловища из положения лежа на спине и пробы Ромберга ($p < 0,05$). В экспериментальной группе, где женщины занимались оздоровительной аэробикой с учетом фаз биологического цикла, произошло достоверное улучшение большинства показателей уровня физической подготовленности, за исключением бега на 30м и теста «Падающая линейка». Как известно, быстрота является консервативным физическим качеством, наиболее трудно поддающимся тренировке.

Таким образом, сравнительный анализ результатов физической подготовленности женщин контрольной и экспериментальной групп показал, что применение методики занятий аэробикой с коррекцией интенсивности физических нагрузок в разных фазах овариально-менструального цикла существенно влияет на физическую подготовленность занимающихся.

Выводы. 1. Для женщин первого зрелого возраста в благоприятных фазах биологического цикла рекомендуются занятия с применением периода пиковой аэробной нагрузки, в неблагоприятных фазах – стретчинг. 2. Эффективность занятий аэробикой с учетом фаз биологического цикла подтверждены существенными улучшением уровня физической подготовленности женщин.

Перспективы дальнейших исследования. Планируется рассмотреть влияние занятий оздоровительной аэробикой на психологическое состояние женщин в разных фазах биологического цикла.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Аэробика. Теория и методика проведения занятий: учебное пособие для студентов вузов ФК / под ред. Е. Б. Мякинченко и М. П. Шестакова. – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 304 с.*
2. *Дубогрызова И. А. Методика дифференцированных занятий оздоровительной аэробикой со студентками технического вуза: дисс. канд. пед. наук : 13.00.04 / Дубогрызова Ирина Александровна. – Смоленск, 2005. – 169 с.*
3. *Шишкіна Е.М. Зміни рівня фізичної підготовленості жінок, які займаються фітнес-аеробикою / Е.М. Шишкіна, А.Я. Муллагільдіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія №15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2015. – Випуск 3 К 1 (56) 15. – С. 393 – 395.*
4. *Сизова Н. В. Дифференцированная методика занятий оздоровительной аэробикой в процессе физического воспитания студенток технического университета: дисс. канд. пед. наук: 13.00.04 / Сизова Наталья Валерьевна. – Смоленск, 2007. – 172 с.*

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА В СВІТІ

Петренко І.В., старший викладач кафедри менеджменту фізичної культури
Ждамірова Ю. М., студентка 2 курсу кафедри менеджменту фізичної культури
Риндін Б.С., студент 2 курсу кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

У статті розкривається історія світового волонтерського руху, визначені основні історичні етапи становлення та розвитку волонтерства, наведені основні фактори, що впливали на формування волонтерського руху в світі.

Ключові слова: волонтерство, волонтерський рух, становлення, етап.

Вступ. Світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу [2]. У Загальній Декларації волонтерів підкреслюється, що волонтерство – це активна участь громадянина у житті суспільства, яка сприяє покращенню якості життя, процвітанню та поглибленню солідарності між людьми [3]. Історико-теоретичні основи розвитку добровольчества викликали інтерес у багатьох сучасних науковців, серед яких Р. Вайнола (2002), О. Донік (2005), С. Харченко (2005), Н. Ларіонова (2007), І. Тохтарова (2014), Д. Горелов (2015) та ін. Водночас немає єдиного підходу щодо історичних етапів становлення та розвитку волонтерства в світі, що й обумовило вибір теми дослідження.

Мета дослідження: виявити історичні етапи становлення та розвитку волонтерства в світі.

Матеріал і методи дослідження. аналіз літературних джерел було проведено з метою інтерпретації отриманих даних для порівняння різних точок зору щодо історії формування та розвитку волонтерського руху в світі. Хронологічний метод дав можливість проаналізувати послідовність історичних подій щодо розвитку волонтерства.

Результати дослідження та їх обговорення. Історія людства не пам'ятає такого суспільства, якому були б чужі ідеї добровільної та безкорисливої допомоги. У суспільстві завжди були люди, для яких способом самореалізації, самовдосконалення, зв'язку і спілкування з іншими людьми була праця на благо того співтовариства, в якому цій людині довелося народитися і жити [4]. Для деякого волонтерів став вибором життя, для інших – покликанням, а ще для інших – можливістю дати щось не лише іншим, але перш за все собі самим [7].

Виникнення етапів становлення та розвитку волонтерства в світі обумовлено рядом чинників, серед яких:

- актуалізація питання про добровільну допомогу нужденним людям активною молоддю;
- соціально-економічні та політичні перебудови у країнах світу;
- підвищення рівню соціальної свідомості людей;
- економічна вигода від волонтерської діяльності;
- офіційна підтримка з боку міжнародних громадських об'єднань та органів державної влади окремих країн;
- становлення нормативно-правової бази щодо волонтерської діяльності;
- збільшення кількості людей, які потребують волонтерської допомоги;

– поширення волонтерського руху серед населення, збільшення кількості волонтерів.

Перший етап – з кінця XVIII ст. по 1919 р. можна охарактеризувати, як етап формування волонтерства, як соціального явища.

Сучасні дослідники М. Певная та А. Кузменчук відмічають, що історія виникнення добровільної допомоги тісно пов'язані з епохою, коли американці почали заселятися на нові землі. Саме тоді від общинного способу життя і сусідської взаємодопомоги багато в чому залежало життя кожного члена спільності. У цей період американські громадяни починають ініціативно об'єднуватися в рамках релігійних і світських благодійних організацій для того, щоб надавати допомогу нужденним людям [9].

Існує інша точка зору на витоки зародження волонтерства. Вона пов'язана з релігійними переконаннями американців, «релігійним відродженням» Америки на початку XIX ст., що стало однією з причин активізації соціального руху проти проблеми рабства. Саме в цей період в рамках християнської асоціації молодих людей (YMCA), яка почала свою діяльність в одному з коледжів Мічигану, молодь особливо активно включалася в різні акції допомоги нужденним людям. Місцеві церкви у цей період активізували всі види соціальної підтримки своїм парафіянам, масово були запущені програми для бездомних, жертв непередбачених обставин [13].

У своїх працях І. Тохтарова відмічає, що волонтерство, як суспільний рух виник у країнах Європи у 1859 р. та мав назву «волонтеріат» [12]. Саме в той час Анрі Дюран, відомий французький письменник-журналіст подав ідею створення першої гуманітарної волонтерської асоціації «Червоний Хрест», діяльність якої базувалась на таких універсальних цінностях як: життя людини, солідарність, активна громадянська позиція і здійснювалася на волонтерських засадах, надаючи полоненим та пораненим, в незалежності від того хто вони, першу медичну допомогу [5].

Пізніше, у 1860 р. у італійському місті Флоренція, одне флорентійське подружжя знаменитих медиків створило іншу волонтерську асоціацію, діяльність якої полягала у наданні населенню м. Флоренція екстреної медичної допомоги, порятунку хворих та потерпілих, активізувала програми підтримки знедолених, популяризації і захисту цивільних прав громадян, а також їх обізнаності в галузі охорони здоров'я. Натхненна ідеалами солідарності і діючи у переконанні, що люди повинні допомагати один одному як брати і сестри, ця волонтерська асоціація, сучасна назва якої є ANPAS, стала потужним національним об'єднанням, яке включає в собі різні волонтерські асоціації медичної та соціальної допомоги і порятунку. Серед них асоціація Синього, Блакитного, Зеленого та

Білого Хреста. Про ANPAS сьогодні знають навіть українські діти з чорнобильської зони, яких вона бере до себе щорічно на лікування [8].

Аналіз літературних джерел показує, що тільки в ХХ столітті, на європейському континенті волонтерство стало набувати рис загального соціального феномена. Після Першої Світової війни, в 1920 р. у Франції, під Страсбургом, було здійснено перший волонтерський проект за участю німецької та французької молоді, в рамках якого волонтери відновлювали зруйновані 1-ї Світовою Війною ферми в районі місць найбільш запеклих боїв між німецькими і французькими військами. Тоді ж були створені перші волонтерські організації, які існують й донині. Вони носять французьку назву Service Civil International (Міжнародна Громадянська Допомога), коротко SCI [11]. Прийнято вважати 1920 р. офіційною датою заснування міжнародного волонтерського руху.

З цього моменту починається другий етап, який тривав з 1920 р. по 1947 р., його можна охарактеризувати, як етап формування волонтерського руху.

Волонтерська допомога швидко поширювалася і в 1920-х і 1930-х рр. у SCI вже з'явилося багато молодших братів і сестер. У той час такі організації розцінювалися як спосіб встановлення дружніх відносин між молодими людьми різних європейських країн. Під час суворої економічної кризи 1929 р. багато країн, від США до Болгарії, організовували волонтерську роботу для того, щоб зайняти безробітних молодих людей чимось соціально корисним, і додатково надати їм постіль та їжу. На жаль, ці міжнародні мирні ідеї були перекручені і повернені в інше русло німецькими робітниками бригадами Hitlerjugend Arbeitsdienst (гітлерюгенд «Трудова повинність» – організація у фашистській Німеччині), а також іншими організаціями в тоталітарних країнах [4].

У 1934 р. SCI направило чотирьох волонтерів-європейців в Індію для допомоги бідним. Ця команда стала попередником таких організацій як British Volunteer Programme, US Peace Corps, Deutsche Entwicklungsdienst та інших груп, що впроваджували тривалі волонтерські акції. Ці організації, у свою чергу, передували волонтерської програми ООН. Наприкінці Другої світової війни молоді волонтери брали важливу участь у відтворенні Європи. Їх діяльність в таких проектах, як будівництво центру Варшави, відновлення зруйнованих міст західної Європи, спорудження автомагістралі Bratsvo-Edinstvo (Братство-Єдність) в Югославії, сприяла встановленню дружніх міжнародних відносин [10, 11].

Третій етап бере свій початок з 1948 р. та триває до 1979 р., його можна охарактеризувати, як миротворчий етап в історії волонтерства.

Під час Холодної Війни виникла загроза «обмороження» сердець і розуму людей. Небезпека полягала в тому, що люди охолонуть до волонтерської допомоги, і волонтерство перетвориться на потужну зброю в руках конкуренції. Однак, завдяки ЮНЕСКО та її Координаційного Комітету Міжнародних волонтерських організацій, створених у 1948 р., східні й західні волонтерські організації не припинили свого існування. Стартували багаторічні програми допомоги країнам, що розвиваються. Саме тоді почалися заклики до їх деполітизації. Щоб запобігти використанню волонтерів у якості солдатів у Холодній Війні, ООН заснував корпус волонтерів. Вже в 1950-х роках від ЮНЕСКО в регіональних центрах успішно працювали невеликі команди волонтерів з США та Йорданії. Метою було освіта дорослого населення в арабських країнах.

На початку 1960-х американці брали участь у міжнародних волонтерських робочих таборах в СРСР, НДР і Угорщини, там відбувався справжній людський обмін, народжувалася справжня дружба, з'явилися десятки волонтерських програм з миротворчою метою – подружити Східну і Західну Європи [1]. Тоді ж (після Травневих подій 1968 року у Франції та студентських хвилювань 1960-х в Німеччині) стає зрозуміло, що необхідно проводити осмислену молодіжну політику. Нарівні з іншими напрямками молодіжної політики, волонтерство систематизується і отримує свої цілі і завдання [4].

Четвертий етап з 1980 р. по 1990 р. можна охарактеризувати, як етап виникнення різних напрямів волонтерства (соціального, культурного, екологічного), зародження спортивного волонтерства.

У 80-ті рр. ХХ ст. наряду з соціальним волонтерством широке поширення отримали екологічні, культурні, спортивні волонтерські проекти. У 1985 р. Генеральна Асамблея ООН запропонувала урядам (резолюція A/RES/47/3) щорічно відзначати 5 грудня як «Міжнародний день добровольців в ім'я економічного і соціального розвитку» (International Volunteer Day for Economic and Social Development) [14].

З 1980 р. – зимової Олімпіади в Лейк-Плесіді починається становлення сучасної моделі спортивного волонтерства, яка сформувалася в процесі підготовки до Олімпійських ігор. Розробляючи масштабні сценарії майбутніх Універсіад та Олімпійських ігор, організатори почали робити ставку на участь добровольців в їх проведенні. Вже на початку 80-х років минулого століття спортивні волонтери були визнані «офіційними помічниками» оргкомітетів великих змагань [6].

Свідченням активізації волонтерського руху у світовому масштабі стало прийняття на XI Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів 14 вересня 1990 р. в Парижі Загальної Декларації волонтерів. Згідно неї, волонтерська діяльність розглядається як інструмент

соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку, сприяє покращенню якості життя, поглибленню солідарності, особистому процвітанню, реалізації основних людських потреб на шляху будівництва більш справедливого та мирного суспільства, збалансованості економічного та соціального розвитку [3].

Отже, п'ятий етап починається з 1991 р., з моменту введення в дію Загальної Декларації волонтерів та триває по теперішній час, його можна охарактеризувати, як етап активного поширення волонтерського руху.

Висновки: Аналіз наукової літератури з історії становлення та розвитку волонтерства в світі дав можливість виділити наступні етапи його формування:

I етап – кінець XVIII ст. – 1919 р. – формування волонтерства, як соціального явища;

II етап – 1920 – 1947 рр. – формування волонтерського руху;

III етап – 1948 – 1979 рр. – миротворчий етап волонтерства;

IV етап – 1980 – 1990 рр. – виникнення різних напрямів волонтерства (соціального, культурного, екологічного, спортивного);

V етап – 1991 р. – сьогодні – активне поширення волонтерського руху.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у вивченні студентського волонтерського руху з різних соціальних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волонтерское движение в разных странах мира [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://molodezh79.ru/volonter...volonterskoe...v...stranah-mira> – Назва з екрану
2. Горєлов Д. М., Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики (аналітична доповідь) / Д.М. Горєлов, О.А. Корнієвський — Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. — 36 с.
3. Загальна Декларація волонтерів. – Париж, 1990. – С. 3 – 10.
4. История добровольчества [Электронный ресурс] <http://www.vdohnovenie.org/blago/history/dobrovol.php> – Назва з екрану
5. Ларіонова Н. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства / Н. Ларіонова, В. Кратінова, О. Караман. - Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. - № 3. – С. 99-105.
6. Левків В. Характеристика спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності / В. Левків, Т. Макуц // Спортивна наука України, 2013. – №5 (56), – С. 33-37.
7. Мудрик А.В. Социализация человека [учебн. пособие для студ. высш учеб. завед.] / А.В. Мудрик. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.22, 152.
8. О волонтерстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volontersporta.ru/parnteram/> – Назва з екрану
9. Певная М.В. История американского волонтерства в социологическом ракурсе / М.В. Певная, А.А. Кузменчук // Современные исследования социальных проблем [Електронний ресурс]. режим доступу : <http://www.sisp.nkras.ru>
10. Петренко І.В. Организация спортивной волонтерской деятельности студентов: Европейская инициатива/ Петренко І.В. // Стратегічне управління розвитком галузі

«Фізична культура і спорт»: Матеріали II регіональної науково-практичної інтернет-конференції. - Харків: ХДАФК, 2014. – С. 96-103.

11. Семиног Л. Історичні витоки волонтерства / Л. Семиног // Добра Воля –№ 1 (27). – К.: РЦ «Гурт», 2004. – 35 с

12. Тохтарова І. М. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин / І. М. Тохтарова // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. — 2014.— № 2.

13. Warta T. *History of Volunteerism in America*. 2011. URL: http://charity.lovetoknow.com/History_of_Volunteerism_in_America.

14. <http://www.calend.ru/holidays/0/0/591/> Calend.ru

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ДИСЦИПЛІНА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Руденко В.С., викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання

Херсонський державний університет (Херсон)

В статті розглядаються основні поняття, зміст та значення фізичної культури. Підвищення функціональних можливостей організму для необхідного рівня фізичної підготовленості (розвитку фізичних якостей) та працездатності.

Ключові слова: *фізична культура, фізичне виховання, фізична підготовка, фізична підготовленість, спорт.*

Вступ. Процес євроінтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя Української держави. На даний час в українському суспільстві існує соціальне замовлення на всебічно розвинуту особистість фахівця, який має високий рівень здоров'я, необхідні знання з фізичної культури та фізичної підготовленості, спроможного до фізичного вдосконалення, щоб відповідати вимогам освітньо - кваліфікаційної характеристики. А тому, одним із завдань що стоїть перед студентами ВНЗ, які отримують рівень вищої освіти – бакалавр є формування системи знань з фізичної культури та здорового способу життя, необхідних у процесі життєдіяльності, навчанні, роботі, сімейному фізичному вихованні.

Мета дослідження ознайомити студентів з основними поняттями навчальної дисципліни – фізичне виховання, змістом та значенням фізичної культури в системі

підготовки спеціалістів в умовах вищої школи, природно-науковими основами фізичного виховання.

Завдання дослідження:

- виявити основні форми занять фізичною культурою і спортом;
- визначити основні фізичні якості і методи за якими вони розвиваються;
- вивчити основи здорового способу життя та фізіологічні основи рухової активності студентів.

Методи дослідження:

1. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури.
2. Узагальнення передового досвіду фахівців галузі фізичного виховання та спорту, педагогів, тренерів, тощо.

Результати дослідження та їх обговорення. Фізична культура є самостійним видом людської діяльності, значення яких у розвитку суспільства досить різноманітне. Вони чинять певний вплив на суспільне виробництво, формування людини як особистості на розвиток суспільних відносин. Фізична культура є важливим суспільним явищем. Соціальне значення фізичної культури і спорту розкривається також через завдання, які вони виконують. Найбільшу соціальну вагу фізичної культури і спорту несуть освітні, оздоровчі та виховні завдання під час вирішення яких готуються фізично і морально здорові люди для довголітньої, продуктивної праці на користь своєї держави, суспільства.

За результатами досліджень науковців в Україні останнім часом багато молодих людей мають захворювання. Це ж зазначено також і в Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, бо напружена розумова робота у ВНЗ та вдома, інші види діяльності можуть спричинити перевантаження організму. До того ж, молодь дуже часто дозвілля проводить сидячи: перед комп'ютером, телевізором, на концерті, з книгою. І хоч такий відпочинок корисний, однак молода людина веде малорухомий спосіб життя. А це негативно впливає на фізичний розвиток та здоров'я особистості. Тому такими важливими в наш час є фізкультура і спорт, які дають можливість зміцнювати здоров'я, позитивно впливати на весь організм і вдосконалювати фізичні якості.

Предмет вивчення будь-якої дисципліни розкривається в її поняттях. Поняття вважається повним, якщо має коротке формулювання критеріїв, які відрізняють одне поняття від інших.

Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини. Діяльнісною стороною фізичної культури є фізичне

виховання. Воно є головним напрямом впровадження фізичної культури в життя і становить органічну частину загального виховання.

Фізичне виховання - педагогічний процес, направлений на виховання у людини стійкої звички до занять різноманітними фізичними вправами, на формування життєво важливих рухових умінь та навичок, на виховання здорового, соціально-активного і морально стійкого підростаючого покоління. У процесі фізичного виховання використовуються системи фізичних вправ у поєднанні з силами природи та гігієнічними факторами для формування рухових умінь і навичок різностороннього удосконалення організму. Воно допомагає людині попередити захворювання, бути працездатним, забезпечити собі творче довголіття.

Фізична освіта – це процес і результат навчально - виховної роботи по засвоєнню спеціальних знань, рухових умінь і навичок, способів самостійного пізнання закономірностей рухової діяльності та умінь використовувати їх у житті. Фізична освіта повинна дати кожній людині у процесі навчально-виховної роботи спеціальні систематизовані знання, рухові уміння і навички, способи самостійного пізнання закономірностей рухової діяльності та умінь використовувати їх у житті. Основний шлях одержання фізичної освіти полягає у вивченні рухових дій.

Фізична підготовка – базова частина фізичного виховання для розвитку фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, гнучкості, спритності. Розрізняють загальну фізичну підготовку і спеціальну фізичну підготовку. Загальна фізична підготовка є основою фізичного виховання. Спеціальна фізична підготовка - спеціалізований педагогічний процес, направлений на підготовку до конкретної професійної діяльності засобами і методами фізичної культури для підтримки та підвищення функціональних можливостей організму людини, досягнення високих результатів у своїй професійній діяльності. Індивідуальний рівень фізичної культури визначається показниками фізичної підготовленості.

Фізична підготовленість - це показник розвитку основних рухових якостей та навичок, результат фізичної підготовки.

Фізичний розвиток - процес змін форм і функцій організму людини внаслідок природного росту. Фізичний розвиток в певній мірі залежить від спадковості, але головне - це умови життя та виховання. Суттєво на фізичний розвиток впливає фізична підготовка. Головними ознаками фізичного розвитку є: довжина і маса тіла, окружність грудної клітини, життєва ємність легенів, а також рівень розвитку фізичних якостей (витривалості,

сили, швидкості), здібностей до рухових та функціональних можливостей людини. Фізичне виховання направляє процес фізичного розвитку, прискорює, його і удосконалює.

Фізична досконалість - історично обумовлений рівень всебічного фізичного розвитку та рухової підготовки людини, що забезпечує можливість адаптації до умов сучасного виробництва, військової служби, побуту, високу дієздатність та багаторічне нормальне функціонування життєво важливих функцій організму.

Спорт - різнобічне соціальне явище, яке є органічною частиною загальної культури суспільства і є особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичної, технічної, інтелектуальної підготовки шляхом змагальної діяльності. Спорт поділяється на масовий (загальнодоступний) і спорт вищих досягнень (професійно-видовищний). Соціальна цінність спорту визначається його дійсним стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення.

Навчально-розвиваючий аспект фізичної культури представлений такими функціями: підготовчою, виховною, освітньою, оздоровчою, нормативною.

Підготовча функція головною метою має фізичну підготовку людини до життя, досягнення необхідної фізичної досконалості. Запас життєво важливих рухових навичок та необхідних фізичних якостей: сили, витривалості, спритності, швидкості - дозволяють швидше і краще оволодівати новими професіями, новою технікою, підвищувати продуктивність праці.

Виховна функція представлена, в першу чергу, фізичним вихованням, в процесі якого здійснюється педагогічне керівництво фізичним розвитком людини паралельно з розумовим, моральним, трудовим, статевим та патріотичним вихованням. Великі фізичні навантаження сприяють формуванню таких рис характеру у молоді, як сила волі, сміливість, рішучість, впевненість, витримка, дисциплінованість.

Освітня функція формує спеціальні знання, рухові уміння та навички. Заняття фізичною культурою і спортом сприяють розвитку пам'яті (особливо рухової) та уваги, здібності зосередитись на головному. Систематичні заняття фізичною культурою і спортом помітно підвищують рівень розумової працездатності.

Оздоровча функція визначає здоров'я, як стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя. Фізична культура і спорт являються дійовим засобом боротьби з гіподинамією, могутнім засобом профілактики різноманітних хвороб.

Нормативна функція представлена тестами та показниками фізичного розвитку, і спортивними класифікаціями по видам спорту.

Фізична культура, залежно від виконання нею функцій, має такі види: базова, прикладна й оздоровча фізична культура.

Базова фізична культура дає можливість особистості одержати фізичну освіту і фізичну підготовку, які потрібні їй як першооснова фізичного вдосконалення для поглибленої спеціалізації й активної життєдіяльності. Вона має такі форми: дошкільну і шкільну фізичну культуру, подальшу фізичну підготовку, яка забезпечує вищий, ніж у школі, рівень фізичної підготовки.

Прикладна фізична культура ділиться на професійно-прикладну і військово-прикладну. Особливості цих видів залежать від сфери професійної діяльності, а також від конкретних вимог та умов професії. Прикладні види фізичної культури тісно зв'язані з базовою фізичною культурою, бо їх підготовка будується на базі загальної фізичної підготовки. До того ж, у зміст прикладних видів фізичної культури входять відповідні елементи базової фізичної культури і спорту.

Оздоровча фізична культура є також частиною загальної фізичної культури. Її мета – зміцнення здоров'я, відновлення порушених функцій організму, підтримка високої працездатності. Вона має велике значення, а тому нині багатьма державними і громадськими організаціями проводиться робота по створенню умов різним верствам населення для регулярних занять фізичною культурою з метою покращення стану здоров'я та повноцінного проведення дозвілля. Отже, оздоровча фізична культура – це робота по організації і проведенню регулярних занять фізичними вправами оздоровчого спрямування.

Таким чином, класифікація видів фізичної культури має велике практичне значення. Вона показує напрямки, за якими розвивається фізична культура у суспільстві, допомагає зрозуміти можливості її різних видів для розв'язання завдань фізкультурної практики. А тому, фізична культура є результатом творчої діяльності суспільства, адже вона успадковує культурні цінності своїх попередників і розвиває їх залежно від різних сфер життя.

Засоби фізичного виховання поділяються на основні (фізичні вправи) та допоміжні (гігієнічні фактори та природні сили).

Фізичні вправи – це усвідомлені рухові дії, які спеціально складені для розв'язання завдань фізичного виховання.

Гігієнічні фактори – це режим дня і дотримання правил гігієни. Діяльність особистості повинна бути організована так, щоб виконувались рекомендації гігієни у навчанні, харчуванні, на заняттях фізичними вправами, під час відпочинку та ін.

Природні сили (повітря, сонце, вода) можуть використовуватися самостійно для зміцнення здоров'я та загартування організму людини (приймання повітряних чи сонячних процедур, обтирання водою, купання) або у поєднанні з фізичними вправами (повітряні ванни у процесі ранкової гімнастики, водні процедури після виконання фізичних вправ та ін.).

Фізичне виховання у ВНЗ здійснюється у режимі навчального процесу та у позанавчальний час. Під час навчальної діяльності процес фізичного виховання проходить у формі теоретичних, практичних та факультативних занять.

Теоретичні та практичні заняття, які проводяться згідно навчального плану та розкладу ВНЗ. Теоретичні – це лекції, консультації, методичні практикуми, співбесіди. Практичні – практичні тестування, контрольні тестування, залікові змагання та змагання з загальної фізичної підготовки й обраного виду спорту.

Навчальні заняття – є основною формою фізичного виховання у ВНЗ. Вони допомагають студентам оволодіти потрібним мінімумом знань із загальної фізичної підготовки, зокрема одержати знання про вплив фізичних вправ на організм людини. Вони розвивають фізичні здібності, рухові навички, забезпечують фізичну підготовку студентів до професійної та суспільно- громадської діяльності.

Факультативні заняття є продовженням і додатком до навчальних занять із фізичного виховання. На факультативних заняттях поліпшується фізична підготовка студентів у межах програмних норм, розширюються знання з теорії й методики фізичного виховання, поглиблюється професійна фізична підготовка, продовжується підготовка студентів до громадської фізкультурно-спортивної діяльності.

Фізичне виховання студентів у позанавчальний час проходить у наступних формах:

- фізичні вправи в режимі дня (ранкова гімнастика, додаткові заняття та інші);
- заняття студентів у позанавчальний час у спортивних секціях, групах ЗФП, шейпінгу, аеробіки та ін.;
- самостійні заняття студентів фізичними вправами у вільний час із власної ініціативи (за бажанням) та за завданням викладача (домашні завдання).

Самостійним заняттям приділяється особлива увага, бо самостійна робота студентів – одна з найважливіших форм занять у вищих закладах освіти. Вона готує студентів до самовдосконалення, створює креативні умови, які дають можливість їм самим визначити зміст та обсяг навантажень, термін та час діяльності. Тому самостійне вивчення спеціальної літератури допомагає студентам краще закріпити і поглибити матеріал, щоб вдало використати його на практиці. А самостійні заняття фізичною

культурою і спортом сприяють майбутнім фахівцям підвищити свою рухову активність, краще засвоїти програму з фізичного виховання.

Масові фізкультурно-спортивні заходи, а саме: спортивні свята, турпоходи, дні здоров'я, спартакіади, змагання згідно календаря внутрівузівських і міжвузівських заходів.

Фізкультурно-оздоровча та спортивна-масова робота є важливою формою фізичного виховання студентів. Планування, організацію та проведення цієї роботи у ВНЗ здійснює студентський спортивний клуб.

Висновки. Роки перебування у ВНЗ є важливим етапом формування особистості майбутнього спеціаліста, громадянина держави. В цьому віці завершується фізичний розвиток організму, завершується формування вегетативних функцій та досягається високий рівень їх взаємодії. Тому цей вік - найсприятливіший для активних занять фізичною культурою та різними видами спорту. Головним завданням вищої школи є формування фахівця, який, окрім професійних знань та умінь має всебічний фізичний розвиток та звичку до ведення здорового способу життя.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі проблем та перспектив фізичного виховання у ВНЗ України та в Херсонській області, зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волков В.Л. *Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді: Навчальний посібник* / В.Л. Волков. – К.: —Освіта України, 2008. – 256 с.
2. Круцевич Т.Ю. *Теория и методика физического воспитания: учеб. для высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта: в 2-х т.* / Т.Ю. Круцевич. – К.: Олимп. лит., 2003. – Т. 1. – 814 с.
3. *Наказ МОН України за № 757 від 14.11.2003 року – Про затвердження навчальних програм з фізичного виховання вищих навчальних закладів України I-II, III-IV рівнів акредитації.*
4. Неверович С.Д. *Педагогика физической культуры: Учебник.* / С.Д. Неверович – М.: Физическая культура, 2006. – 528 с.
5. Шиян Б.М. *Теорія і методика фізичного виховання школярів* / Б.М. Шиян. – Т. 1. – Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2002. -252 с.

**ВОСТОЧНЫЕ ЕДИНОБОРСТВА КАК ФАКТОР СЕРВИСНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННЫХ КОМПЛЕКСОВ
УКРАИНЫ**

Саснюк В.Г., кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент

Політехніка Опольська (Ополе, Польща)

Сервисная деятельность по укреплению здоровья нации и отдельных граждан в туристско-рекреационных комплексах Украины на основе включения систем восточных единоборств получает другие, более масштабные, возможности развития и сохранения на долгие годы физических и умственных способностей, организации досуга, отдыха и укрепления здоровья человека, выработки конкурентоспособности в среде производительной силы государства и профессиональной пригодности его на рынке производства и труда, чем это имеет место в других физкультурно-оздоровительных технологиях европейских государств. Единоборец может переместиться на территорию с красочным ландшафтом в разных уголках континента, окунуться в красоту окружения и одновременно с этим продолжать выполнение тренировочной программы физического развития и совершенствования личной техники, укрепление собственного здоровья. Осуществить двигательные действия в сочетании элементов отдыха и удобств эффективно возможно, если воспользоваться инфраструктурой туристско-рекреационных комплексов. Этому способствует такое обстоятельство: в большинстве видов восточных единоборств отдается предпочтение проведению занятий на природе или уединение личности на некоторое время в красочных и недоступных местах с целью доведения выполняемых упражнений до совершенства. В статье излагаются теоретические основы взаимодействия.

Ключевые слова: туристско-рекреационный комплекс, восточное единоборство, здоровье, конкурентоспособность, совершенствование, укрепление, упражнение.

Постановка проблемы. Каждая из отдельно взятых систем восточного единоборства вырабатывает в человеке особенные физические, эзотерические и мыслительные способности, что сохраняются, поддерживаются и остаются полезными не только в спортивной, но и в бытовой, и в профессиональной деятельности. Такие качества, что в нем развивается, при известных условиях среды производства и обмена деятельностью может превратить его в производительную силу общества. Но и в

последующем, с возрастом, приобретенные способности следует восполнять, восстанавливать и подкреплять либо в спортивных секциях и клубах, либо в туристско-рекреационных комплексах. Наполнение таких комплексов новыми видами деятельности, имеющими культурно-познавательную, оздоровительно-двигательную и туристско-развлекательную направленность, приобретает особый смысл и значение. Наиболее характерными чертами для осуществления действия наполнения, занимающего позицию в среде инновационного развития экономик, обладает именно семейство видов и систем восточных единоборств, владение основами которого выводит личность на более высокий уровень в иерархии управленческого труда.

Анализ последних исследований и публикаций. В восточных единоборствах после освоения технического арсенала в практику тренировок включается системное взаимодействие с природой. Гармоничное достижение такой цели возможно обеспечить посредством срочного уединения в красочных уголках природы, либо на основе путешествия и кратковременного перемещения в трудно доступные и пересеченные местности [26]. Данное действие позволяет улучшить следующие важные, по мнению [7, 20, 30], характеристики человека: укрепить здоровье, довести до совершенства техническое владение упражнениями, активизировать внутреннюю энергию и т.п., но главное – убедиться в правильности выбранного способа собственного развития и структуры испытаний. Об этом единении единоборца с силами природы говорится в источниках [6, 15, 19, 23]. Однако проблема объединения с туристско-рекреационными комплексами в них не затрагивается. Основной причиной этого выступает индивидуальность побуждений и решений, т.е. отсутствие массовости, а за этим, и неразработанность организационных структур для этой среды сервисной деятельности, т.е. отсутствие интереса бизнеса.

Нерешенные ранее части общей проблемы. С момента регистрации в Украине интереса к процессам восстановления здоровья человека в форме путешествий, сборов и слетов формируются более быстрыми темпами и экономические отношения туристического бизнеса [12]. Это активизирует цивилизованные способы восстановления сил человека, мероприятия по времяпрепровождению, оздоровлению и отдыху населения. Явление массовости переводит взаимодействие на научные основы, включая попутно в обращение инструментарий маркетинга и менеджмента [2, 8, 14, 16, 22, 28, 29]. Однако, вопросы наполнения оздоровительно-двигательной сервисной деятельности активными формами развития физической и мыслительной способности, поддержания здоровья и сохранения энергии человека на основе образования туристско-рекреационных

комплексов со спортивно-двигательной направленностью, остаются без внимания. Наиболее приближенными для налаживания взаимодействия выступают среды туристического и спортивного бизнеса [3], ибо они имеют соприкосновение – комплементарную платформу связи. При этом туристический бизнес располагает для спортивного бизнеса основными фондами и лицензионными маршрутами туристско-рекреационных комплексов, а спортивный бизнес для туристско-рекреационных комплексов, в свою очередь, – методической тренировочной программой и массой ее потребителей, которые дисциплинированные, приученные к системному подчинению и самоотверженному выполнению заданий.

Цель статьи. Обратить внимание специалистов на особенности наполнения оздоровительно-двигательной сервисной деятельности активными формами развития и совершенствования физической и мыслительной способности, поддержания здоровья и сохранения энергии человека на основе использования активов туристско-рекреационных комплексов со спортивно-двигательной направленностью.

Изложение основного материала исследования. В Украине на современном этапе становления государства трудно рассчитывать на финансовую поддержку сервисной деятельности, а поэтому требуется принимать к учету предпринимательские схемы налаживания взаимодействия. Одно из ведущих мест в этой деятельности занимают экономические отрасли «Туризм» и «Физическая культура, оздоровление и спорт». Чтобы структурно представить потребности в оздоровлении нации и масштабные возможности по их обеспечению требуется 1) оценить потенциальные возможности туристической индустрии и 2) представить оригинальные возможности семейства систем восточного единоборства. Этого будет достаточно, чтобы обратить внимание на самобытность и доступность явления соединения усилий этих двух экономик по ряду организационных аспектов освоения и реализации в системе бизнеса.

1. Обоснованность мотивов включения туристической индустрии в ряд спортивного бизнеса. Самостоятельной отраслью экономики, что относится к спортивно-массовым [4, 9, 10, 18] и зрелищно-оздоровительным [5, 9, 10, 11, 13, 21, 24] подвижным мероприятиям, выступает туризм. Его родство с массовым физкультурным движением по выводам [1, 5, 11, 13] требует объединения и включения в среду оздоровительной деятельности и восстановительного ресурса рабочей силы на дополнительной основе.

По данным отчетов Всемирной Туристской Организации можно вести речь об участии отрасли «Туризм» в десятипроцентном обороте мирового производственно-сервисного рынка. Эта сфера охватывает 6 % мирового валового национального продукта,

влада, при этом, 7 % мировых инвестиций. В ней открыто и действует каждое 16-е рабочее место, мировые потребительские расходы составляют 11 %, а общие налоговые поступления – 5 %. То есть, от туристической деятельности регистрируется экономический эффект, что оценивается как значительный. В исследование он включается по ряду причин, а именно:

1) как самостоятельная отрасль экономики, что тесно связана со спортивной индустрией. К примеру, доля спортивного, круизного и событийного туризма возрастает из года в год, особенно в те годы, когда проводятся крупные спортивные мероприятия мирового уровня. При организации зимних видов спорта эта доля возрастает на 20 %, а летних – на 80 %;

2) как инновационный экономический процесс, в котором участвует процесс замещения устаревших технологий по достижениям опытно-конструкторских разработок и иным положениям научно-технического прогресса. К примеру, все возможные варианты испытания и тестирования новых двигателей, моторных масел, материалов, технологий, узлов, устройств, шинорезиновых изделий доверяются наиболее подготовленным спортсменам, обладающим высшими мастерством и спортивными достижениями. Такое тестирование новшества возможно реализовать, будучи стойким и тренированным специалистом, опять же, в движении и только в среде спортивных соревнований, что приближаются к экстремальным условиям и воспроизводят предельные режимы работы. Это позволяет подтвердить а) лучшие качества новой разработки, ее эргономические свойства, удобство пользования, экономичность и иной ряд эксплуатационных характеристик, б) выявить слабые черты материалов и компонентов конструкций, в) наметить более перспективные варианты модернизации изделия. Такое свойственно автомобильным, велосипедным и мотоциклетным гонкам. Успехи демонстрируются тем, что многократные доработки завершились созданием из композитных материалов сверхлегких велосипедов, ракеток, страховок, разработкой новых технологий производства вспомогательного спортивного инвентаря [27]. Своими новшествами выделяются баскетбол, волейбол и футбол, конькобежный и лыжный спорт, а также множество отдельно выделенных изделий, что применяются в бадминтоне, а за этим и в оздоровительных целях и при обеспечении жизнедеятельности в природных условиях активного отдыха;

3) как особенная составляющая наполнения потребителями туристско-рекреационных комплексов со спортивно-двигательной направленностью услуги. К примеру, для передвижения туристами используются животные и спортивные

технические средства, для выработки сноровки укрепляются мышцы и сухожилия по методикам физической культуры и спорта, и, наоборот, спортсменами используются удобства и методические программы передвижения сооружения и тропы туристско-рекреационных комплексов.

Методический подход к восприятию явления: в спортивном бизнесе и туризм, и туристическая деятельность, что отражается в третьем пункте, воспринимаются как взаимосвязанная сопутствующая деятельность, что не исключается из планов работы, а наполняет спортивный бизнес, и наоборот, спортивный бизнес наполняет туризм и туристическую деятельность; объединение усилий завершается синергетическим эффектом.

2. Мотивированные возможности вхождения в туристско-рекреационные комплексы систем восточных единоборств. Оригинальные возможности объединения спортивного бизнеса и туризма проявляются после группировки спортивных и физкультурных систем по однородности выполняемых функций, что представлено в источнике [17]. Справочно скажем, что наиболее востребованным в Мире является следующий ряд единоборств: айкидо, вьет-во-дао, джиу-джитсу, дзюдо, джит-кун-до, каратэ, кунг-фу, тхэквондо, ушу, хапкидо. Особенности семейства принятой к рассмотрению физической культуры показываются на примере восточного единоборства киокушинкай каратэ [25], в котором структуру тренировочного процесса составляют ката (способ передачи и сохранения традиции, что требует строгого сохранения последовательности исполнения упражнений и соблюдения точности формы; личностное его исследование, восприятие и воспроизведение должно привести воспитанника, ставшего обладателем черного пояса, к неограниченному разнообразию физических и духовных состояний и превращений, и как логическое завершение – к пополнению их числа вариантами; цель ката – осуществление эффективной и рациональной подготовки к практическому применению силы и энергии в реальном противостоянии), кихон (включает в себя боевую технику рук, ног, блоков, связок, используемых непосредственно как в поединке на турнире, так и в противостоянии в агрессивной социальной среде; тренировка направлена на обучение спортсмена правильно формировать ударные поверхности тела, как и в какие места наносить удары, на отработку связок на мешках, макиварах и во взаимодействии с партнером), кумитэ (это практика каратэ, что выступает важнейшим и наиболее специфическим методом единения воинского ремесла, воинского искусства и воинского пути познания; смысловое значение возрастает по мере продвижения способности от ученической к высшей ступени мастерства, где естественная

боеготовность и стрессоустойчивость, способность мгновенно оценивать ситуацию и незамедлительно на нее реагировать адекватно и с максимальной эффективностью, характеризуют мастера, последовательно подчинившего свою жизнь учению Будо-каратэ), тамэшивари (это искусство концентрации энергии, которая используется при разбивании твердых предметов незащищенной рукой, ногой или иными частями тела; не является основной целью занятия каратэ, но служит индикатором освоения техники и развития силы; упражнения, подготавливающие обучающегося к тамэшивари, имеют самостоятельный статус, свою критериальную основу, ибо позволяют вложить в удар полную силу, разрушая неодушевленный предмет, а успехи в этом виде тренировки и состязания личности отражают собственные достижения на пути освоения боевого искусства; вырабатывает исключительное чувство равновесия, владения техникой, самообладания, спокойствия и концентрации силы духа и энергии, выступает способом проверки способностей, показывает пределы силы как бойца; чтобы достичь существенного успеха в тамэшивари, требуется в каждую попытку вкладывать всю концентрированную силу без остатка, основываясь на сочетании прочностных особенностей используемых материалов и ударных поверхностей тела с силой, скоростью и направлением наносимого удара), средства развития требуемой способности человека (в восточном единоборстве в качестве действий выступают специальные физические упражнения боевых искусств с оружием и без него), медитация (вхождение личности в отрешенное состояние). Наравне с этими разделами, далее свое место занимают общеразвивающие упражнения (бег, верховая езда, гребля, плавание, преодоление препятствий, управление техническими средствами и боевыми устройствами), массаж, метод учета и использования факторов окружающей среды, физические упражнения и действия, направленные на выработку психической стойкости и длительной работоспособности, система ритуалов и этикета. То есть, на основе всех названных разделов в единоборствах в обращение вводится и наполняется смыслом совершенно новые формы физического и мыслительного развития личности.

Физическим продуктом восточного единоборства однозначно выступает быстрота, выносливость, гибкость, ловкость и сила организма. Это физические качества человека, число которых можно продолжить дополнять, ожидают разъяснения. За ними скрываются следующие понятия, а именно:

а) за быстротой. Определяется способность человека совершать двигательные действия в минимальное время. Основными средствами развития быстроты является бег

на короткие дистанции с максимальной скоростью и упражнения, требующие мобилизации быстрой реакции и высокой скорости выполнения отдельных движений;

б) за выносливостью. Определяется способность человека противостоять утомлению. Основными средствами выработки выносливости являются кроссы по пересеченной местности, передвижения на лыжах, плавание и спортивные игры, что развивает способность к эффективному выполнению работы и преодолению утомления в условиях, детерминированных требованиями соревновательной деятельности в конкретном виде спорта;

в) за гибкостью. Определяется способность человека выполнять двигательные действия с максимальной амплитудой отклонений. Основными средствами развития гибкости являются активные и пассивные специальные упражнения;

г) за ловкостью. Определяется способность человека выполнять движения скоординированно и в точности с заданием, а, наравне с этим, своевременно и рационально реагировать на неожиданно возникшие отклонения в ситуации;

д) за силой. Определяется способность преодолевать сопротивление соперника за счет мобилизации мышечных усилий. Основными средствами развития силы, а, вместе с тем, и силовой выносливости, являются упражнения по поднятию тяжести, силовые упражнения на гимнастических снарядах, силовые упражнения на тренажерах и т. п. Требуется помнить, что система подготовки исключительная и поэтому в ней имеются особенности, на которые следует обратить внимание. Например, на основе применения специальных упражнений с отягощениями, комплексно развивается сила мышц, принимающих участие в ударных действиях и движениях; для развития различных других видов силы включается комплекс скоростно-силовых упражнений с набивными мячами. Существенным является здесь то, что при броске набивного мяча важен момент резкого перехода группы мышц от напряжения к расслаблению, а в момент его ловли, наоборот, – от расслабления к напряжению.

Методический подход к восприятию технологии развития способности по такой системе следующий: конечный результат предусматривает освоение ряда последовательных процессов физической, морально-волевой и психологической подготовки человека. Завершаются они непременно его готовностью выполнить установленный технический норматив и вступить в единоборство без раздумий. В этом случае физическая подготовка обеспечивает выработку быстроты, выносливости, гибкости, ловкости и силы организма, морально-волевая – волевых качеств и психической стойкости, а психологическая – психо-эмоциональной устойчивости. Названные свойства

проявляют себя после укрепления внутренних органов, групп мышц, костей скелета, центральной нервной системы и психики; выполнение движений, приемов и упражнений на открытой местности обеспечивает более высокий эффект, превращает человека во фрактал.

Выводы. Сопоставление приведенных фактов указывает на следующее: туристический бизнес должен объединять усилия со спортивным бизнесом. Такое объединение усилий и активов позволит достигать эффективности взаимодействия.

Перспективы дальнейших исследований. Объективные предпосылки распространения опыта восточных единоборств прослеживаются повсеместно за опытом европейских государств, что формируется 50 лет и более. Он подтверждает следующее.

1. Любой полноценный процесс физического обучения и воспитания вне зависимости от его территориального происхождения имеет единую основу и сходный технический результат, если его сравнивать с аналогами. К примеру, выясняется, что и на Востоке, и на Западе неформальный мастер-единоборец, в принципе, формируется в течение 10–15 лет, а все это время он занят познанием и освоением условий физической и специальной подготовки организма. То есть, не обращая внимания на заранее регистрируемую рассогласованность в содержании методик такой подготовки, на отличия, имеющиеся в педагогических подходах, организационных режимах и системной динамике обучения, общество получает продукт в согласованный срок по критерию качества, что собственно и устраивает участников современного общественного процесса. Поэтому выбор стратегии обучения и методических ориентиров, если проследить за их сущностью, не разъединяет эти две совершенно отличные по ментальности организационно-экономические среды, а обеспечивает развитие профессионального взаимодополняющего характера на общих методических мировоззренческих подходах гармоничности синтеза.

2. На всех этапах физического и духовного совершенствования тела необходимо руководствоваться тем положением, что эффективные резервы для пробуждения и укрепления здоровья личности, отдельных органов, систем и воинского духа заключают в себе традиционные методы физического обучения и тестирования способностей воспитанников для экстремальных условий, но достигается это, исходя из тех научных, методических и организационных основ, которые освоены народом данной территории. Так, надо признать, что наиболее досконально это, и в большей мере освоено японскими, но в меньшей – европейскими мастерами. Менее доступными для европейских мастеров являются, к примеру, ката. Кроме того, европейцы в своих действиях чаще ограничиваются тем, что формально принимают на вооружение организационные

системы в форме учебных сборов и ночных тренировок, приближенные к армейской практике, которых в Европе не было со времен военной Пруссии. В европейском обществе такие формы подготовки человека используются редко, но они имеют преимущество в том, что превратились в школы мужества, выживания, зрелости и духовного «посвящения», а поэтому утверждают основы универсально развитой личности. Признание силы и универсальности, поощрение многосторонности физической подготовки, обеспечиваемые системами каратэ, помогает преодолеть ограниченность сознания спортсменов, их узкую специализацию, что свойственно видам спорта с чисто соревновательным содержанием, и включиться в среду, которая наполнена достоинствами универсальности и многогранности духовной воинской традиции и глобализации процессов. Универсальность физической подготовки спортсменов именно таким технологическим способом, объединяющим методы и способы военно-прикладного соединения физических и духовных основ теории самосовершенствования и насильственного контроля исполнения, установленных эталонов и нормативов, открывает перед ними иные качественно отличные возможности физической подготовки. Так, технико-тактическая основа определенного вида воинского искусства, единоборства, а наравне с этим и спортивного стиля, открывает новые методы и способы к овладению смежными разделами в комплексе воинской и гражданской подготовки. Достаточно в этом направлении выделить три обстоятельства, а именно:

а) посредством искусства «пустой руки» успешно строится впоследствии работа с различными видами оружия и обучение приемам самозащиты без него, что возрождает утерянные многими народами традиции;

б) воинская практика выездных сборов завершается расширением сознания, служит источником особого вдохновения, пробуждения интереса и бесценного опыта как для мастеров, так и для спортсменов из начальных этапов подготовки, выводит их на тот реальный уровень, где постигаются истоки воинской традиции, законосообразность ее развития и сущность духовного предназначения в единстве и гармонии постижения опыта внутренней и внешней среды;

в) неизбежным результатом многолетних тренировок в планомерно выполняемом режиме выступает осознание личного долга перед обществом, государством, родом, семьей, что создает одновременно и моральную основу полноценно передавать духовную традицию защитника новому поколению, а также приумножать всеобщее достояние и опыт в продолжение собственной жизни.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ажиппо О. Ю. Особливості рекреаційної та фізкультурно-спортивної діяльності дітей та молоді в Україні / О. Ю. Ажиппо, А. С. Бондар // Спортивна медицина. – 2014. – № 1. – С. 41 – 46.
2. Бондар А. С. Менеджмент рекреаційно-оздоровчої роботи : навч. посібник / А. С. Бондар. – Харків : ХДАФК, 2010. – 178 с.
3. Бритченко И. Г. Организационные основы взаимодействия спортивного бизнеса: постановка и последовательное движение к инновационному управлению в Украине / И. Г. Бритченко, В. Г. Саенко // e-Journal VFU. – Варна : ВСУ "Черноризец Храбър", 2016. – № 9. – С. 1-32.
4. Булашев А. Я. Спортивный туризм : учебник / А. Я. Булашев. – Харьков, 2009. – 331 с.
5. Гончарова Н. М. Обґрунтування та розроблення рекреаційно-оздоровчої технології на основі засобів оздоровчого туризму та орієнтування для дітей молодшого шкільного віку / Н. М. Гончарова, Г. О. Бутенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 11. – С. 26 – 32.
6. Горбенко О. В. Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик / О. В. Горбенко // Молода спортивна наука України. – Львів : «Українські технології», 2008. – Т. 4, Вип. 12. – С. 51 – 54.
7. Гринблат С. О. Здоровьесберегающие технологии в подготовке специалистов : учеб.-метод. пособие / С. О. Гринблат, В. П. Зайцев, С. П. Крамской. – Харьков : Коллегиум, 2005. – 184 с.
8. Гринин В. Г. Основы менеджмента и маркетинга : учеб. пособ. / В. Г. Гринин, В. Г. Саенко, А. В. Толчева. – Луганск : Изд-во ЛНПУ имени Тараса Шевченко, 2004. – 304 с.
9. Гриньова Т. І. Мотиви та зацікавленість дітей до занять різними видами спортивного туризму / Т. І. Гриньова // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2013. – № 5. – С. 82 – 85.
10. Денисенко И. А. Эффективность использования средств спортивно-оздоровительного туризма в повышении физической подготовленности девушек 18–19 лет / И. А. Денисенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2013. – № 3. – С. 24 – 28.
11. Жданова О. М. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму / О. М. Жданова, А. М. Тучак, В. І. Поляковський, І. В. Котова. – Луцьк : Вежа, 2000. – 248 с.
12. Іванова О. М. Інтернет-технології в управлінні туристичними підприємствами / О. М. Іванова // Економіка & Держава. – 2016. – № 7. – С. 40 – 43.
13. Кашуба В. О. Ефективність використання засобів оздоровчого туризму як основи рекреаційно-оздоровчої технології у фізичному вихованні молодших школярів / В. О. Кашуба, Н. М. Гончарова, Г. О. Бутенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 2. – С. 19 – 25.
14. Леонов Я. В. Внутренний ресурс развития сферы физической культуры и спорта в новой экономике Украины / Я. В. Леонов, И. И. Приходько, Г. Н. Пуяткина // Теория и практика физической культуры. – 2013. – № 3. – С. 59 – 66.
15. Ояма М. Классическое каратэ / М. Ояма. – пер. с англ. М. Новыша. – М. : Эксмо, 2006. – 256 с.
16. Пуяткина Г. М. Організаційний механізм регіонального управління сферою фізичної культури та спорту / Г. М. Пуяткина, В. Є. Горбачов // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2013. – № 5(38). – С. 200 – 204.
17. Саенко В. Г. Прагматическая оценка услуг физкультурно-оздоровительной и спортивной сферы / В. Г. Саенко // Економіка та держава. – 2016. – № 9. – С. 45 – 50.
18. Саенко В. Г. Рекреационный туризм в форме занятий восточными единоборствами / В. Г. Саенко // Актуальные проблемы экологии и здоровья человека : Матер. III Междунар. науч.-практ. конф. – Череповец : ФГБОУ ВПО ЧГУ, 2015. – С. 220 – 224.
19. Саенко В. Г. Спортивно-педагогічне вдосконалювання зі східних единоборств : навч. посіб. / В. Г. Саенко ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 432 с.

20. Саєнко Г. В. Формування мислення і розвинення енергії викладача з економіки: поглиблення накопичення : монографія / Г. В. Саєнко, В. Г. Саєнко, В. Г. Саєнко ; Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ-Луганськ : БДПУ ; СПД Рєзніков В. С., 2014. – 543 с.
21. Селуянов В. Н. Биологические основы оздоровительного туризма / В. Н. Селуянов, А. А. Федякин. – М. : СпортАкадемПресс, 2000. – 123 с.
22. Толчева А. В. Стили управления и демократизация в процессе управления / А. В. Толчева, В. Г. Саєнко // Вища освіта та економічні науки. – Луганськ : Вид-во Регіонального інституту менеджменту, 2004. – № 2. – С. 37 – 39.
23. Чак Норрис. Тайная сила внутри нас / Чак Норрис. – пер. с англ. – К. : «София», Ltd., 1997. – 256 с.
24. Butenko H. Use of health tourism as a basis for improving physical condition of primary school age children / H. Butenko, N. Goncharova, V. Saienko, H. Tolchieva // *Journal of Physical Education and Sport*. – 2017. – Vol. 17, Issue 1, Art. 6. – pp. 34 – 39.
25. Kasprzyszyn P. Proporcje treningowych ćwiczeń przygotowania sportowców wysokiej klasy na międzynarodowych mistrzostwach Karate Kyokushin / P. Kasprzyszyn, V. Saienko, M. Canlı // *Единоборства : науч. журнал*. – Харьков : ХГАФК, 2016. – № 1. – С. 65 – 68.
26. Kuśnierz C. Фізична активність польських гімназистів сільської місцевості в позаурочний час / С. Kuśnierz, V. Saienko // *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу : Матер. II Міжнар. наук.-практ. конф.* – Луцьк : ЛІРОЛ, 2016. – С. 184 – 186.
27. Montoya D. Korzystanie z nowoczesnego sprzętu i oprogramowania w procesie treningu z fighterami sztuk walki / D. Montoya, L. Boakye, V. Saienko // *Единоборства : науч. журнал*. – Харьков : ХГАФК, 2016. – № 2. – С. 65 – 68.
28. Olshantseva T. Business education in a global educational market / T. Olshantseva, I. Britchenko // *Materials Scientific-Practical Conference Dedicated to the 60-th Birth Anniversary of Professor George Tsereteli «National economies and globalization»*. – Tbilisi : Ivan Javakhishvili Tbilisi State University, 2012. – T. 1. – С. 99 – 104.
29. Saienko V. Marketing and management in the field of sports business / V. Saienko // *Proceedings of academic science – 2016 : XI Internat. scient.-pract. conf.* – United Kingdom : Science and Education Ltd, 2016. – pp. 29 – 35.
30. Seabra A. Gender, weight status and socioeconomic differences in psychosocial correlates of physical activity in schoolchildren / A. Seabra, D. Mendoza, J. Maia // *Journal of Science and Medicine in Sport*, 2013. – vol. 16(4). – pp. 320 – 326.

**ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАВО
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

**УПРАВЛЕНИЕ ФИЗИЧЕСКИМ ВОСПИТАНИЕМ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В
УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ**

Барков В.А., доктор педагогических наук, профессор,

Баркова В.В., преподаватель кафедры физической культуры и спорта

Гродненский государственный университет имени Янки Купал, (Беларусь)

Баркова Н.Г., преподаватель кафедры менеджмента, маркетинга и права

Гродненский государственный аграрный университет (Беларусь)

В статье рассматриваются вопросы управления физическим воспитанием младших школьников на примере Гродненской городской гимназии (Республика Беларусь).

***Ключевые слова:** управление физическим воспитанием, младшие школьники, модель управления физическим воспитанием, соуправление.*

Введение. Основной функцией учреждения образования является осуществление учебной и внеучебной деятельности, при этом физическое воспитание выступает как специфическая область формирования у учащихся специальных знаний, двигательных умений и навыков, развития двигательных способностей, укрепления здоровья, формирования здорового образа жизни, физически и интеллектуально развитой личности.

Физическое воспитание младших школьников Беларуси характеризуется внедрением в систему образования разнообразных форм занятий и наполнением их новым содержанием: урока «Физическая культура и здоровье», учебного занятия «Час здоровья и спорта», шестого школьного дня в неделю, факультативных занятий, дней «Здоровья, спорта и туризма»; аттестации учащихся I–IV классов на содержательно-оценочной основе, проведения уроков по предмету «Физическая культура и здоровье» учителями физической культуры (а не начальных классов), имеющими соответствующее образование по направлениям специальностей «Физическая культура и спорт». Такое многообразие изменений несомненно вызывает объективные трудности в функционировании школьного физического воспитания вообще, и его первой ступени, в частности.

Традиционные занятия физической культурой в школе оказались не способными повышать общую двигательную культуру детей. Просматривается некий исследовательский вакуум, касающийся внутренней структуры управления физическим воспитанием в образовательном учреждении.

В этих условиях, по нашему мнению, весьма приоритетным направлением следует признать взвешенный научный анализ школьного физического воспитания, объективную оценку и совершенствование существующей системы его управления с учетом особенностей функционирования конкретного отдельно взятого учреждения образования.

Цель исследования – построение и научное обоснование эффективности модели управления физическим воспитанием младших школьников.

Методы исследования – аналитический обзор литературы, анкетирование, тестирование, математико-статистическая обработка результатов.

В широком значении понятие «управление» включает в себя не только управление предприятием, организацией, но и обществом, системами, процессами. Так в сфере образования в последние годы все шире находят применение разнообразные системы управления [2]. Под функциями управления понимают деятельность субъектов, осуществляющих полный технологический процесс развивающегося управленческого цикла, с целенаправленным достижением фактических результатов. Выполнение функций управления – процесс комплексный. Каждая функция существует во взаимодействии со всеми остальными и ни одна из них не выполняется независимо от других. В то же время, каждая функция реализуется автономно. Лишь полноценное использование функций позволяет достигать желаемого результата.

Опираясь на результаты анализа моделей управления, можно заключить:

- модель управления представляет собой целевую структуризацию, формируемую на основе соблюдения баланса централизации и децентрализации в системах управления, в формах планирования и контроля с учетом личности, коллектива учителей, учеников и их родителей, общественности и государства;

- образовательные модели управления имеют взаимосвязанные и взаимодействующие факторы: ученик, его способности и потребности; общие цели и структура учебных планов; администрация, организация обучения; учебные коллективы (группы); ученическое самоуправление; мониторинг качества образования и его гласность; оценка обучения и учебных процессов;

- модели управления, как правило, носят условный характер (любая школьная организация будет содержать одновременно элементы нескольких моделей, и только доминирование характерных показателей может дать основание для отнесения ее к той или другой модели управления).

Система физической культуры школы представляет собой упорядоченную, относительно цели деятельности, совокупность элементов физического воспитания. Как

любая система, она обладает определенным составом, структурной организацией образующих элементов, функциями, взаимосвязана с другими системами.

Создание образовательной модели управления школьной физической культурой требует выбора научно-теоретической базы в соответствии с ее предназначением. Перед нами стояла цель разработки специфической модели управления школьной физической культурой, адаптированной к конкретной деятельности директора школы, его заместителя, учителей физической культуры и родителей по соуправлению физическим воспитанием младших школьников, отвечающей общеметодическим требованиям реализации инновационных процессов. При этом соуправление рассматривается как совместное управление, при котором объект управления одновременно является и субъектом управления, представленным в органах управления, учитывающимся всеми другими субъектами при принятии решений [1].

При построении образовательной модели учитывались главные взаимосвязанные и взаимодействующие факторы: ребенок, его двигательные способности (проблемы); его здоровье; цели и задачи учебных программ; организация обучения (формы и место занятий); мониторинги качества обучения; оценка результативности обучения, развития, воспитания [2; 3].

На основании вышеизложенного, была разработана авторская модель системы соуправления физической культурой младших школьников Гродненской городской гимназии. Модель соуправления предполагает реализацию функций управления (планирования, организации, контроля, координации) через сотрудничество, сотворчество, совместное принятие решений администрацией и педагогами школы, учащимися и родителями. Эта модель управления, обеспечивающая: а) реальную возможность соуправления физкультурно-оздоровительной деятельностью учащимися, родителями и педагогами; б) планирование и организацию физкультурно-оздоровительной работы в условиях конкретного образовательного учреждения на основе интересов, потребностей учащихся и их родителей, особенностей менталитета, и возможностей образовательного учреждения; в) формирование теоретических знаний в сфере физической культуры, интереса к различным формам и видам физкультурно-оздоровительной деятельности; г) формирование у младших школьников потребности в систематических самостоятельных занятиях физическими упражнениями, ведении здорового образа жизни.

Соуправление школьной физической культурой, в соответствии с разработанной моделью управления, представляется нам в виде процесса поэтапной реализации функций

управления: планирования, организации, контроля, координации. Поэтому процесс соуправления включает в себя следующие этапы:

предварительный этап с двумя взаимосвязанными направлениями работы: а) изучение интересов, потребностей, особенностей менталитета учащихся и их родителей как субъективные факторы эффективности физкультурно-оздоровительной деятельности; б) изучение состояния здоровья, уровня физического развития, физической подготовленности, объема двигательной активности учащихся;

этап планирования, направленный на планирование учебно-воспитательного процесса по физической культуре, физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работе на основе учета интересов, потребностей, региональных особенностей, контингента учащихся при определении содержания вариативного компонента образовательной программы;

организационный этап, предполагающий организацию учебно-воспитательного процесса и физкультурно-оздоровительной деятельности на основе интересов и потребностей учащихся с акцентом на повышение уровня физкультурной образованности и формирование установки на физическое самосовершенствование;

формирующий этап, рассчитанный на формирование у учащихся общетеоретических и конкретно-практических знаний в сфере физической культуры, ориентацию на потребностно-мотивационную сферу, на систематические занятия физическими упражнениями и здоровый образ жизни.

Участие родителей и педагогов в управлении физическим воспитанием учащихся младших классов реализовывалось через разработанный информационный сайт «Физическая культура и здоровье в Гродненской городской гимназии», в содержание которого вошли «Главная страница» и разделы: «Наши достижения», «Спортивные новости», «В помощь учащимся», «Документы планирования», «Информация о нас».

С целью изучения эффективности организации физического воспитания на основе разработанной модели соуправления («информационного сайта») в конце учебного года было проведено анкетирование родителей (59 человек), учащихся младших классов Гродненской городской гимназии (ГрГГ), выявившее, что:

27 % родителей регулярно пользуются созданным информационным сайтом; 42 % посещают его эпизодически; 31 % не пользуются им вовсе.

Для 61% опрошенных оправдались ожидания от увиденной на сайте информации, а для 8 % – нет.

61 % респондентов находит на предложенном им сайте нужную информацию, а 8 % – не всегда.

43 % родителей считают, что использование разработанного сайта существенно сказывается на повышении уровня управления физическим воспитанием их детей. Однако, по мнению 17 % опрошенных, он только частично оказывает влияние на улучшение физического воспитания в ГрГГ, а 9 % уверены в том, что использование данного сайта не оказывает ни какого влияния на процесс управление физическим воспитанием.

Для доказательства эффективности разработанной модели соуправления был проведен сравнительный анализ динамики физической подготовленности учащихся 4-х классов ГрГГ и СШ № 18 г. Гродно, указавший на то, что в рамках учебного года у учащихся четвертых классов ГрГГ произошли наиболее значимые изменения показателей физической подготовленности по общепринятым программным тестам, чем у их сверстников из СШ № 18 г. Гродно.

Выводы. Таким образом, можно заключить, что организация физического воспитания с учащимися младших классов на основе соуправления в соответствии с разработанной педагогической моделью и информационным сайтом способствует эффективному формированию у них общей физической культуры личности, повышению физической подготовленности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Османов Р.З. *Соуправление физическим воспитанием в общеобразовательной школе* / Р.З. Османов // Педагогика и психология. – 2011. – №3. – 215 с.

2. *Психолого-педагогический словарь* / сост. Е.С. Рапацевич. – Минск: «Современное слово», 2006. – С. 434–435.

3. Шипунов В.Г. *Основы управленческой деятельности* / В.Г. Шипунов, Е.Н. Кишкель. – М.: Высш. шк., 2000. – 304 с.

ИСТОРИЯ ЗАБЫТОЙ ОЛИМПИАДЫ В КИЕВЕ В ЗЕРКАЛЕ ФИЛАТЕЛИИ И ФАЛЕРИСТИКИ

Бугаевский К.А., кандидат медицинских наук, доцент

*Классический частный университет, Институт здоровья, спорта и туризма
(Запорожье)*

Бугаевская Н.А., магистрант

*Новокаховский гуманитарный институт, открытый международный университет
развития человек «Украина» (Новая Каховка)*

В статье представлены материалы исследования, посвящённые истории Первой Русской Олимпиады, проводимой в Киеве в 1913 году, отражённые в филателии и фалеристике.

Ключевые слова: Олимпиада, Киев, филателия, почтовые марки, фалеристика, медали

Вступление. На сегодняшний день вопросы созидания и становления украинской державы и памятных событий в её истории, являются весьма востребованными и актуальными. Это, напрямую, касается и изучения забытых страниц истории развития физической культуры и спорта на украинских землях. К числу таких славных но, к сожалению, незаслуженно забытых событий, относится история проведения Первой Русской Олимпиады, которая проходила с 20 по 24 августа 1913 года в Киеве [1, 3, 5].

Цель исследования. Напомнить славную историю отечественного спорта и его причастность к развитию олимпийского движения, спорта и физической культуры в Украине, средствами филателии и фалеристики.

Задачи исследования:

1. Исследование и анализ доступных источников информации по истории проведения Первой Русской Олимпиады 1913 г. в Киеве.

2. Поиск соответствующего филателистического и фалеристического материала, посвящённого тематике проводимого исследования в интернете, в доступных специализированных источниках по коллекционированию – справочниках, каталогах, тематических статьях.

Результаты исследования и их обсуждения. При проведении исследования, в результате ознакомления с доступными, зачастую разноречивыми материалами, были получены следующие сведения, касающиеся Олимпиады 1913 года в Киеве. Эту

Олимпиаду, в ряде изданий (Г.С. Демертер, 2005; О. Воронцов, 2011; С.Н. Бубка, М.М. Булатова, 2013) называют «Российской», хотя на памятных медалях чётко указано «Русская». Об этом же пишет авторитетный специалист в области нумизматики и фалеристики М.М. Глейзер, 1998 [2]. В печатных изданиях того времени (1913-1914) её называют и так, и так [1]. Особенно хотелось бы отметить полномасштабное, глубоко научное исследование, посвящённое Первой Российской Олимпиаде, сделанное Президентом МОК Украины С.Н. Бубкой и профессором, доктором педагогических наук, академиком Украинской Академии Наук, М.М. Булатовой (2013), вышедшее и научной статьёй [1], и, в дополненном и расширенном виде, отдельной книгой (2013).

Эта Олимпиада была приурочена к проведению Всероссийской промышленной в Киеве, 1913 года [1, 3, 5]. Основной причиной проведения Киевской Олимпиады послужило бесславное участие спортсменов из России, завоевавших всего лишь 1 бронзовую медаль и занявшей 17 общекомандное место на Олимпиаде 1912 года в Стокгольме [1, 3, 5]. На Киевскую Олимпиаду, согласно разных источников, приехало около 500 участников, хотя было заявлено около 604, из них 250 офицеров царской армии и 25 участников предыдущих Олимпийских игр – IV-х в Лондоне (1908) и V-х Стокгольме (1912), представители множества спортивных клубов и объединений тогдашней Российской империи и 12 женщин [1, 3, 5]. По уставу Киевской Олимпиады, в ней не могли участвовать представители других держав, а только поданные Российской Империи [1, 3, 5]. Были участники из 24 городов – Киева, Москвы, Санкт-Петербурга, Варшавы, Риги, Самары Гельсингфорса (Хельсинки) и ряда прибалтийских городов, России и Кавказа [1, 3, 5]. Было назначено разного вида и достоинства 18 призов для победителей этой Олимпиады [1, 3, 5]. Особенными событиями Киевской Олимпиады было то, что впервые участие в спортивных соревнованиях подобного масштаба приняли женщины (фехтование, теннис, лёгкая атлетика) и установление одного мирового и 8 общероссийских рекордов [1, 3, 5]. Среди них наиболее значительными были результаты киевских спортсменок. Так, во время поединков на рапирах они заняли все призовые места: А. Раткова была первой, Н. Попова – второй, Троицкая – третьей. На легкоатлетических соревнованиях высшие награды также завоевали киевлянки. В беге на 100 м победила Н. Попова с результатом 13,1 с. Первый мировой рекорд на этой дистанции среди женщин был официально зафиксирован лишь в 1918 году. Причем составлял он лишь 13,2 с. Н. Попова стала чемпионкой и в беге на 60 м (9,1 с), и в прыжках в длину с разбега (4,12 м), и в прыжках в высоту (1,22 м). В последнем виде соревнований Раткова снова была второй (1,17 м). В прыжках с места в длину ей удалось

опередить Н. Попову и завоевать золото (результаты 1,99 м и 1,97 м соответственно). Эстафетный бег на 400 м выиграла женская команда киевского общества Сокол (1 мин. 4 с) [1, 3, 5]. Киевские спортсмены заняли I место (37 медалей [1, 3, 5]). В память о проведении Киевской Олимпиады, к её 100-летию, почтой Украины был выпущен большой филателистический материал: почтовая марка, картмаксимум, конверт первого дня (КПД), гашённый специальным штемпелем, почтовый блок [4]. , представленные на рис. 1.

Рис. 1. Филателистические материалы Украины, посвящённые 100-летию проведения Первой Российской Олимпиады в 1913 году в Киеве

В статье С.Н. Бубки и М.М. Булатовой есть интересная информация о наградах Киевской Олимпиады: «Для победителей и призеров были изготовлены специальные

награды: за первые места – золотые медали (сделанные из серебра с позолоченной поверхностью); за вторые – серебряные; за третьи – бронзовые. На лицевой стороне медали были изображены дискобол, мост через Днепр, на заднем плане — киевский пейзаж, справа внизу надпись «Киев» и год – 1913; на оборотной стороне в центре — герб города Киева, вверху надпись – «Первая Русская Олимпиада», а внизу – стилизованные изображения лавровой и дубовой ветвей» [1]. Они представлены на рис. 2.

Рис. 2. Награды и памятные знаки участников Первой Русской Олимпиады в 1913 году в Киеве

«Изготовителем этих наград И. Маршаком были изготовлены и почетные знаки, на которых был овальный венок из дубовой и лавровой ветвей, увенчанный императорской короной, внизу золотая фигурная лента с красной эмалью и надписью «Первая Русская Олимпиада. 1913» и вензель Великого князя Дмитрия Павловича (в виде переплетенных букв Д и П) под короной, а ниже – эмалевый накладной герб города Киева, увенчанный шапкой Мономаха. Почетные знаки были двух типов. Право ношения почетного знака первого типа (с серебряным овальным венком) было предоставлено организаторам и участникам соревнований, причем организаторами считались почетные и действительные члены Киевского олимпийского комитета, члены комитета судей, организаторы отделов и другие лица, которые безвозмездным участием содействовали общему успеху Олимпиады. Лицам, чья деятельность признана наиболее выдающейся, было предоставлено право ношения почетного знака второго типа (с золотым овальным венком). Для участников Первой Российской Олимпиады были изготовлены и два вида памятных жетонов» [1].

Также, почтовым ведомством России, в 2000 году была выпущена серия из 12 почтовых марок, в которой есть марка, посвящённая двум первым (и последним) Всероссийским летним Олимпиадам – Первой, в 1913 году в Киеве и Второй, в 1914 году в Риге [3]. Дальнейшему ежегодному проведению подобного рода Олимпиад в России помешало начало в 1914 году Первой мировой войны [3]. На данной почтовой марке России размещён аверс золотой медали Первой Русской Олимпиады в Киеве [5] – рис. 3.

Рис. 3. Почтовая марка России, посвящённая I и II Всероссийским олимпиадам

Выводы. 1. История подготовки и проведения Первой Российской Олимпиады в 1913 в Киеве и успех киевских спортсменов, занявших первое место в медальном зачёте, является славной страницей спорта в Украине.

2. Такие средства коллекционирования, как филателия и фалеристика являются мощными и необходимыми средствами пропаганды отечественных достижений Украины и украинских спортсменов, в их выступлениях и победах.

Перспективы дальнейших исследований заключаются в исследованиях, касающихся участия украинских спортсменов на зимних и летних Олимпиадах, чемпионатах мира, Европы, Паралимпиадах, представленных в зеркале филателии, фалеристики и нумизматики

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бубка С.Н. Первая Российская Олимпиада / С.Н. Бубка, М.М. Булатова // *Наука в Олимпийском спорте*. – 2013. – № 2. – С. 5-14.
2. Глейзер М.М. Медаль Первой русской олимпиады / М.М. Глейзер // *Нумизматика і Фалеристика. Довідково-інформаційний журнал*. – 1998. – № 1. – С. 41.
3. Деметер Г.С. Российские Олимпийские игры / Г.С. Деметер // *Очерки по истории отечественной физической культуры и олимпийского движения* / Г.С. Деметер. – Москва, 2005. – С. 161-166.
4. Мулик Я. *Поштові марки України. Каталог. 1918 – 2014*. – К.: 2015. – 360 с.
5. Суник А. Первая Российская Олимпиада в Киеве / А. Суник // *Российский спорт и Олимпийское движение на рубеже XIX-XX веков*. – Москва, 2004. – С. 478-510.

ФОРМУВАННЯ ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ УЧНІВ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТИВНИМИ ІГРАМИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кіптілий Г.І., студент

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь)*

У статті проводиться аналіз формування інтересу учнів до занять спортивними іграми на уроках фізичної культури у загальноосвітніх школах.

Ключові слова: рухова діяльність, спортивні ігри, учитель фізичної культури, інтерес, учень, вчитель.

Вступ. Величезну роль у збереженні та укріпленні здоров'я, оптимального тону організму відіграє раціональна рухова діяльність, яку для дітей і підлітків можна реалізувати на заняттях фізичною культурою з метою правильного формування їх рухових умінь і навичок, засвоєння основних принципів удосконалення фізичних якостей і виховання потреби їх реалізації не лише на уроках фізичної культури, а й у домашніх умовах, повсякденному житті. Провідна роль та головна відповідальність у цьому покладається на вчителя фізичної культури, а саме, – на якість його професійної підготовки. Основна увага приділяється оволодінню руховими навичками зі спортивних ігор, оскільки цей вид займає половину обсягу навчальної програми, залучає до занять більшу кількість учнів.

Мета дослідження: проаналізувати практичне значення спортивних ігор для розвитку рухових навичок на заняттях з фізичної культури.

Завдання дослідження: визначити місце та значення застосування спортивних ігор у вихованні розвитку рухових навичок на заняттях з фізичної культури у загальноосвітніх закладах.

Матеріал та методи дослідження. Дослідження проводились в рамках виконання наукової теми кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького «Педагогічні та методичні аспекти фізкультурно-спортивної діяльності та корекція стану здоров'я методами фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (ДР 0115U001739).

Уроки фізичної культури мають не лише навчати дітей певним вправам, техніці спортивних рухів, - вони повинні бути спрямовані на покращення функціонального стану, фізичної підготовленості тих, хто навчається, мати оздоровчий характер. Саме цим завданням якнайкраще відповідає використання на уроках фізичної культури спортивних

ігор. Є. Геллер підкреслює, що у дитячому віці до гри спонукає природна потреба у рухах, потреба випробувати свої сили, відчуття задоволення від боротьби [1].

Результати дослідження та обговорення. Позитивний інтерес до занять фізичною культурою визначається як пізнавальна форма спрямованості особистості на предмет пізнання. Оволодіння навчальним матеріалом, розвиток і виховання особистості в процесі навчання спортивним іграм відбувається лише за умови прояву її активності в навчально-пізнавальній діяльності. Організована діяльність, у якій людина бере участь без бажання, практично не розвиває її. У будь-якому випадку важливо, щоб був сформульований чіткий особистий мотив занять і розвинувся стійкий інтерес до них [3].

Інтерес є постійним зусиллям енергії учня, тобто може полегшувати виконання діяльності (коли йому цікаво, не потрібно примушувати себе напружуватись), чи навпаки, стимулює вольове зусилля, допомагає проявляти терпіння, завзятість, наполегливість, підтримує цілеспрямованість.

Щоб виховувати в учнів інтерес до оволодіння спортивними іграми, необхідно визначати з яких компонентів складається інтерес. За даними А. Пуні інтерес складається з трьох компонентів: знань (якими повинен володіти учень чи студент), практичного виконання вправ, їх комбінацій, емоційного задоволення від цього виконання. Знання являються одним із факторів, який визначає можливості учителя в його педагогічній діяльності. Вони поділяються на загальні і спеціальні. Загальні знання характеризують світогляд і загальну культуру учителя. Спеціальні – необхідні для здійснення учителем фізичної культури своєї фізкультурно-педагогічної діяльності. Всі ці знання мають велике значення в своїй сукупності, і нехтування одними із них (наприклад анатомією, фізіологією, психологією, педагогікою) може призвести до серйозних педагогічних помилок [5].

Особливо важливими є знання, які вчитель фізичної культури здобуває в процесі пізнання своїх учнів: їх характеру, здібностей, схильностей, рівня фізичного розвитку. Важливою особливістю знань учителя фізичної культури є оперативність. Це пов'язано з тим, що завдяки телебаченню, Інтернету чи іншим засобам масової інформації багато міжнародних змагань з різних видів спорту стають доступними мільйонам людей, в тому числі школярам і стимулюють їх до занять фізичною культурою і спортом. Тобто про такі великі спортивні заходи та їх результати учитель фізичної культури обов'язково повинен бути проінформований. Однак ці знання будуть дійсними тільки в тому разі, якщо учитель буде вміло використовувати їх у своїй практичній діяльності.

Спеціальні знання, якими повинен володіти учитель фізичної культури, можна поділити на теоретичні, практичні і методичні.

Теоретичні знання торкаються історії фізичної культури і різних видів спорту, закономірності роботи організму людини, біомеханічних закономірностей рухових дій, принципів виховання і навчання.

Практичні знання учителя фізичної культури торкаються перш за все знань, як саме потрібно виконати ту або іншу вправу. Це основні знання, які здобуваються на факультетах фізичного виховання на практичних заняттях з різних видів спорту.

Методичні знання дають можливість відповісти на питання, як потрібно виконати ту чи іншу рухову дію, але торкаються вони вже не власного виконання вправи, а виконання її учнями чи студентами. Тобто це знання того, як навчити іншого [2].

В свою чергу, інтереси характеризуються направленістю (виділяють матеріальні, суспільні, пізнавальні, спортивні, професійні інтереси) і вибірковістю (інтерес до спортивних ігор, до професії учителя фізичної культури).

Формування інтересу до спортивних ігор на уроках фізичної культури полягає в наступному: словесні форми впливу на свідомість учнів повинні раціонально поєднуватися з практичними методами, показом, повторенням та перевіркою обсягу запам'ятовування змісту й послідовності виконання вправ, усвідомлення їх місця і ролі в режимі дня учня. Спочатку застосовуються методи і прийоми роз'яснення, потім демонструються вправи, а наприкінці – інструктування, спрямоване на проведення самостійних занять [4].

Бачення Є. Ільїна визначає необхідною умовою формування інтересу до занять спортивними іграми майстерність учителя фізичної культури [2].

В основі формування інтересу до занять спортивними іграми лежить принцип побудови педагогічного процесу свідомості й активності учнів, який полягає в наступному: якщо учень розуміє суть поставленого завдання і зацікавлений у його вирішенні – то це прискорює хід навчання [6].

На основі вивчених джерел можна систематизувати розвиток інтересу до занять спортивними іграми наступним чином:

1. Інтерес до знань. Його сутність базується на одержанні задоволення від самого процесу оволодіння всією сукупністю знань, умінь і навичок у галузі спортивних ігор на заняттях з фізичної культури.

2. Пізнавальні інтереси поділяються на наступні рівні: нижчий (елементарний рівень пізнавального інтересу, який обумовлюється увагою до конкретних фактів, знань,

описів, дій за зразком; середній (інтерес до залежностей, причинно-наслідкових зв'язків, до самостійного їх встановлення); вищий рівень (виявляється в інтересі до теоретичних проблем у творчій діяльності з метою засвоєння знань).

Для розвитку інтересу до занять спортивними іграми використовують наступні способи:

1. Навчання, що захоплює: новизна навчального матеріалу; використання яскравих прикладів і фактів в процесі викладу нового матеріалу, історизм, показ практичного застосування знань у зв'язку з життєвими планами і орієнтаціями учнів тощо.

2. Використання нових і нетрадиційних форм навчання: проблемне навчання; евристичне навчання; навчання з комп'ютерною підтримкою; застосування мультимедіа – систем; використання інтерактивних комп'ютерних засобів тощо.

3. Взаємонавчання: рецензування відповідей товаришів; допомога слабшим учням тощо.

4. Участь у дискусіях і обговореннях: відстоювання власної думки; постановка запитань до своїх товаришів і учителів фізичної культури; аналіз особистих пізнавальних і практичних дій тощо [6].

Висновки. Значний вплив на розвиток інтересів до навчання спортивним іграм має осередок за спільними інтересами занять в спортивній секції, навчання в класі, студентській групі. Вчені встановили у паралельних групах різні сторони загальної структури інтересів, різний рівень їх зрілості, констатували різну форму прояву інтересів. Якщо вважати, що заняття улюбленим видом спорту має в основі симпатію, то можна передбачити, що між симпатією, спрямованістю і силою інтересів учнівської молоді існує певний взаємозв'язок. Як правило, спільність інтересів породжує у молоді симпатію один до одного, а симпатія в процесі двосторонньої комунікації викликає наближення інтересів.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні фізичного розвитку юнаків та дівчат, що знаходяться на різних ступенях навчання, як правило, формує суттєві розбіжності інтересів завдяки різниці алгоритмів взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геллер Е. М. *Игры на переменах для школьников 4-6-х классов [текст]: материалы о Школе / Е. М. Геллер.* - М. : Физкультура и спорт, 1985. - 48 с
2. Ильин Е. П. *Психология физического воспитания: учеб. пособие [для студ. пед. ин-тов по спец. № 2114 "Физ. воспитание"] / Е. П. Ильин.* – М.: Просвещение, 1987. – 287 с.
3. Мойсеюк Н. Є. *Педагогіка: навч. посібник / Н. Є. Мойсеюк.* – [5-е вид., доп. і перероб.] – К.: Вища школа, 2007. – 656 с.
4. Остапенко О. *Виховання в учнів 8-9 класів інтересу до занять фізичною культурою / О. Остапенко // Фізичне виховання в школі.* – 2002. – № 2. – С. 19-23.

5. Хассай Д.В., Мілаєв О.І., Голованов М.В., Бойко О.О. Рівень розвитку педагогічної майстерності учителя фізичної культури – основа ефективної роботи з учнями//*Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* - №112, том 2. –С.294-297.

6. Шиян Б. М. *Теорія і методика фізичного виховання школярів* / Б. М. Шиян. – Тернопіль: Богдан, 2001. – Ч. 1. – 272 с.

ФИЛОСОФИЯ, СПОРТ И ЭТИКА: КОНТЕКСТ, ИСТОРИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Ковтун Е. В., старший преподаватель

Мальцева Т. Н., старший преподаватель

Терещенко Ю. Д., студентка

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Статья посвящена истории основных вех развития выделения философии спорта в отдельную философскую дисциплину.

В наши дни философия как таковая тяготеет к *практической*, или даже к *прикладной* своей стороне, куда относится и *философия спорта*, своим появлением нередко вызывая удивление, если не ощущение неуместности от самого существования такой отрасли. Как спорт, стереотипная отрасль нерелективного физического действия, может породить подлинный философский интерес? До какой степени здесь уместен скепсис? В какой мере высказанный взгляд оказывается просто-напросто предрассудком?

Если обращаться к культурным практикам, очерчивающим контуры современной жизни, становится ясно, что спорт неустрашим, более того, он фактически вездесущ. Идея о том, что спорт не совместим с интеллектуальной деятельностью развеивается тем, что интерес к нему проявляют представители всех социальных групп, философы – в том числе: зимние Олимпийские игры 2002 г., проходившие США, транслировались в 160 странах, а летние, проходившие в Афинах в 2004 г., собрали 34,4 млрд. просмотров; 5,9 млрд зрителей смотрели финал Чемпионата Мира по футболу 2006 г. Это современные данные, но мы помним, что мир философии и мир спорта впервые столкнулись, мягко говоря, гораздо раньше, еще в античности, в диалоге Платона «Государство», где Платон рекомендует по воспитанию гимнастов [1].

Формально, в качестве части философии, философия спорта была объявлена таковой на заседании Американской философской ассоциации 28 декабря 1972 года

(Бостон, США), где было основано Философское общество по исследованию спорта (Philosophic Society for the Study of Sport), чему предшествовала публикация работы «Sport: a philosophic inquir». После, в 1999 году PSSS переименовала себя в Международную ассоциацию философии спорта, чтобы указать, среди прочего, на растущее региональное разнообразие ее членского состава; они же издавали журнал «Философия спорта» (с 1974 по 2001 год).

Несмотря на то, что проблематика, развиваемая ассоциацией, находится под пристальным вниманием в Канаде и США, настаивать на ее глобальном контексте представляется несколько неравномерным. До сих пор нет национальных ассоциаций философии спорта, за исключением японского общества Философии спорта и физического воспитания, созданного в 1978 г., а также секции спортивной философии в Немецкой спортивной ассоциации (Deutsche Vereinigung für Sportwissenschaft), существующей с 1970-х. В 2002 году была сформирована Британская ассоциация спортивной философии (BPSA), которой было поручено организовать европейскую ассоциацию и развивать официальные связи среди европейских держав. Интересно, как само название отражает неоднородность академических культур и философских историй.

В Японии, как и в Англии, философские исследования спорта формировались в философии образования, где философское мышление о физическом воспитании обрело свой «академический дом». Философия образования и философия спорта как ее часть, в Англии хорошо финансируется, потому философы играют видную роль в формировании самого предметного поля очерченных областей.

В континентальной Европе значительная часть разрозненной литературы возникает на национальных языках, что затрудняет наднациональную коммуникацию по данному кругу проблем: одни говорят «философия физической культуры», другие пишут о «философии культуры движения», именно так и возникает другая, более глубокая проблема – несовместимость терминологий, хотя речь, как правило, идет об одном и том же. Например, что понимается под *спортом*? Богатая история греческой и римской легкой атлетики, современное воплощение разнообразных видов спорта, появившихся в викторианской Англии или, наконец, возрождение Олимпийских игр барона Пьера де Кубертена? Парадигматические европейские виды спорта, которые мы называем олимпийскими, присутствуют и развиваются, но существуют и альтернативные культурные практики (йога, фитнес и пр.), и как в таком случае нам соотносить их с тем, что мы привыкли считать *спортом*?

Мы привыкли полагать, что философия спорта – заслуга аналитической философии, но во внимание не принимается, например, восточная философия, японская, порождающая значительный объем спортивной философской литературы задолго до появления аналитической философии.

В отличие от биомедицинских наук о спорте, которые представляют собой универсальный язык, кроющийся в технической рациональности («научный метод»), философы, работающие в континентальной традиции, зависят от экзистенциализма, герменевтики, онтологии и феноменологии. Сам ярлык «континентальной» обусловлен географическими соображениями, однако найти философов спорта можно по всему миру, поразительно, но зависимость была спроецирована на философию спорта посредством переноса аналитических идей в ее основной альманах, «Journal of the Philosophy of Sport». Одно из примечательных исключений составили исследования Скотта Кретчмара о соотношении испытаний и соревнований, где были обозначены концептуальные и этические параметры игр и спорта в их соотношении. Концепты игры и спорта сами по себе сложны и заслуживают критической аналитической проверки. Классиком такой проверки выступает Й. Хейзинга [2]. Конечно, понятие игры не чуждо философским дискуссиям. В работах Л. Витгенштейна игровая концепция была использована против ранней теории языка в его отношении к миру. Его позиция нажила разнообразные критические отклики и, казалось, они занимали самую значительную часть «Journal of the Philosophy of Sport» в 1980-х и 1990-х гг.

Ныне журнал стремится публиковать эссе, посвященные концептуальным проблемам анализа и игр, спорта, укрепления здоровья и т. д. Также публикуются работы по философии тела, философии образования и физического воспитания, философии здоровья и медицины, философии технологии и т. д.

Все это наводит на следующую мысль: философия спорта нуждается ни в «периферийном», но в «центральной» рассмотрении, этот вызов уже был принят культурой: нужна критика, и культура ее предоставляет, ведь именно сейчас акцент исследовательских работ смещается на *этическую составляющую спорта*, спорт – это не слепое выполнение набора определенных действий, но комплексная, духовная и физическая практика. Вдохновленные трудом А. Макинтайра «После добродетели», многие Философы пришли к осознанию спорта как социальной практики и отошли от *аисторических/асоциальных* аналитических описаний элементов игр и спорта. Их ценность не только инструментальна. Видение и постановка этических проблем на

широких філософських пространствах – это работа по трансформации всей физической культуры и отношения к ней.

В вышеизложенном мы обнаружили, что начало пути *отношения к спорту*, осмысления его, осмысления этических норм, на которых ему должно существовать, было положено чрезвычайно давно, однако серьезные, основательные разработки данной области все еще не были сделаны. Стоит надеяться, что расширив рамки, установленные континентальной философией как в географическом, так и в концептуальном смысле, философия спорта оформится в самостоятельную философскую дисциплину, диктующую векторы развития не только для самой себя, но и для философии в целом, ее моральной, нравственной проблематике, непременно присутствующей в каждом из современных видов спорта.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Государство. Законы. Политик : пер. с древнегреч. / Платон. – М. : Мысль, 1998. – 798 с., 1 портр. – (Из классического наследия).
2. *Ното Ludens в тени завтрашнего дня* : Пер. с нидерл. / Й. Хейзинга ; Пер. с недерл. и примеч. В.В. Ошиса; Общ. ред. и послесл. Г.М. Тавризян. - Москва : ПРОГРЕСС, 1992. - 459 с. - Пер. изд. : *Ното Ludens in de Schaduwen van morgen* / J. Huizinga.

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОГРАМІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННІ НА СКОЛІОЗ У ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ

Купрєєнов М.В., асистент

Непша О.В., асистент

*Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
(Мелітополь)*

У статті проводиться аналіз застосування засобів лікувальної фізичної культури в програмі фізичної реабілітації у осіб зрілого віку із захворюванням на сколіоз.

Ключові слова: сколіоз, фізична реабілітація, лікувальна фізична культура, ранкова гігієнічні гімнастика, лікувальна гімнастика.

Вступ. Програма фізичної реабілітації у осіб зі сколіозом включає комплекс заходів, спрямованих на попередження захворювання, відновлення функціональних можливостей,

якості життя, фізичної працездатності. Чільне місце в програмі фізичної реабілітації відводиться лікувальній фізичній культурі. Значна кількість робіт [1-5], присвячена питанню доцільності використання лікувальної фізичної культури у програмі фізичної реабілітації у осіб зі сколіозом відповідно статі та віку.

Мета дослідження: проаналізувати практичне застосування засобів лікувальної фізичної культури у фізичній реабілітації осіб зрілого віку із захворюванням на сколіоз.

Завдання дослідження: визначити дозування навантажень з лікувальної фізичної культури в програмі фізичної реабілітації хворих на сколіоз в період щадного, щадно-тренувального та тренувального режимів.

Матеріал та методи дослідження: Дослідження проводились в рамках виконання наукової теми кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького (МДПУ ім. Б. Хмельницького) «Педагогічні та методичні аспекти фізкультурно-спортивної діяльності та корекція стану здоров'я методами фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (ДР 0115U001739).

Результати дослідження та обговорення. Лікувальна фізична культура (ЛФК) – метод лікування, який використовує засоби фізичної культури для більш швидкого і повноцінного відновлення здоров'я, якості життя та працездатності хворого, а також сприяє попередженню або ліквідації наслідків патологічного процесу. ЛФК – є найважливішим засобом у комплексному лікуванні сколіотичної хвороби [5].

Програма фізичної реабілітації осіб зі сколіозом містила щадний, щадно-тренувальний та тренувальний режими.

Щадний руховий режим. У щадному рухову режимі застосовували такі методи та засоби фізичної реабілітації, щоб адекватно та ефективно вирішували його завдання.

Зокрема, до завдань даного періоду відносили: зменшення та усунення больового синдрому; збільшення амплітуди рухів у хребті та суглобах; поліпшення крово- та лімфообігу у ділянках хребта; корекція постави; складання умов для зміцнення м'язового корсету. Для вирішення цих завдань у програму щадного рухового режиму було включено різні форми та засоби ЛФК щоденно: ранкова гігієнічна гімнастика, групова чи мало групова лікувальна гімнастика, самостійні індивідуальні заняття лікувальною гімнастикою. Завдання лікувально-тренувальних занять у пацієнтів зі сколіозом полягала в тому, щоб не тільки посилити роботу ослаблених м'язів і нормалізувати трофічні процеси в них, а й виробити навик правильної постави при оптимальному статичному навантаженню на симетричні групи паравертебральних м'язів. Застосування ЛФК при сколіозах було особливо

виправдано, але у зв'язку з тією обставиною, що паравертебральні м'язи, на відміну від м'язів верхньої та нижньої кінцівок, набагато гірше піддаються довільному контролю в силу низької кортикалізації мала окремі особливості щодо застосування.

Даний перелік занять ЛФК дозволив на протязі дня застосовувати достатньо великий об'єм спеціального рухового навантаження на організм осіб із сколіозом за допомогою навантаження, що надавалося невеликими частинами щодня (з ранку, протягом дня та вечором). Кожна форма ЛФК для осіб зі сколіозом включала різний відсоток застосування загально розвиваючих (30%) та спеціальних вправ (70%).

Вправи, що використовувались у ранковій гігієнічній гімнастиці (РГГ), пацієнти використовували самостійно у домашніх умовах та мали індивідуальну спрямованість. При цьому, комплекси вправ з РГГ мали загальні методичні підходи для всіх пацієнтів.

Групова чи мало групова лікувальна гімнастика (ЛГ) проводилась у реабілітаційному центрі з метою підготовки пацієнтів до процедури на МТАК. Тривалість заняття складала 25-30 хв. Заняття ЛГ було спрямовано на підготовку опорно-рухового апарату (ОРА) до формування раціонального м'язового корсету, що утримує хребетний стовп в положенні максимальної корекції. При неповній корекції ЛГ забезпечувала стабілізацію стану хребта і перешкоджала прогресуванню хвороби. Застосовували загально-розвивальні, дихальні і спеціальні вправи. Спеціальні (такі, що коригують) вправи були спрямовані на зміцнення м'язового корсету, збільшення амплітуди рухів та гнучкості хребта та великих суглобів, збільшити показники зовнішнього дихання, стабілізацію патологічної деформації хребта. Спеціальні вправи мали симетричний характер.

Наступна форма ЛФК, що застосовувалась у щадному руховому режимі програми фізичної реабілітації це самостійні заняття ЛГ. Даний комплекс вправ включали в програму кожного окремого пацієнта з метою надання індивідуального навантаження з урахуванням віку, ступеню функціональних обмежень та наявністю супутніх захворювань.

Таким чином, зміст щадного рухового режиму фізичної реабілітації осіб зі сколіозом містив три форми ЛФК, що вирішували загальні та спеціальні завдання, відповідно різного їх обсягу та напрямку.

У щадно-тренувальному рухову режимі застосовували такі методи та засоби фізичної реабілітації, щоб адекватно та ефективно вирішити його завдання, які наведені у відповідній блок-схемі.

До програми фізичної реабілітації осіб зі сколіозом у щадно-тренувальному режимі включали практично такі самі методи і засоби, як і на попередньому етапі але вони мали принципові відмінності їхнього комбінованого підбору, композиційного складу та режимів застосування, об'єму та інтенсивності, тощо.

Проведення занять із ЛФК у щадно-тренувальному руховому режимі набувало змін, оскільки функціональний стан організму пацієнтів дозволяв збільшити загальне та спеціальне навантаження за рахунок збільшення кількості повторів у виконанні кожної вправи. У щадному руховому режимі дозування фізичних вправ складало 4-6 разів, у щадно-тренувальному режимі збільшували до 6-8 разів. Це ускладнення збільшувало об'єм загального навантаження та не змінювало інтенсивності навантаження. Даний методичний підхід надає можливість поступово та раціонально збільшувати навантаження на організм пацієнтів без надання шкоди на основні системи організму, що відповідають за процеси адаптації.

Змінювалося співвідношення спеціальних та загально розвиваючих вправ у відповідності 50% на 50%. Рівномірне застосування спеціальних та загально розвиваючих вправ надає можливість вирішувати у процесі занять ЛГ як спеціальні так й загальні завдання. Зокрема, за рахунок загально розвиваючих динамічних вправ спрямовували роботу м'язів кінцівок у ізотонічному режимі, що поліпшує скорочувальні здібності м'язів та відповідно м'язово-суглобні відчуття.

До арсеналу спеціальних вправ, що застосовуються при сколіозах, крім симетричних вправ були введені асиметричні навантаження. Цей методичний підхід допомагає збільшити асиметричне навантаження на м'язи спини з одночасним виконанням симетричних вправ. Цей спосіб виконання вправ не змінює зміст та техніки виконання окремо взятої вправи, але надає більшого ступеня навантаження тільки тих груп м'язів, що є більш слабкими на ділянці спини відповідно типу сколіозу. Даний методичний підхід уникає необхідності вивчати пацієнтам нові та складні асиметричні вправи, що є ефективними при сколіозах.

Тренувальний руховий режим пред'являє до організму пацієнтів достатньо суттєві вимоги. Вирішення завдань тренувального рухового режиму накладає додаткові умови щодо вирішення доволі складного завдання, зокрема, створення умов щодо активного способу життя та поліпшення якості життя. Ця проблема, як правило, торкається того контингенту осіб, які тривалий час свого життя знаходились у залежності від свого захворювання та пристосовувались до вимог, що воно накладає. Тому на початку дослідження особи зі сколіозом, які були під нашим спостереженням, мали достатній

рівень залежності від свого захворювання та сформувавши окремі обмеження у руховій активності, що накладало відповідні зміни на психологічного стану цих людей та формувало соціальну недостатність.

У тренувальному рухову режимі застосовували такі методи та засоби фізичної реабілітації, щоб адекватно та ефективно вирішити його завдання, які наведено у блок схемі.

Відповідно до рекомендованих навантаження, що застосовувалися у різних формах ЛФК, були внесені деякі зміни, так на заняттях ЛГ:

- зростав об'єм навантажень за рахунок збільшення кількості повторів у вправах до 8-10 разів.

- зростала інтенсивність навантаження на заняттях ЛГ за рахунок збільшення темпу виконання вправ до середнього і швидкого.

Співвідношення спеціальних та загальнорозвивальних вправ складало 40% на 60%. Збільшення кількості загальнорозвивальних вправ надавало можливість вирішувати у процесі занять ЛГ завдання, що спрямовані на нормалізацію функціонального стану організму в цілому. Зокрема, за рахунок загально розвивальних динамічних вправ спрямовували роботу м'язів кінцівок у ізотонічному режимі, що поліпшує скорочувальні здібності м'язів та відповідно м'язово-суглобні відчуття.

Висновки. Застосування лікувальної фізичної культури в фізичній реабілітації у осіб зі сколіозом вирішує одне з головних завдань – призупинення прогресування сколіозу, зменшення проявів його симптомів та створення умов щодо активного способу життя.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні доцільності застосування механотерапевтичних апаратів в програмі фізичної реабілітації у осіб зрілого віку зі сколіозом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мельник Н. Г. *Лечебная физическая культура при сколиотической болезни I–II ступени* / Мельник Н. Г. // *Слобожанський науково-спортивний вісник*. – 2013. – № 3 (36). – С. 143–146.
2. Мітько О. В. *Аналіз застосування лікувальної фізичної культури в реабілітації хворих на сколіотичну хворобу* / Мітько О. В. // *Слобожанський науково-спортивний вісник* : [зб. наук. пр.]. – X., 2009. – № 1. – С. 114–116.
3. Мятіга О. М. *Лікувальна фізична культура, лікувальний масаж і фізіотерапія при порушеннях постави* / Мятіга О. М., Ковальчук О. П. // *Слобожанський науково-спортивний вісник*. – 2013. – № 5(38). – С. 175–178.
4. Семенюк В. В. *Комплексні методики ЛФК при сколіозі I–II ступеня* / В. В. Семенюк // *Проблеми фізичного здоров'я фахівців XXI століття : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф.* – Кіровоград, 2009. – С. 173–176.
5. *Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів*/В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич [та ін.] ; за ред. професора В. В. Абрамова та доцента О. Л. Смирнової. Дніпропетровськ: Журфонд, 2014. - С. 11-12.

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХАРКІВСЬКОГО ТОВАРИСТВА «СОКІЛ»
У 1920-Х РОКАХ**

Лях-Породько О.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

У статті здійснено аналіз особливостей діяльності гімнастичного товариства «Сокіл» (Харків) у 1920-х рр. Розглянуто спортивні досягнення членів товариства й визначено їх результати як одні з найкращих серед інших місцевих спортивних об'єднань.

Ключові слова: товариство «Сокіл», товариства «Спарта», спорт.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сокільський рух в Україні наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. досягнув високого рівня розвитку (чисельність створених товариства, участь у міжнародних змаганнях тощо). Помітну роль у становленні сокільської ідеї відіграло харківське гімнастичне товариство «Сокіл», яке у 1920-х рр. змінило назву на «Спарта». Однак ідейні та організаційні ознаки залишилися незмінними.

Останніми роками в Україні спостерігається підвищений науковий інтерес до досліджень сокільської тематики [4; 5; 7]. Однак у цих працях діяльність гімнастичного товариства «Сокіл» (Харків) розглядається фрагментарно або ж взагалі не згадується. Отже обрана тема є мало досліджуваною, що її й актуалізує.

Мета дослідження – здійснити історико-теоретичний аналіз особливостей діяльності товариства «Сокіл» (Харків) у 1920-х рр.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, історико-логічний та описовий методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Товариству «Сокіл» у Харкові для того, щоб продовжувати існувати у 1920-х рр. необхідно було реорганізуватись. Першим кроком вирішено було змінити назву на товариство «Спарта» [6], що надавало їм можливість брати участь у різних змаганнях, організаторами яких виступали радянські відомства. До лав «Спарти» перейшло 180 соколів. перейменування товариства було спричинено назріванням антисокільського руху в СРСР. Однак змінивши назву в товаристві залишилася сокільська ідея. У своїй спортивній діяльності значну увагу новостворене товариство, крім гімнастики, приділяло тенісу [8], боксу [1], боротьбі та важкій атлетиці. Наприклад, 9 – 11 квітня 1922 р. в Харкові у приміщенні товариства фізичної культури «Спарта» відбулись змагання з важкої атлетики на першість міста. У

змаганнях взяли участь представники «Спарти» та «В.Э.Ку». До складу суддівської комісії увійшли представники пролетарського спорту: голова – Р. Бредіс («Спарта»), секретар – Акіменко (В.Э.К). Члени: Ж. Бредіс («Спарта»), Б. Добринін («Спарта»), М. Голобородько, В. Блях (представники Губсовфізкульту), А. Дрейман (В.Э.К.) [9]; 6 листопада члени товариства «Спарта» взяли участь у спортивно-гімнастичному вечері, що відбувся у приміщенні Держкопери; 4 грудня у театрі імені Т. Шевченка Харківською губернською радою фізичної культури був організований спортивно-гімнастичний вечір, в якому виступали представники товариств: «Спарта», «Штурм», «Рабфак» та багато інших місцевих фізкультурно-спортивних організацій. Після урочистого відкриття були вручені кубки за першість Харкова з футболу 1922 р., один з яких був приготовлений правлінням товариства «Спарта». Далі за програмою запланованим був виступ гімнасти (чоловіків та жінок) «Спарти», які виконували вільні вправи, вправи на снарядах та будували піраміди [2]; 4 – 6 травня 1924 р. важко-атлетична секція спорттехкому губбюро «Спарта» організувало відкриті [10], а з 20 по 22 квітня розігрувались внутрішні змагання з боротьби та гирьового спорту [11].

Враховуючи високі спортивні результати товариства «Спарта» за минулі роки Журнал «Вестник физической культуры» надрукував дві порівняльні таблиці результатів із легкої атлетики на першість України 1921 р. і I Олімпіади 1922 р. та кращих результатів харківських легкоатлетів за 1921 – 1922 рр. Серед великої кількості спортивних показників значну частку складали кращі виступи представників товариства «Сокіл» - («Спарта»): біг 200 м – Зайцев («Сокіл») – 27 с, стрибки у висоту з розбігу – В. Поль («Спарта») – 149,5 см, стрибки у висоту з місця – В. Вацек («Сокіл») – 127,5 см, стрибки у довжину з розбігу – Ж. Бредіс («Спарта») – 581 см, стрибки з жердиною – Зайцев («Сокіл») – 285 см, потрійний стрибок з розбігу – Кривич («Сокіл») – 11,56 см, ядро – Р. Бредіс («Спарта») – 10,40 см, спис – В. Поль («Спарта») – 42,33 см – показники за 1921 рік. Далі приводимо дані за 1922 р.: стрибки у висоту з розбігу – Тремль («Спарта») – 150 см, стрибки у висоту з місця – Ж. Бредіс («Спарта») – 129 см, стрибки з жердиною – Зайцев («Спарта») – 302 см, спис – Р. Бредіс («Спарта») – 41,81 см.

Виступи спортсменів товариства «Спарта» наступних років тільки підтвердили реноме однієї з найкращих спортивних організацій Харкова. Так, у 1923 р. у місті відбулась міська губернська спартакіада, активну участь в якій взяли спортсмени товариства «Спарта». Ними були здобуті переважно перші та призові місця (табл. 1). В інших змаганнях результати наступні: естафета 4x100 – товариство «Спарта», третє місце, 54 с; естафета 3x1000 – товариство «Спарта», друге місце, 9.44,8 с; естафета 4x400 –

товариство «Спарта», друге місце, 4.09,9 с; шведська естафета – товариство «Спарта», третє місце, 4.19,4 с. У загальному заліку товариство «Спарта» посіло третє місце, з кількістю набраних очок – 25½. Переможцем призу «за побитие норм» став К.Ф.К., набравши 57 очок. Друге місце посіло товариство «Спарта», здобувши – 27 очок. На третьому місці опинився В.Е.К. – 18 очок [12].

Таблиця 1

Результати спортсменів товариства «Спарта» харківської губерньської олімпіади 1923 року

Дисципліна	Прізвище	Місце	Результат
Біг 400 м	Тремль	III	64,4 с
Біг 800 м	Маляренко	III	2,18,1 с
Біг 1500 м	Маляренко	III	5,14,5 с
Біг 5000 м	Маляренко	III	20,13,4 с
Біг 110 м з бар'єрами	Тремль	III	20,9 с
Ходьба 1000 м	Гаєвський	III	1,07,04 с
Стрибок у довжину з місця	Грінченко	III	2,67 см
Стрибок у висоту з місця	Вацек	II	1,28 см
Стрибок у висоту з місця	Дьяков	III	1,23,05 см
Стрибок у висоту з розбігу	Тремль	II	1,49,05 см
Стрибки з жердиною	Зайцев	I	2,77 см
Стрибки з жердиною	Карлаш	II	2,60 см

Цього ж року в Харкові було організовано жіночі легкоатлетичні змагання, в яких представниці товариства «Спарта» виявилися серед найкращих (табл. 2). В естафеті 4x60 – товариство «Спарта» посіло друге місце. Відповідно у загальному заліку переможцем першості стало товариство «Спарта», набравши найбільшу кількість балів – 46 [3].

Якщо поглянути на результати таблиці 1 і порівняти їх із даними таблиці 2, то видно, що жіночий відділ здобув значно більше перших та других місць тоді, як чоловіки переважно посідали третє місце. Це свідчить про те, що у сокільських організаціях увага приділялася не лише чоловікам спортсменам, а й активно залучалися до фізкультурно-спортивної діяльності жінки. У такий спосіб «соколи» намагалися популяризувати свою ідею серед різних верств населення.

Таблиця 2

Результати легкоатлетичних змагань спортсменок товариства «Спарта» у 1923 році

Дисципліна	Прізвище	Місце	Результат
Біг 400 м	Данилова	I	1,21,6 с
Біг 400 м	Ледок	II	1,25,3 с
Біг 60 м	Данилова	I	8,5 с

Біг 100 м	Данилова	I	15 с
Біг 1000 м	Данилова	I	4,35,08
Біг 1000 м	Ледок	II	4,38,04
Штовхання ядра	Вольховська	II	10,77,5 см
Штовхання ядра	Серцова	III	10,63 см
Метання списа	Маєвська	I	17,32 см
Метання списа	Ледок	II	16,52 см
Метання списа	Данилова	III	—
Метання диска	Вольховська	II	—
Метання диска	Серцова	III	24,59,5 см
Стрибки у довжину з місця	Ледок	I	1,92,5 см
Стрибки у довжину з місця	Маєвська	II	—
Стрибки у висоту з місця	Маєвська	I	—
Стрибки у висоту з місця	Ледок	I	—
Стрибки у довжину з розбігу	Ледок	I	4,09,5 см
Стрибки у довжину з розбігу	Маєвська	II	3,82,5 см
Стрибки у довжину з розбігу	Данилова	III	3,80 см

Дані таблиць 1 та 2 свідчать про те, що підготовка спортсменів товариства «Спарта» була на високому організаційно-методичному рівні, основу якого склали традиції сокільського виховання. Це підтверджують результати губерньської спартакіади та легкоатлетичних змагань.

Товариство «Спарта» у Харкові, розміщуючись на розі Римарської та Сумської вулиць, існувало до 1925 р., а згодом долучившись до товариства «Рабіс» припинило свою діяльність.

Висновки. Товариство «Сокіл», а згодом вимушене перейменування на «Спарта», у 1920-х рр. здійснювало переважно фізкультурно-спортивну діяльність. У цей час товариство активно культивує різні види спорту (гімнастика, легка атлетика, боротьба, теніс, важка атлетика, бокс тощо). Значних спортивних результатів досягали члени товариства у змаганнях із легкої атлетики на першість України 1921 р., I Олімпіади 1922 р., Харківської губерньської олімпіади 1923 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бокс в Харкове // *Вестник физической культуры*. – 1924. - №5-6. – С. 13.
2. Добрынин Б. Спортивно-показательный вечер Губсовфизкульты // *Вестник физической культуры*. – 1922. - №3. – С. 10.
3. Женские состязания // *Спорт*. – 1923. - №28. – С. 432.
4. Лях-Породько О.О. *Сокільський гімнастичний рух в Російській імперії наприкінці XIX – початку XX століття (на матеріалі території сучасної України) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / О.О. Лях-Породько ; НУФВСУ. – К., 2011. – 19 с.*

5. Мельничук Н.М. Сокольський рух у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Н.М. Мельничук ; ВНУ ім. Л. Українки. – Луцьк, 2012. – 20 с.

6. Костелли Г.А. Развитие гимнастики в Украине / Г. А. Костелли, В. Х. Фоменко. – Харьков.: ХАДІФК, 1994. – 44 с.

7. Котов С.М. Український сокольський рух у 1923 – 1939 рр. : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / С.М. Котов ; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства. – Львів, 2015. – 22 с.

8. V. Общество физической культуры «Спарта» // Вестник физической культуры. – 1922. - №3. – С. 9.

9. Первенство гор. Харькова по тяжелой атлетике на 1922 год // Вестник физической культуры. – 1923. - №6-7. – С. 7.

10. Тяжелая атлетика и борьба // Вестник физической культуры. – 1924. - №5-6. – С. 12.

11. Тяжелая атлетика и борьба // Вестник физической культуры. – 1924. - №7. – С. 7-8.

12. Харьковская Губспартакиада // Спорт. – 1923. - №28. – С. 430-432.

УКРАЇНСЬКІ СОКОЛИ УЧАСНИКИ ВСЕСОКІЛЬСЬКИХ ЗЛЬОТІВ 1907 – 1938

РОКІВ

Лях-Породько О.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Божук М.А., студентка

Геря М.В., студентка

Національний університет фізичного виховання та спорту України (Київ)

З'ясовано особливості участі українських соколів у Всесокільських зльотах 1907 – 1938 рр. Визначено фактори, що сприяли активній участі або ж перешкоджали представникам українського сокольського руху у Всесокільських зльотах.

Ключові слова: український сокіл, Всесокільські зльоти, сокольський рух.

Вступ. Всесокільські зльоти мають багаторічну історію. Вже понад 150 років вони успішно проводяться у Празі (Чехія). Перший Всесокільський зліт відбувся у 1882 р. і був одним із найперших міжнародних спортивних змагань. Систематичність проведення, щоразу збільшення кількості учасників та розширення географії країн-учасниць сприяли формуванню належного авторитету зльотам на міжнародній арені. Водночас

Всесокольські зльоти відігравали значну роль не лише у гімнастично-спортивній сфері, а й мали геополітичне значення. Також однією з особливостей зльотів було їх національне, загальнодержавне та міжнародне визнання.

На Всесокольських зльотах виступали представники різних країн світу Чехії, Словаччини, Болгарії, Польщі, Словенії, Сербії, США, Франції, Великої Британії, тощо. Окрім зазначених держав у Всесокольських зльотах активну участь брали й українські у першій половині ХХ ст. Їх виступи мали велике значення для презентації України як складової міжнародної спільноти.

В останні роки значно збільшилась кількість наукових розвідок щодо розвитку сокольського руху в Україні [1; 2]. Однак, питання участі українських соколів у Всесокольських зльотах залишається не достатньо дослідженими.

Мета дослідження – здійснити історико-теоретичний аналіз та з'ясувати особливості участі українських соколів у Всесокольських зльотах.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, історико-логічний та описовий методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Всесокольські зльоти мають понад 130-річну історію проведення. Перший загальний зліт «соколів» відбувся у 1882 р. у Празі. Участь у ньому взяли представники сокольських товариств Чехії, США, Словенії, Хорватії тощо. Хоча сокольство в Україні розвивається ще з кінця ХІХ ст. (на території сучасної України, яка у ті часи перебувала у складі Російської та Австро-Угорської імперій сокольські осередки виникли у 1870 та 1894 рр. відповідно) нажалі цього разу українські «соколи» не мали змоги виступати у змаганнях. На заваді стало декілька проблем: по-перше, геополітика (відсутність незалежної держави, замовчування слов'янським рухом українського питання тощо); по-друге, соціально-культурне становище українського народу (утиски мови, традицій, історії тощо); по-третє, економічний стан населення (зубожіння широких верств населення тощо). З цих же ж причин українські «соколи» були позбавленні можливості приймати участь у наступних Всесокольських зльотах 1891, 1895, 1901 рр. (у 1901 р. представники українського «Сокола» зі Львова надіслали вітальну телеграму з нагоди проведення ІV Всесокольського зльоту).

Безпосередньо представники українських сокольських товариств вперше взяли участь у Всесокольському зльоті, який відбувся у 1907 р. З цього часу й по 1938 рік вони є незмінними учасниками міжнародних сокольських заходів (табл. 1).

**Участь українських соколів у Всесокільських зльотах
1907 – 1938 років**

№ з/п	Рік	Місто	Кількість учасників
V	1907	Прага	60*
VI	1912	Прага	287*
VII	1920	Прага	10
VIII	1926	Прага	53
IX	1932	Прага	87
X	1938	Прага	50

* Приблизні дані, бо у джерелах наводиться різна чисельність.

У 1907 р. серед учасників V Всесокільського зльоту були соколи з Києва та Ялти, а у 1912 р. з Києва, Львова, Тернополя, Харкова, Станіславова (нині Івано-Франківськ), Катеринослава (нині Дніпро), Одеси, Чернігова, Полтави, Богодухова, Нижньої Липиці, Житомира, Надвірної, Кам'янець-Подільського, Свистільників, Стрия, Трускавця, Ширця тощо.

У 1920 – 1930-х рр. головними ініціаторами участі українських соколів у Всесокільських зльотах виступили Союз українського сокільства за кордоном та товариство «Сокіл-Батько». Важливість презентації українського осередку в еміграції на таких значних міжнародних змаганнях розуміли всі й активісти сокільського руху й навіть державні діячі в екзилі. Прикладом такої злагодженої взаємодії є допомога уряду ЗУНР щодо придбання одностроїв для делегації українських соколів учасників VII Всесокільського зльоту 1920 р. [4].

На зльоті 1926 р. українські соколи представляли сокільські осередки з міст Брно, Прага тощо. Значну допомогу в організації участі делегації українського сокільства у зльоті надали різні приватні особи та товариства. Зокрема, Спілка українських техніків сільського господарства у Чехословаччині передала Комітету заступництва українського сокільства за кордоном кошти у розмірі 100 корон.

Патріотичну громадську позицію проявили українці та українські організації за кордоном та в Західній Україні щодо збору коштів для виступу українського сокільства на IX Всесокільському зльоті 1932 р. Завдяки єдності та підтримці представництво українських соколів саме цього зльоту було найчисельнішим. Слід зазначити, що

добровільних внесків було здійснено від понад 60 приватних осіб та організацій. Згідно звіту СУСЗАК сума сягнула більше ніж 10 000 корон [3].

Українські соколи взяли участь у X Всесокольському зльоті. Їх кількість була меншою ніж минулого разу, однак сягнула пів сотні соколів та сокілок, які представляли Празьке та Подебрадське товариства. Українці учасували в урочистій ході Прагою в сокольських одностроях та національному вбранні, а також успішно виступили у руханковій академії Вишеградського Сокола. Як і під час сокольської виставки 1932 р. існував український відділ, так і цього року на виставці був організований відділ української історії та культури.

Висновок. Починаючи з 1907 р. у Всесокольських зльотах активно беруть участь українські соколи упродовж понад тридцяти років. Останній на сьогодні їх виступ відбувся у 1938 р. на X Всесокольському зльоті. Безсумнівна важливість участі українських соколів на Всесокольських зльотах підтверджується тим, що в час відсутності незалежної країни вони мали змогу популяризувати Україну. Більше того, під час Всесокольських зльотів українська делегація виступала у сокольських одностроях та національному вбранні, виконувала національні пісні та танці, а також діяв український відділ на сокольській виставці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лях-Породько О. О. *Сокільський гімнастичний рух у Російській імперії наприкінці XIX – початку XX століття (на матеріалі території сучасної України): дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Лях-Породько Олексій Олексійович. – К.: НУФВСУ, 2010. – 204 с.*
2. Котов С. М. *Український сокольський рух у 1923 – 1939 рр. : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / С. М. Котов ; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства. – Львів, 2015. – 22 с.*
3. *Оповідки Управи СУСЗАКу // Український сокіл. – 1936. - №4. – С. 4.*
4. *Смаль-Стоцький Ст. Було це 1920 р. / Ст. Смаль-Стоцький // Український сокіл. – 1935. - №7. – С. 1 – 2.*

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ «СОКІЛ» В УКРАЇНІ

Мірошниченко Б., студент IV курсу

Науковий керівник: кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Лях-Породько О.О.

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

Виявлено, що культурно-просвітницька діяльність організації «Сокіл» поширюється у різних напрямках: музикальні фестивалі, історичні коференції, показ кінострічок, кампанії та лекції для виховання молодого покоління.

Ключові слова: організація «Сокіл», культура, просвітництво.

Вступ. Культурно-просвітницька діяльність займає важливе місце у житті суспільства, а за ефективністю впливу на нього є ключовим елементом в його формуванні. Молодіжні організації «Сокіл» приймають активну участь в громадському житті суспільства та роблять значний внесок у розвиток та виховання підростаючого покоління. На сучасному етапі становлення культури різних сфер життєдіяльності людини виникають нові культурно-просвітницькі тенденції, обумовлені соціальними змінами, що й визначає актуальність роботи. В результаті аналізу літератури були виявлені роботи присвячені діяльності організації «Сокіл» [1, 2]. Однак, малодослідженим залишається проблема функціонування молодіжної організації «Сокіл» в Україні на сучасному етапі.

Мета дослідження — здійснити аналіз та визначити особливості культурно-просвітницької діяльності молодіжних організацій «Сокіл» в Україні.

Методи і організація дослідження: методи теоретичного дослідження: логічний, системний, когнітивний, порівняння, аналіз друкованих і електронних джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. Всеукраїнська громадська організація «Сокіл» задекларувала за собою продовження справи товариства «Сокіл», яке діяло в Україні з 1894 р. Учасники об'єднання ставлять перед собою мету – розвиток суверенної та самостійної України [3]. Завданнями організації є залучення населення до культурної та громадської діяльності, розвиток української культури і спорту, пропаганда здорового способу життя тощо[4]. Організація проводить масові заходи спрямовані на вирішення зазначених завдань. Засобами слугують різноманітні культурні події в дусі українських традицій, проведення концертів за участю молодих українських виконавців, кіноклуби

тощо. Члени організації читають лекції, беруть участь у конференціях, знайомлять громадськість з історією українського народу та поширюють знання серед широких верств населення. Масові заходи мають регулярний характер, деякі з них проводяться щорічно, що позитивно впливає на розвиток організацій та суспільства.

ВГО «Сокіл» виступає одним з головних організаторів фестивалю «Холодний Яр», який щорічно проходить на Черкащині. Особливістю є те, що кожен день фестивалю присвячений певному історичному періоду: добі Київської Русі, Козаччині, періоду початку ХХ століття та сучасному етапу розвитку. Програма фестивалю включає показ суто українських ремесел та народних елементів побуту. Проводяться майстер-класи з гончарства, петриківського розпису, виготовлення ляльок-мотанок. На фестивалі можна відвідати ярмарку з продукцією народних майстрів де представлені товари побуту. Під час проведення фестивалю організовуються екскурсії, де гості мають змогу ознайомитися з історією Холодного Яру. На сцені молоді письменники та поети представляють свої твори. Фестиваль, так само як і сокільська ідея, пропагує здоровий спосіб життя, тому вживання алкогольних напоїв категорично заборонено.

Організація «Сокіл» проводить масштабні кампанії серед населення, в яких поширює інформацію про шкідливий вплив алкоголю на організм. Під час таких заходів проводиться показ відеороликів, роздача буклетів з корисною інформацією. Особливу увагу «Сокіл» приділяє підростаючому поколінню, більшість таких виступів проводиться у загальноосвітніх середніх школах та ВУЗах.

Слідкувати за новинами «Соколу» можна і за допомогою періодичного видання інформаційного «Віснику», який випускає запорізький осередок. З його змістом також можливо ознайомитися в електронному форматі.

Видавнича діяльність поширюється на культурно-просвітницьку сферу. На сьогоднішній день вже видані сокільські пісенник та методичка. В методичці наведені поради з правильного ведення побуду для молодої та здорової людини, є інформація та історичні відомості про українські організації. Такий збірник сприяє всебічному розвитку особистості. В пісеннику зібрані найвідоміші народні, стрілецькі, мандрівні та авторські пісні, що прославляють народну культуру, а також розповідають про доцільність відстоювання власних прав.

Значну увагу ВГО «Сокіл» приділяє історичним аспектам. На заходах активісти знайомлять слухачів з історією України, видатними державотворцями та особистостями. Черкаський обласний осередок організації провів у багатьох містах регіону лекції з інформування про 3 липня 965 р. — день в історії України, коли київський князь

Святослав переміг Хозарський каганат. Члени організації роздавали листівки з історичними відомостями про князя Святослава, його значенням для України, проводили бесіди. Також набули популярності лекційні виступи на тему гайдамаків та холодноярців.

ВГО «Сокіл» 9 листопада 2013 р. в місті Хуст провів науково-практичну конференцію «Організація Народної Оборони «Карпатська Січ» в контексті державотворення Карпатської України». Конференція проводилася з приводу 75-ої річниці створення Карпатської Січі. На ній досліджувалися маловідомі факти з історії нашої держави.

До дня народження Миколи Міхновського 31 березня 2016 р. активісти провели лекцію для студентів. Вони показали документальну стрічку про видатного українського громадського та політичного діяча. Далі була розповідь про визначні та цікаві факти з біографії.

ВГО «Сокіл» регулярно проводить вечори українського історичного кіно. Кінопокази часто проходять на відкритому просторі та є доступними для усіх бажаючих. Для молоді влаштовуються танці за участю відомих українських ді-джеїв. Це робиться для того, щоб показати, що українська культура – прогресивна та здорова. Проводяться вечори української пісні, що дають змогу згадати свою культуру і традиції. Такі заходи об'єднують людей та роблять їх дух сильнішим. Музичні концерти є одним з головних напрямів діяльності у масових заходах, організованих «Соколом». Фестивалі проводяться до дня народження видатних українських діячів або ювілею заснування організацій. На майданчиках виступають відомі рок-гурти, співаються народні пісні. Організатори проводять вікторини зі знань української історії. Організатори наголошують на тому, що головна мета їх діяльності – просвітницька, поширення культури та ідеалів здорової, всесторонньо розвиненої особистості.

У Кропивницькому активісти осередку «Сокіл» провели ряд лекцій для учнів шкіл на тему бою під Крутами. Зустрічі супроводжуються відеокліпом з реконструкцією подій.

Проаналізувавши діяльність «Сокола», ми з'ясували, що культурно-просвітницька діяльність є невід'ємною складовою функціонування організації. Статистичні дані проведення масових заходів культурно-просвітницької спрямованості у період 2012 — 2017 рр., в яких організація була ініціатором чи активним учасником, представлені у таблиці 1.

Заходи культурно-просвітницької діяльності організації «Сокіл»

№	Найменування заходу	Кількість проведення
1	Виступи у закладах освіти	31
2	Лекції	23
3	Показ кінострічок	16
4	Музичні заходи	13
5	Видавнича діяльність	12
6	Фестивалі	8
7	Історичні конференції	4

Дані таблиці 1 засвідчують, що найчастіше молодіжна організація лекції та показ кінострічок. Не менш цікавими та масовими є музичні фестивалі. Чільне місце займає пропагандистська видавнича діяльність. Отже, «Сокіл» сповідує ті ж цінності та ідеали, що й члени товариства на початку минулого століття [5]. Культурні заходи сприяють пробудженню національної свідомості, що є одним з головних елементів для досягнення мети організації. За прикладом минулого створюється розгалужена мережа осередків у містах та селищах по всій території України. Проведення масових заходів всесторонньої направленості сприяє духовному єднанню українців, що робить нашу країну сильнішою.

Висновки. «Сокіл» використовує масові заходи для залучення усіх верств населення. Просвітницька діяльність охоплює велику територію країни і має багато дієвих засобів, що сприяє підвищенню ефективності діяльності організації. «Сокіл» продовжує справу, яку розпочав, використовуючи тотожні методи й засоби для пробудження національних ідей, що й на початку ХХ століття, але з доповненням сучасних елементів. Проведення організованих заходів – доцільно, частота надходження інформації до населення достатня для досягнення мети. «Сокіл» відіграє значну роль у формуванні культурного суспільства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лях-Породько О. О. Сокільський гімнастичний рух у Російській імперії наприкінці ХІХ – початку ХХ століття (на матеріалі території сучасної України) : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Олексій Олексійович Лях-Породько. — К., 2010. — 208 с.
2. Лях-Породько О. О. Сокільський гімнастичний рух в Україні на межі ХІХ – ХХ століть // Науковий світ. — 2011. — 136 с.
3. ВГО «Сокіл» – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.sokil.org.ua>
4. Сокіл (громадська організація) – [Електронний ресурс] // Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокіл_\(громадська_організація\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокіл_(громадська_організація))
5. Сокіл (товариство) – [Електронний ресурс] // Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокіл_\(товариство\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сокіл_(товариство))

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Савченко К.М., студентка магістратури, кафедра менеджменту фізичної культури

Бондар А.С., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків)

Кондращенко С.М., викладач кафедри

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків)

Золочевський В.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (Харків)

У статті розглянуто особливості організації процесу фізичного виховання, спортивно-оздоровчої роботи та спеціальної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

***Ключові слова:** фізичне виховання, спорт, спеціальна фізична підготовка, вищий навчальний заклад, спортивний клуб, студенти.*

Вступ. У сучасних умовах зростає значення фізичного виховання як засобу оптимізації режиму життя, активного відпочинку, збереження і підвищення працездатності студентів протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі. Поряд з цим засобами забезпечується загальна і спеціальна фізична підготовка стосовно до умов майбутньої професії. Вирішуючи специфічні завдання, фізичне виховання студентства грає в той же час суттєву роль в моральному, вольовому та естетичному розвитку, вносить значний внесок у підготовку всебічно розвинених фахівців.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в рамках реалізації фундаментального наукового проекту на 2015-2017 рр. «Теоретико-методичні основи розвитку неолімпійського спорту» (номер державної реєстрації 0115U002372, номер підтеми «Організаційно-управлінські, економічні та гуманітарні основи розвитку неолімпійського спорту в Україні» 0115U006861С).

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей організації процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах України.

Завдання дослідження:

1. Розглянути особливості організації процесу фізичного виховання, спортивно-оздоровчої роботи та спеціальної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

2. Визначити інтереси студентів у процесі фізичного виховання під час навчання у вищому навчальному закладі.

Матеріал і методи дослідження. У ході дослідження використано комплекс наукових методів, серед яких аналіз літературних джерел та документів, опитування (анкетування студентів Харківської державної академії фізичної культури, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, військово-юридичного факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого), методи математичної обробки даних.

Результати дослідження та їх обговорення. Фізична культура і спорт є невід'ємною частиною навчального процесу студентів вищих навчальних закладів України. Організаційна структура та методи фізичного виховання неодноразово змінювались і зараз всебічну роботу з розвитку фізичної культури і спорту здійснюють спортивні клуби вищих навчальних закладів та кафедри фізичного виховання. У попередніх дослідженнях було виявлено, що у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна діють три спортивні клуби: тенісний клуб «Унікорт», спортивний клуб «Уніфект», футбольний клуб «Універ-локо», які спільно з кафедрою фізичного виховання та спорту здійснюють навчально-виховну, методичну, наукову, спортивну та фізкультурно-оздоровчу діяльність. При вивченні особливостей організації навчально-виховної, спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності у Харківській державній академії фізичної культури з'ясувалося, що всебічну роботу з розвитку фізичної культури і спорту в академії проводить спортивний клуб «СКІФ» разом із спортивними кафедрами, оскільки це навчальний заклад, який веде підготовку фахівців з фізичної культури та спорту, в його структурі немає окремої кафедри фізичного виховання [1,4].

В продовженні дослідження було виявлено, що у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, постійно приділяється увага покращенню здоров'я та фізичного стану студентства. В Університеті працюють 6 спортивних клубів: шаховий спортивний клуб, волейбольний спортивний клуб, плавально-спортивний клуб, клуб спортивних видів боротьби, клуб боксу та кікбоксингу, спортивний клуб вільної та греко-римської боротьби. Крім клубів в Університеті працюють секції спортивного вдосконалення та спортивно-оздоровчі секції як для студентів, так і для викладачів: з

бадмінтону, спортивної аеробіки та черлідінгу, баскетболу, бриджу, волейболу, плавання, легкої атлетики, гандболу, футболу, атлетичної та оздоровчої гімнастики. У цих секціях займаються понад 1000 студентів та понад 250 викладачів. Студенти Університету беруть участь у спортивних змаганнях різного рівня – чемпіонатах та кубках світу, різних міжнародних змаганнях, чемпіонатах і кубках України та інших змаганнях.

Спортивно-оздоровча робота в Університеті здійснюється згідно з планами роботи кафедр фізичного виховання, спортивних клубів із видів спорту, спортивних секцій, деканатів факультетів та відповідно до встановлених термінів проведення чемпіонатів, першостей, універсіад тощо.

Варто відзначити, що особлива увага розвитку фізичної культури і спорту приділяється на військово-юридичному факультеті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, який є одним з підрозділів Університету й здійснює підготовку кваліфікованих юридичних кадрів для військової прокуратури, Міністерства оборони України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Управління державної охорони України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України.

Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка курсантів та студентів організується та проводиться у відповідності до Настанови з фізичної підготовки [2].

Фізична підготовка студентів та курсантів здійснюється на кафедрі загальновійськових дисциплін. Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка є одним з основних предметів бойової підготовки, важливою і невід'ємною частиною військового навчання і виховання особового складу курсантів військово-юридичного факультету. Основною формою фізичної підготовки є навчальні заняття, які плануються в обсязі 4 години на тиждень, з них 3 години – у сітці розкладу (2 години до обіду і 1 година – після обіду за рахунок самостійних занять), та 1 година за рахунок спортивно-масової роботи у світлий час доби. Навчальні заняття зі спеціальної фізичної підготовки проводяться викладачами кафедри загальновійськових дисциплін з залученням командирів підрозділів в якості помічників керівника заняття. Під час військово-професійної підготовки організуються заняття зі спеціальної фізичної підготовки під керівництвом командирів підрозділів.

Навчальні заняття є основною формою фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки і проводяться у вигляді: теоретичних, практичних (навчально-тренувальних, навчально-методичних, інструкторсько-методичних і показових), групових

занять. Програма з фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки для курсантів та студентів передбачає оволодіння вправами для своїх вікових груп, а також удосконалення теоретичних знань та організаторсько-методичних умінь в керівництві та організації спеціальної фізичної підготовки [3]. Протягом навчання в Університеті студентів та курсантів військово-юридичного факультету залучають до спортивно-масової роботи, про що свідчать їх високі спортивні досягнення.

Для вивчення інтересів студентів у процесі фізичного виховання під час навчання у ВНЗ та їх участі у спортивно-масових заходах та змаганнях, було проведено анкетування та зроблено порівняльний аналіз. Цікаво, що при навчанні у вищому навчальному закладі, студенти обирають різноманітні види спорту для занять. Так, у Харківській державній академії фізичної культури найбільший відсоток опитаних студентів (36%) займається ігровими видами спорту (футбол, баскетбол, волейбол), 32% – обирають різні види єдиноборств (дзюдо, самбо, таеквон-до, бокс), 13% – танці і фітнес, 8% – спортивний туризм, 6% – важку атлетику та лише 6% займаються гімнастикою, бодібілдингом, спортивним орієнтуванням. Схожі дані були отримані й в Університеті В. Н. Каразіна: більшість респондентів (51%) також обирають ігрові види спорту, 18% – займаються різноманітними видами єдиноборств, 16% – стрільбою з лука й 15% – займаються атлетизмом. Щодо військово-юридичного факультету Університету ім. Ярослава Мудрого, то ігрові види спорту також є найбільш популярними серед студентів і складають 37%, на другій позиції знаходиться атлетизм – 18%, різні види єдиноборств також займають високі позиції – 16%, багато студентів займається легкою атлетикою – 15% і важкою атлетикою 13% і лише 1% обирають інші види спорту.

При вирішенні питання, чи беруть студенти участь у спортивних змаганнях під час навчання у ВНЗ, було виявлено результати, які подано на рис. 1.:

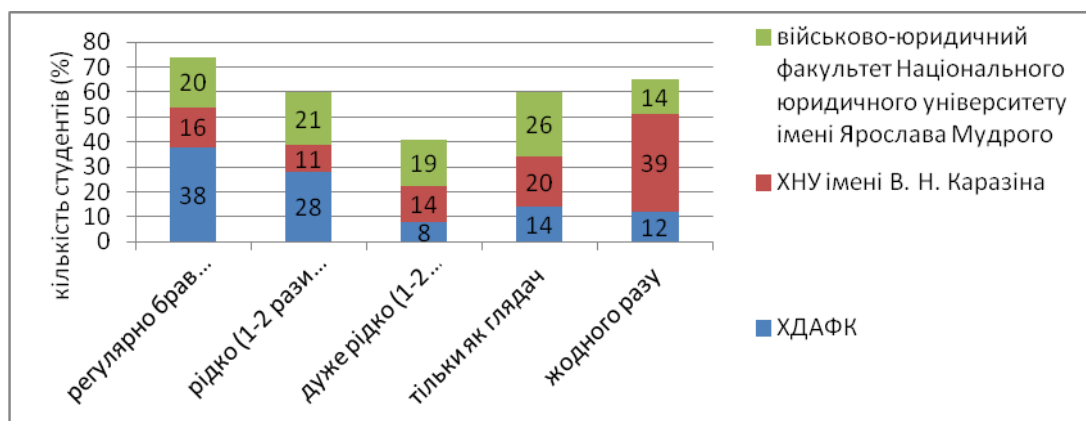

Рис. 1. Участь студентів у спортивних змаганнях під час навчання у ВНЗ

На рисунку 1 видно, що студенти ХДАФК мають найбільший показник (38%) серед ВНЗ, щодо регулярної участі у змаганнях (3-4 рази на рік або більше) та 28% - 1-2 рази на рік. Однак варто зауважити, що студенти військово-юридичного факультету Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого мають також великий показник (21%), тобто приймають участь у змаганнях 1-2 рази на рік. Нажаль, найбільший показник студентів, які жодного разу не прийняли участі у змаганнях (39%) виявлено в Університеті В. Н. Каразіна, однак, варто зауважити, що 14% студентів приймали участь у змаганнях 1-2 рази за весь період навчання.

Висновки:

1. Дослідження підтвердило, що процес фізичного виховання у вищих навчальних закладах проводиться протягом всього навчального року і здійснюється у багатоманітних формах, які взаємозв'язані, доповнюють один одного і представляють собою загальний процес фізичного виховання студентів.

2. При визначенні інтересів студентів щодо вибору видів спорту, було відзначено, що найбільша кількість опитаних студентів всіх трьох ВНЗ, віддають перевагу ігровим видам спорту та різним видам єдиноборств. А щодо регулярної участі у змаганнях (3-4 рази на рік або більше) найбільший показник (38%) серед ВНЗ виявлено у студентів Харківської державної академії фізичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар А. С. *Організація діяльності спортивних клубів вищих навчальних закладів / Бондар А. С., Кондращенко С. М., Савченко К. М. // Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фізичне виховання: теорія і практика» (7-8 квітня 2016 року).* – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – С. 20-26

2. *Настанова з фізичної підготовки у Збройних силах України (НФП-97).* – К.: М-во оборони України, 1997. – 150 с.

3. *Положення про військово-юридичний факультет Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого / Наказ від 24 червня 2014 року N 749/417 «Про затвердження Положення про військово-юридичний факультет Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» // Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України.* – К., 2014. – 20 с.

4. Савченко К. *Неолімпійські види спорту як складова фізичного виховання студентів / Савченко К., Бондар А. // Спорт та сучасне суспільство: Матеріали ІХ Всеукраїнської студентської наукової конференції 26 лютого 2016 р. / НУФВСУ.* – К.: Олімпійська література, 2016. – С. 126-132

ВПЛИВ СПАДКОВИХ ФАКТОРІВ НА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ І РУХОВІ ЗДІБНОСТІ ЛЮДИНИ

Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Голяка С.К., кандидат біологічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Боков А.І., студент факультету фізичного виховання та спорту

Херсонський державний університет (Херсон)

В статті проаналізовано вплив спадкових факторів на морфофункціональні ознаки і рухові здібності людини. Прояв генетичних впливів на фізичні якості залежить від: віку, потужності роботи, періоду онтогенезу.

Ключові слова: *спадковість, генетика, фізіологічні параметри, фізичні якості.*

Постановка проблеми. Вплив спадковості на різні фізичні якості неоднотипний. Це проявляються в різного ступеня генетичній залежності і виявляється на різних етапах онтогенезу. Для функціональних показників виявлена значна генетична обумовленість багатьох фізіологічних параметрів, серед яких велика частина метаболічних характеристик організму, аеробні та анаеробні можливості, об'єм і розміри серця, характеристики ЕКГ, систолічний і хвилинний об'єм крові у спокої, частота серцебиття при фізичних навантаженнях, артеріальний тиск, ЖЕЛ, частота і глибина дихання [3,7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Генетичний аналіз морфофункціональних ознак і рухових здібностей людини з метою встановлення впливу на них спадкоємних факторів проводився багатьма дослідниками. У результаті була виявлена безперечна генетична детермінація цих показників. Тобто високі вихідні показники комплексу рухових здібностей дають можливість прогнозувати схильність конкретного індивідуума до визначеного виду спорту.

Так, Л.П. Сергієнко, Сологуб Е.Б., Таймазов В.А. вважають, що найбільше жорстко контролюється спадковими факторами довжина тіла.

Тому **метою** нашого дослідження є вивчення ступеня спадковості різних морфофункціональних показників організму людини.

Для вирішення поставленої мети нами були використані такі методи дослідження: вивчення та аналіз наукових джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. Враховуючи те, що кожна людина має обумовлений комплекс прихованого потенціалу та задатків, завдання педагога визначити найбільш оптимальні шляхи розвитку індивідуальних здібностей.

На підставі досліджень була виявлена чітка генетична обумовленість маси тіла. Відомо, що зі збільшенням ступеня споріднення генетична залежність довжини і маси тіла підвищується. Це доводить значну детермінованість цих показників індивідуальним генотипом [3]

У трохи меншому ступені генетичні фактори впливають на формування конституції тіла (R. Kovar, L. Serhiyenko). Багато досліджень показують, що, хоча морфологічна конституція випробує деякі зміни у визначені вікові періоди, у цілому вона все-таки більш-менш постійна (В.Б. Шварц), тому дані її можуть використовуватися для прогнозів практично в будь-якому віці [1,2,7].

Досить жорстко, хоча і трохи слабкіше, ніж попередній показник, контролюється генетичними факторами розвиток довжини нижніх кінцівок людини. Що стосується верхніх кінцівок, те їх ріст залежить від спадковості трохи менше, ніж нижніх кінцівок.

Загальну закономірність сильного впливу генетичних факторів підтверджує розвиток морфології акроміального діаметра. Однак, деякі дослідники (В. Б. Шварц, С. В. Хрущев, 1984) знаходять коефіцієнти наслідуваності при вивченні даного антропометричного показника нижче, ніж для деяких обхватів тіла (наприклад, обхватів грудей і верхніх кінцівок).

Поступове убування впливу спадкових факторів спостерігається в розвитку обхватів нижніх кінцівок, довжини стопи, обхвату шиї і талії.

У таблиці 1. представлено сумарні дані ступені успадкування деяких морфологічних ознак у людини за В.М Платоновим.

Таблиця 1.

Наслідуваність деяких морфологічних ознак у людини

Наслідуваність (%)	Морфологічна ознака
85-90	Довжина тіла, верхніх і нижніх кінцівок
80-85	Довжина тулуба, плеча і передпліччя, стегна і гомілки
70-80	Маса тіла, ширина таза і стегон, плечової кістки і коліна
60-70	Ширина пліч, гомілки і зап'ястя
60 і менш	Обхват зап'ястя, щиколотки, стегна і гомілки, плеча і передпліччя, шиї, талії і сідниць

В таблиці наведена лише приблизна частка впливу спадковості на розвиток ознаки, виражена у відсотках і розташована в порядку убування.

Е.Б. Сологуб, В.А. Таймазов відзначають, що спадковий вплив різний у визначені періоди розвитку людини. Для більшості морфологічних ознак воно поступово знижується в 10-15 років.

Що стосується моторики людини, то вона контролюється в розвитку спадковими факторами в трохи меншому ступені, чим морфологія людини.

На думку Л.П. Сергієнко, прогностична значимість у системі спортивного добору окремих рухових здібностей убуває в наступній послідовності:

- у розвитку гнучкості людини генетичний контроль спостерігається найбільше жорстко;
- рухова реакція, як форма прояву швидкості має значну генетичну схильність;
- у розвитку різних видів витривалості спостерігається різне співвідношення впливу спадковості і середовища: найбільші коефіцієнти виявлені для анаеробної продуктивності, трохи менше спадковість впливає на аеробну продуктивність і найменші коефіцієнти виявлені при вивченні силової витривалості;
- вплив генетичних факторів у розвитку координаційних здібностей наступний: швидкість навчання простим рухам у більшій мері залежить від спадкової схильності, а складні рухи мають меншу генетичну обумовленість у розвитку;
- у розвитку швидкості, обумовленої в бігу на короткі дистанції, так само спостерігається значний вплив спадкових факторів;
- у значній мірі обумовлений вплив спадкоємних факторів і в розвитку стрибучості;
- досить широкий діапазон спадкових впливів у розвитку точності рухів;
- під помірним впливом генотипу знаходиться розвиток відносної м'язової сили;
- приблизно подібним впливом спадкових і середовищних факторів визначається швидкість одиночного руху і статична рівновага людини.

Багато дослідників відзначають, що на функціональні показники людини вплив спадкових факторів у розвитку трохи менший, ніж на розвиток морфології і на рухові здібності людини.

Значний вплив спадкових факторів випробує енергетика м'язового скорочення. Так само знаходиться під контролем і розвиток фізичної працездатності.

Досить суперечливі дані про вплив спадковості на ЧСС у стані спокою. Відповідно до досліджень, ця величина лабільна і не зазнає впливу від генетичних, однак низькі величини ЧСС спадково обумовлені. Це положення варто особливо враховувати, оскільки брадикардія один з показників тренуваності.

Що стосується кров'яного тиску в стані спокою, те трохи вище вплив спадкоємних факторів на функціональну діяльність систолічного, чим діастолічного артеріального тиску.

Суперечливі дані досліджень наслідкованості ЕКГ і її елементів. Загалом, можна вважати, що наслідуємість ЕКГ не значна, або взагалі не просліджується [7].

Аналіз результатів досліджень серцево-судинної і дихальної систем під час фізичних і психоемоційних навантажень показав, що в цих умовах роль спадкових факторів різко підвищується. Механізм регуляції цих систем при фізичних навантаженнях зазнає впливу від генетичних, що найбільше чітко виявляються у фазах входження в роботу і виходу з неї. Таким чином, у стані спокою, варіабельність показників серцево-судинної і дихальної систем обумовлена, переважно, умовами середовища, а роль генетичних факторів незначна [5].

У діяльності інших функціональних показників, спадковість убуває в наступній послідовності: життєва ємність легень, максимальна вентиляція легень, кисневий пульс при субмаксимальній роботі.

Висновки. Вивчення та аналіз наукової та науково-методичної літератури показав, що ступінь наслідуваності різних морфофункціональних показників організму людини надзвичайно різноманітна. Вона відрізняються за термінами виявлення, ступеня впливу, стабільності прояву. Спадкові впливи на різні фізичні якості неоднотипні. Вони проявляються в різній ступені генетичної залежності і виявляються на різних етапах онтогенезу. Прояв генетичних впливів на фізичні якості залежить від: віку, потужності роботи, періоду онтогенезу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Kovář R. *Prispevek ke studiu genetické, podminěnosti lidské motoriky: Autoreferat disertace k získání vědecké hodnosti kandidata biologických věd / Ministerstvo školství Fakulta tělesné výchovy a sportu University Karlovy. — Praha, 1974. — 41 s.*
2. Serhiyenko L. *Genet Markers in the Prediction of the Development of Sportsmen's Speed Abilities / L. Serhiyenko // Proceedings of the 4-th Annual Congress of the European College of Sport Science SPORT SCIENCE '99 in Europe (Roma, 14–17 July 1999). — Roma University Institute of Motor Science, 1999. — P. 755.*
3. Сергиенко Л. П. *Дерматоглифика, здоровье, спорт: Монография / Л. П. Сергиенко. — Тернополь : Навчальна книга – Богдан, 2012. — 272 с.*
4. Сологуб, Е.Б. *Спортивная генетика: / Е.Б. Сологуб, В.А. Таймазов - М.: Терра-Спорт, 2000. — 124с.*
5. Стрикаленко Є.А., Маляренко І.В. *Діагностика спортивної обдарованості // Навчально-методичні рекомендації для магістрантів факультету фізичного виховання та спорту V–VI курсів спеціальності 8.01.01.03. "ПМСО. Фізична культура". — Херсон: ХДУ, 2004. — 33 с.*
6. Уманец В.А. *Спортивная генетика. / В.А. Уманец Курс лекций: Учебное пособие. — Иркутск: Ирк. фил. РГУФКСиТ, 2010. — 129 с.*
7. Шварц, В. Б. *Медико-биологические аспекты спортивной ориентации и отбора»/ В. Б. Шварц, С. В. Хрущев. М.: Физкультура и спорт, 1984.— 151 с.*

**УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ**

Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Коваль В.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Ектова Т.О., студентка факультету фізичного виховання та спорту

Херсонський державний університет (Херсон)

У статті проаналізовано участь студентів факультету фізичного виховання та спорту херсонського державного університету в олімпійських іграх. Факультет фізичного виховання та спорту має потужний потенціал і серйозні перспективи на майбутнє.

Ключові слова: історія, спортсмени, спорт, досягнення, олімпійські ігри.

Постановка проблеми. Розвиток всіх сфер життя будується на історичному досвіді. Тому особливу увагу дослідників завжди привертають витoki того, чи іншого явища.

Невід'ємною важливою ланкою освітянської галузі в нашій державі є функціонування вищих закладів освіти. Серед них чільне місце на півдні України посідає Херсонський державний університет (раніше Херсонський державний педагогічний інститут ім. Н.К. Крупської). Він є не тільки центром творчості та наукової думки на півдні України, але й центром вищих спортивних досягнень [1,2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, які стосуються розвитку фізичної культури на Херсонщині відображаються у працях фахівців-істориків (О. Крупіци, Є. Сінкевича, А. Григор'єва). В доступній нам літературі розглядаються окремі ділянки діяльності ХДУ. Але питання участі студентів факультету фізичного виховання та спорту в Олімпійських іграх висвітленні недостатньо, що і спонукало нас в даній роботі до детального вивчення цієї проблеми.

Тому **метою** нашого дослідження є аналіз участі студентів факультету фізичного виховання та спорту херсонського державного університету в олімпійських іграх.

Для вирішення поставленої мети нами були використані такі **методи дослідження:** аналіз архівних матеріалів; вивчення наукових джерел; вивчення та аналіз досвіду видатних діячів фізкультурно-спортивного руху Херсонщини; бесіди.

Результати дослідження та їх обговорення. Херсонщина завжди славилася своїми спортивними традиціями. Такі види спорту, як веслування академічне, веслування на байдарках і каное, настільний теніс, легка атлетика, стрільба з лука, кульова стрільба, волейбол, боротьба, шахи протягом багатьох років були представлені нашими спортсменами на змаганнях найвищого рівня (Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи, всесоюзні змагання, Спартакіади народів СРСР). Достатньо назвати такі прізвища як Лариса Латиніна, Іван Сотніков Валерій Борзов, Сергій Чухрай, Сергій Пострехін, Олена Вечерок, Ельдар Асанов, Наталя Жукова, Олександр Береш та інші. Всі досягли вагомих спортивних результатів під керівництвом висококваліфікованих тренерів: Михайла Сотниченка, Бориса Войтаса, Едуарда Марченко, Олексія Колибельникова, Віктора Рушнікова, Валерія Тельмана та інших.

На жаль, з роками в науково-методичній підготовці в шкільному та дитячо-юнацькому спорті намітились тенденції у відставанні, що призвело до зниження спортивних результатів. Гостро постало питання підготовки фахівців фізичного виховання в загальноосвітніх школах. Саме це питання стало передумовою для рішення обласного управління народної освіти, ректорату Херсонського державного педагогічного інституту про створення в ХДПІ факультету фізичного виховання та спорту.

Протягом багатьох років студенти ХДУ ставали переможцями Всесоюзних, Республіканських і Міжнародних змагань з багатьох видів спорту. В 1988 році при інституті був відкритий центр Олімпійської підготовки з веслування на байдарках і каное. Спортивний клуб інституту протягом 6 років нагороджувався перехідним Червоним прапором ЦСТ “Буревісник” за високі спортивні результати.

Протягом нетривалого часу були налагоджені зв'язки зі школою олімпійського резерву, спортивними школами. У результаті цілеспрямованої праці керівництва вузу, обласного управління народної освіти з 1993 року відкрито спеціальність “ПМСО. Біологія та фізичне виховання”, а з 1994 року на базі цієї спеціальності було засновано факультет фізичного виховання та спорту.

Базою факультету стала кафедра фізичного виховання, яку очолював протягом 25 років майстер спорту, великий ентузіаст своєї справи Геннадій Захарович Овчаренко, а також спортивний клуб “Буревісник” на чолі з першим деканом факультету, заслуженим тренером України Валентином Івановичем Сабадашем.

На сьогодні факультет має міцну навчально-матеріальну базу. Це спортивні зали, навчально-тренувальний центр з водних видів спорту, площинні спортивні споруди, тощо.

Стан спортивної бази Херсонського державного університету дозволяє на сьогодні проводити змагання різного рівня (першості університету, міста, області, регіону, країни). Тільки за останні роки були проведенні Чемпіонат України з баскетболу серед жіночих команд І ліги, Чемпіонат України із кіокушин карате та ін.

Протягом більше двадцяти років основним завданням професорсько-викладацького складу факультету є підготовка фахівців напрямку „Фізичне виховання і спорт” для навчальних закладів системи освіти та фізкультурно-спортивних організацій. У 2004 році на факультеті відкрилася нова спеціальність “Олімпійський та професійний спорт”, що дозволяє якісно готувати фахівців вищого рівня, які поєднують і навчання і спорт вищих досягнень.

На сьогоднішній день, найвагомимим досягненням факультету та гордістю нашої держави є сузір'я чемпіонів та призерів Олімпійських ігор. Це випускник 2000 року, срібний та бронзовий призер Сіднейської олімпіади (2000 р), чемпіон світу, багаторазовий чемпіон Європи, заслужений майстер спорту зі спортивної гімнастики Олександр Береш. Випускник 2002 року, олімпійський чемпіон Афінської олімпіади (2004 р), триразовий чемпіон Європи, переможець етапів Кубка світу, срібний призер чемпіонату світу, володар Кубка України 2003 року в індивідуальних та у синхронних стрибках, заслужений майстер спорту зі стрибків на батуті Юрій Нікітін. Також Юрій посів 5 місце в Пекіні у 2008 році. Бронзова призерка Афінської олімпіади (2004 р), неодноразова чемпіонка України, чемпіонка Універсіади України, майстер спорту міжнародного класу, член Національної збірної країни з гандболу Анастасія Бородіна.

На Іграх олімпіад 2008 Херсонщину представляли випускники факультету: Дар'я Шитко (Тіхова) (кульова стрільба) – багаторазова бронзова призерка чемпіонату Європи, переможниця етапу Кубка світу, багаторазова чемпіонка та рекордсменка країни, переможниця Кубка України, «Краща спортсменка Херсонщини 2011 року», майстер спорту міжнародного класу з кульової стрільби. На ХХІХ Олімпійських іграх 2008 року у Пекіні змагалася у стрільбі із гвинтівки МГ-5 на 50 м у трьох положеннях: з коліна, стоячи й лежачи. З результатом 577 очок зайняла 20-е місце серед 43-х учасниць. Учасниця ХХХ Олімпіади (Лондон, 2012) – вибила 394 очка і стала 23-ю.

Артем Морозов – бронзовий призер чемпіонату Європи (2008), переможець Кубка України, Учасник ХХХ Олімпіади (Лондон, 2012).

Дмитро Міхай – багаторазовий чемпіон України, володар Кубка України (2012), учасник ХХХ Олімпіади (Лондон, 2012). Артем Морозов та Дмитро Міхай в Ріо де Жанейро у 2016 посіли 5 місце.

Олександр Коновалюк – срібний призер чемпіонату Європи (2009), дворазовий бронзовий призер континенту (2010-11рр.) неодноразовий чемпіон України з веслування. Учасник XXX Олімпіади (Лондон, 2012). У складі екіпажу вісімки посів восьме місце.

Андрій Приведа – Чемпіон світу серед юніорів (2004), срібний призер Європи (2009), дворазовий бронзовий призер континенту (2010- 2011), заслужений майстер спорту з веслування. Учасник XXX Олімпіади (Лондон, 2012) – у складі екіпажу вісімки посів восьме місце.

Близькими до медалі були наші випускниці Євгенія Німченко та Дар'я Верхогляд – 4 місце (Ріо де Жанейро, 2016). Не зміг піднятися на медальну сходинку і наш випускник 2016 року Дмитро Чумак – важка атлетика, в Ріо він був шостим.

В різні роки випускниками факультету були: Марченко Олександр Миколайович – бронзовий призер XXIV Олімпійських ігор у Сеулі (1988 р.), триразовий срібний та бронзовий призер чемпіонатів світу (1993, 1994 рр.), чемпіон Європи, призер чемпіонатів СРСР, заслужений майстер спорту з академічного веслування.

Борзуков Андрій – багаторазовий переможець етапів Кубків Світу, чемпіонатів світу, Європи, чемпіон України, заслужений майстер спорту з веслування на байдарках та каное. Учасник XXVI Олімпійських ігор 1996 року в Атланті (США).

Петров Андрій – учасник літніх Олімпійських ігор в Атланті, бронзовий призер чемпіонату світу, переможець багатьох регат національного та міжнародного значення.

Куліда В'ячеслав – учасник літніх Олімпійських ігор в Атланті.

Карпенко Вікторія – срібна призерка чемпіонату світу у багатоборстві (Тяньцзинь, Китай, 1999 р.), чемпіонка Європи серед юніорів, дворазова чемпіонка Спартакіади України, бронзова призерка першості України у багатоборстві, майстер спорту міжнародного класу зі спортивної гімнастики (1995). Учасниця XXVII Олімпійських ігор у Сіднеї (2000 р.), посіла 4 місце.

Кувакін Вадим – срібний призер II спортивних ігор і Кубка України (2003 р.), майстер спорту зі спортивної гімнастики. Учасник XXVIII Олімпійських ігор в Афінах (2004 р.), на яких посів сьоме місце.

Терещенко Владислав – багаторазовий срібний призер чемпіонатів України, чемпіон України, багаторазовий переможець змагань на «Кубок Великого Дніпра», учасник чемпіонатів світу, майстер спорту міжнародного класу з веслування на байдарках і каное. Член олімпійської збірної команди України на XXVI Олімпійських іграх 1996 року в Атланті (США), де посів 11-е місце та XXVII Олімпійських іграх у Сіднеї (Австралія) 2000 р.

Сподіваємося, що наступні покоління випускників не порушать закладені традиції і надалі примножуватимуть славу нашого Вузу.

Висновки. Отже, діяльність факультету спрямована на постійний рух вперед, невпинне бажання до вдосконалення та прогресу, досягаючи найвищих результатів. Колектив однодумців та справжніх професіоналів відіграє величезну роль у підготовці справжніх чемпіонів в нашому регіоні. Факультет фізичного виховання та спорту має потужний потенціал і серйозні перспективи на майбутнє.

Перспективи подальших досліджень. Вважаємо, що подальше дослідження різних аспектів розвитку фізкультурно-спортивного руху сприятиме вдосконаленню системи фізичного виховання учнів, студентської молоді та спорту вищих досягнень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Факультет фізичного виховання та спорту. // <http://siteeditor/>. – 2009.
2. Степанюк С.І. Історія фізичної культури: [навчально-методичний посібник /для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт] // Світлана Степанюк, Оксана Гречанюк, Ірина Малярєнко, Віра Ткачук. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. – 272 с.

**МОНІТОРИНГ СТАНУ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ, ВІДНЕСЕНИХ ДО СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП**

Суханова Г.П., старший викладач

Непша О.В., асистент

*Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
(Мелітополь)*

У статті проводиться кількісний порівняльний аналіз захворювань студентів I курсу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, які за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп за період з 2014 по 2016 роки.

***Ключові слова:** здоров'я, студент, фізична культура, нозологія, спеціальна медична група.*

Вступ. При організації академічних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах зі студентами віднесеними до спеціальних медичних груп (СМГ), в рамках медичного огляду на початку навчального року, проводять попереднє комплексне дослідження, що включає визначення медичних груп: основної, підготовчої і спеціальної. Для реалізації індивідуального підходу і підвищення якості навчального процесу з фізичного виховання спеціальні медичні групи комплектуються з урахуванням нозологічних форм.

Багато авторів [1-6], проводячи дослідження в області організації занять з фізичного виховання зі студентами СМГ, відзначають, що ефективність занять з цією категорією студентів в більшій мірі залежить від принципів формування груп і наявного арсеналу інструментальних методів контролю функціонального стану організму.

Чисельність студентів СМГ в різні роки по вищих навчальних закладах України неоднакова. Так у Хмельницькому національному університеті за період з 2006 по 2011 роки відсоток студентів направлених до СМГ становив в середньому – 13% [2], в Запорізькому національному університеті (2005-2011 рр.) – 22%[4], в Київському університеті імені Бориса Грінченка (2005-2010 рр.) – 16%[3] від загальної кількості студентів університету.

Мета дослідження: виявити динаміку кількості студентів I курсу університету із захворюваннями різних систем організму за період з 2014 по 2016 роки.

Завдання дослідження: виявити кількість студентів, які мають відхилення в стані здоров'я; порівняти чисельність першокурсників, направлених для занять фізичною

культурою в спеціальну медичну групу по роках навчання; проаналізувати комплектування СМГ у 2016 році.

Матеріал та методи дослідження: Дослідження проводились в рамках виконання наукової теми кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького (МДПУ ім. Б. Хмельницького) «Педагогічні та методичні аспекти фізкультурно-спортивної діяльності та корекція стану здоров'я методами фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (ДР 0115U001739). В дослідженнях брали участь студенти I курсів університету в кількості 1122 особи, за період з 2014 по 2016 роки. До спеціальної медичної групи в 2014-2016 роках за станом здоров'я було віднесено 83 студенти, повністю звільнених від занять фізичною культурою – 33 студенти. При проведенні дослідження нами використовувались наступні методи: аналіз науково-методичної літератури, нормативних документів, медичних довідок студентів, довідок лікарсько-консультаційних комісій, амбулаторних карток, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження проводились на кафедрі теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з 2014 по 2016 роки. Під час досліджень було проведено аналіз медичних довідок №086/о (лікарський консультаційний висновок) і довідок лікарсько-консультаційних комісій (2014-2016 рр.), які видаються студентам з метою визначення медичної групи для занять фізичною культурою. Всього в медичних оглядах брали участь 1122 студенти I курсу університету, з них юнаків - 244, дівчат - 696 чоловік. Порівняльний аналіз актів медичного огляду і довідок ЛКК за 2014-2016 роки, представлених до медичного пункту університету, виявив, що основними нозологічними формами захворювань за три роки, що визначають відхилення в стані здоров'я і направлення студентів в спеціальну медичну групу є:

1. Захворювання серцево-судинної системи - 49%.
2. Захворювання внутрішніх органів (дихальна система, сечостатева система, ендокринна система, система травлення) – 24%.
3. Захворювання та травми опорно-рухового апарату – 17%.
4. Захворювання центральної нервової системи та органів зору – 10%.

Виявлено, що в 2014 році в СМГ було направлено 6,7 % студентів-першокурсників. У 2015 році в СМГ направлено майже однаково студентів більше (6,5%), ніж в 2014 році. У 2016 році кількість студентів першокурсників СМГ збільшилась на 3,5% в порівнянні з показниками 2014 року, і на 3,9% в порівнянні з показниками 2015 року. Крім того,

виявлено, що чисельність студентів СМГ в різні роки неоднакова, в середньому становить 7,7%. Однак насторожує факт збільшення числа дівчат-першокурсниць, що мають відхилення в стані здоров'я. Дані показники значно перевищують число юнаків, що мають відхилення в стані здоров'я і спрямованих для занять фізичною культурою в спеціальну медичну групу протягом 2014-2016 навчальних років; перевищення становить 2,1%, 1,6% і 7,1% відповідно. Виявлено, що в середньому на кожного студента СМГ доводиться 1-2 нозологічних форми захворювань (табл. 1).

Для вирішення другого завдання дослідження ми проаналізували поширеність основних нозологічних форм серед студентів-першокурсників, спрямованих для занять фізкультурою в спеціальну медичну групу по роках навчання.

Таблиця 1

Чисельність студентів I курсу, направлених в спеціальну медичну групу в МДПУ ім. Б. Хмельницького

	Рік		
	2014	2015	2016
Направлено в СМГ (всього в%), з них	30/6,7%	266,5%	27/10,2
% студентів СМГ від числа юнаків-першокурсників	5,2%/116	5,2%/116	11,9%/202
% студенток СМГ від числа дівчат-першокурсниць	7,3%/330	6,8%/295	11,9%/202
Число нозологій на одного студента СМГ, з них на:	1	2	2
- на одного юнака	1	2	1
- на одну дівчину	1	2	2

Виявлено, що найбільш поширеними нозологічними формами, з року в рік, є захворювання серцево-судинної системи (ССС) – вроджений порок серця, пролапс мітрального клапана, артеріальна гіпертензія, нейроциркуляторна дистонія і хвороби крові (в основному залозиста анемія). Слід зазначити, що число студентів-першокурсників, які мають відхилення функцій ССС, збільшується з року в рік - найбільше число відзначено в 2016 році і становить більше половини студентів СМГ - 59% (табл. 2). Друге місце по поширенню займають захворювання опорно-рухового апарату (ОРА) - порушення постави, деформація грудної клітки, сколіоз 3-4 ступеня, плоскостопість, посттравматичні і післяопераційні стани. Найвищий показник відзначений у 2014 році (23,3%), найнижчий у 2013 році - 7,4% (табл. 2). Третє місце по поширеності займають захворювання травної системи. Слід зазначити, що це місце з року в рік не змінюється. У 2016 році показник «захворювання внутрішніх органів» склав 25,9% і перевищив рівень 2014-2015 років на 2,6 % і 2,9% відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Показники найпоширеніших захворювань серед студентів I курсу спеціальної медичної групи МДПУ ім. Б. Хмельницького

Патологія, захворювання (органи, системи)	Рік вступу/кількість студентів СМГ					
	2014/30		2015/26		2016/27	
	%	місце	%	місце	%	місце
Захворювання серцево-судинної системи	50%	1	38,4%	1	59,3%	1
Захворювання внутрішніх органів (дихальна система, сечостатева система, ендокринна система, система травлення)	23,3%	2	23%	2	25,9%	2
Захворювання та травми опорно-рухового апарату	20%	3	23%	2	7,4%	3
Захворювання центральної нервової системи та органів зору	6,7%	4	15,6%	3	7,4%	3

Висновки.

1. Стан здоров'я першокурсників можна вважати задовільним, так як серед студентів першого курсу за останні три навчальних роки з 2014 роки 2016 роки. На кожного студента спеціальної медичної групи припадає по 1 в 2014 році та по 2 в 2015 і 2016 роках.

2. Чисельність студентів-першокурсників направлених за станом в спеціальну медичну групу в МДПУ ім. Б. Хмельницького складає в середньому в 2014 році – 6,7%, в 2015 році – 6,5% та в 2016 році – 10,2% від загальної чисельності студентів I курсу.

3. Найбільш поширеними захворюваннями серед студентів-першокурсників направлених в спеціальну медичну групу є захворювання: серцево-судинної системи; внутрішніх органів (дихальна система, сечостатева система, ендокринна система, система травлення); захворювання та травми опорно-рухового апарату; центральної нервової системи та органів зору.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку: передбачається провести в напрямку вивчення проблем індивідуального фізичного навантаження на організм студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп з фізичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вілігорський О.М. Адаптивне фізичне виховання студентів з відхиленнями у стані здоров'я / О.М. Вілігорський // Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків,

Україна, 13-14 лютого 2015 року). – Харків: У 2 частинах. Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2015. – Частина II. – С. 51-54.

2. Вольєва Н. П. Захворюваність студентів вищих навчальних закладів, які належать до спеціальних медичних груп / Н.П. Вольєва, А.С. Вовканич // Спортивна наука України, 2011. - № 6. –С.3-11.

3. Гулігас А.Г. Актуальні питання фізичного виховання студентів спеціального навчального відділення ВНЗ / А.Г. Гулігас, Н.П. Гнутова // Фізична культура і здоров'я людини: історія, сьогодення, майбутнє (до 100-річчя першого київського диплома вчителя фізичної культури): матер. Міжнар. наук.-практ. конфер., Київський університет імені Бориса Грінченка, 18-19 жовтня 2012 р. –Київ 2012. - С. 99-104.

4. Мозговий О.І. Загальна характеристика стану здоров'я студентів ВНЗ / О.І. Мозговий, І.С. Донченко // Вісник Запорізького національного університету. - № 2(8), 2012. –С.92-97.

5. Радченко А.В. Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи / А.В. Радченко, В.Е. Чехова // Фізичне виховання та здоров'я студентів: матеріали регіон. наук.-практ. конф. (2-3 квітня 2013 р., м. Луганськ): у 2 ч./за заг. ред. А. В. Радченко. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – Ч. 2. – 187 с

6. Сеймук А.О. Характеристика стану здоров'я студентів під час навчання у вищому навчальному закладі / А.О. Сеймук, Ю.А. Попович, А.К. Мумінов//Слобожанський науково-спортивний вісник: зб. наук. праць. – Харків: ХДАФК, 2010. - № 3. – С. 43-4

ПІДСУМКИ ВИСТУПІВ ПАРАЛІМПІЙСЬКОЇ ЗБІРНОЇ УКРАЇНИ НА ПАРАЛІМПАДІ В РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО 2016

Широкоступ Р.М., студент 4 курсу, кафедри футболу

Науковий керівник: старший викладач кафедри професійного, неолімпійського та адаптивного спорту **Войтова О.В.**

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ)

В роботі визначені підсумки виступу параолімпійської збірної України в Ріо-де-Жанейро. Проаналізовані результати виступів українських спортсменів на даних міжнародних змаганнях та визначені перспективи подальшого розвитку даного напрямку спорту в нашій країні.

Ключові слова: параолімпійські ігри, підсумки, висновки, перспективи.

Вступ. Літні Паралімпійські ігри - 2016 (офіційно - XV Паралімпійські літні ігри) проходили з 7 по 18 вересня 2016 року в бразильському Ріо-де-Жанейро. Були розіграні 528 комплектів в 22 видах спорту. Вперше були проведені змагання з веслування на

байдарках і каное та з триатлону. Змагання проходили на тих же майданчиках, які використовувалися для літніх Олімпійських ігор 2016 року.

Усього протягом Паралімпіади українці показали сенсаційний результат і здобули 117 медалей (41 золота, 37 срібних та 39 бронзових).

Це були перші Олімпійські та Паралімпійські ігри, що проходять в Південній Америці, другі в Латинській Америці після Олімпійських ігор 1968 року в Мехіко і перші з 2000 року, проходять в південній півкулі.

У самому Ріо-де-Жанейро змагання Ігор пройшли на 32 спортивних об'єктах. Дев'ять об'єктів в Ріо було побудовано спеціально для Олімпійських ігор 2016 року, ще 8 об'єктів було серйозно реконструйовано. Планується, що сім об'єктів будуть демонтовані після Ігор. До послуг олімпійських та паралімпійських збірних було побудоване сучасне комфортабельне олімпійське селіще. У Літніх Паралімпійських іграх 2016 взяли участь спортсмени з 176 країн. Урочиста церемонія закриття Ігор пройшла на стадіоні Маракана [2].

Мета дослідження – висновки та аналіз виступу українських паралімпійців на Паралімпійських іграх в Ріо-де-Жанейро.

Задачі дослідження:

1. Охарактеризувати параолімпійські ігри в Ріо-де-Жанейро.
2. Проаналізувати результати виступів українських спортсменів на параолімпійських іграх в Ріо-де-Жанейро.
3. Виділити напрямки подальшого розвитку даного напрямку спорту в нашій країні.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та інформації мережі Інтернет; перегляд змагань по телебаченню, порівняння і аналогія; синтез і узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Українська збірна на Паралімпійських іграх-2016 у Ріо-де-Жанейро виступила найкраще за всю свою історію участі, результати української команди паралімпійців засвідчили її авангардну роль в світовому параолімпійському русі. Усього протягом Паралімпіади українці показали сенсаційний результат і здобули 117 медалей (41 золота, 37 срібних та 39 бронзових). Так, у завершальний десятий змагальний день Паралімпійських ігор збірна України здобула 11город — 3 золоті, 4 срібні та 4 бронзові [4].

У самому Ріо-де-Жанейро змагання Ігор пройшли на 32 спортивних об'єктах. Дев'ять об'єктів в Ріо було побудовано спеціально для Олімпійських ігор 2016 року, ще 8 об'єктів було серйозно реконструйовано. Планується, що сім об'єктів будуть демонтовані

після Ігор. Схема з використанням 4 кластерів, де розташовані спортивні об'єкти, була випробувана в Ріо під час Панамериканських ігор 2007 року (ряд об'єктів, побудованих для змагань 2007 року, були використані і в 2016 році). До послуг олімпійських та паралімпійських збірних було побудоване сучасне комфортабельне олімпійське селешце. У Літніх Паралімпійських іграх 2016 взяли участь спортсмени з 176 країн. Урочиста церемонія закриття Ігор пройшла на стадіоні Маракана [1].

Особливістю ігор в Ріо було відсторонення російської параолімпійської збірної. 7 серпня 2016 року Міжнародний паралімпійський комітет (МПК) оголосив про рішення відсторонити від Паралімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро всю збірну Росії. Таке рішення було прийнято на підставі доповіді Макларена, в якому стверджується, що застосування допінгу заохочувалося в Росії на державному рівні. Паралімпійський комітет Росії намагався оскаржити дане рішення в Спортивному арбітражному суді, проте 23 серпня той відмовив у задоволенні апеляції Паралімпійського комітету Росії. Так, 6 вересня 2016р. телеканал МАТЧ-ТВ відмовився від трансляції Паралімпійських ігор 2016 через відсутність на іграх Російської збірної, а відповідно і інтересу глядацької аудиторії Росії [3].

Українська збірна виборола на Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро 117 медалей. Так, Україна зайняла третю сходинку у неофіційному медальному заліку Паралімпіади (41-37-39). На першому місці Китай із 239 медалями (107-81-51), на другому — Велика Британія із 147 нагородами (64-39-44). Четверте місце посідають США із 115 медалями (40-44-31).

Таблиця 1

Неофіційний командний медальний залік

Місце	Країна	Золото	Срібло	Бронза	Загалом
1	Китай	107	81	51	239
2	Велика Британія	64	39	44	147
3	Україна	41	37	39	117
4	США	40	44	31	115
5	Австралія	22	30	29	81
6	Німеччина	18	25	14	57
7	Нідерланди	17	19	26	62
8	Бразилія	14	29	29	72
9	Італія	10	14	15	39
10	Польща	9	18	12	39
11–83	<i>Решта країн</i>	187	193	249	629

Загалом, найрезультативнішим спортсменом паролімпіади в Ріо 2016 для України став харків'янин Максим Крипак (4 золота, 2 срібла), який завоював 6 нагород в змаганнях з плавання. 15 вересня на Паралімпійських іграх в Ріо-де-Жанейро харківський плавець завоював своє четверте «золото». Харків'янин фінішував першим на дистанції 400м вільним стилем в класі S10 з результатом 3: 57.71, який став новим світовим рекордом і рекордом Паралімпійських ігор. «Срібло» на цій дистанції здобув Денис Дубров з Дніпропетровської області - 4: 00.11, а «бронза» дісталася канадцеві Бенуа Хуоту - 4: 04.63 [2].

Змагання з футболу (7 x 7). Змагання з футболу (7 x 7) на літніх Паралімпійських іграх 2016 відбулися 8-16 вересня на стадіоні Деодору. У фіналі збірна України під керівництвом Сергія Овчаренка перемогла збірну Ірану з рахунком 2:1. Переможний гол у додатковий час забив Артем Красильников. Капітан збірної України Володимир Антонюк став найкращим бомбардиром турніру із сімома голами у п'яти матчах. Всього було зіграно 18 матчів. Збірна України під керівництвом Сергія Овчаренка виборола третє паролімпійське золото та піднялася на перше місце в медальному заліку цього виду змагань, який рахується з 1984 року. Збірна Ірану, що потрапила на турнір в останню мить після дискваліфікації російських паролімпійців на тлі допінгового скандалу, здобула срібні медалі. Господар турніру — збірна Бразилії отримала бронзові нагороди [3].

На Іграх-2016 українські паролімпійці встановили 109 рекордів. *Українські спортсмени встановили понад сотню рекордів у трьох видах спорту.* Паралімпійці України на Іграх у Ріо-де-Жанейро встановили 109 рекордів у трьох видах спорту. У плаванні встановлено 94 рекорди: в легкій атлетиці – 14, у пауерліфтингу – 1 рекорд. Серед них 22 рекорди світу: 19 – у плаванні, 3 – в легкій атлетиці.

Також 32 паролімпійських рекорди (26 у плаванні, 5 з легкої атлетики та 1 з пауерліфтингу), 54 рекордів Європи (49 – в плаванні, 6 – в легкій атлетиці).

Висновки. Усього протягом Паралімпіади українці показали сенсаційний результат і здобули 117 медалей (41 золота, 37 срібних та 39 бронзових). Так, Україна зайняла третю сходинку у неофіційному медальному заліку Паралімпіади (41-37-39). На першому місці Китай із 239 медалями (107-81-51), на другому — Велика Британія із 147 нагородами (64-39-44). Четверте місце посідають США із 115 медалями (40-44-31). За поданням Міністерства молоді та спорту, Уряд схвалив Постанову про поетапне збільшення винагород спортсменам-паралімпійцям та їх тренерам до розмірів тих винагород, які отримують олімпійці. Про це повідомив Міністр молоді та спорту Ігор

Жданов 9 червня 2016 року під час прес-конференції, присвяченої започаткуванню Програми активної реабілітації "Повернення до життя".

"Таким чином, ми разом із Уповноваженим Президента з прав людей з інвалідністю Валерієм Сушкевичем виконали своє публічне зобов'язання перед усією паралімпійською родиною", - зазначив Ігор Жданов. Підвищення розміру винагород стосуватиметься перемог українських спортсменів-інвалідів на Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, чемпіонатах Світу, Європи та інших міжнародних змаганнях. Підвищення винагород пройде у три етапи. Зокрема, у 2016 р. винагороди спортсменам України, які стануть переможцями та призерами XV літніх Паралімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро становитимуть: 1 місце - 40 тис. доларів; 2 місце - 26 тис. доларів; 3 місце - 18 тис. доларів [5].

Перспективи подальших досліджень спрямовані на визначення основних факторів, що обумовлюють розвиток параолімпійського спорту в країнах-лідерах цього виду спорту (Китай), з метою подальшого ефективного розвитку паралімпійського руху в нашій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Офіційний сайт Національного комітету спорту інвалідів України [Електронний ресурс] режим доступу: http://www.2014.paralympic.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2810&Itemid=84*
2. *Офіційний сайт УНН [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1607452-vistup-ukrayinskikh-paralimpiytsiv-u-rio-buv-kraschim-za-vsyyu-istoriyu-p-poroshenko>*
3. *Офіційний сайт Вікіпедія [Електронний ресурс] режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>*
4. *Офіційний сайт щоденної газети Високий Замок [Електронний ресурс] режим доступу: <http://wz.lviv.ua/sport/182347-u-rio-de-zhaneiro-ofitsiino-startuvala-paralimpiada-2016>*
5. *Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/539-2000-%D0%BF>*

ВПЛИВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ.

Юськів С.М., старший викладач кафедри фізичного виховання

Херсонська державна морська академія (Херсон)

Юськів К.В., викладач кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

Херсонський державний аграрний університет (Херсон)

В статті розглянуто фізичне виховання у вищому навчальному закладі, як засіб корекції психоемоційного стану студентської молоді. З'ясовано, що вплив фізичного виховання на психосоматичне здоров'я є найважливішим фактором забезпечення високого функціонального стану організму й оптимальної розумової працездатності студентів.

Ключові слова: *фізичне виховання, студенти, психоемоційний стан, здоров'я.*

Вступ. У наш час життя молодого покоління характеризується нестабільністю, наявністю багатьох стресогенних факторів інформаційного тиску, кризи різних сфер суспільства. Усе це негативно позначається на психосоматичному здоров'ї студента. Період активного входження в студентське середовище позначений тим, що особа намагається досягти визнання серед студентів-однолітків та викладачів. Намагання здобути високий соціальний статус супроводжується різними емоційними переживаннями, це потребує формування відповідного стилю життя, який повинен включати турботу про власне психічне здоров'я, запобігання надмірним стресовим ситуаціям, знання методик зняття стресу і переходу до нормальної життєдіяльності. [5, с. 4].

Пригнічення психоемоційного стану студентів пов'язане з процесами дезадаптованості в новому суспільстві тому, процес адаптації студентів до умов навчання у вузі є дуже складним та багатограним, що включає цілий ряд аспектів, за якими стоять різні зони труднощів, з якими доводиться стикатися студентам в процесі навчання.

Актуальність дослідження є в тому, що у сучасному суспільстві проблема психоемоційного стану виступає однією з ключових. Високі темпи життя, постійні перевантаження і дефіцит часу все більше впливають на психіку особистості і стають причинами різних відхилень в нормальній діяльності багатьох функціональних систем організму.

Тому в наш час потрібно активно вивчати вплив фізичного виховання на психоемоційний стан студентів, як засіб корекції, що виражається в процесах пристосування до умов вищого навчального закладу, адже, дезадаптивність не зводиться лише до емоційного феномену, а відображається в мотиваційних, вольових, характерологічних компонентах особистості.

Мета дослідження. Завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування впливу фізичного виховання на психоемоційний стан студентів вищого навчального закладу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати літературні джерела, що стосуються психоемоційного стану студентів вищого навчального закладу.
2. Дослідити стан поширеності застосування фізичного виховання для покращення психоемоційного стану студентів вищого навчального закладу.
3. Проаналізувати отриманні результати.

Результати дослідження та їх обговорення. Як свідчить аналіз літератури, турбота про власне здоров'я асоціюється в сучасних молодих людей насамперед із турботою про фізичне здоров'я (не пити, не курити), що виявляється лише на вербальному рівні. Щодо реальної поведінки, то турбота про своє здоров'я (фізичне, психічне) не є достатньо вираженою в молодіжному середовищі.

На думку М.С. Абразова, сучасний фахівець повинний відзначатися не тільки високим рівнем професійної підготовки, але і гарним здоров'ям.

У світлі сучасних представлень про здоров'я людини зростає значення раціонального організованого фізичного виховання у вузах, що стає найважливішим фактором забезпечення високого функціонального стану організму й оптимальної розумової працездатності студентів.

Процес навчання вимагає напруги пам'яті, стійкості і концентрації уваги, часто супроводжується виникненням стресових ситуацій (іспити, заліки), на що вказують багато науковців.

Поєднання зниження м'язового навантаження з наростанням інтенсивності нервово-психічної діяльності сприяє погіршенню працездатності, зниженню стійкості до простудних захворювань, передчасному старінню та збільшенню рівня захворюваності. Зниження рухової активності в першу чергу позначається на прояві порушень з боку нервової, серцево-судинної систем, органів дихання, системи травлення [4, с. 118].

По відношенню до терміну «фізичне виховання» існує безліч визначень. Головною причиною такого положення є широта і багатогранність цього поняття. Узагальнення різних поглядів дозволяє зробити висновок про доцільність формулювання визначення цьому поняттю в широкому і вузькому значеннях слова. Відповідно до такого підходу фізичне виховання (в широкому значенні слова) - це вид виховної діяльності, специфічною особливістю якої є управління процесом використання засобів фізичної культури з метою сприяння гармонійному розвитку людини. Фізичне виховання (у вузькому значенні слова) - це педагогічний процес, змістом якого є розвиток і вдосконалення рухових можливостей людини.

М.С. Герцик, О.М. Вацеба визначають термін «фізичне виховання», як спеціально організований процес всебічного розвитку фізичних і морально-вольових здібностей, формування і розвитку життєво важливих рухових навичок, умінь людини [1, с. 23].

Дослідник Т.Ю. Демонський, вказує, що фізичне виховання - це процес передачі і результат оволодіння населенням, духовними і матеріальними цінностями, накопиченими у сфері фізичної культури [2, с. 26].

На думку Т.Ю. Круцевич, фізичне виховання -- це спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованого систематичного впливу на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних можливостей, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь і зв'язаних з ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі в суспільній, виробничій діяльності і культурному житті [3, с. 65].

Відомо, що навчальна діяльність студентів це 36-40 годин занять на тиждень. За винятком занять з фізичного виховання, вони відбуваються в аудиторіях та лабораторіях, стан яких не завжди відповідає гігієнічним нормам. Обов'язковим продовженням академічних занять є самостійна робота з літературою, мета якої – закріпити матеріал, який вивчається, підготувати та написати курсові та дипломні проекти.

Упродовж навчального дня студенти сприймають та переробляють значний потік інформації, що в більшості випадків призводить до розвитку втоми, нервово-емоційного напруження, особливо під час екзаменаційної сесії. Необхідність виконання значного обсягу навчальної роботи в умовах дефіциту часу на тлі наявного зниження функціональних резервів створює додаткове напруження адаптивних механізмів, що призводить до прогресуючого погіршення здоров'я.

Встановлено, що наприкінці навчального дня студенти відчувають нервово-емоційну (68,6%), фізичну (61,2%) та розумову (48,4%) втому. Це, у свою чергу, призводить до дратівливості (26,8% – постійно, у 41,2% –фрагментарно). Отримані дані, з одного боку, свідчать про перевантаження студентів аудиторними та самостійними заняттями, з іншого – про недостатню загальну фізичну підготовку багатьох студентів, їх слабке здоров'я.

Студентам важко адаптуватися до навчання у ВНЗ, що супроводжується істотною перебудовою психічних та фізіологічних станів. При цьому адаптація перебігає на кількох рівнях: дидактичному (пристосування до нової системи навчання), соціально-психологічному (входження у новий колектив –навчальний, гуртожитку) та професійному (прийняття цінностей майбутньої професійної діяльності, орієнтація на них). В одних студентів вироблення нового стереотипу відбувається стрибкоподібно, в інших – рівно. Близько 35% студентів страждають дезадаптаційним синдромом [6].

В межах навчання у вузі фізичне виховання вирішує такі завдання:

- виховання у студентів високих моральних, вольових і фізичних якостей;
- готовності до високопродуктивної праці;
- збереження і зміцнення здоров'я студентів;
- сприяння правильному формуванню і всебічному розвитку організму;
- підтримка високої працездатності протягом усього періоду навчання;
- всебічна фізична підготовка студентів;
- професійно-прикладна фізична підготовка студентів з урахуванням особливостей їх майбутньої трудової діяльності;
- набуття студентами необхідних знань з основ теорії, методики і організації фізичного виховання і спортивного тренування, підготовка до роботи в якості громадських інструкторів, тренерів і суддів;
- вдосконалення спортивної майстерності студентів - спортсменів;
- виховання в студентів переконаності в необхідності регулярно займатися фізичною культурою і спортом.

Висновки. Велике значення в науковій організації праці студента займає фізичне виховання, функції якого у вищому навчальному закладі істотно впливають на навчально-пізнавальну, професійну та соціальну діяльність студента. Фізичне виховання покращує настрій, загальний та психоемоційний стан організму, підвищує пам'ять та увагу. Засоби фізичної культури, які правильно використовуються, сприяють нормалізації енергетики організму і його психоемоційного та фізичного стану за

рахунок зміцнення м'язової системи, а також кістково-зв'язкового апарату та підвищення функціональних можливостей всіх систем організму. Це означає, що необхідно підбирати такий руховий режим, який буде адекватним фізіологічним, психоемоційним параметрам і рівню здоров'я кожного студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Герцик М.С. Вступ до спеціальностей галузі фізичного виховання і спорту / М.С. Герцик. - Львів: ВНТЛ, 2005. - 186 с.
2. Демонський Т.Ю. Методичні основи оздоровчої фізкультури / Т.Ю. Демонський. - К.: Медицина, 2006. - 65с.
3. Круцевич Т.Ю. Научное исследование в массовой физической культуре / Т.Ю. Круцевич. - К.: Здоровье, 2007. - 120 с.
4. Матвеев Л.П. Теорія фізичного виховання / Л.П. Матвеев. - М.: ФиС, 2007. - 546 с.
5. Меньших О.Е. Основи психогігієни молоді людини / О.Е. Меньших, Ю.О. Петренко, В.Д. Ярова.; навчально-методичний посібник. – Черкаси, 2010. - 76 с. 4.
6. Турчина Н.І. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів ВНЗ на різних курсах навчання : дис. канд. наук : 24.00.02 / Н.І. Турчина. – Київ, 2008. – 228 с.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Завадський Д.В., студент

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент **Попрозман О.І.**

Національний університет фізичного виховання та спорту України (Київ)

Результатом виконання будь-яких конкретних функцій менеджменту, що здійснюються на засадах загальних функцій, є отримані методи менеджменту.

Методи менеджменту - способи і прийоми впливу керуючої системи на керовану на різних рівнях і ланках управління (фізкультурно-спортивна організація – КФК, СК, ДЮСШ та ін.).

Спортивний менеджмент - одне із видів галузевого спеціального менеджменту, який оперує управлінням організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Спортивний менеджер – це спеціаліст на керівній посаді у фізкультурно-спортивній організації, розпорядник ресурсів, в першу чергу фінансових, він має своїх підлеглих та володіє майстерністю наукового управління Фізкультурно-спортивна організація – це громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості, що

створюється громадянами України з метою сприяння розвитку фізичної культури та спорту

Фізкультурно-спортивна діяльність – це заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту. Спортивна організація – це організація, що проводить діяльність в сфері спорту, метою якої є підготовка спортсменів, проведення спортивних заходів або інші види діяльності, пов'язані зі спортом.

Вступ. Усі методи менеджменту діалектично пов'язані з функціями менеджменту, оскільки основним завданням функцій менеджменту як виду управлінської діяльності є формування методів менеджменту. При цьому процес формування здійснюється через конкретні функції, які реалізуються за допомогою загальних. Усі методи менеджменту повинні функціонувати не як окремі, розрізнені та самостійні способи впливу, а як цілісна система, що складається із взаємодіючих та взаємопов'язаних елементів.

Мета дослідження – вивчити та узагальнити особливості методів управління в галузі фізичної культури та спорту.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати спеціальну літературу з проблеми наукового дослідження.
2. Виявити різновиди методів менеджменту в сфері фізичної культури і спорту.
3. Проаналізувати основні фактори при виборі методів менеджменту.

Ряд дослідників стверджують, що методи менеджменту можна класифікувати за різними ознаками: напрямком впливу на керований об'єкт; способом урахування інтересів працівників; формою впливу; характером впливу

Методи менеджменту у фізичній культурі і спорті представляють собою конкретні способи впливу суб'єкта на об'єкт (органа управління на фізкультурно-спортивну організацію, керівника фізкультурно-спортивної організації на її співробітників)

Методи менеджменту у фізичній культурі та спорті класифікуються за різними підставами. У їх сукупності виділяють методи прямого (досягнення безпосереднього результату) і непрямого (створення умов для досягнень результату) впливу; формального (авторитетний стиль керівництва) і неформального (демократичний стиль керівництва) впливу.

Найбільш важливе значення з погляду практики менеджменту має класифікація методів на основі специфіки відносин, що складаються між співробітниками фізкультурно-спортивної організації в процесі спільної праці. На цій підставі методи менеджменту підрозділяють на організаційні, економічні й соціально-психологічні.

Організаційні методи менеджменту у фізичній культурі та спорті. Організаційні методи менеджменту базуються на організаційних відносинах між органами управління й організаціями, організаціями й працівниками, на відносинах влади й підпорядкування. У сукупності організаційних методів менеджменту звичайно виділяють наступні групи - методи організаційно-стабілізуючого, розпорядницького й дисциплінарного впливу.

Методи організаційно-стабілізуючого впливу застосовуються для створення організаційної основи спільної роботи й укладаються в розподілі функцій, обов'язків, відповідальності, повноважень, установленні порядку ділових взаємин. Ця група методів включає: регламентування, тобто чітке закріплення функцій за організацією, її керівником, підрозділом, виконавцем; нормування, визначення припустимих меж діяльності й установлення нормативів праці; інструктування, тобто ознайомлення виконавця з різними факторами й обставинами виконання певних робіт у формі пояснення, ради, застереження, роз'яснення.

Як конкретні приклади використання методів організаційно-стабілізуючого впливу можна привести наступні: регламентування - статут фізкультурно-спортивної організації, тарифно-кваліфікаційні характеристики, правила спортивних змагань, положення про спортивні змагання, календарний план фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів та ін. нормування - нормативи праці, нормативи обладнання фізкультурно-спортивних організацій табельним і йому подібним майном, показники режимів експлуатації фізкультурно-спортивних споруджень і чисельності тих, хто займається на них та ін.

Методи розпорядницького впливу використовуються для вирішення поточних завдань і дозволяють корегувати діяльність із урахуванням зміни ситуації. Методи цієї групи звичайно реалізуються у формі наказу, розпорядження.

Методи дисциплінарного впливу призначені для ліквідації відхилень у діяльності, для забезпечення чіткого й своєчасного виконання встановлених обов'язків. За невиконання (неналежне виконання) обов'язків до працівника фізкультурно-спортивної організації, наприклад, можуть бути застосовані такі дисциплінарні

стягнення, як зауваження, догана, сувора догана, звільнення з роботи, а також у специфічних ситуаціях штрафні санкції.

Як специфічні різновиди організаційних методів розглядаються адміністративні методи й методи правового регулювання, які по своїй природі характерні в першу чергу для управління фізичною культурою і спортом.

Адміністративні методи пов'язані із владною природою державного управління, що проявляється в різних обставинах і ситуаціях: одна сторона взаємин (державний орган управління, посадова особа) наділена владними повноваженнями і тому може віддавати накази іншій, як правило, прямо підлеглий їй стороні взаємин (організації), що зобов'язана виконувати запропоноване незалежно від того, згодна вона з ним чи ні; одна сторона взаємин (державний орган управління, посадова особа) має право розглядати заяви, скарги іншої сторони взаємин (громадян) і задовольняти їх законні інтереси; одна сторона взаємин (державний орган управління) установлює норми, які підлягають неухильному виконанню іншою стороною взаємин (громадянами).

Методи правового регулювання представляють собою застосовані державою коштів правового впливу на суспільні відносини. Розрізняють два основних способи правового регулювання - авторитарний і автономний. Авторитарний спосіб використовується при регулюванні адміністративних та інших правовідносин і характеризується тим, що одна сторона правовідносин наділена правом встановлювати іншій стороні правовідносин утримання її діяльності. Автономний спосіб базується на тому, що сторони правовідносин є рівноправними й у рамках чинного законодавства можуть самостійно встановлювати дотримання своїх прав і обов'язків, змінювати або припиняти їх. Методи правового регулювання відносин у сфері трудової, фінансової та іншої галузей права носять комплексний характер і включають у тих або інших співвідношеннях елементи авторитарного й автономного способів.

Наявність групи організаційних методів менеджменту у фізичній культурі та спорті не виключає організаційних форм використання економічних і соціально-психологічних методів.

Економічні методи менеджменту призначаються для впливу на економічні відносини. Їх спектр досить широкий і різноманітний, тому (з відомою часткою умовності) частина економічних методів використовується переважно з метою управління фізичною культурою і спортом як галуззю (бюджетне фінансування, капітальні вкладення, дотації та ін.), а інша частина — з метою менеджменту

фізкультурно-спортивною організацією (кооперування коштів, амортизаційні відрахування, оподатковування, матеріальне стимулювання).

Соціально-психологічні методи використовуються для впливу на -соціально-психологічні відносини людей і тому найбільшою мірою характерні для менеджменту фізкультурно-спортивної організації. Специфіка цих методів пов'язана із застосуванням різноманітних неформальних факторів, інтересів особистості, групи, трудового колективу.

До числа соціально-психологічних методів, як правило, відносять:

- формування трудових колективів з урахуванням соціально-психологічних характеристик людей (здібностей, темпераменту, рис характеру), що створює сприятливі умови для спільної діяльності й соціального розвитку фізкультурно-спортивної організації;
- соціальне нормування, у тому числі шляхом підтримки традицій фізкультурно-спортивної організації;
- соціальне регулювання, пов'язане з обліком реальної взаємодії соціальних інтересів, їх єдності і різноманіття;
- соціальне стимулювання за рахунок створення обстановки соціально-психологічної зацікавленості в досягненні цілей діяльності фізкультурно-спортивної організації (підвищення кваліфікації, культурний ріст співробітників, творче відношення до праці)
- задоволення культурних і соціально-побутових потреб працівників, у тому числі забезпечення можливостей для проведення дозвілля, надання житла;
- створення й підтримка сприятливого соціально-психологічного клімату спільної роботи за рахунок морального стимулювання соціальної активності, вимогливості, взаємопідтримки й допомоги та ін.

У процесі реалізації загальних і конкретних функцій менеджменту у фізичній культурі та спорті застосовується комплекс різних методів, склад яких залежить від цілого ряду факторів, до основного з яких можна віднести організаційно-правову форму фізкультурно-спортивної організації, специфіку об'єкта впливу, особливості конкретної ситуації, професійний досвід суб'єкта впливу та ін.

У практичній роботі спортивного менеджера на вибір і застосування методів управління вирішується кілька завдань. По-перше, треба знайти й вибрати із усього різноманіття відомих методів управління галуззю фізичної культури і спорту ті, які з погляду поставленої мети мають найбільшу ефективність впливу. По-друге, варто

знайти найбільш оптимальну комбінацію обраних методів управління, визначити головну ланку цієї комбінації методів. По-третє, уміло застосувати обрані методи у всьому їхньому обсязі й проаналізувати досягнуті результати, виявити невикористані резерви.

Узагальнення практичного досвіду показує, що вибір спортивним менеджером конкретних методів управління залежить від багатьох факторів.

Ці фактори можна звести в наступні групи: мета та завдання спортивної організації, які необхідно досягти; особливості об'єкта управління (потенційний або реальний контингент тих, що займається, економічні ресурси, персонал спортивної організації); особливості суб'єкта управління (професійний досвід менеджера, суспільний статус спортивного клубу, федерації); особливості конкретної управлінської ситуації; можливості й специфіка наявного в розпорядженні спортивного менеджера арсеналу методів управління.

Висновки. Аналізуючи фактори, що впливають на вибір методів управління сферою фізичної культури і спорту, варто мати на увазі, що вони перебувають у постійній зміні, так само як і сам арсенал методів управління. Тому ефективне застосування методів управління вимагає від спортивного менеджера мистецтва, постійного творчого пошуку, пильної уваги до соціальної динаміки функціонування й розвитку сфери фізичної культури й спорту, до змін внутрішніх і зовнішніх умов діяльності спортивної організації.

Найпоширенішою помилкою в практиці застосування методів управління в спортивних організаціях є шаблонність їх складу, стереотипність використання. У цій ситуації може виникнути ефект звикання, або так званий негативний ефект нагромадження погрешностей. Тривале використання менеджером того самого методу управління, нехай навіть спочатку ефективного, поступово може призвести до того, що керований об'єкт адаптується до цього методу, втрачає очікувану реакцію на керуючий вплив. Тому високим рівнем мистецтва характеризується тільки такий менеджмент, що постійно розвивається, збагачується накопиченим досвідом, використовує управлінські інновації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Переверзин И.И. Искусство спортивного менеджмента / И.И. Переверзин. – М.: Совесткий спорт, 2004. – 416с.
2. Переверзин И.И. Менеджмент спортивной организации: Учебное пособие. – 3-е изд., перераб. и доп. / И.И. Переверзин. – М.: «Физкультура и спорт», 2006. – 464с.
3. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: Підручник / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2005. – С. 104-106.

Інформаційне повідомлення

VI регіональна науково-практична Інтернет-конференція з міжнародною участю «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту»

Шановні колеги!

Запрошуємо Вас взяти участь у роботі науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту». До участі у конференції запрошуються науковці, аспіранти, магістранти, студенти, викладачі ВНЗ, керівники та тренери спортивних шкіл, практичні фахівці сфери фізичної культури і спорту.

Мета конференції – обговорення проблем та перспектив стратегічного управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт».

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Менеджмент та маркетинг фізкультурно-спортивних організацій.
2. Організаційні аспекти системи підготовки спортивного резерву.
3. Інноваційно-педагогічні технології управління професійною освітою у сфері ФКС.
4. Проблеми та перспективи управління олімпійським, паралімпійським та неолімпійським рухом.
5. Фізична культура та спорт в процесі євроінтеграції.
6. Філософія, психологія, соціологія, історія та право фізичної культури і спорту.

ДО ДРУКУ ПРИЙМАЮТЬСЯ СТАТТІ ОБСЯГОМ 5-6 СТОРІНОК УКРАЇНСЬКОЮ, АНГЛІЙСЬКОЮ АБО РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ.

Матеріали на конференцію приймаються електронною поштою:
e-mail: conf_physical@ukr.net

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СТРУКТУРА:

НАПРЯМ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ПРИЗВИЩА, ІНІЦІАЛИ АВТОРІВ із зазначенням учених ступенів і вчених звань.

Місце роботи або навчання (назва установи чи організації, місто). Назва країни (для іноземних авторів).

Прізвище, ініціали, вчене звання, науковий ступень наукового керівника.

Назва статті.

Анотація (мовою статті). 2–3 рядки.

Ключові слова: 5–6 слів.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Мета дослідження. Завдання дослідження.

Матеріал і методи дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Результати досліджень з обов'язковою статистичною обробкою даних необхідно представляти у вигляді таблиць, графіків, різних діаграм. Дані, які представляються в таблицях, мають бути суттєвими, повними, порівнянними, достовірними. Заголовок таблиці, назва графіка або діаграми повинні відповідати їх змісту. Переказувати словами дані приведені в таблицях і графіках неприпустимо. Отримані результати дослідження мають бути обов'язково проаналізовані.

Висновки з даного дослідження.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаної літератури (до 5 літературних джерел).

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ:

Об'єм – 5-6 сторінок. Шрифт – Times New Roman 14, текст таблиць – Times New Roman 12.
Поля сторінки: справа, зліва, зверху та знизу 20 мм, орієнтація сторінки – книжкова, міжрядковий інтервал – 1,5.

Формули, таблиці, ілюстрації, посилання на них та на використані літературні джерела необхідно надавати і оформлювати відповідно до вимог державних стандартів. Формули повинні бути набраними в редакторі формул MS Equation.

Рисунки та графіки повинні бути виконані в форматі jpeg, якісно, з можливістю їх редагування. Для всіх об'єктів повинно бути встановлено розміщення «в тексті».

Автори відповідають за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.

Адреса організаційного комітету Інтернет-конференції

Кафедра менеджменту фізичної культури ХДАФК
Україна, 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99, аудиторія 206.
Тел. для довідок:
Бондар Анастасія Сергіївна – 067-775-72-78

E-mail: conf_physical@ukr.net

Оргкомітет бажає творчих успіхів!

